

Ченуџо

КАРЕЛ ЧАПЕК

Кракатум

за љоноши

КАРЕЛ ЧАПЕК

КРАКАТИТ

Превод: Светомир Иванчев, Ясен Иванчев

chitanka.info

I

С настъпването на вечерта мъглата на влажния ден се сгъстява още повече. Човек има чувството, че се провира през някаква рядка и влажна материя, която окончателно се затваря след него. Искане му се да си е у дома. У дома пред настолната лампа, в клетката на четирите стени. Никога не се е чувствал така самотен.

Прокоп с мъка напредваше по крайбрежието. Тресеше го и пот от слабост беше овлажнила челото му; искаше му се да поседне на мократа пейка, но се страхуваше от патрулите. Струваше му се, че залита; да, при Староместките воденици някой отдалече му стори път като на пиян. Затова той напрягаше всичките си сили, за да върви право напред. Ето и сега се появи човек с нахлупена до очите шапка и вдигната яка, който вървеше срещу него. Прокоп стисна зъби, смръщи чело и напрегна мускулите си, за да отмине безразлично. Но само на една крачка пред минувача в главата му притъмнява и всичко се завъртя пред очите му; изведнъж отблизо, съвсем отблизо забеляза чифт пронизващи очи, които се впиха в него, блъсна се о нечие рамо, промърмори нещо като „извинете“ и се отдалечи с достойнство. След няколко крачки спря и се огледа; човекът също стоеше и втренчено го наблюдаваше. Прокоп събра сили и тръгна малко по-бързо; но нещо не му даваше мира и той отново се извърна странно, човекът все още си стоеше и гледаше след него, от любопитство дори беше проточил врата си от яката, като костенурка. „Нека си гледа“, помисли Прокоп обезпокоен, „сега вече няма да се обръщам“. И тръгна така, както най-добре умееше, изведнъж чу крачки зад себе си. Човекът с вдигнатата яка вървеше след него. На Прокоп му се стори, че тича, и той в неописуем ужас се впуска да бяга.

Отново всичко се завъртя пред очите му. Като дишаше тежко и зъбите му тракаха, той се опря на едно дърво и затвори очи. Беше му много лошо, страхуваше се, че ще падне, ще му се пръсне сърцето и кръв ще бликне от устата му. Когато отвори очи, той видя пред себе си човека с вдигнатата яка.

— Вие не сте ли инженер Прокоп? — питаше човекът, и то, изглежда, не за първи път.

— Аз... аз не бях там — опитваше се Прокоп да излъже нещо.

— Къде? — попита човекът.

— Там — каза Прокоп и посочи с глава някъде към Страхов. — Какво искате от мен?

— Нима не ме познаваш? Аз съм Томеш. Томеш от политехниката, спомняш ли си?

— Томеш — повтори Прокоп и му беше напълно безразлично какво е това име. — Да, Томеш, разбира се. И какво — какво искате от мен?

Мъжът с вдигнатата яка хвана Прокоп под ръка.

— Чакай, трябва да поседнеш, разбираш ли?

— Да — каза Прокоп и се остави да го доведат до пейката. — Аз, всъщност... на мен, знаете ли, не ми е добре? — Изведнъж той измъкна от джоба ръката си, превързана с някакъв мръсен парцал. — Ранен съм, разбирате ли, дявол да го вземе!

— А глава не те ли боли? — попита човекът.

— Боли ме.

— Ето какво, Прокоп — каза човекът. — Ти имаш температура, това е. Трябва да отидеш в болница, разбираш ли? Ясно е, че не си добре. Но поне си спомни, че се познаваме. Аз съм Томеш. Бяхме заедно в химическия. Ела на себе си бе, човек!

— Да, да, Томеш — обади се Прокоп вяло. — Оня дръвник. Какво става с него?

— Нищо — каза Томеш. — Сега разговаря с тебе. Трябва да легнеш, ясно ли е? Къде живееш?

— Там — проговори Прокоп с усилие и посочи нанякъде с глава. — При... при Хибшмонка. — Внезапно се опита да се изправи. — Не искам да се връщам там! Не отивайте там! Там е... там има...

— Какво?

— Крататит — прошепна Прокоп.

— Какво е това?

— Нищо. Няма да кажа. Никой не бива да ходи там. Защото — защото...

— Какво?

— Фюйт, бум! — изхвърли ръката си нагоре Прокоп.

— Какво е това?

— Кракатое. Кра-ка-тау. Вулкан. Ву-вулкан, разбирате ли? На мен ми... разкъса палеца. Не зная, какво... — Прокоп се сепна и добави бавно:

— Ужасно нещо, човек.

Томеш гледаше внимателно, като че ли очакваше нещо.

— Значи — подхвана той след малко, — значи ти все още се занимаваш с взривни материали?

— Все още.

— С успех?

Прокоп издаде нещо подобно на смях.

— Искат ти се да знаеш, а? Тая работа, бако, не е като оная. Не е — не е като оная — повтори той, като клатеше замаяно глава. — Слушай, знаеш ли, че то от само себе си — от само себе си...

— Какво?

— Кра-ка-тит. Кракатит. Кррракатит. А то от само себе си. Беше останал само пращецът по масата, разбираш ли? Другото го прибрах в ед-ед-една табакера, знаеш. О-останал беше само пращецът по масата — и — изведнъж...

— Избухна.

— Избухна. А пращецът по масата почти не се забелязваше. Крушката, да кажем — на цял километър разстояние. Не беше тя. А аз — в креслото, като пън. Капнал, разбираш. Много работа. И изведнъж... бум! Аз полетях на земята. Изби прозорците и — крушката я няма никаква. Детонация като — като от лидитов патрон. Стра-страш-на бризантна сила. Аз — аз отначало помислих, че е избухнала пор — порцена — понце — пор — це — лановата, полцелановата, порцелановата, как, по дяволите, кажете го де, това бялото, изолаторът, как се казваше? Бокситов си-ли-кат.

— Порцелан.

— Табакерата. Помислих, че е избухнала табакерата с цялото си съдържание. Драсвам клечка кибрит, а тя си стои цяла-целеничка, цяла, цяла-целеничка. Аз — като истукан — докато клечката ми опари пръстите. И в тоя миг, без да гледам повече, се втурнах навън през полето — в тъмнината — към Бржевов или към Стрешовице. Ии, някъде ми хрумна тази дума. Кракатое. Кракатит. Кра-ка-тит. Не, не, ненене беше така. Щом изгърмя, полетях към земята и извиках

Кракатит. Кракатит. После забравих за това. Кой е тук? Кой — кой сте вие?

— Колегата Томеш.

— Томеш, аха. Оня простак! Давах му записките си. Не ми върна една тетрадка по химия. Томеш, как му беше името?

— Иржи.

— Точно така, Ирка. Ти си Ирка, знам. Ирка Томеш. Къде ми е тетрадката? Слушай какво ще ти кажа. Като избухне останалото, работата става не ти е работа. Ще разнебити цяла Прага. Ще я помете. Ще я издуха, фиу! Само да избухне порцелановата табакера, разбираш ли?

— Каква табакера?

— Ти си Ирка Томеш, разбрах. Отиди в Карлин. В Карлин или във Височани и оттам гледай как ще хвъркне във въздуха. Бягай, бягай бързо!

— Защо?

— Аз направих цели сто кила от него. Цели сто кила Кракатит. Не, да има, да има сто и петдесет грама. Там горе, в пор-це-лановата табакера. Ей, човек, когато тя избухне. Ама чакай, та това е невъзможно, това е глупост — промърмори Прокоп, като се хвана за главата.

— Е?

— Защо — защо — защо не избухна и това в табакерата? След като прашецът — от само себе си. Чакай, на масата имаше цин... цинкова ламарина — ламарина. От какво се взриви прашецът по масата? Ча-кай, тихо — с мъка говореше Прокоп и залитайки, се надигна.

— Какво ти е?

— Кракатит — промърмори Прокоп, тялото му се полуизвърна и той се строполи на земята в безсъзнание.

II

Първото нещо, което Прокоп осъзна, беше, че всичко заедно с него се тресе с дрънкащ грохот и че някой здраво го е прихванал през кръста. Ужасно се страхуваше да отвори очи; мислеше, че всичко ще се сгромоляса отгоре му. Но тъй като всичко това продължаваше, той отвори очи и видя пред себе си неясен четириъгълник, на фона на който се редуваха, като идваха и отминаваха, кълба и ивици мъглява светлина. Не можеше да си обясни какво е това, гледаше замаяно отминаващите и подскачащи сенки, страдалчески примирен с всичко, което можеше да му се случи. След малко разбра, че упоритото трополене иде от колелата на файтона и че навън се мяркат само лампите в мъглата; изморен от толкова наблюдения, той отново затвори очи и се унесе.

— Сега ще полежиш — рече тихо някакъв глас над главата му, — ще глътнеш аспирин и ще ти стане по-добре. А сутринта ще доведе лекар, пали?

— Кой е? — попита сънено Прокоп.

— Томеш. Ще полежиш при мен, Прокоп. Имаш температура. Боли ли те нещо?

— Всичко ме боли. Вие ми се свят. Ей така, знаеш ли...

— Само стой мирно. Ще ти сваря чай и ще се напиш. Всичко е от вълнението. Нервна криза. До сутринта ще ти мине.

Прокоп смръщи чело, като се мъчеше да си спомни нещо.

— Знам, знам — каза той след малко загрижено. — Ама, знаеш ли, все пак добре е някой да хвърли табакерата във водата. Да не избухне.

— Не мисли за това. Сега мълчи.

— А... аз всъщност бих могъл да седя. Не ти ли тежа?

— Не, не, лежи.

— ... У теб остана тетрадката ми по химия — сети се изведнъж Прокоп.

— Да, ще си я получиш. А сега мирувай, чуваш ли?

— Ох, да знаеш как ми е натежала главата...

Файтонът трополеше нагоре по улица „Йечна“. Томеш тихо си подсвиркуваше някаква мелодия и гледаше през прозореца. Гърдите на Прокоп се вдигаха тежко и свиреха и той тихо стенеше. Мъглата мокреше тротоарите и с лепкавата си влага проникваше под палтата на хората; беше пусто в късния час.

— Още малко остава — рече високо Томеш. Файтонът по-бързо затрополи по площада и зави надясно.

— Слушай, Прокоп, можеш ли да направиш няколко крачки? Ще ти помогна.

Томеш с усилие помъкна госта си към втория етаж.

Прокоп имаше чувството, че е олекнал и е станал безтегловен и се остави почти да го изнесат нагоре по стълбите, но Томеш дишаше запъхтян и често бършеше потта си.

— Като перушинка съм, нали? — каза с учудване Прокоп.

— Да, разбира се — промърмори задъхалият се Томеш, като отключваше вратата.

Прокоп се почувства като малко дете, когато Томеш го събличаше.

— Майка ми — започна той да разказва нещо, — когато майка ми, това беше, това беше отдавна, татко седеше на масата, а мама ме слагаше да спя, разбираш ли?

След малко той лежеше вече в леглото, завит до под брадата, зъбите му тракаха и гледаше как Томеш се върти около печката и бърза да я разпали. Приплака му се от вълнение, мъка и слабост, но непрекъснато бърбеше; успокои се чак когато му сложиха мокра кърпа на челото. Тогава се зае тихо да разглежда стаята; миришеше на тютюн и жена.

— Умееш да се подреждаш ти, Томеш — каза той сериозно. — Не оставаш без жени.

Томеш се обърна към него.

— Е, и какво?

— Нищо. С какво всъщност се занимаваш?

Томеш махна с ръка.

— Нищо особено, приятелю. Не ми стигат парите.

— Ударил си го на гуляйджийство.

Томеш само поклати глава.

— А знаеш ли, че е жалко? — подхвана Прокоп загрижено. — Ти можеш — гледай мене, аз работя вече дванайсет години.

— И каква ти е ползата? — възрази остро Томеш.

— Е, от време на време все пада по нещо. Тая година продадох гърмящия декстрин.

— За колко?

— За десет хиляди. Нищо и никаква работа, глупост. Най-обикновен взрив, за мините. Но ако искам...

— По-добре ли ти е вече?

— Чудесно се чувствам. Да знаеш какви методи съм измислил! Да вземем цериевия нитрат — просто чудесия; а хлорът, хлорът, тетрахлорнитратът се запалва от светлината. Светваш лампата и бум! Но това е нищо. Погледни тук — каза той и внезапно измъкна изпод завивката мършавата си, страшно обезобразена ръка. — Когато взема някакъв предмет в ръката си, веднага усещам как шумят атомите в него. Също като мравки гъмжат. Във всяка материя мравките гъмжат различно, разбираш ли?

— Не.

— Това е силата, знаеш? Силата на материята. Материята е страшно силна. Аз... аз просто напипвам как силата ври в нея. Сцеплението на материята се поддържа... със страшни усилия. Ако я разклатиш отвътре, ще се разпадне, бум! Всичко е експлозия. Всяка мисъл е като взрив в мозъка. Когато ми подаваш ръка, усещам как нещо експлодира в тебе. Знаеш ли ти какво осезание имам? И какъв слух. Всичко шуми, като газирано питие. Това са безброй мънички избухвания. Ах, как ми бучи главата... Рататата, като картечница.

— Точно така — каза Томеш, — а сега глътни този аспири.

— Да. Из — избухлив аспири. Перхлориран ацетилсалицилатид. Слаба работа. Аз открих екзотермичните взривове, представяш ли си! Всяка материя е всъщност взривно вещество. Водата... водата е взривно вещество. Пръстта... и въздухът са взривни вещества. Перушината, пухът във възглавницата е също взривно вещество. Засега всичко това има само теоретическо значение. А аз открих атомните взривове. Аз — аз — аз осъществих алфаексплозии. Материята се разпада на плюс, плюс частици. Никаква термохимия. Деструкция. Деструктивна химия бе, човек. Това е изключително нещо, Томеш, от чисто научна гледна точка. Знаеш ли

какви таблици имам в къщи... Ей, хора, ако имах необходимата апаратура! Но аз имам само очи... и ръце... Ще видиш като го напиша!

— Не ти ли се спи?

— Абе, спи ми се. Днес — съм — уморен. А ти с какво се занимаваш?

— С нищо особено. Живот.

— Знаеш ли, животът е експлозив? Бум, човекът се ражда и се разпада, и пак, бум! А на нас ни се струва, че това трае с години, а? Чакай, аз май се пооплетох, а?

— Всичко е наред, Прокоп. Може би утре ще направя бум. Ако все още съм без пари. Все едно, старче, спи, спи.

— Аз мога да ти дам на заем, ако искаш?

— Остави. Няма да намериш толкова пари. Може би, баща ми... — Томеш махна с ръка.

— Брей, че ти си имал още баща — обади се след малко Прокоп с неочаквано размекнат глас.

— Ами да. Доктор е в Тинице. — Томеш стана и започна да се разхожда из стаята. — Мръсен живот, братко, мръсен. Закъсал съм я здравата! Но не се безпокой. Аз все ще измисля нещо. Спи!

Прокоп утихна. С полуотворени очи той видя как Томеш седна на масата и започна да се рови в някакви книжа. Някак си му беше приятно да слуша шумоленето на хартията и тихото прашене на огъня в печката. Наведеният над масата човек подпря глава на дланите си и като че ли замря, а на Прокоп му се струваше, че лежи в къщи и вижда по големия си брат, брат си Йозеф; той чете книги по електротехника и утре ще се явява на изпит; Прокоп заспа трескав сън.

III

Присъни му се, че чува шум от безброй колела. „Това е някаква фабрика“ — помисли си той и изтича нагоре по стълбите. Изведнъж се озова пред голяма врата, на която имаше стъклена табелка: Плиний. Прокоп много се зарадва и влезе вътре.

— Тук ли е господин Плиний? — попита той някаква девойка, която пишеше на машина.

— Ей, сега ще дойде — отговори му девойката и в същия миг към него се приближи висок, избръснат човек в cut-away^[1] и с огромни кръгли стъкла на очите.

— Какво обичате?

Прокоп любопитно гледаше необикновено изразителното му лице. Човекът имаше английска уста и изпъкнало набраздено чело, брадавица колкото петак на слепоочието и долна челюст на филмов актьор.

— Вие — вие — ли сте Плиний?

— Моля — каза високият мъж и с кратък жест го покани в работния си кабинет.

— Аз съм много... за мене е... голяма чест — пелтечеше Прокоп, като седнаше.

— Какво обичате? — прекъсна го високият мъж.

— Аз разбих материята — заяви Прокоп.

Плиний мълчеше; играеше си само с едно стоманено ключе и мигаше с тежките си клепачи под стъклата.

— Работата се състои в следното — започна Прокоп стремглаво. — В-в-всичко се разпада, нали? Материята е крехка. Но аз ще направя така, че да се разпадне изведнъж, бум! С взрив, разбирате ли? На пух и прах. На молекули. На атоми. Но аз разбих и атомите.

— Жалко — каза Плиний многозначително.

— Защо — за какво жалко?

— Жалко за счупеното. И за атома е жалко. Е, по-нататък.

— Аз... ще разбия атома. Известно ми е, че още Ръдърфорд... Но онова, неговото, с лъчението — банална работа, разбирате ли? Дребна работа. Това трябва да се прави en masse^[2]. Ако желаете, мога да ви скълцам цял тон бисмут; и це-целият свят ще се разцепи, но няма значение. Искате ли?

— Защо е нужно да го правите?

— Това е... интересно от научно гледище — смути се Прокоп. — Чакайте, как да ви го... Това... това е нещо без-край-но любопитно. — Внезапно той се хвана за главата. — Ще ми се пръсне гла-ва-та. В научно отношение това ще бъде — страшно интересно, нали? А, а — извика той с облекчение, — сега ще ви обясня. Динамитът — динамитът разкъсва материята на парчета, на големи скални късове, но бензолтриоксозонидът я превръща на прах; оставя само една малка дупка, но ррразбива материята на субмикроскопичен прах, разбирате ли? Това зависи от скоростта на детонацията. Материята няма време за отстъпление; тя вече не може дори да се раз-разкъса, разкъса, разбирате ли? А аз... аз увеличих скоростта на детонацията. Аргонозонид. Хлораргоноксозонид. Тетраргон. И така нататък. Докато накрая вече и въздухът не може да отстъпва; става плътен като... като стоманена плоча. Разбива се на молекули. И така все по-нататък. И изведнъж... като се започне от определена скорост... бризантната сила започва ужасно да нараства. Степенува се... на квадрат. Аз просто съм смаян. Отде иде всичко това? Откъде, откъде, откъде се е взела изведнъж тази енергия? — питаше Прокоп трескаво. — Кажете, де.

— Мммм, може да е от атома — предположи Плиний.

А-а-а — победоносно изпика Прокоп и изтри запотеното си чело. — Там е работата. Просто в атома. Сблъскваш едните с другите... и... ррр... разкъсват се бета обвивките... и ядрото трябва да се разпадне. Това е тя, алфаексплозията. Знаете ли кой съм аз? Аз съм първият човек, преодолял коефициента на свиваемостта, господине. Аз открих атомните взривове. Аз... аз получих от бисмута тантал. Слушайте, знаете ли вие каква енергия се съдържа в един грам живак? Четиристотин шестдесет и два милиона килограмометра. Материята е изумително силна. Материята е батальон, който марширува на място: раз-два, раз-два. Но само му дайте заповед и батальонът ще се втурне в атака, en avant^[3]! Това е взривът, разбирате ли? Ура-а а!

Прокоп се смути от собствения си вик; в главата му удряха чукове и престана да възприема каквото и да било.

— Извинете — промълви той, за да избегне неловкото положение, и затърси с разтреперана ръка кутията си с цигари. — Пушите ли?

— Не.

— Още старите римляни са пушили — увери го Прокоп и отвори кутията; тя беше пълна с тежки патрони. — Запалете — настояваше, — това е съвсем лек Нобел Екстра. — Самият той отхапа върха на тетриловия патрон и затърси кибрит. — Това е нищо — започна, — но чували ли сте за гърмящото стъкло? Жалко. Слушайте, аз мога да ви направя взривяваща се хартия. Напишете писмо, някой ще го хвърли в огъня и бум! цялата сграда ще рухне. Искате ли?

— Защо? — попита Плиний, като вдигна вежди.

— Ей така на. Силата трябва да се освободи. Ще ви кажа нещо. Ако можехте да ходите по тавана, какво от това? Плюя на теорията за валентността. Няма невъзможни неща. Чувате ли този грохот навън? Така расте тревата; взрив след взрив. Всяко семенце е капсула с експлозив; който избухва. Пуф, като ракета. А пък глупците мислят, че не съществува никаква тавтомерия. Аз ще им покажа такава меротропия, че ще се шашнат. И всичко това съм го изпробвал при лаборатории условия, уважаеми господине.

Прокоп с ужас си мислеше, че плещи глупости; искаше да се измъкне от неловкото положение и устата му мелеше все по-бързо и несвързано. Плиний сериозно кимаше с глава; дори цялото му тяло се олюляваше все по-дълбоко и по-дълбоко, като че ли се кланяше. Прокоп объркано бълваше формули и не можеше да спре, пулеше се срещу Плиний, който се полюшваше с нарастваща скорост като същинска машина. Подът под него започна да се люлее и надига.

— Но престанете най-после — изрева Прокоп ужасен и се събуди. Вместо Плиний видя Томеш, който седеше до масата и без да се обръща, измърмори:

— Не викай, моля те.

— Не викам — каза Прокоп и затвори очи. Главата му бучеше от бързото и болезнено пулсиране на кръвта.

Сънуваше, че лети най-малкото със скоростта на светлината; сърцето му нещо се свиваше, но това е само от Фицджералд-

Лоренцовото изкривяване, каза си той; трябва да съм се сплескал като палачинка. Изведнъж срещу него се наежват огромни стъклени призми; не, това са само безкрайни, гладко шлифовани плоскости, които се пресичат и взаимно проникват в остри ъгли, като кристалографски модели; и срещу един такъв ръб той се движи с изумителна скорост. „Внимание“ — извиква сам на себе си, защото само след хилядна от секундата ще се пръсне на хиляди парченца; но ето че вече светкавично е отскочил назад и сега се носи точно срещу върха на гигантска пирамида; отразява се като светлинен лъч и бива запокитен върху гладка като стъкло стена, плъзва се по нея, свисти надолу в острия ъгъл, лудо се люшка между стените му, някаква сила го отхвърля назад срещу неизвестно какво. И отново отразен, попада с брадата си върху остър ръб, но в последния момент бива изхвърлен нагоре; всеки миг главата му ще се пръсне о евклидовата равнина на безкрайността, но ето че отново се сгромолясва стремглаво надолу, надолу в мрака; рязък сблъсък, болезнена тръпка по цялото тяло, но веднага се вдига отново и хуква да бяга. Тича през ходовете на някакъв лабиринт и чува след себе си тропота на преследвачите; коридорът се стеснява, затваря се, стените му се събират една с друга в ужасяващо и неотвратимо движение; тогава той изтънява като шило, затаява дъх и препуска в безумен ужас, за да се промъкне, преди стените да го смачкат. Те се затварят зад него с каменен трясък, но той вече свисти към пропастта покрай някаква лъхаща на лед стена. Страхотен удар и загубва съзнание; когато идва на себе си, наоколо е непрогледен мрак; той опипва хлъзгавите каменни стени и вика за помощ, но от устата му не излиза звук; такава тъмница е тука.

Зъбите му тракат от ужас, препъва се по дъното на пропастта; напипва страничен коридор и се втурва по него; това всъщност са стъпала, а някъде горе, безкрайно далеч, се мерзелее светло петно като в шахта; той се затичва нагоре по високите, безбройни стъпала; но горе няма нищо друго освен една малка площадка, лекичка тенекиена платформа, която дрънка и се люшка над главозамайваща пропаст, а надолу се вият витлообразно безкрайни железни стъпала. Но ето че отново чува зад себе си запъхтените преследвачи. Извън себе си от ужас, той се сгромолясва надолу, като се върти по стълбичката, а след него с железен грохот и дрънчене трополи тълпата преследвачи. Внезапно витата стълба увисва в празното. Прокоп надава вой,

разперва ръце и все още въртейки се, пада в бездната. Завива му се свят, вече не вижда и не чува; с натежали крака бяга неизвестно къде, смазан от страшния и сляп нагон, че трябва да стигне до някъде, докато не е станало късно. Все по-бързо и по-бързо бяга той в безкрайния сводест коридор; от време на време край него се мярка семафор, на който всеки път се появява все по-голяма цифра: 17, 18, 19. Изведнъж разбира, че тича в кръг и че цифрите бележат броя на обиколките му. 40. 41. Обхваща го неописуем ужас, че ще закъснее и няма да може да се измъкне от тук; засвистява с бясна скорост така, че семафорът започва да се мярка край него, както се виждат телеграфните стълбове от експреса; и още по-бързо, сега вече семафорът не се мярка, а си стои на едно място и отброява със светкавична скорост хилядите и десетки хиляди обиколки, и никъде няма изход от този коридор, а коридорът изглежда прав и блестящ като хамбургски тунел и все пак се върти в кръг; Прокоп изхълцва от ужас; това е Айнщайновата Вселена, а аз трябва да стигна, преди да е станало късно! Внезапно прозвучава страшен вик и Прокоп се вцепенява: гласът на баща му, някой се опитва да го убие; и се втурва напред още по-бързо, семафорът изчезва, настъпва мрак; Прокоп опипва стените и докопва заключена врата, зад нея се чуват отчаяни викове за помощ и шум от събаряне на мебели. Ревящ от ужас, Прокоп забива нокти във вратата, драска я и чопли, разцепва я треска по треска, а зад нея намира старото познато стълбище, по което всеки ден се прибираше в къщи, когато беше малък; а горе се задавя баща му, някой се опитва да го удуши и го влачи по пода. С неистов вик Прокоп полетява нагоре, ето антрето на родната му къща, вижда кофите и бюфета, в който майка му държеше хляба, открехнатата кухненска врата, а там, вътре, баща му хрипти и моли да не го убиват; някой блъска главата му в пода; Прокоп иска да му се притече на помощ, но някаква сляпа, безумна сила го принуждава да тича в кръг тук, в антрето, все по-бързо да обикаля и да се киска и цвили, докато вътре замират и се задушават стоновите на баща му. Неспособен да излезе от главозамайващия омагьосан и порочен кръг, устремен все по-бързо напред, Прокоп се кикоти с безумния смях на ужаса.

Тогава се събужда, облян в пот и с тракащи зъби. Томеш е застанал над главата му и поставя нов компрес върху горящото му чело.

— Ох, боже, ох, боже — мънка Прокоп, — няма вече да заспивам.

Лежи тихо и наблюдава Томеш, който седи до лампата. Ирка Томеш, мисли си той, но чакайте, освен него и колегата Дурас, и Хонза Бухта, Судик, Судик, Судик и кой още? Судик, Търлица, Търлица, Пешек, Йованович, Мадър, Холоубек, дето носеше очила, това е нашият курс по химия. Господи, ами оня там кой е? Че това е Ведрал, който загина през шестнайсета, а зад него седа! Холоубек, Пацовски, Търлица, Шеба, целият курс. Изведнъж чува:

— Да заповяда господин Прокоп.

Стръска се не на шега. На масата при катедрата е седнал професор Валд и както обикновено подръпва мустаци със сухата си ръчичка.

— Кажете — казва професор Валд — какво знаете за взривните вещества.

— Взривните вещества, взривните вещества — започва Прокоп нервно, — тяхната експлозивност е резултат от това, че че че внезапно се образува голям обем газ, който който се отделя от много по-малкия обем на експлозивната маса... Извинете, това не е вярно.

— Как така? — строго пита Валд.

— Аз аз аз открих алфа експлозиите. Взривът всъщност настъпва като резултат на разпадането на атома. Частиците на атома се разпръсват — разпръсват...

— Глупости — прекъсва го професорът — Няма никакви атоми.

— Има има има — настоява Прокоп — Да, аз аз ще го докажа, моля ви се...

— Изживяна теория — мърмори професорът. — Изобщо няма никакви атоми, има само гуметали. Знаете ли какво е това гуметал?

Прокоп се изпотява от страх. За пръв път в живота си чуваше такава дума, гуметал?

— Не зная — признава той смутен.

— Виждате ли — казва сухо Валд. — И се осмелявате да се явявате на колоквиум. Какво знаете за Кракатита?

Прокоп се стъписва изненадан.

— Кракатитът — прошепва — това... това е съвсем нов експлозив, който... който досега...

— Как се възпламенява? Как? Как експлодира?

— Възпламенява се с вълните на Херц — извиква Прокоп облекчено.

— Откъде знаете това?

— Защото той се взриви от само себе си. Защото... защото нямаше никакъв друг импулс. И защото...

— Е?

— ... успях да осъществя син-синтеза му при... при... високофреквентна осцилация. Все още въпросът не е изяснен, но мисля, че — че това бяха някакви електромагнитни вълни.

— Да. Известно ми е. Сега напишете на дъската химическата формула на Кракатита.

Прокоп взе късче тебешир и надраска на дъската формулата си.

— Прочетете я.

Прокоп изрече гласно формулата. Тогава професор Валд стана и каза с внезапно променен глас:

— Как? Как?

Прокоп повтори формулата.

— Тетрагон? — попита бързо професорът, Рв колко?

— Две.

— А как се произвежда? — попита го удивително отблизо гласът. — Технологията? Как се прави? Как?... Как се прави Кракатитът?

Прокоп отвори очи. Над него се беше навел Томеш с молив и бележник в ръка и без да диша, беше вперил поглед в устните му.

— Какво? — измънка Прокоп неспокойно. — Какво искаш? Как... как се произвежда?

— Бълнуваше нещо — каза Томеш и скри бележника зад гърба си. — Спи, спи, ти само спи.

[1] Жакет — бел.прев. ↑

[2] Изцяло — бел.прев. ↑

[3] Напред, в атака — бел.прев. ↑

IV

Май съм издрънкарал нещо, проблесна му на Прокоп някъде в мозъка; но иначе всичко му беше напълно безразлично; само му се спеше, безкрайно му се спеше. Виждаше пред себе си някакъв ориенталски килим, чиито мотиви се местеха непрекъснато, преливаха един в друг и се изменяха. Не беше кой знае какво и все пак го вълнуваше; дори насън отново му се прииска да види Плиний. Мъчеше се да си представи образа му; но вместо него пред погледа му изникваше обезобразено и криво лице, което така скърцаше с жълтите си проядени зъби, че те се ронеха, след което ги изплюваше на късчета. Поиска да се отърве от тази представа; дойде му наум думата „рибар“, и ето, появи се рибар над сива водна повърхност и риби в мрежата му; каза си „скеле“ и видя истинско скеле заедно с гредите и пироните. Дълго се забавлява да си измисля думи и да наблюдава последвалите ги образи; но след малко, колкото и да се мъчеше, той вече не може да си спомни никаква дума. Напрягаше усилия, за да попадне на поне една-единствена дума или вещ, но напразно; чувството за безпомощност го обля в студена пот. Трябва да се действа методично, реши той; ще започна пак от самото начало, иначе съм загубен. Той щастливо си спомни думата „рибар“, но след нея погледът му видя варел от петрол; ужасно. Каза си „стол“, а си представи с удивителни подробности една безиросана фабрична ограда и проскубана, потънала в прах трева и няколко ръждиви обръча. Това е безумие, помисли си той с ледената тръпка на трезво съзнание за действителността; това, господа, е типичната умопобърканост, хиперофабула угонги дугонги Дарвин. В тоя миг, неизвестно защо, този специален термин му се стори безкрайно смешен и той се разсмя шумно, до припадане и се събуди.

Плувал беше в пот и беше изритал завивката. С трескави очи наблюдаваше Томеш, който припряно се движеше из стаята и хвърляше някакви вещи в куфарчето си; но не можеше да го познае.

— Слушайте, слушайте — подхвана той, — много е смешно, слушайте, ама слушайте ме, вие трябва, разбирате ли...

Поиска да разкаже един виц за странния, специален термин и сам беше готов да се разсмее предварително; но колкото и да напругаше паметта си, не можеше да си спомни как собствено беше, ядоса се и млъкна.

Томеш си облече *ulster*^[1] и си сложи каскета; и когато вече посегна да вземе куфарчето, той се подвоуми и приседна на ръба на кревата до Прокоп.

— Чуй ме, старче — каза той загрижено, — сега аз трябва да замина. При татко, в Тинице. Ако не ми даде пари, тогава — вече няма да се върна, разбираш, нали? Но ти не се тревожи. Утре сутринта тук ще дойде портиерката и ще доведе лекар, ясно, нали?

— Колко е часът? — попита безразлично Прокоп.

— Четири... Четири и пет минути. Надявам се, че... тук нищо не ти липсва?

Прокоп затвори очи, решен да не се интересува вече от нищо на света. Томеш грижливо го зави и настъпи тишина.

Внезапно Прокоп широко отвори очи. Над себе си видя непознат таван с непознати орнаменти по краищата му. Протегна ръка към нощното шкафче, но ръката му увисна в празното. Обърна се изплашен и вместо широкия си работен тезгях видя някакво чуждо бюро с лампа. Там, където беше прозорецът, имаше гардероб; на мястото на умивалника имаше някаква врата. Всичко това го обърка безкрайно много; не можеше да разбере какво става с него, къде се намира и като превъзможна шемета, седна на леглото. Постепенно разбра, че не е в къщи, но не можеше да си спомни как се е озовал тук.

— Кой е? — попита наслуки с висок глас, а езикът му едвам се обръщаше в устата.

— Вода — обади се той след малко, — вода!

Беше мъчително тихо. Стана от леглото и като залиташе леко, тръгна да търси вода. На умивалника намери шише с вода и жадно пи; когато се връщаше към леглото, краката му се подкосиха и трябваше да седне на стола, без да може да продължи. Седя може би много дълго; след това го втресе, защото целият се бе измокрил, докато беше пил от шишето, стана му мъчно за самия себе си, за това, че се е озовал някъде, без сам да знае къде, за това, че не е в състояние да стигне

дори до леглото си и че е толкова безпомощно и безсилно сам; разхълца се като дете.

След като си поплака, главата му малко се проясни. Можда дори да се добере до леглото и легна, като тракаше със зъби; а щом се постопли, потъна в несвестен сън без сънища.

Когато се събуди, светлината на сивия ден проникваше през вдигнатия транспарант и стаята беше поразтребена; не можеше да проумее кой е сторил това, но иначе помнеше за вчерашната експлозия, за Томеш и неговото заминаване. Затова пък главата му се пръскаше от болка, на гърдите му имаше сякаш някаква тежест и го измъчваше суха кашлица. Лошо, помисли той, много лошо; трябва да се прибера в къщи и да легна. Ето защо той стана и бавно започна да се облича, като си почиваше от време на време. Имаше чувството, че някаква страшна тежест мачка гърдния му кош. Тогава седна, равнодушен към всичко, като дишаше тежко.

По едно време някой кратко и леко позвъни. Прокоп се привдигна с усилие и отиде да отвори. На прага, в антрето, стоеше младо момиче с воалетка на лицето.

— Тук ли живее... господин Томеш? — попита тя забързано и смутено.

— Моля — каза Прокоп и й направи място да влезе; а когато след леко колебание тя премина покрай него и от нея полъхна слабо и приятно ухание, той блажено пое дъх.

Настани я до прозореца и седна срещу нея, като полагаше всички усилия да седи изправен. Чувстваше, че тези му усилия го правят строг и скован, което поставяше в неловко положение и него, и девойката. Тя хапеше устните си под воалетката и свеждаше погледа си надолу; ах, каква прелест е това гладко лице, ах тези малки и страшно нервни ръце! Внезапно тя вдигна очи и Прокоп затаи дъх, опиянен от почуда; толкова красива му се стори.

— Господин Томеш не е ли в къщи? — попита девойката.

— Томеш замина — каза Прокоп с колебание. — Днес през нощта, госпожице.

— Къде?

— В Тинице, при баща си.

— А ще се върне ли?

Прокоп вдигна рамене.

Момичето наведе глава, в играта на ръцете ѝ личеше вътрешна борба.

— Каза ли ви, защо — защо...

— Да.

— А мислите ли, че-че ще го направи?

— Какво, госпожице?

— Че ще се самоубие.

Прокоп светкавично си спомни, че видя Томеш да слага револвер в куфарчето. „Утре може би — бум — и край“, чу го Прокоп отново да процежда през зъби. Като гледаше девойката сега, не му се говореше нищо, но видът му, изглежда, беше красноречив.

— О, боже, боже — изтръгна се от гърдите на момичето, — но това е страшно! Кажете, кажете...

— Какво, госпожице?

— Ами ако някой замине след него! Ако някой му каже — ако му даде. Тогава той няма да го направи, нали разбирате? Ако някой можеше да замине още днес при него...

Прокоп гледаше отчаяните ѝ ръце, които сплитаха и кършеха пръстите си.

— Ами да замина аз, госпожице — каза той тихо. — Съвсем случайно... ми се налага да пътувам в тази посока. Ако искате — аз...

Девойката вдигна глава.

— Наистина ли — извика радостно — вие бихте...?

— Аз съм негов... стар приятел, разбирате ли? — обясни Прокоп. — Ако искате да му предадете нещо... или да му изпратите... аз с удоволствие...

— Господи, колко сте добър — въздъхна момичето. Прокоп леко се изчерви.

— Дребна работа, госпожице — възрази той. — Съвсем случайно... тъкмо имам свободно време... и без това трябваше да пътувам и изобщо. — Смутено махна с ръка. — Не си струва да се приказваше направа всичко, което поискате.

Девойката се изчерви и се загледа встрани.

— Просто не зная, как... как бих могла да ви се отблагодаря — каза тя объркано. — Толкова ми е мъчно, че... че вие... Но това е толкова важно. А пък вие сте негов приятел. Да не мислите, че аз самата... — Тя направи върховно усилие и впери в Прокоп чистия си

поглед. — Аз трябва да му изпратя нещо. Всъщност друг му го праща. Не мога да ви кажа...

— Няма нужда — каза бързо Прокоп. — Просто ще му го предам и готово. Толкова се радвам, че мога да ви... че мога да му... Вали ли навън? — попита той внезапно, като погледна капките по кожената ѝ яка.

— Вали.

— Много добре — каза Прокоп; всъщност той си мислеше колко приятно би разхладил челото си, ако можеше да го сложи върху тази кожена якичка.

— Аз не го нося със себе си — каза тя и стана. — Това е едно съвсем малко пакетче. Бихте ли почакали... Ще ви го донеса след два часа.

Прокоп се поклони сковано, страхуваше се да не загуби равновесие. На вратата тя се обърна и го погледна с откровения си поглед.

— Довиждане.

И изчезна.

Прокоп седна и затвори очи. Дъждовните капчици по кожената яка, гъстата и оросена воалетка; приглушеният глас, уханието, неспокойните ръце в тесни мънички ръкавици; прохладното ухание, ясният и объркващ поглед под красиво очертани вежди. Ръцете на скута, меко надиплената пола върху здравите колене, ах, тези мънички ръце в тесни ръкавици. Уханието, дълбокият и трепетен глас, нежното и преbledняло лице. Прокоп хапеше със зъби тръпнещите си устни. Тъжна, обърквана и смела. Сивкавосините ѝ очи, чисти и грейнали. О, боже, господи, как бе залепнала воалетката за устните ѝ!

Прокоп изохка и отвори очи. Момичето на Томеш, каза си той със сляпа ярост. Движеше се съвсем свободно, не беше за пръв път в жилището му. Може би тук... точно тук, в тази стая. — с непоносимо терзание Прокоп забиваше нокти в дланите си. А аз, глупакът, само се предлагам да им помагам! Аз, глупакът, ще му ставам куриер! Какво — какво — какво ме интересуват изобщо те?

В този миг му хрумна една спасителна мисъл. Ще избягам в къщи, в лабораторията си, там горе. А тя нека дойде! Да се оправя, както си знае! Да — да — да замине сама при него, щом... щом е толкова важна...

Огледа се из стаята; видя разхвърляното легло, засрами се и го застла, както беше свикнал в къщи. Но му се стори, че не е достатъчно добре застлано, оправи го отново, изравни го и го изглади, и започна да подрежда всичко и навсякъде, стараяше се да разтреби, опита се да оправи гънките на пердетата, след което седна със замаяна глава. Нещо болезнено мачкаше гърдите му. Зачака.

[1] Дълго свободно палто — бел.прев. ↑

V

Присъни му се, че върви през огромна зеленчукова градина; около него навсякъде само зелки, и не зелки, а сгърчени в гримаси и оплешивели, гуреливи и блеещи, уродливи, пъпчиви и опулени, подпухнали човешки глави; държат се на мършави чукани и са ги полазили отвратителни зелени гъсеници.

Но виж ти, през полето към него тича момиче с воалетка на лицето си; леко повдига полата си и прескача човешките глави. Изведнъж изпод всяка от тях израстват голи, страшно мършави и космати ръце и докосват краката и полата ѝ. Девойката крещи, обезумяла от ужас, и вдига все по-високо полата си, чак над заоблените си колене, оголва белите си крака и се мъчи да прескочи посягащите към нея ръце. Прокоп затваря очи; не може да понася гледката на белите, пълни крака, подлудява го мисълта, че зелките ще я опозорят. Тогава той се хвърля на земята и с джобното си ножче отрязва първата глава; тя издава животински вой и се мъчи да ухапе с разядените си зъби ръката му. Следва втора, трета глава; Исусе Христе, кога ще разчисти това огромно поле, за да стигне до девойката, която се бори там, на другия край на безкрайната градина? Вбесен, той скача и тъпче по тези страшни глави, смазва ги, рита ги; заплита краката си в тънките им, впиващи се в него лапи, пада и те го хващат, разкъсват го и го душат, и всичко изчезва.

Всичко изчезва в главозамайващия вихър. И изведнъж съвсем наблизо той чува приглушен глас: „Нося ви пакетчето.“ Той скача и отваря очи, а пред него стои момиче от Хибшмонка, кривоогледо и бременно, с измокрен корем, и му подава нещо увито в подгизнал парцал. Това не е тя, тръпне болезнено Прокоп и изведнъж вижда висока и Тъжна продавачка, която му разширява ръкавиците с дървени щипци. Това не е тя, дърпа се Прокоп и вижда подпухнало дете с рахитични крачка, което — което — което срамно му се предлага! „Махай се“, вика Прокоп и изведнъж му се явява захвърлена лейка

посред леха, с повехнало и проядено от охлюви зеле и въпреки всичките му усилия да го пропъди, то не изчезва.

В този миг като изчуруликване на птиче тихо звънна звънецът. Прокоп се втурна към вратата и отвори; на прага стоеше задъхана девойката с воалетката и притискаше към гърдите си пакетче.

— Вие ли сте — промълви Прокоп тихо и (неизвестно защо) безкрайно трогнат. Като влезе, девойката го докосна с рамо, парфюмът ѝ облъхна Прокоп с мъчително опиянение.

Спря се по средата на стаята.

— Моля ви, не се сърдете — започна тя тихо и като че ли припряно, — че ви натоварих с тази задача. Вие даже не знаете, защо — защо аз. Ако това ви създава затруднения...

— Ще замина — процеди пресипнало Прокоп.

Момичето го погледна отблизо със сериозните си и чисти очи.

— Не мислете нищо лошо за мен. Аз само се страхувам, господин... вашият приятел да не направи нещо, което да измъчи до смърт някого другиго. Аз изпитвам такова доверие към вас. Вие ще го спасите, нали?

— С безкрайно удоволствие — промълви Прокоп с някакъв чужд и развълнуван глас; толкова беше опиянен и възторжен. — Госпожице, аз... каквото поискате... — Отвърна очи; уплаши се, че ще изтърси нещо, че може би се чува как бие сърцето му и се засрами от своята недодяланост.

Смущението му зарази и девойката; тя ужасно се изчерви и се чудеше къде да отправи погледа си.

— Благодаря, благодаря ви — опитваше се тя да говори с несигурен глас, като стискаше силно в ръцете си запечатаното пакетче. Настъпи тишина, която сладко и мъчително замая Прокоп. Изтръпнал, той почувства, че девойката бегло наблюдава лицето му; и когато внезапно обърна очи към нея, видя, че гледа към пода и чака, готова, да срещне погледа му. Прокоп чувстваше, че трябва да каже нещо, за да спаси положението; вместо това само мърдаше устни и трепереше с цялото си тяло.

Накрая девойката протегна ръка и прошепна:

— Пакетчето...

В този миг Прокоп забрави защо крие дясната си ръка зад гърба и посегна с нея да вземе дебелия плик. Девойката пребледня и се

дръпна назад.

— Вие сте ранен — извика тя. — Покажете!

Прокоп бързо скри ръката си.

— Дребна работа — побърза да я увери той, — най... най-невинно възпаление... възпаление на една раничка, разбирате ли?

Съвсем бледа, девойката изохка, като че ли самата тя чувстваше болката.

— Защо не идете на лекар? — попита бързо тя. — Вие не можете да пътувате! Аз... аз ще изпратя някой друг!

— Та то вече е заздравяло — възрази Прокоп, като че ли се опитваха да му отнемат нещо скъпоценно. — Наистина вече е... почти излекувано, най-обикновена драскотина, и изобщо не си струва да се говори; защо да не замина? Освен това, госпожице, такова нещо... не може да се възлага на чужд човек, разбирате ли? Ето, вече даже не ме и боли — и той разтърси дясната си ръка.

Девойката смръщи вежди в строго съчувствие.

— Вие не бива да заминавате! Защо не ми казахте? Аз — аз — аз няма да позволя! Аз не искам...

Прокоп беше направо нещастен.

— Вижте, госпожице — подхвана той запалено, — това наистина е нищо; аз съм свикнал с тия работи. Погледнете, ето тук — и той й показва лявата си ръка, на която липсваше почти цялото кутре, а показалецът завършваше с възловидно удебеление от зараснала рана. — Такъв ми е занаятът, знаете. — Увлечен, той не забеляза как девойката се отдръпна с преbledнели устни и наблюдава големия белег на челото му от окото към косата. — Експлозия и готово. А аз като войник. Ставам и продължавам атаката, разбирате ли? Нищо не може да ми се случи. Хайде, дайте ми го! — Той взе пакетчето от ръката ѝ, подхвърли го нагоре и го хвана. — Бъдете спокойна. Ще пътувам царски. Знаете ли, аз, аз отдавна вече не съм ходил никъде. Била ли сте в Америка?

Девойката мълчеше и го гледаше със смръщени вежди.

— Нека си приказват, че имали нови теории — бърбеше трескаво Прокоп; — но ще видите, аз ще им го докажа, когато станат известни резултатите от изчисленията ми. Жалко, че не разбирате от тия работи; бих ви обяснил, на вас ви вярвам, вярвам ви, но на него не. Не му вярвайте — говореше той настойчиво, — бъдете нащрек. Вие сте

толкова красива — въодушевен изрече той. — Там горе аз никога с никого не разговарям. То е една дървена барака и нищо повече. Хаха, вие така се страхувахте от зелките! Но аз няма да ви дам, дума да не става; не се страхувайте от нищо. Няма да ви дам.

Тя го гледаше с разширени от ужас очи.

— Но вие в никакъв случай не бива да заминавате!

Прокоп се натъжи и отмаля.

— Не, не обръщайте внимание какво ви говоря. Приказвам глупости, нали? Аз само исках да не мислите за ръката ми. Да не се страхувате. Всичко вече ми е минало. — Той превъзмогна възбудата си, запъна се и се намръщи от желание да се съсредоточи. — Ще замина в Тинице и ще намеря Томеш. Ще му дам пакетчето и ще му кажа, че го изпраща една госпожица, която той познава. Така добре ли е?

— Да — отговори девойката колебливо, — но вие не можете...

Прокоп се опита да се усмихне умолително; тежкото му, осеяно с белези лице неочаквано се разхубави.

— Позволете ми — каза той тихо — нали това е — това е — заради вас.

Момичето примигна; доплака ѝ се от силно вълнение. Мълчаливо кимна и протегна ръка. Той подаде обезобразената си левица; тя я погледна любопитно и силно я стисна.

— Толкова съм ви благодарна — каза тя бързо, — сбогом!

На вратата тя се спря, като че искаше да каже нещо; стискаше дръжката и чакаше.

— Да му... предам ли... поздрав от вас! — попита Прокоп с крива усмивка.

— Не — въздъхна тя и бързо го погледна. — Довиждане.

Вратата се затвори след нея. Прокоп продължаваше да я гледа, изведнъж се почувства смъртно уморен, виеше му се свят и му струваше безкрайни усилия да направи една-единствена крачка.

VI

На гарата трябваше да чака час и половина. Седна в коридора и затрепери от студ. Ранената му ръка пулсираше страшно болезнено; той затваряше очи и му се струваше, че болната ръка започва да нараства, че става колкото глава, като тиква, като казан за изваряване на пране, и че по цялата ѝ дължина усеща острите бодежи на разкъсано живо месо. Освен това силно му се гадеше и на челото му постоянно избиваше студена пот от притеснение. Не смееше да погледне мръсните, оплут и окаляни плочки в коридора, за да не му се повдигне. Вдигна яката си и потъна в полусън, обхващан постепенно от безкрайно безразличие. Стори му се, че отново е войник и че лежи ранен на открито поле; къде — къде все още се бият? В този момент в ушите му прозвуча силен звън и някой извика: „Пътниците за Тинице, Духцов, Молдава да се качват!“

И ето го вече седи в купето до прозореца и му е неприлично весело, като че ли е надлъгал някого или пък е избягал отнякъде; сега вече, братле, пътувам за Тинице и нищо не може да ме спре. Едва не се разкиска от радост, разположи се в своето ъгълче и с жив интерес се зае да наблюдава останалите пътници. Срещу него седи някакъв шивач с тъничък врат, една мършава жена в черно, до нея човек със странно безизразно лице; до Прокоп е седнал страшно дебел господин, чийто корем някак си не може да се побере между нозете му, и трябва да има още някой, но това вече няма значение. Прокоп не смее да погледне през прозореца, защото му се завива свят. Ратата, ратата, ратата, тракат колелата, всичко дрънчи, блъска се и се тресе от трескавата бързина. Главата на шивача се поклаща наляво-надясно, наляво-надясно; черната жена някак си странно и вдървено подскача на място, безизразното лице се тресе и люшка като некачествен филмов кадър. А дебелият му съсед, като същинска купчина пача, се люлее, тресе и подскача по безкрайно смешен начин. Тинице, Тинице, Тинице, скандира Прокоп в ритъма на колелата, по-бързо! по-бързо! От бързане влакът се е нагорещил, топло е, Прокоп се поти от жегата; шивачът

сега е с две глави на две тънки вратлета, двете глави се люшкат и така се чукат една о друга, че чак кънтят; черната жена подигравателно и обидено подскача на седалката; нарочно се пули като дървена кукла. Безизразното лице е изчезнало; на мястото му стои труп с мъртво отпуснати върху коленете ръце, те подскачат безжизнено, но трупът е без глава.

Прокоп напруга всички сили, за да се вгледа по-внимателно; ощипва се по крака, но напразно, трупът продължава да е без глава и мъртвешки се поклаща от друсането на влака. Прокоп ужасно се обезпокои от всичко това; ръчка с лакът дебелия си съсед, но той само се тресе като пихтия, и на Прокоп му се струва, че дебелото тяло безгласно му се присмива. Не може повече да понася тая гледка и се обръща към прозореца, но там неочаквано вглежда човешкото лице. Отначало не може да разбере защо толкова го впечатлява; с широко разтворени очи се вглежда в лицето и открива, че това е един друг Прокоп, който се е втренчил в него с напрегнато внимание. Какво иска? Ужаси се Прокоп. За бога, да не съм забравил пакетчето в квартирата на Томеш? Пребърква бързо джобовете си и намира плика във вътрешния джоб на сакото. Лицето от прозореца се усмихна и Прокоп въздъхна облекчен. Дори се осмели да погледне към обезглавения труп: и виж ти, човекът само се е покрил през глава с окаченото горе палто и спи. Прокоп би направил същото, но се страхува някой да не измъкне от джоба запечатаното пакетче. Но въпреки това го унася в сън, смъртно е уморен; никога не си е представял, че може да бъде толкова уморен. Заспива, сепва се, широко отваря очи и отново се унася. Едната подскачаща глава на черната жена е на раменете и, а другата в скута, държи я с двете си ръце; а колкото се отнася до шивача, вместо него на мястото му са останали да стоят празните му безтелесни дрехи, от които се подава порцеланова пръчица. Прокоп заспива, но изведнъж се сепва с усърдната увереност, че е в Тинице; май някой отвън е извикал нещо, тъй като влакът е спрял.

Прокоп изтича навън и видя, че е вечер; двама-трима пътници слизат на малката мъждукаща гаричка, зад която се разстила непозната и мъглива тъмнина. Обясниха на Прокоп, че до Тинице може да отиде с пощенската кола, ако е останало свободно място. Пощенската кола се

състоеше от капра, зад която имаше сандъче за пратките; на капрата вече седяха пощальонът и някакъв пътник.

Моля ви, вземете ме до Тинице — помоли Прокоп.

Пощальонът поклати глава с безкрайно съжаление.

— Не може — отговори той след малко.

— Защо... как така?

— Няма място — рече пощальонът дълбокомислено.

От мъка в очите на Прокоп набиха сълзи.

— Колко е пътят до там... ако се върви пеша?

Пощальонът съчувствено се замисли.

— Ами, един час.

— Но аз... не мога да вървя пеша! Трябва да ида при доктор Томеш! — възрази отчаяно Прокоп.

Пощальонът се замисли.

— Вие... такова... негов пациент ли сте?

— Болен съм — измърмори Прокоп; наистина потреперваше от слабост и студ.

Пощальонът отново се замисли и поклати глава.

— Какво да правя, като не може — каза той накрая.

— Аз ще се сместя, аз... само малко местенце да има, аз...

Откъм капрата мълчание; само пощальонът така се почесваше по мустаците, че се чуваше дращене; после, без да каже дума, той слезе, повъртя се около щрангата и мълчаливо се запъти към гарата. Пътникът на капрата даже не се помръдна.

Прокоп беше толкова изнемощял, че трябваше да седне на крайпътния камък. Няма да мога да стигна, чувстваше той с отчаяние; ще остана тук, докато... докато...

Пощальонът се върна от гарата и донесе едно празно сандъче. Смести го някак върху капрата и сериозно го огледа.

— Хайде, качете се — каза той след малко.

— Къде? — попита Прокоп.

— Ами... на капрата, де.

Прокоп се озова на капрата по такъв свръхестествен начин, като че ли го бяха издигнали силите небесни. Пощальонът пак се повъртя около щрангите и ето го вече седнал на сандъчето с увиснали надолу крака, поема поводите.

— Дий — каза той.

Конят нищо. Само кожата му потръпна.

Пощальонът издаде някакво тънко, гръдно „ррр“. Конят размърда опашка и се изпърдя.

— Ррррр.

Изглежда, че този висок трополещ звук галванизираше някак стария кон. Пощенската кола потегли. Прокоп несъзнателно се хвана за ниската ритла; чувстваше, че е свръх силите му да се задържи на капрата.

— Ррррр.

Конят тичаше накуцвайки, размахваше опашка и на всяка крачка звучно изпускаше газове.

— Рррррррр.

От двете страни на пътя се точеха голи дървета; беше тъмно като в рог, само полюшващото се кръгче на фенера се плъзгаше по калта. С безчувствените си пръсти Прокоп стискаше ритлата; чувстваше, че вече не е господар на тялото си, знаеше, че не бива да падне, че безгранично отслабва. Просветна прозорец, алеята, черни ниви.

— Рррр.

Конят постоянно пърдеше и ситнеше, преплитайки тромаво и неестествено крака, като че ли отдавна беше умрял.

Прокоп бегло погледна спътника си. Беше един дядо с увито шалче на врата; непрекъснато дъвчеше нещо, преживяше, жвакаше и отново го изплюваше. Прокоп си спомни, че вече го е виждал. Това беше отвратителното лице от съня, което скърцаше с разядените си зъби, та те чак се ронеха и после ги изплюваше на късчета. Беше странно и страшно.

— Рррр.

Пътят завива, вие се нагоре по хълма и отново се спуска надолу. Някакъв чифлик, чува се да лае куче, по пътя върви човек и казва „Добър вечер“. Нагоре по хълма къщите зачестяваха. Пощенската кола завива, високото „рррр“ внезапно секва и конят се спира.

— Ето тук живее доктор Томеш — казва пощальонът. Прокоп поиска да каже нещо, но не можа; поиска да пусне ритлата, но не му се удаде, защото пръстите му се бяха вдървили.

— Е, пристигнахме вече — отново каза пощальонът. Постепенно пръстите се отпуснаха и Прокоп слезе от капрата, като трепереше

целият. Сякаш по памет той отвори портата и позвъни на къщната врата. Отвътре се чу бесен лай и някакъв млад глас извика:

— Хонзик, тихо!

Вратата се отвори и Прокоп едва изломоти:

— Господин докторът в къщи ли е?

Миг тишина; после младият глас каза:

— Влезте.

Прокоп се озова в топла стая; на масата имаше лампа и вечеря, миришеше на букови дърва. Стар човек с очила, вдигнати на челото, стана от масата и тръгна към Прокоп:

— Какво има?

Прокоп смътно си спомни за какво собствено е дошъл.

— Аз... всъщност... — подхвана той — синът ви тук ли е?

Старият човек внимателно наблюдаваше Прокоп.

— Няма го. Какво ви е?

— Ирка... Иржи — мънкаше Прокоп, — аз съм... негов приятел и му нося... трябва да му предам... — Напипва в джоба си запечатания плик. — Важно е... и... и...

— Ирка е в Прага — прекъсна го старият човек. — Но седнете поне!

Прокоп безкрайно се учуди.

— Но нали каза... каза, че идва тук. Аз трябва да му предам... — Подът под него се люшна и той започна да се накланя.

— Аничке, стола — извика старият човек със странен глас.

Прокоп можа да чуе още някакъв приглушен век и рухна на земята. Заля го безкрайна тъмнина, а след това вече нямаше нищо.

VII

Нямаше нищо; само от време на време, като че ли мъглите се разкъсваха, изникваше мотив от облепена с тапети стена, корниз на шкаф, украсен с дърворезба, крайче на завеса или гипсова украса на тавана; или пък над него се навеждаше някакво лице, като над отвор на кладенец, но не личаха чертите му. Нещо ставаше, от време на време някой накуасваше горещите му устни или пък повдигаше безчувственото му тяло, но всичко чезнеше в нижещите се разпокъсани сънища. Това бяха пейзажи, мотиви от килими, формули от диференциалното смятане, огнени кълба, химически формули; само от време на време нещо изплуваше на повърхността и за миг се превръщаше в по-ясен сън, за да се разлее малко след това между широките брегове на безсъзнанието.

Накрая настъпи мигът, в който той дойде на себе си; видя над себе си топлия и вдъхващ сигурност таван с гипсов корниз; погледът му намери собствените му мършави, мъртвобледи ръце върху пъстрата завивка; малко по-нататък откри ръба на кревата, шкафа и бялата врата; всичко беше някак си мило, тихо и вече познато. Нямаше понятие къде се намира; поиска да разбере, но главата му беше невъобразимо отмаляла, всичко отново започна да се размазва, ето защо затвори очи и в безсилна немощ се предаде на съня.

Вратата тихо изскърца. Прокоп отвори очи и седна на леглото, като че ли нещо го повдигна. На вратата стоеше девойче, източено някак си и светло, ясничките му очи бяха безкрайно учудени, устата му полуотворена от изненада и притискаше към гърдите си бяла кърпа. То стеснително стоеше на място, примигваше с дългите си ресници, а розовата му муцунка започна несигурно, плахо да се усмихва.

Прокоп се свъси; усилено търсеше да каже нещо, но главата му беше съвсем празна; той движеше беззвучно-устни и наблюдаваше девойката със строги и мъчещи се да си спомнят нещо очи. „Γουνοῦμαι σε ἀνάσσα“ — пророни внезапно и неволно устата му — „θεὸς νῦν τις ἢ βροτὸς ἔσσι; Εἰ μὲν τις ἔσσι τοῦ οὐρανόιν εὐρύιν ἔχουσιν Ἀρτέμιδι σε ἐγώγε

Διος πούρμ μεγάλονο, εἰδός τε μέγεφός τε φυήν τ' ἄγχιστα εἶσχω.“ И по-нататък, стих след стих, започна да се лее божественият поздрав, с който Одисей се обръщаше към Навзикая:

„Теб умолявам, царице. Човек ли си ти, божество ли?

*Ако си от боговете, които владят небето,
то с Артемида едничка, на Зевса блестящата
щерка,*

*аз те сравнявам по стройна снага, и по ръст, и по
изглед.*

*Ако си земна девойка, подвластна съвсем на
съдбата,*

*триж са щастливи бащата и твоята майка
почтена,*

*триж са и твоите братя щастливи. Каква ли
наслада*

*вечно сърцата им пълни, когато със своята хубост
весела стъпяш в хорото, фиданка такава
цъфтяща?“^[1]*

Девойчето неподвижно, като вкаменено слушаше този поздрав на непознат език; по гладкото ѝ чело бе изписано такова объркване, очите ѝ така по детски и изплашено примигваха, че Прокоп удвои старанието на изхвърления на брега Одисей, самият той разбирайки само смътно смисъла на думите.

„Κείνος δ' αὐτέρῃ χήρῃ μαχάρτατος“ — рецитираше той бързо.

*„Ала от всички блажени най-пълно блажен е
женитът,*

*който дома ще те води, дарена с венчалната зестра.
Никога ни мъж, ни жена като теб не са виждали
още*

моите очи по света. Изумен те сега съзерцавам.“

„Σέβας μέχει εἰσորώντα“. Девойчето силно се изчерви, сякаш разбра поздрава на гръцкия герой; несръчен и приятен смут свързваше ръцете и краката ѝ, а Прокоп, събрал длани върху завивката, говореше, като че ли се молеше.

„Δήλψι δὴ ποτε“ — продължаваше той бързо:

*„Някога в Делос, където е дигнат олтар Аполонов,
стройно израснала палма, на тебе прилична,
съгледах.*

*(В храма бях влязъл, последван от свитата
спътници*

*верни, минал из пътя, по който ме чакаха тежки
неволи.)*

*Също пред нея заставах и дълго я гледах омаян —
още издънка тъй стройна не бе из земята израсла.*

*Тъй и на теб се люблювам, девойко, и слисан не
дръзвам*

твоите нозе да обгърна.“

„Δείδια δαίνοϛ“: да, страхуваше се ужасно, но и девойката се боеше и притискаше към гърдите си бялата кърпа и не отвърщаше очи от Прокоп, който бързаше да разкаже за страданията си:

*„Вчера, на дваистия ден, се спасих от вълни
притъмнели —*

*толкова дълго бях носен от страшната буря в
морето.*

*Бяхах от остров Огигия аз и ме хвърли тук демон,
нови беди да изстрадам. И толкова скоро не чакам
техния край, че кроят ми безсмъртните още
неволи.“*

Прокоп тежко въздъхна и издигна страшно измършавелите си ръце. „Αλλά, ἀνασσ“

*„Милост яви ми, царице! Изпитал нещастия много,
първо към тебе пристъпям. От хората, дете
живеят
в тази страна и града, не познавам аз никого тука.
Пътя, що води в града ни, ми кажи и подай да
наметна
някоя ленена тъкан, в която си дрехите свила.“*

Лицето на девойката се проясни донякъде, влажните устни се поотвориха; може би Навзикая ще проговори, но Прокоп искаше още да я благослови за онова облаче прелестно съчувствие, от което розовееше личицето ѝ: „Σοί δέ υεοί тоσα δίεν, τόσα φρεσί σήσι μενοινάς“:

*„Нека безсмъртни изпълнят това, що сърце ти
желае —
дом и съпруга, да дарят със съгласие пълно дома ти.
Нищо по-хубаво, нищо по-скъпо от туй на земята —
свързани с обич сърдечна, мъжът и жената да
гледат
своята къща — за завист и мъка на всеки противник
—
и за утеха на близки. Най-много за щастие свое.“*

Последните думи Прокоп вече почти само ги издишваше; той самият трудно разбираше какво рецитира, всичко изтичаше плавно, неволно, от някакво незнайно кътче на паметта; почти двадесет години бяха изминали от времето, когато се беше опитвал някак да разбере нежната мелодия на Шеста песен. Свободният поток от думи му носеше просто физическо облекчение; в главата му ставаше по-леко и по-ясно, чувстваше се почти блажен в тази отпусната и приятна слабост и в този миг на устните му трепна смутена усмивка.

Девойката се усмихна, помръдна и каза:

— Е? — Пристъпи една крачка и прихна да се смее. — Какво говорехте?

— Не зная — отвърна Прокоп несигурно.

В този миг полуотворената врата зейна внезапно и в стаята се втурна нещо малко и рунтаво, изквича от радост и скочи върху леглото на Прокоп.

— Хонзик — извика девойчето изплашено, — марш от там!

Но кученцето беше облизало вече лицето на Прокоп и с поривиста радост започна да се завира в завивката. Прокоп посегна към лицето си, за да се избърше, и с ужас усети под ръката си гъста брада.

— Какво — какво — заекна той и млъкна учуден. Кученцето продължаваше да лудува; преизпълнено с нежност, то хапеше ръцете на Прокоп, скимтеше, фучеше, и о-о-о! мократа му муцуна се допря до гърдите му.

— Хонзик — викаше девойката, — ти си полудял! Остави господина! — Притича до кревата и взе паленцето в ръце. — Господи, Хонзик, колко си глупав!

— Оставете го — помоли Прокоп.

— Но нали ръката ви е наранена — каза много сериозно девойчето, като притискаше към гърдите си беснеещото куче.

Недоумяващ, Прокоп погледна десницата си. От палеца през дланта минаваше широк белег, покрит с тъпичка, зачервена, приятно сърбяща кожа.

— Къде... къде се намирам? — учуди се той.

— У нас — отговори девойката, толкова естествено, че Прокоп веднага се успокои.

— У вас — повтори той облекчено, макар че нямаше представа точно къде е това. — И откога?

— Двадесети ден вече. И през цялото време... — поиска да каже нещо тя, но не се доизказа. — Хонзик спеше с вас — добави бързо тя, смути се неизвестно защо и прегърна кучето като малко дете. — Знаете ли?

— Не — помъчи се да си припомни Прокоп. — Да не би да съм спал през цялото време?

— Непрекъснато — не се сдържа тя. — Хубаво се наспахте. — Тя остави кучето на пода и се приближи към леглото.

— По-добре ли сте?... Искате ли нещо?

Прокоп поклати глава; не се сещаше за нищо, което би могъл да поиска.

— Колко е часът? — попита несигурно.

— Десет. Аз не зная какво ви разрешават да ядете; като дойде татко... Татко така ще се зарадва... Искате ли нещо?

— Огледало — каза Прокоп колебливо. Девойката се засмя и изскочи от стаята. Главата на Прокоп бучеше; все се мъчеше да си припомни и все не можеше. Но ето че девойчето се върна, каза нещо и му подаде огледалце. Прокоп поиска да вдигне ръка, но бог знае защо не успя; девойчето сложи огледалото между пръстите му, но то падна върху завивката. Момичето пребледня, смути се нещо и само поднесе огледалото към очите му. Прокоп се взря в него и видя едно съвсем брадясало лице и една почти непозната физиономия; гледаше и не можеше да разбере и изведнъж устните му се разтрепериха.

— Легнете, веднага легнете — нареди му тъпичкото, почти разплакано гласче и пъргавите ръце му подложиха възглавницата. Прокоп се свлече назад и затвори очи; само малко да подремна, подремна, помисли си той и настъпи приятна дълбока тишина.

[1] Тук и нататък цитати (старогръцки и български) от Шеста песен на „Одисея“. Превод от старогръцки на Георги Батаклиев, изд. „Народна култура“ — 1971 г., София, I издание. ↑

VIII

Някой го задърпа за ръкава.

— Хайде, хайде — каза този някой, — не сме ли спали достатъчно, а?

Прокоп отвори очи и видя един стар човек, с розово оплешивяло теме и бяла брада, със златни очилца, вдигнати на челото, и извънредно жив поглед.

— Стига спане, многоуважаеми — каза той, — стига толкова; защото иначе ще се събудите на оня свят.

Прокоп мрачно се загледа в стария господин; толкова му се спеше още.

— Какво искате? — обади се той твърдоглаво. — И... с кого имам честта да разговарям?

Старият човек се разсмя.

— Моля, доктор Томеш. Вие досега май не благоволихте да ме забележите? Но не се безпокойте. Е какво, как се чувствате?

— Прокоп — обади се болният недружелюбно.

— Така, така — каза докторът доволен. — А пък аз си мислех, че сте Снежанка. Но сега, господин инженер — каза живо той, — трябва да ви прегледам. Е, не се мръщете, де. — Измъкна термометъра изпод мишницата му и самодоволно изгрухтя: — Трийсет и пет и осем. Ехе, братче, като вейка сте. Май трябва да ви храня, а? Не мърдайте.

Прокоп усещаше на гърдите си гладката плешивина и студеното ухо, които с ободрително мърморене сновяха от едното рамо до другото, и от корема до гърлото.

— Слава богу — каза накрая докторът и спусна очилата на очите си. — Отдясно има още хрипове, а сърцето — е, то ще се оправи, нали? — Наведе се над Прокоп, поразрони с пръсти косата му, като едновременно вдигаше и спускаше клепачите му с палеца си. — Никакво спане вече, ясно ли е? — говореше той, докато изследваше внимателно зениците му. — Ще вземем от някъде книжки и ще четем.

Ще хапнем нещо, ще изпием чаша вино и — не мърдайте! Няма да ви ухапя.

— Какво ми е? — несмело попита Прокоп.

Докторът се изправи.

— Е, сега вече нищо. Слушайте, откъде се взехте тук?

— Къде тук?

— Тук, в Тинице. Строполихте се на пода и... Но от къде дойдохте?

— Не зная. Може би от Прага, а? — мъчеше се да си припомни Прокоп.

Докторът разтърси глава.

— С влак от Прага! С възпаление на мозъчната ципа! Как сте могли? Знаете ли изобщо какво значи това? И с кой ум?

— Кое?

— Менингит. Спяща форма. А на всичкото отгоре още и пневмония. Четиридесет градуса, ей? В такова състояние, приятелю, не се ходи по излети. А знаете ли, че — я по-скоро покажете дясната си ръка?

— То... това беше обикновено одраскване — бранеше, се Прокоп.

— Хубаво одраскване. Отравяне на кръвта, ясно ли ви е? Като оздравеете, ще ви кажа, че сте били... че сте били магаре. Извинете — каза той с възвишено възмущение, — щях да кажа нещо по-лошо. Образован човек и да не знае, че това му стига за три екзитуса! И как изобщо сте могли да се държите на краката си?

— Не знам — прошепна Прокоп засрамен.

Докторът поиска да продължи да го ругае, но изръмжа само и махна с ръка.

— А как се чувствате? — започна той строго. — Малко сте оглупял, нали? Паметта ви я няма никаква, а? А тук, тук нещо — и той се чукна по челото, — тук нещо сте още слаб, нали?

Прокоп мълчеше.

— Ето какво, господин инженер — развика се докторът, — няма да берете грижа за това. Е, то ще продължи известно време, няма как, а? Разбирате ли ме? Не бива да си напругате мозъка. Не бива да мислите. Всичко ще се оправи... малко по малко. Това е само временно увреждане, слаба амнезия, разбирате ли ме?

Докторът викаше, потеше се и се ядосваше, като че ли се караше на глухоням. Прокоп го наблюдаваше внимателно и се обади спокойно:

— Значи, ще остана слабоумен?

— Не, не, моля ви се — ядоса се докторът. — Напълно изключено. Просто, само... за известно време... увреждане на паметта, разсеяност, умора и тем подобни признаци, разбрахте ли ме? Нарушение на координацията, ясно ли е? Почивка. Спокойствие. Никаква работа. И благодарете на господа-бога, многоуважаеми, че изобщо сте отървали кожата.

— Отървахте се — обади се той след малко и радостно се изсекна в носната си кърпа.

— Чуйте, такъв случай не съм имал още. Вие дойдохте тук и бяхте изпаднал вече в делириум, строполихте се на земята и край. Моите почитания, господа. Какво можех да ви правя? Болницата е далече, а момичето, такова, се разплака над вас... и изобщо, дойдохте като гост на... Ирка, сина ми, нали? При това положение ви оставихме тук, разбирате ли ме? Е, това не ни пречи. Но такъв забавен гост не бях виждал досега. Двайсет дни да проспирш, покорно благодаря! Когато главният лекар ви оперира ръката, не благоволихте даже да се събудите, а? Тих пациент, няма що. Но, това вече мина. Важното е, че се отървахте. — Докторът шумно се плесна по бедрото. — По дяволите, стига сте спал! Господине, ей, господине, така може да заспите завинаги, чувате ли? Дявол да го вземе, проявете малко воля! Стига вече, чувате ли?

Прокоп вяло кимна; чувстваше как някакви воали плават между него и действителността, че всичко се забулва, смрачава и затихва.

— Андула — чу в далечината разтревожен глас. — Вино! Донеси вино!

Бързи крачки, говор, сякаш изпод вода и тръпчивият вкус на виното започна да се стича в гърлото му. Отвори очи и видя над себе си наведеното девойче.

— Не бива да спите — каза момичето тръпнещо, а дългите му ресници премигваха, като че ли пулсираха ведно със сърцето.

— Няма вече — извинява се смирено Прокоп.

— Разчитам на думата ви, многоуважаеми — изломоти докторът, застанал до леглото. — От града по изключение ще пристигне за консултация главният лекар; нека да види, че и ние, селските

фелдшери, сме способни за нещо. Така де! Трябва да се държите добре. — С необикновена ловкост той приповдигна Прокоп и подпъкна възглавниците зад гърба му. — Така, сега господинът ще седи; а спането ще го остави за следобед, нали? Аз трябва да прескоча до кабинета. А ти, Анда, седни тук и бърбори нещо; друг път устата ти не спира, същинско кречетало, а? Ако рече да спи, извикай ме; аз вече ще се оправя с него. — На вратата той се обърна и изръмжа: — Но... радвам се, знаете ли? А? Внимавайте, значи!

Прокоп спря поглед на момичето. То седеше недалеч от него, отпуснало ръце в скута си, и не му идваше наум за какво да говори. Това е, ето сега вдигна главата си и поотвори уста: да чуем какво ще каже; но то само се засрами, преглътна и наведе още по-ниско глава; виждаха се само дългите му мигли, които трепкаха над лицето.

— Татко е толкова рязък — обади се накрая момичето. — Той е свикнал да вика... да се кара... с пациентите... — За съжаление темата се изчерпа; затова пък — като че ли нарочно — в ръцете на девойчето се озова престилката, поддаваща се на най-различни операции, и то започна дълго и интересно да я дипли по всевъзможен начин, като не преставаше да мига съсредоточено с извитите мигли.

— Какво подрънква така? — попита Прокоп след дълго мълчание.

Тя обърна глава към прозореца; имаше хубави светли коси, които озаряваха челото ѝ, и по влажната ѝ уста имаше сочно светло петно.

— Това са кравите — каза тя с облекчение. — Там е дворът на имението. Този дом също принадлежи към имението. Татко разполага с кон и бричка... Казва се Фрицек.

— Кой?

— Конят. Вие никога не сте идвал в Тинице, нали? Тук няма нищо. Само алеи и ниви... Докато беше жива майка, тук беше по-весело; тогава идваше и нашият Ирка... Повече от година не е идвал; скара се с татко и... дори не ни пише. У нас дори е забранено да се говори за него. Виждате ли го често?

Прокоп отрицателно поклати глава.

Девойчето въздъхна и се замисли.

— Той е... не зная. Един особен. Само се разхождаше тук с ръце в джобовете и се прозяваше... Знам, че тук няма нищо; но все пак...

Татко толкова се радва, че останахте у нас — завърши тя бързо и малко несвързано.

Някъде вън прегракнало и смешно изкукурига младо петле. Изведнъж там долу, между кокошките, настъпи възбуждение, чуваше се диво „ко-ко-ко“ и победоносно скимтящият лай на кучето. Момичето скочи.

— Хонзик гони кокошките! — Но веднага седна отново, решено да остави кокошките на съдбата им. Настъпи приятна и ясна тишина.

— Не зная за какво да ви говоря — каза тя след малко с най-прекрасна естественост. — Ще ви прочета вестника, искате ли?

Прокоп се усмихна. Тя донесе веднага вестниците и смело зачете уводната статия. Финансовото равновесие, държавният бюджет, кредитите без покритие... Приятното и несигурно гласче произнасяше спокойно тези безкрайно сериозни неща, а на Прокоп, който изобщо не слушаше, му беше по-добре, отколкото ако спеше дълбоко.

IX

Сега вече Прокоп може да става от леглото за някой и друг час дневно; все още едвам си тътри краката и за съжаление не може много да се разговаря с него; каквото и да му казвате, той в повечето случаи ще ви отговори на две, на три и ще ви се извини с плаха усмивка.

Ето, вземете на обед — самото начало на април е — той обича да седи на пейката в градината; до него рошавият териер Хонзик се смее щастливо под мокрите си, лесничейски мустаци, защото явно се гордееше с ролята си на компаньон — облизва се от радост и блажено притваря очи, когато осакатената левица на Прокоп го погалва по топлата рунтава глава. Обикновено докторът изскача от кабинета си, шапчицата му се плъзга насам-натам по гладката плешивина, той прикляка и започва да сади зеленчуков разсад; с дебелиите си къси пръсти раздробява бучките пръст и ги постила внимателно в леглото за младите поници. Често се нервира и мърмори нещо; забучил е например някъде в лехата лулата си и не може да я открие. Тогава Прокоп се надига и с усета си на детектив (нали по цял ден лежи и чете криминални романи) се отправя точно към изчезналата лула. Хонзик не пропуска случая да се отърси шумно.

По това време Анчи (тъй като Андуга само така желае да я наричат) полива лехите на татко си... С дясната си ръка носи лейка, а лявата плава във въздуха; сребърните струйки шумят върху прекопаната пръст, а мерне ли се наблизко Хонзик, те се изливат по задника или по глупавата му глава; той изквичава отчаяно и търси защита при Прокоп.

През цялата сутрин към кабинета се точат пациенти. Кашлят в чакалнята и мълчат, всеки мисли за болката си. Понякога от кабинета се разнася страшен вик, когато докторът вади зъб на някой малчуган. Сега пък Анчи, изпаднала в паника, търси спасение при Прокоп, бледа и не на себе си, плахо мига с красивите си ресници и чака да отмине страшното произшествие. Накрая момчето изскача навън с проточено

скимтене, а Анчи неловко се опитва да замаже чувствителната си страхливост.

Съвсем друго е, разбира се, когато пред къщата на доктора спира каруца, постлана със слама, и двама чичковци внимателно изнасят по стълбите тежко ранен човек. Той е със смазана ръка, или със счупен крак, или пък главата му е пукната от удар на копито; студена пот облива страхотно бледото му чело и той тихо стене, като проявява героично самообладание. Над цялата къща се разстила трагична тишина; дебалата, весела слугиня ходи на пръсти, очите на Анчи са пълни със сълзи, а пръстите ѝ треперят. Докторът се втурва с крясък в кухнята, иска ром, вино или вода и с двойно по-голяма грубост се опитва да прикрие мъчителното чувство на състрадание. И целия ден след това не разговаря, беснее и тръшка вратите.

Но съществува и големият празник, тържественият ежегоден панаир на селската медицина: ваксинирането на децата. Стотици майки дундуркат своите мрънкащи, ревящи, спящи вързопчета и те изпълват целия кабинет, коридора, кухнята и градината; Анчи е като луда и във възторжен пристъп на класическо майчинство ѝ се иска да държи на ръце, да люлее и преповива всички тези беззъби, ревливи, пухкави деца. И някъде по-тържествено лъщи плешивината на стария доктор, от сутринта той ходи без очила, за да не плаши дребосъчетата, в очите му се четат умора и радост.

Друг път, посред нощ, тревожно издрънкава звънецът. После на вратата се чуват да гъгнат някакви гласове, докторът започва да ругае и нарежда на кочияша Йозеф да впрегне конете. Някъде в селото, зад светнало прозорче, на света идва нов човек. Докторът се връща чак сутринта изморен, но доволен, от десет метра вони на карбол; но такъв Анчи го обича най-много.

Тук, разбира се, има и други лица; дебалата, цвилеща Нанда от кухнята, която по цял ден пее, киска се и се къса от смях. Освен нея тук е и сериозният кочияш Йозеф с увиснали мустаци, историк; четат непрестанно исторически книги и обича да разказва, например за хуситските войни или за историческите тайни на този край. Освен него тук е и градинарят на имението, голям женкар, който всеки ден прескача в градината на доктора, пресажда розите му, подстригва храстите и кара Нанда да се смее до припадък. По-нататък следва поменатият вече, космат и буен Хонзик, който съпровожда Прокоп,

пощи си бълхите и гони кокошките, и е безкрайно щастлив, когато пътува върху капрата на бричката на доктора. Фриц е старият вран, малко посивял приятел на зайчетата и съвсем разумен и добродушен прошарен вече кон; да погалиш топлите му и чувствителни ноздри е върховно удоволствие. По-нататък тук е червендалестият канцеларист от двора, влюбен в Анчи, която ведно с Нанда жестоко се майтапи с него. Управителят на имението, стара лисица и разбойник, който идва да играе шах с доктора; докторът се нервира, беснее и губи. Тук са и други местни лица, между които необикновено скучният, интересуващ се от политика цивилен землемер, досажда на Прокоп с правото си на колега.

Прокоп чете много или пък се преструва, че чете. Осеяното му с белези тежко лице не говори много, най-малко за отчаяната му и тайна борба с увредената памет. Особено са пострадали последните му няколко трудови години; най-обикновените формули и процеси са отишли по дяволите и по полето на книгите Прокоп си записва отделни формули, които изникват в съзнанието му, когато най-малко мисли за тях. После се вдига и отива да играе билиард с Анчи; защото при тая игра не се говори много. И Анчи се заразява от скучната му и непроницаема сериозност; тя играе съсредоточено, цели се със строго смръщени вежди, но когато топката, сякаш нарочно, се търколи в съвсем друга посока, Анчи отваря учудено уста и с мокрото си езиче ѝ сочи верния път.

Вечер край лампата. Най-много говори докторът — въодушевен естественик без каквито и да било познания. Особено го очароват последните загадки на света: радиоактивността, безкрайността на пространството, електричеството, теорията на относителността, произходът на материята и възрастта на човечеството. Той е заклет материалист и точно затова чувства тайнствения и сладък ужас на нерешените въпроси. Понякога Прокоп не се сдържа и коригира Бюхнеровската наивност на възгледите му. В тези случаи старият господин го слуша едва ли не с религиозен захлас и започва да се изпълва с безкрайно уважение към него, особено тогава, когато престава да го разбира, когато, да речем, Прокоп говори за резонансния потенциал или за квантовата теория. Анчи просто седи, подпряла брадичка о масата; тя наистина е вече малко голяма за тази поза, но явно е, че от смъртта на майка си е престанала да се развива.

В такива случаи тя дори не диша, с широко отворени очи гледа баща си и Прокоп, и обратно.

А нощите, нощите са спокойни, необятни, както всякъде на село. От време на време ще издрънчат синджири в краварника, по-близо или по-далеч ще се разляят кучета; падаща звезда ще разреже небосвода, пролетен дъжд ще зашуми в градината или пък капка със сребърен звук ще се отрони в самотния кладенец. Чист и дълбок хлад появява от отворения прозорец, и човек заспива благословен сън без сънища.

Х

Да, положението се подобряваше: ден след ден, със ситни крачки, животът се връщаше при Прокоп. Той чувстваше главата си като замаяна, все още живееше малко като насън. Не оставаше нищо друго, освен да благодари на доктора и да се върне да си гледа работата. Прокоп поиска да съобщи за намерението си веднъж след вечеря, но точно тогава всички мълчаха като пънове. След това по едно време старият доктор хвана Прокоп под ръка и го поведе към кабинета си; след известни заобикалки той изплю камъчето и грубо, за да прикрие смущението си, каза на Прокоп, че не е нужно да заминава, по-добре било да остане да си почива, все още битката не била спечелена и изобщо, с една дума, да остане у тях и край. Прокоп възразяваше вяло, факт беше обаче, че все още не се чувстваше във форма и че се беше малко разглезил. С една дума, за заминаване засега и въпрос не можеше да става.

Следобед докторът винаги се затваряше в кабинета си.

— Наминете някой път при мен, а? — подхвърли той на Прокоп един ден.

Така Прокоп го завари наведен над най-различни шишенца, епруветки и прахове.

— Знаете ли, тук нямаме аптека — обясняваше му докторът — и аз трябва сам да си приготвям лекарствата.

С треперещите си дебели пръсти той се опитваше да дозира на ръчните везни някакъв прах. Ръката му беше несигурна, везните се люлееха и въртяха; старият човек се ядосваше, пъхтеше и по носа му избиха дребни капчици пот.

— Какво да правя, като не виждам — опита се той да оправдае старите си пръсти.

Прокоп погледа малко и без да каже нито дума, взе везните от ръцете му. Хоп, хоп и прашецът беше дозиран с точност до милиграм. Също така и вторият, и третият прашец. Чувствителните везни просто танцуваха в ръцете на Прокоп.

— Я виж ти, я гледай — чудеше се докторът и с изумление следеше ръцете на Прокоп, разнебитени, възлести, с обезобразени стави, счупени нокти и къси чуканчета вместо няколко пръста.

— Много сте сръчен в ръцете!

След малко Прокоп се залови да приготвя мехлем, да отмерва капки и нагрява епруветки. Докторът сияеше и лепеше етикетите. За половин час всички лекарства бяха приготвени и сума прахове останаха в запас. А след няколко дни Прокоп вече с лекота разчиташе рецептите на доктора и без много приказки се залови да изпълнява длъжността на фармацевт. Хубаво.

Веднъж, привечер, докторът се ровеше в рохкавата пръст на една лехичка. Изведнъж откъм къщата се чу страшен гръм и веднага след това с дрънчене се посипаха стъкла от прозорец. Докторът се втурна в къщи и на стълбището се сблъска с ужасената Анчи.

— Какво стана? — извика той.

— Не знам — пророни момичето. — В кабинета нещо...

Докторът се втурна в кабинета и видя Прокоп на четири крака да събира по пода парчета стъкло и хартия.

— Какво правехте тук? — кресна докторът.

— Нищо — каза Прокоп и виновно се изправи. — Пръсна се една епруетка.

— Ама какво, по дяволите — продължаваше да гърми докторът, но изведнъж се сепна: от лявата ръка на Прокоп се стичаше струйка кръв. — Пръста ли ви откъсна?

— Обикновено драсване — възрази Прокоп и скри лявата си ръка зад гърба.

— Дайте да видя — извика старият доктор и задърпа Прокоп към прозореца. Половината пръст висеше само на кожата. Докторът се хвърли към шкафа за ножици, а в отворената врата забеляза смъртнобледото лице на Анчи.

— Какво търсиш тук? — кресна той. — Марш навън?

Анчи не се помръдна; притиснала ръце към гърдите си, тя изглеждаше, като че ли ей сега ще припадне.

Докторът се върна при Прокоп; най-напред направи нещо с едно памуче, а после ножицата щракна.

— Лампата — извика той на Анчи.

Анчи се втурна към ключа и светна.

— И не стой тук — викаше с висок глас старият човек и промиваше иглата в бензин. — Нямаш работа тук! Подай ми конците!

Анчи изтича към шкафа и му подаде макара с конци.

— А сега си върви!

Анчи погледна гърба на Прокоп и направи нещо друго; пристъпи по-близо, взе с двете си ръце ранената ръка и я задържа. Докторът тъкмо си миеше ръцете; обърна се към Анчи и щеше да избухне; вместо това измърмори:

— Добре, дръж здраво тогава! И по на светло!

Анчи присви очи и държеше. Когато вече не се чуваше нищо друго освен сумтенето на доктора, тя се осмели да погледне. Долу, където работеше баща ѝ, всичко беше кърваво и отвратително. Тя бързо погледна Прокоп; беше извърнал лице и клепачите му потрепваха от болка. Анчи изтръпна и взе да преглъща сълзите си, прилошаваше ѝ.

Междувременно ръката на Прокоп се увеличаваше: сума памук, билротова батиста и почти цял километър бинт; накрая от всичко това се получи нещо огромно и бяло. Анчи държеше ръката, коленете ѝ се подкосяха, струваше ѝ се, че страшната операция никога няма да свърши. Изведнъж ѝ се зави свят и чу баща си да казва:

— На, изпий бързо това!

Отвори очи и видя, че седи в кабинета на бащиния си стол, че баща ѝ и подава чаша с някакво лекарство, зад него стоеше Прокоп, усмихваше се и държеше на гърдите си превързаната ръка, която приличаше на огромна цветна пъпка.

— Хайде, изпий го, де! — настояваше докторът усмихнат.

Тя глътна течността и се разхълца; беше убийствен коняк.

— А сега вие — каза докторът и подаде чашката на Прокоп.

Прокоп беше леко пребледнял и храбро чакаше да си получи заслуженото. Накрая пи и докторът, прокашля се и подхвана:

— Та какво собствено правехте вие тук?

— Правех опит — отвърна Прокоп с кривата усмивка на виновен.

— Какво? Какъв опит? Опит с какво?

— Само ей така. Само — само — исках да видя дали може да се направи нещо с калиев хлорид.

— Какво да се направи?

— Взривно вещество — прошепна Прокоп с покорството на грешник.

Докторът погледна бинтованата му ръка.

— И си платихте, нали! Ръката ви е могло да откъсне. Боли ли? Ха така, пада ви се — заяви той кръвожадно.

— Но, татко — обади се Анчи, — остави го сега!

— А ти пък каква работа имаш тук — изръмжа докторът и я погали с вмирисаната си на карбол и йодоформ ръка.

* * *

Отсега нататък докторът носеше ключа от кабинета в джоба си. Прокоп си поръча цял пакет научна литература, ходеше с провесена ръка на гърди и по цели дни учеше. Вече цъфтят черешите, лепкавите млади листа блещукат на слънцето, златните лилии разтварят тежки пъпки. Из градината се разхожда Анчи с дебеличката си приятелка, двете се държат през кръста и се смеят; ето че доближават розовите си муцунки, шепнат си нещо, почервенияват от смях и започват да се целуват.

След дълги години Прокоп отново изпитва физическо удоволствие. Като животно той се припича на слънцето и притваря очи, за да чуе как шуми тялото му. Въздъхва и се хваща за работа; но му се иска да тича, скита далеч из околността и се отдава на страстната радост от дишането. Понякога среща Анчи в къщи или в градината и се опитва да поговори с нея; Анчи го гледа плахо и не знае какво да каже; но и Прокоп не знае и затова само промърморва нещо. С една дума му е по-добре или поне се чувства по-сигурен, когато е сам.

По време на четене установи, че е много изостанал; в много отношения науката беше отишла напред и той трябваше наново да се ориентира; но преди всичко се страхуваше да си спомни за собствената си работа, защото чувстваше, че там най-много са се разпокъсали връзките. Ако не работеше като вол, мечтаеше; мечтаеше за нови лабораторни методи, но едновременно го увеличаха тънките и смели сметки на теоретиците; побесняваше, когато грубият му мозък не беше в състояние да разцепи тънкия косъм на проблема. Даваше си сметка, че лабораторната му „деструктивна химия“ разкрива нови, най-чудни

хоризонти за теорията на материята; попадеше на неочаквани закономерности, но веднага губеше нишката с прекалено тежкото си умуване. Огорчен захвърляше всичко, за да се задълбочи в някакъв глупав роман; но и там го преследваше лабораторната страст; вместо думи той виждаше само химически символи; това бяха безумни формули, изпълнени с неизвестни досега елементи, които го безпокояха дори и в сънищата.

XI

Тази нощ му се присъни, че чете дълбоко научна статия в „The Chemist“. Смути го формулата $An\ Si$, която не можеше да разбере; задълбочи се в размишления, започна да гризе ноктите си и изведнъж разбра, че това означава Анчи. Но ето че тя е тук и му се присмива с вдигнати зад главата си ръце; той се приближи до нея; хвана я с двете си ръце и започна да я целува и да хапе устните ѝ. Анчи диво се отбранява с колене и лакти; той я държи грубо и с едната ръка разкъсва дрехите ѝ на дълги ивици. Дланите му вече усещат младата ѝ плът; Анчи бясно се мята, косите ѝ падат върху лицето и изведнъж се отпуска и ляга; Прокоп се хвърля към нея, но под ръцете си напипва само дълги парцали и бинтове; дърпа ги, къса ги, иска да се освободи от тях и се събужда.

Засрами се безкрайно заради съня си; облече се тихо, седна до прозореца и зачака да се разсъмне. Няма граница между деня и нощта; небето само леко побледнява и из въздуха се понася сигнал, който не е нито светлина, нито звук, но той заповядва на природата; събуди се! И ето че утрото настъпи още посред нощ. Разкукуригаха се петлите, животните в оборите се размърдаха. Небето избледня до седефено, просия и леко порозовя; на изток изскочи първата червена ивица, „чик-чирик, чик-чирик, ту, пиу, пиу“, цвърчат и писукат птиците. Първият човек с бавна крачка тръгна на работа.

Ученият също се залови да работи. Дълго гриза перодръжката си, докато се реши да напише първите думи; защото това щеше да бъде нещо голямо, равносметка на дванадесетгодишно експериментиране и мислене, един труд, окъпан наистина с кръв. Разбира се, това тук ще бъде само една скица или по-скоро своеобразна философия на физиката или някакво стихотворение, или собствено верую. Това ще бъде една картина на света, съставена от числа и равенства; но тези астрономически цифри съвсем не измерват възвишеността на небосвода: те калкулират неустойчивостта и деструкцията на материята.

Всичко, което съществува, е твърдо и изчакващо взривно вещество; но какъвто и да бъде коефициентът на безразличието му, той представлява само една нищожна дроб от бризантността му. Всичко, което става, движението на звездите и телуричната дейност, цялата ентропия, самият прилежен и ненаситен живот, всичко това е на повърхността и само незначително, неизмеримо слабо разяжда и обвързва експлозивната сила, наричана материя. Трябва да знаете, че връзката, която я свързва, е като паяжина върху краката на спящ титан; дайте ми сила да го пришпоря и той ще отърси земната кора и ще запокити Юпитер срещу Сатурн. А ти, човечество, си като лястовичка, която с голям труд е изградила гнездото си под покрива на космическия погреб; чуруликаш при изгрев-слънце, а в бъчвите под тебе мълчаливо тътне страхотен взривен потенциал...

Прокоп, разбира се, не написва всичко това; за него то беше само една стаена мелодия, която окриляше тромавите изречения на специалния научен текст. За него повече фантазия имаше в голата формула и повече ослепителна красота в езика на числата. Затова той пишеше своята поема с помощта на формулите и ужасния жаргон на термините.

На закуска той не се появи. Затова Анчи дойде при него и му донесе мляко. Поблагодари ѝ, в този миг си спомни за своя сън и някак си не посмя да я погледне. Взираше се упорито в ъгъла; и се чудеше как е възможно, че въпреки това вижда всяко златно косъмче по голите ѝ ръце; никога досега не беше обръщал внимание на това.

Анчи стоеше съвсем близо до него.

— Ще пишете ли? — попита тя неопределено.

— Да — измърмори той и си помисли, какво ли би казала, ако съвсем неочаквано склони глава на гърдите ѝ.

— Цял ден?

— Цял ден.

Навярно би се дръпнала страшно оскърбена; но какви твърди, малки и широки гърди има, може би и не подозира. Впрочем каква полза!

— Не желаете ли нещо?

— Не, нищо.

Глупаво; искаше му се да хапе ръцете ѝ или нещо подобно; жената никога не знае в какъв смут хвърля човека.

Анчи вдигна рамене малко обидено.

— Добре тогава. — И изчезна.

Той стана и започна да се разхожда из стаята; яд го беше и на себе си, и на нея, но най-важното — вече не му се пишеше. Мъчеше се да подреди мислите си, но не му се удаваше. Ядоса се и кисел, като същинско махало, започна да се движи между стените на стаята. Час, два часа. Долу дрънчат чинии, масата се приготвя за обед. Той седна отново над книжата си и обхвана лицето си в длани. След малко пристигна прислужницата и му донесе обяда.

Той върна яденето почти недокоснато и се хвърли ядосан на леглото. Явно, че им е омръзнал, че и на него всичко му е дошло до гуша, и че е време да си тръгне. Да, още утре. Започна да си прави някакви планове за бъдещата работа, неизвестно защо му беше срамно и мъчително и накрая заспа като заклан. Събуди се късно след обед с блатясала душа и тяло, проядено от гнила леност. Мъкнеше се из стаята, прозяваше се и безсмислено се ядосваше. Стъмни се, а той дори не запали лампата.

Прислужницата му донесе вечерята. Остави я да изстине и все се вслушваше какво става долу. Вилиците подрънкваха, докторът мърмореше и много скоро след вечеря затръшна вратата на стаята си. Беше тихо.

Уверен, че вече никого няма да срещне, Прокоп стана и отиде в градината. Беше топла ясна нощ. Вече цъфти люлякът и жасминът, Воловар широко разгръща на небето своите звездни обятия, и тишината е още по-дълбока от далечен кучешки лай. О каменния зид в градината се е подпряло нещо светло. Това, разбира се, е Анчи.

— Красиво, нали? — произнесе той, колкото да каже; нещо, и се опря на зида до нея. Анчи мълчи, само извърща лице, а раменете ѝ неспокойно и непривично се разтърсват.

— Това е Воловар — промърмори Прокоп общително. — А над него... е Драконът и Цефей, а онова там е Касиопея, четирите звездички накуп. Но трябва да погледнете по-нагоре. — Анчи се извърща и разтрива нещо около очите си.

— Онази там, ярката — продължава колебливо Прокоп, — е Полукс, Бета Геминорум. Не ми се сърдете. Може би съм ви се видял груб, нали? Аз исках... разбирате ли, нещо ме мъчеше? Не трябва да обръщате внимание.

Анчи въздъхна дълбоко.

— А коя е... ей там? — обади се тя с тих нерешителен гласец. — Най-ярката, долу.

— Това е Сириус, в Голямото куче. Наричат я още и Алхабор. А там съвсем вляво са Арктур и Спика. Сега падна звезда, видяхте ли?

— Видях. Защо ми се сърдехте толкова сутринта?

— Не ви се сърдех. Понякога съм... може би малко... недодялан; но животът ми не беше лесен, разбирате ли, никак не беше лесен; вечно сам и... нащрек. Не мога даже да говоря добре. Днес исках... да напиша нещо красиво... нещо като молитва на учения, за да може всеки да разбере; мислех си, че... че ще ви я прочета; но виждате ли; съвсем съм се изсушил, човек го е срам... да се отдаде на чувства, като че това е някакво разнежване. Или пък въобще да каже нещо от сърце. Станал съм един такъв, ръбест и чепат, знаете? И косата ми взе да белее.

— Но това ви отива — промълви Анчи.

Прокоп се изненада от тази страна на въпроса.

— Знаете ли — каза той объркано, — не е приятно. Време е... време е вече да прибирам реколтата. Друг на мое място с моите знания! А аз нямам никаква, никаква, никаква полза от всичко това. Само съм... *berumt*^[1] и *celebre*^[2] и *highly esteemed*^[3], а у нас даже... никой не знае. Струва ми се, че теориите ми са доста слаби; нямам глава на теоретик. Но това, което съм открил, не е без стойност. Моите екзотермични взривни вещества... диаграмите... и експлозиите на атома... всичко това има определена стойност. Аз съм публикувал само една десета от това, което зная. Друг да беше, представяте ли си! Аз вече дори... не разбирам теориите им; те са толкова изтънчени, толкова остроумни... и всичко това само ме обърква. Аз съм кухненска душа. На мене ми дайте само да помириша нещо и аз веднага подушвам какво става от него. Но да разбере... какво следва от това... теоретически и философски... това не умея. Аз зная... само фактите; аз ги *правя*; това са мои факти, разбирате ли? И все пак... аз... аз долавям, че зад тях се крие някаква истина; една огромна всеобща истина... която ще преобърне всичко... когато избухне. Но тази голяма истина... е зад фактите, а не зад думите. И затова, затова трябва да търсиш фактите! Дори да ти откъснат и двете ръце...

Анчи, опряна на зида, едва дишаше. Никога досега този мрачен шеф не беше говорил толкова — и главно, никога не беше говорил за себе си. Той се бореше с думите; бореше се и от него лъхаше огромна гордост, но също така плахост и измъченост; макар да говореше само в интеграли, Анчи разбираше, че пред нея се разкрива нещо съкровено и човешки разтревожено.

— Но най-лошото, най-лошото — мърмореше Прокоп. — Понякога... и особено тук... и това, това ми се струва глупаво... и безполезно. И тази последна истина... изобщо всичко. По-рано никога не ми се беше случвало. Защо и за какво... Може би е по-разумно човек да отстъпи... просто да се отстъпи пред това, пред всичко това. (Той показа с ръка нещо наоколо.) Просто пред живота. Човек не бива да бъде щастлив; това го размеква. После всичко останало му се струва излишно, дребно... и безсмислено. Най-много... най-много човек постига от отчаяние. От мъка, от самота, от оглушаване. Защото нищо не му стига. Аз работех като луд. Но тук, тук започнах да бъда щастлив. Тук разбрах, че може би... нещо по-хубаво от това да мислиш. Тук човек само живее... и разбира, че това е нещо велико... само да живее. Като вашия Хонзик, като котката, като кокошката. Всяко животно прави това... а на мен то ми се струва толкова изключително, като че ли досега изобщо не съм живял. И така... за втори път загубих дванайсет години.

Обезобразената му, бог знае колко пъти съшивана десница потръпваше върху зида. Анчи мълчи и в тъмното се виждат дългите ѝ мъгли; подпряна с лакти о зида, тя мига срещу звездичките. Изведнъж нещо прошумоля в храстите и Анчи се изплаши; някаква сила я хвърли върху рамото на Прокоп.

— Какво е това?

— Нищо, сигурно невестулка; отива в кокошарника за пилета.

Анчи замря. Младите ѝ, еластични гърди плътно се допираха о ръката на Прокоп — може би тя самата не си даваше сметка, но Прокоп усещаше този допир повече от всичко друго на света; ужасно го беше страх да си помръдне ръката, защото, първо, Анчи ще си помисли, че той я е сложил нарочно там и, второ, нямаше да остане в същото положение. Особеното беше, че обстоятелствата изключваха възможността да продължи да говори за себе си и за своя загубен живот.

— Никога — запелтечи той смутено, — никога не съм бил толкова доволен... толкова щастлив, както тук. Вашият татко е най-добрият човек на света, а вие... вие сте толкова млада...

— Аз си мислех, че ви изглеждам... прекалено глупава — каза Анчи тихо и щастливо. — Никога не сте говорили така с мене.

— Наистина, никога досега — промърмори Прокоп.

Двамата се умълчаха. Върху ръката си той чувстваше лекото дишане на гърдите ѝ; потръпваше и затаи дъх, а тя, изглежда, също затаяваше дъх, тихо тръпнеща, дори не мигаше и с широко отворени очи гледаше в празното. О, да можеше да я погали, да я притисне! О, отмаляване, първо докосване, неволна и пламенна ласка! Случвало ли ти се е някога по-омайно приключение от тази несъзнателна и предана интимност? Сведена пъпка, тяло боязливо и нежно! Ако можеше само да предусетиш мъчителната негa на тази груба мъжка ръка, която, неподвижна, те милва и стиска! Ако — ако — ако можех сега... и те притиснех...

Анчи се изправи с най-естествено движение. Ах, момиче, ти наистина нищо не си предполагала!

— Лека нощ! — казва Анчи тихо и лицето ѝ е бледо и неясно. — Лека нощ — казва тя малко затворено и му подава ръка; подава я несръчно и отпуснато. Цялата е като разкършена и гледа някъде встрани. Не е ли заради това, че иска мигът да продължи още малко? Не, тръгва вече, колебае се; не, стои на едно място и къса на парченца някакво листо. Какво да ѝ кажа още?

— Лека нощ, Анчи, и спете по-добре от мене.

Защото наистина сега е невъзможно да отиде и да си легне. Прокоп се хвърля на пейката и подпира глава на ръцете си. Нищо, нищо не се е случило... чак толкова; би било срамно да се мисли веднага бог знае какво. Анчи е чиста и невинна както теленце, а сега вече стига; не съм хлапе. В този миг светва прозорецът на първия етаж. Спалнята на Анчи. Сърцето на Прокоп бие лудо. Знае, че е срамно да гледа тайно натам; наистина, като гост, не би трябвало да прави това. Прави дори опит да се изкашля (за да го чуе), но опитът нещо излиза несполучлив; и остава да стои като статуя и не може да отвърне поглед от златния прозорец. Анчи ходи насам-натам, навежда се, прави нещо надълго и нашироко; аха, оправя си кревата. Сега застава на прозореца, гледа в тъмнината и слага ръцете си зад главата;

точно такава я видя в съня си. Сега, сега би било редно да се обади; защо не го прави? Вече е късно; Анчи се обръща, отминава и изчезва; но не, само е седнала гърбом към прозореца и явно се събува страшно бавно и замислено; не можете да си представите колко хубаво се мечтае с пантофка в ръка. Поне сега е време да изчезне; но вместо това той се покачва на пейката, за да вижда по-добре. Анчи се връща на прозореца, свалила е вече елечето; вдига голи ръце и вади фиби от прическата си. Сега отмята глава и цялата грива се разлива по раменете ѝ; момичето я разтърсва, с едно движение прехвърля цялото това плодородие напред върху челото си и сега го обработва с четка и гребен, докато главата ѝ заприличва на луковица; това явно е много смешно, защото Прокоп, безсрамникът, направо сияе.

Анчи, бялата кукла, стои с приведена глава и сплита косата си в две плитки; клепачите ѝ са спуснати и нещо си шепне, усмихва се, засрамва се, та чак раменете ѝ подскачат; презрамката на ризата, внимание, ще се смъкне, Анчи, дълбоко замислена, гали бялото си рамо с някакво сладострастие, потръпва от студ, презрамката се смъква вече опасно и светлината угасва.

Никога не съм виждал нещо по-бяло, нещо по-красиво и по-бяло от този осветен прозорец.

[1] Прочут. ↑

[2] Славен. ↑

[3] Много уважаван. ↑

XII

Още на сутринта я завари как къпе със сапун Хонзик в коритото; кучето отчаяно се отърсваше от водата, но Анчи не се предаваше, държеше го за козината и го сапунисваше със страст, опръскана, измокрена на корема и засмяна.

— Внимавайте — извика тя отдалече, — ще ви изпръска! — Изглеждаше като млада възторжена майка; о, боже, колко е ясно и просто всичко на този слънчев свят!

Дори Прокоп не можа да издържи да безделничи. Сети се, че звънецът на вратата е повреден, и се зае да поправя батерията.

Тъкмо остъргваше цинка, когато тя се приближи тихо към него; ръкавите и бяха запретнати до лактите, а ръцете й мокри от прането.

— Няма ли да избухне? — попита тя загрижено.

Прокоп не можа да не се усмихне; и тя се засмя и го пръсна със сапунените си ръце; но веднага след това със сериозно лице се приближи да избърше с лакът сапуненото мехурче в косите му. Виж ти, вчера тя не би се решила да го направи.

Към обед заедно с Нанда тя повлече коша с прането в градината. Щяха да го избелват на слънцето. Прокоп с благодарност затвори книгата; няма да я остави да мъкне тежката лейка я. Взе лейката и се залови да ръси прането; изобилният дъжд от лейката барабани усърдно и радостно върху обшитите с ресни покривки за маса, върху беличките юргански чаршафи и върху широко прострените мъжки ризи, шуми, цвърчи и образува фиорди и езерца. Прокоп хуква да полее и белите камбанки по полите и разни други интересни неща, но Анчи изтръгва лейката от ръцете му и продължава да ръси сама. През това време Прокоп сядна на тревата, вдишва с наслада дъха на влагата и наблюдава работливите и красиви ръце на Анчи. Σοί δε υεοί τοσα δοῦεν, спомни си той набожно. Σέβαςμέχει εἰσороώντα. Изумен те сега съзерцавам.

Анчи присяда на тревата до него.

— За какво си мислехте?

Притваря очи заслепена и радостна, поруменяла и кой знае защо, толкова щастлива. Откъсва пълна шепа свежа трева и ѝ се иска лудешки да я хвърли в косите му; но бог знае, и сега я възпира някакъв почтителен свян пред този опитомен герой.

— Някога обичали ли сте някого? — пита тя съвсем неочаквано и бързо поглежда встрани.

Прокоп се засмива.

— Обичал съм. Та нали и вие сте обичали някого?

— Тогава бях още глупава — проронва Анчи и въпреки волята си се изчервява.

— Съученик ли?

Анчи само кимва и дъвче някаква тревичка.

— Това не беше нищо — добавя тя бързо. — А вие?

— Веднъж срещнах момиче, което имаше същите мигли като вашите. Май че приличаше на вас. Продаваше ръкавици или нещо подобно.

— И по-нататък?

— Нищо. Когато отидох за втори път да си купя ръкавици, вече я нямаше.

— А... харесваше ли ви?

— Харесваше ми.

— И... никога не сте я...

— Никога. Сега ръкавиците ми ги прави... бандажистът.

Анчи съсредоточава вниманието си към земята.

— Защо... винаги криете ръцете си от мен?

— Защото... защото са толкова обезобразени — промълвява Прокоп и се изчервява горкият.

— Но точно това е толкова хубаво — прошепва Анчи със затворени очи.

— Хайде на обяд, на обяяд — провиква се Нанда пред къщата.

— Господи, пак ли — въздъхва Анчи и неохотно става.

* * *

Подир обяда старият доктор полегна за малко, ей тъй, съвсем за малко.

— Знаете ли — извини се той, — сутринта се утрепах като куче. — И захърка равно и усърдно. Спогледаха се усмихнати и излязоха на пръсти; а и в градината продължиха да си говорят тихо, като че ли с уважение към здравия му сън.

Наложи се Прокоп да разкаже за живота си. Къде се е родил и къде е отраснал, сподели, че е бил чак в Америка, разказа колко беднотия е видял и с какво се е занимавал преди. Приятно му беше да си припомни целия този живот; защото, за учудване, той се оказа полъкатушен и по-странен, отколкото можеше да предположи, а при това той премълча доста неща, особено, е, особено някои интимни истории, тъй като, първо, те нямаха чак толкова значение и, второ, както е известно, всеки мъж има какво да премълчава. Анчи беше по-тиха от водата; струваше ѝ се някак смешно и особено, че Прокоп също е бил дете и момче и изобщо нещо съвсем различно от този мърморещ и странен човек, покрай когото тя се чувстваше толкова неловка и малка. Сега вече не би се страхувала да го докосне, да му завърже връзката, да му среше косите или въобще да направи нещо подобно. И за пръв път сега забеляза дебелия му нос, суровата му уста и строгите, мрачни и изпъстрени с кървави нишки очи; всичко това ѝ се струваше безкрайно странно.

Дойде нейният ред да разказва за живота си. Вече беше отворила уста и бе поела въздух, но изведнъж прихна да се смее. Кажете, какво би могло да се разкаже за един такъв неописан живот, и то на човек, който вече е стоял затрупан дванадесет часа под земята, който е участвал във войната, бил е в Америка и кой знае къде още?

— Аз нищо не мога да ви кажа — каза тя искрено.

Е, кажете, не е ли едно „нищо“ еднакво ценно, както богатият опит на мъжа?

Късен следобед е и те двамата вървят по нагрятата полска пътека. Прокоп мълчи, а Анчи слуша. Анчи милва с ръка осилестите връхчета на класовете. Анчи го докосва с рамото си, забавя крачка, изостава; сетне избързва, върви на две крачки пред него и скубе класовете, като изпитва някаква потребност да унищожава. Това слънчево усамотение започва да им тегне и да ги нервира. Не трябваше да идваме тук, мислят си тайно и двамата, и мъчително разстроени, поддържат плитък и разпокъсан разговор. Накрая ето я целта, параклисчето между двете стари липи; сега вече е късният час, когато

пастирите започват да пеят. Ето и пейката за отмора на пътниците; седнаха и някак си още повече притихнаха. Една жена беше коленичила пред параклисчето и се молеше, навярно за семейството си. Щом си отиде, и Анчи веднага коленичи на нейното място. В това имаше нещо безкрайно и естествено женско; Прокоп се почувства момче пред зрялата простота на този предречен свят жест. Накрая Анчи се изправи някак си по-сериозно и мъдра, решена на нещо и примирена с нещо; като че ли беше разбрала нещо, като че ли носеше нещо у себе си, обременена, замислена, бог знае от какво така променена; когато в падналия сумрак се мъкнеха обратно по пътеката, сладкият ѝ потъмнял глас отвърщаше само с отделни срички.

По време на вечерята тя не разговаряше, не говореше и Прокоп; мислеха навярно кога старият човек ще иде да си прочете вестниците. Старият човек мърмореше и ги проучваше през очилата си; я гледай ти, нещо тука такавата, нещо тук не му се виждаше наред. Това продължи мъчително дълго, докато не се позвъни и някакъв човек, някъде откъм Седмидоли или от Лхота, помоли доктора да отиде при родилка. Старият доктор никак не се зарадва и забрави дори да изругае. С акушерската си чанта в ръка, той се поколеба на вратата и каза сухо:

— Върви да спиш, Анчи.

Без дума да каже, тя стана и прибра масата. Бави се дълго, много дълго някъде в кухнята. Прокоп пушеше нервно и вече се канеше да си тръгне. Тогава тя се върна, бледа, като че ли я тресеше, и с героични усилия на волята каза:

— Искаш ли да поиграем билиард?

Това означаваше: с градината днес нищо няма да излезе.

Мда, това беше една пренеприятна партия. Анчи беше просто скована, биеше наслуки, забравяше да играе и едва отговаряше. А когато пропусна най-изгодното положение, Прокоп се зае да ѝ показва как е трябвало да го изиграе: просто удряш малко по-отдолу и готово; при това — само за да води ръката ѝ, той сложи своята ръка върху нейната. Анчи рязко и с по-тъмни очи го погледна в лицето, хвърли щеката на земята и избяга.

А сега? Какво да прави? Прокоп почна да се разхожда насам-натам из салона, пушеше и се ядосваше. Ех, чудно момиче; но защо и аз самият се смущавам толкова? Глупавата ѝ уста, ясните ѝ близки очи,

пламтящите ѝ гладки бузки, е в края на краищата той не е от дърво я. Нима е такъв голям грях да погалиш това личице, да го целунеш, да ги погалиш, ах розовите бузки, да благословиш косите, нежните косъмчета над младата шия (човек не е от дърво); да я целунеш, да я погалиш, да я вземеш на ръце, да я целунеш набожно и внимателно? Глупости, ядосваше се Прокоп; дърто магаре съм аз; нима няма да ме е срам — такова дете, което даже и не помисля за това, даже и не помисля. Добре; Прокоп се справи сам с изкушението в себе си, но не беше толкова лесно; да можехте да го видите как стои пред огледалото с прехапани до кръв устни и мрачно, горчиво предизвиква и мери годините си.

Върви да спиш, стари ергенино, върви; тъкмо си си спестил позора, защото младото и глупаво момиченце щеше да ти се присмее: това също е добра последица. Решил се така или иначе, Прокоп се заизкачва по стълбите към спалнята си; смущаваше го само това, че ще трябва да мине покрай стаичката на Анчи. Вървеше на пръсти; сигурно вече спи, детето. И изведнъж се спря с разтуптяно сърце. Вратата... на Анчи... е само притворена. Изобщо не е затворена, а вътре е тъмно. Какво значи това? И изведнъж отвътре се чу нещо като скимтене.

Някаква сила искаше да го хвърли натам, към тази врата; но нещо по-силно го смъкна надолу по стълбите и той се понесе към градината. Застана в тъмния гъсталак и притисна ръка до сърцето си, което биеше тревожно. Боже господи, добре, че не влязох! Анчи сигурно е коленичила — полусъблечена — и плаче на възглавницата. Защо? Не зная; ако бях влязъл — е, какво щеше да стане? Нищо; щях да коленича до нея и да я помоля да не плаче; щях да помилвам, да помилвам лекичката ѝ коса, разпуснатата ѝ вече коса. О, боже, защо беше оставила вратата отворена?

Но ето, от къщата се измъкна светла сянка и се насочи към градината. Това е Анчи, не е съблечена и косите ѝ не са разпуснати, но притиска ръце към слепоочията, ръцете ѝ охлаждат пламналото чело; и все още хлипа в последни пристъпи на плач. Минава покрай Прокоп, като че ли не го забелязва, но му прави място от дясната си страна; не чува, не вижда, но не му пречи, когато той я хваща под ръка и я повежда към пейката. Прокоп тъкмо търси думи, за да я успокои (по дяволите, за какво точно?), когато внезапно, туп, главата ѝ се отпуска

на раменете му; тя изплаква още веднъж конвулсивно и сред хлипане и подсмърчане казва „няма нищо“; Прокоп я прегръща с ръка, сякаш ѝ е роден чичо, и като не знае какво да прави, мърмори нещо, в смисъл, че е добра и страшно мила; след което хлипанията се стопяват в дълги въздишки (той чувства някъде под мишницата горещата им влажност). Всичко се оправя. О, нощ, царице небесна, ти облекчаваш свитото сърце и развързваш неподвижния език; извисяваш, благославяш, окриляш тихо биещото сърце, сърце скърбящо и смълчано; на жадните даваш да пият от твоята безкрайност. В една загубена нищожна точка на пространството, някъде между Полярната звезда и Южния кръст, между Кентавъра и Лирата става нещо трогателно; някакъв мъж съвсем неочаквано се е почувствал единствен защитник и баща на това мокро лице, милва го по главата и говори — какво всъщност говори? Че е толкова щастлив, толкова щастлив, че толкова обича, и страшно много обича това хлипащо и подсмърчащо същество на рамото си, че никога няма да замине оттук и какво ли не още.

— Не знам какво ми стана — преглъща и въздъхва Анчи. — Аз... аз толкова исках да говоря... още с вас...

— А защо плакахте? — мърмори Прокоп.

— Защото толкова дълго не идвахте — чува той изненадващия отговор.

У Прокоп нещо отмалява, волята ли, що ли.

— Вие... вие ме... обичате? — успява той да каже, а гласът му мутира като на четиринадесетгодишен. Главата, заровена под мишницата му, кима утвърдително и убедено.

— Може би... трябваше да дойда при вас — шепне Прокоп смазан. Главата решително се клати в знак на отрицание.

— Тук... ми е по-добре — въздъхва Анчи след малко. — Тук... е толкова хубаво!

Може би никой не може да разбере какво толкова хубаво има в грубото мъжко сако, вмирисано на тютюн и потна плът; но Анчи е заровила в него лице и за нищо на света не би го обърнала към звездите; толкова е щастлива в това тъмно и сигурно скривалище. Косите ѝ гъделичкат Прокоп под носа и благоухаят. Прокоп милва приведените ѝ рамена, милва младичката ѝ шия и гръд, и намира само тръпнеща покорност; изведнъж той се забравя, рязко и грубо хваща главата ѝ и иска да целуне мокрите ѝ устни. Но виж ти, Анчи диво се

брани, просто се вдървява от ужас и заеква „не, не, не“; и отново е заровила лице в сакото му и само се чува как тупти подплашеното ѝ сърце. И Прокоп внезапно разбира, че е щяла да бъде целуната за първи път.

Тогава той се засрами от себе си, стана безкрайно сериозен и не посмя да направи нищо друго, освен да я милва по косите; това е разрешено, това е разрешено; господи, та тя е още съвсем дете и истинско глупаче! А сега вече нито дума, нито думичка, която дори само с полъха си би засегнала изумителното детство на тази бяла, голяма юничка; нито помисъл, който би се опитал грубо да обясни обърканите пориви на тази вечер! Той наистина не съзнаваше какво приказва; това беше една мечешка мелодия без никакъв синтаксис; последователно той се докосна до звездите, любовта, до бога, красивата нощ и някаква опера, името и съдържанието на която Прокоп, колкото и да напругаше паметта си, не можеше да си спомни, но чиито цигулки и гласове звучаха упойващо и до днес в него. От време на време му се струваше, че Анчи спи; и замлъкваше, докато отново усещаше на раменете си блажения дъх на съненото ѝ внимание.

По-късно Анчи се изправи, отпусна ръце в скута си и се замисли.

— Не, не знам — казва тя сладко. — Струва ми се просто невероятно.

По небето като светъл лъч пада звезда. Жасминът ухае, спят затворените топки на божурите, някакво божие дихание шумоли в листовината на дърветата.

— Така ми се иска да остана тук — шепне Анчи.

Още веднъж Прокоп трябваше да поведе няма борба с изкушението.

— Лека нощ, Анчи — изтръгна се от него. — Ако... ако се върне баща ви...

Анчи послушно стана.

— Лека нощ — каза тя и се поколеба; така стояха един срещу друг и не знаеха какво да започнат или да свършат. Анчи беше бледа, примигаше развълнувано и имаше вид, като че ли взема решение да извърши някаква героична постъпка; но когато Прокоп — вече напълно загубил ума си — протегна ръка към лакътя ѝ, тя се дръпна страхливо и започна да отстъпва. Така те вървяха по градинската пътечка на един метър разстояние един от друг; когато стигнаха до

най-тъмното място, изглежда сбъркаха посоката или нещо подобно, Прокоп блъсна зъбите си в някакво чело, целуна бързо студения нос и намери с устата си отчаяно стиснати устни; той ги разтвори грубо, с насилие, пречупвайки девичата шия, раздели тракащите зъби и жестоко целува горещата влага на отворените, стенещи устни. Едва тогава тя се отскубна от ръцете му, спря се до градинската врата и тихо зарида. Прокоп се залови да я успокоява, да я гали, да сее целувки по косите ѝ, по ухото, по шията, по гърба, но нищо не помагаше; той я молеше, обръщаше към себе си мокрото ѝ лице, мокрите очи, мократа и хлипаща устна, устата му соленееше от сълзите ѝ, целуваше и внезапно усети, че е престанала да се брани, че се е предала на произвола на съдбата и може би плаче само над поражението си. Е, цялото мъжко рицарство мигновено се събуди у Прокоп; той отпусна обятията си и освободи това олицетворение на нещастieto и безкрайно трогнат, продължи да целува само отчаяните, облени в сълзи, треперещи пръсти. Така, така е по-добре: сега пък тя склони лице към неговата груба лапа и я зацелува с влажните си горещи устни, с горещото си дихание и с трепета на насълзените си мигли, и не му даваше да я прибере. Сега вече и той примигва с очи и затаи дъх, за да не издаде обхваналата го мъчителна негa.

Анчи повдигна глава.

— Лека нощ — каза тихо и съвсем естествено му подложи устните си. Прокоп се наведе към тях, лъхна ги с целувката си, колкото по-нежно умееше, и даже не се осмели да я изпрати по-нататък; спря се тръпнещ, а после се завря чак в другия край на градината, където не можеше да проникне нито един лъч от прозореца ѝ: там остана да стои и изглеждаше, като че ли се моли. Но не, не беше молитва; това бе само най-прекрасната нощ от живота му.

XIII

На развиделяване вече не го свърташе в къщи; науми си да отиде и набере цветя; след това да ги сложи на прага на Анчината спалня и когато тя изскочи... Окрилен от радост, Прокоп се измъкна от къщи почти още в четири часа. И каква красота; всеки цвят искри като човешки очи (тя има спокойните, големи очи на кравичка) (какви дълги мигли има) (сега спи, клепачите ѝ са обли и нежни като гълъбови яйца) (ах, да можеше да надникне в сънищата ѝ) (ако си е сложила ръцете на гърдите, те се повдигат от дишането; но ако ги е пъхнала под главата си, ръкавът ѝ сигурно се е свлякъл и се вижда лакътят, едно грапаво и розово кръгче) (наскоро му беше казала, че и досега спи в желязното си детско креватче) (каза му, че през октомври ще навърши деветнадесет) (на шията ѝ има бенка) (как е възможно да ме обича, това е толкова странно), наистина нищо не може да се сравни с красотата на лятното утро, но Прокоп гледа към земята, усмихва се, доколкото изобщо умее, и през многобройни скоби стига чак до реката. Там открива — но чак до другия бряг — пъпки на водни лилии; презрял всички опасности, той се съблича, хвърля се в гъстата слуз на заливчето, порязва си крака о някаква коварна тръстика и се завръща с наръч водни лилии.

Водната лилия е поетично цвете, но изпуска противна течност от дебелиите си стволоче; Прокоп се понася към къщи с поетическия си трофей и мисли по пътя как по-прилично да увие букета. За щастие пред къщата докторът е забравил вчерашната „Политика“. Прокоп безцеремонно започва да го къса, като хвърля бегъл поглед на съобщенията за някаква мобилизация на Балканите и за това, че в някое от министерствата назряла криза, за това, че някой, името на когото е поставено в черна рамка, е умрял, оплакан, разбира се, от целия народ, и се залавя да завива във вестника мокрите дръжки на водните лилии. И тъкмо решава да изгледа с гордост работата си, когато изведнъж се сепва. Очите му са се спрели върху една дума. КРАКАТИТ.

Известно време той гледа вкаменен и престо не можеше да повярва на очите си. После разви с трескава бързина вестника, разсипвайки цялото великолепие от водни лилии по земята, и накрая намери следното съобщение: „КРАКАТИТ! Инж. П. да съобщи адреса си. Карсон, дпр. предп.“ Нищо повече. Прокоп разтърка очи и отново прочете: „Инж. П. да съобщи адреса си. Карсон.“ Какво по дяволите... Кой е той, този Карсон? А откъде знае, дявол го взел, откъде може да знае... За десети път Прокоп препрочете загадъчното обявление. „Кракатит! Инж. П. да съобщи адреса си.“ И още „Карсон, сир. предп.“ Повече от това не можеше да се разбере.

Прокоп седеше като ударен от гръм. Защо, защо взех този проклет вестник в ръцете си, мерна му се отчаяно в главата. Как беше? „КРАКАТИТ! Инж. П. да съобщи адреса си“. Инж. П. значи Прокоп; а Кракатит беше точно онова загубено място, онова размазано ей тук в мозъка място, онзи злокачествен тумор, онова, за което не се осмеляваше да мисли, онова, с което ходеше, като блъскаше главата си о стените, онова, което вече нямаше име — как, как беше отпечатано във вестника: „КРАКАТИТ!“ Прокоп разтвори широко очи от вътрешния трус. Изведнъж той видя... онази оловна сол, и в миг пред него се завъртя целият объркан филм на паметта: дългата, предълга, свирепа борба в лабораторията с тази тежка, тъпа безчувствена материя; безизходните и мръсни опити, когато всичко завършваше с неуспех, разяждащата осезаемост, когато побеснял дробеше и стриваше материята в пръстите си, парливият ѝ вкус на езика и лютивият дим, умората, от която заспиваше на стола, срамът, който изпитваше упоритостта му, и изведнъж — насън ли беше, или наяве — последното му хрумване, парадоксалният и удивително простият опит, известният от физиката трик, който досега не беше се сетил да приложи. Той видя тънките бели иглички, които накрая смете от тезгяха в порцелановата кутийка, сигурен, че на другия ден, когато ги запали в пясъчната яма там на полето, където се намираше неговият твърде незаконен полигон, ще се получи великолепен взрив. Той виждаше лабораторното си кресло, от което се подаваха вълна, кълчища и пружина; в него той се беше свил тогава като пребито куче и явно беше заспал, защото наоколо беше тъмно, когато страхотна експлозия при звън на сипещи се счупени стъкла го събори заедно с

креслото на пода. Сетне се появи острата болка в дясната ръка, защото нещо я беше разрязало; а сетне — сетне.

Прокоп мръщеше чело от болезнено острите спомени. Наистина, ето го белега на ръката му. А сетне поисках да запаля лампата, но крушките бяха изгорели. След това опипом в тъмнината аз се опитах да установя какво е станало; масата пълна с отломки, а там, където работех, цинковата ламарина на тезгяха беше разкъсана, извита и разтопена, дъбовият плот под нея беше разцепен, като ударен от гръм. А после напипах порцелановата кутийка, беше цяла, и едва тогава се ужасих. Това, да, значи това беше Кракатитът. А после...

Прокоп едва се сдържаше да седи; прекрачи разхвърляните водни лилии и се втурна да се разхожда из градината, като гризеше от възбуда пръстите си. След това, спомняше си той, аз хукнах нанякъде, през полето, през изораните ниви, няколко пъти падах, господи, къде беше това? Тук връзката в спомените му определено се губеше; несъмнени оставаха само ужасната болка под челните му кости и някакво премеждие с полицията; после разговарях с Ирка Томеш и отидохме у тях, не, пътувахме с файтон; бях болен и той се грижеше за мен. Ирка е добър. За бога, какво беше по-нататък? Ирка Томеш каза, че идва тук, при баща си, но го няма тук; гледай ти, интересно; а през това време аз спал ли съм, що ли?

Изведнъж кратко и слабо се позвъни; аз отидох да отворя и на прага видях да стои девойка със забулено с воалетка лице.

Прокоп изстена и закри лицето си с ръце. И дори не си даваше сметка, че седи на пейката, на която тази нощ беше милвал и утешавал някого другиго. „Тук ли живее господин Томеш?“ — беше попитала тя задъхано; сигурно беше тичала, кожената ѝ яка беше мокра от дъжда, и изведнъж, изведнъж тя вдигна очи.

Прокоп едва не зави от мъка. Виждаше я, като че ли е било вчера; ръцете, малките ѝ ръце в тесните ръкавички, оросената от дъха ѝ гъста воалетка, погледът ѝ чист и изпълнен с мъка; красива, тъжна и горда. „Вие ще го спасите, нали?“ Гледаше го отблизо със сериозни смущаващи очи и мачкаше някакво пакетче, някакъв дебел плик с печати, притискаше го към гърдите си с разтреперани ръце и по всякакъв начин се мъчеше да се овладее.

Нещо като че ли го удари в лицето. Къде сложих пакетчето? Няма значение коя е девойката: аз ѝ обещах да го предам на Томеш. В

болестта си... съм забравил всичко; или пък... по-скоро... не съм искал да мисля за това. Но сега — сега пакетчето трябва да се намери, ясно.

Той се втурна тичешком в стаята си и заизважда чекмеджета. Няма, няма, няма го никъде. За двадесети път прерови оскъдния си багаж, лист по лист, парче по парче; после седна сред целия този безпорядък като над развалините на Ерусалим и стисна челото си. Или го е взел докторът или Анчи, или кискащата се Нанда; другояче не можеше да бъде. След като стигна до тази категорична и гениална констатация, той се почувства притеснен и объркан и като насън се отправи към печката, бръкна дълбоко вътре и извади... търсеното пакетче. Имаше смътното усещане, че сам го е сложил там някога, когато все още не беше... съвсем оздравял; припомняше си смътно, че в онова състояние на безсъзнание и бълнуване пакетчето непрекъснато беше заедно с него в леглото и че той ожесточено беше негодувал, когато искаха да му го вземат, и че едновременно се боеше много от него, защото то бе свързано за него с някакво мъчително безпокойство и тъга. Изглежда, че с лукавството на безумец той го беше скрил от самия себе си, за да има спокойствие. Впрочем само дяволът може да се оправи в тайните на подсъзнанието; сега той е тук, този дебел, превързан с канап плик, с пет печата и върху него е написано „За господин Иржи Томеш“. Той се опита да разбере нещо повече от този зрял и ярък почерк, но вместо това му се привиждаше забулената девойка, която стиска пакетчето с треперещите си пръсти; сега... сега пък вдигна очи... Прокоп жадно помириса пакетчето, ухаеше слабо и далечно.

Сложи го на масата и започна да обикаля около нея. Страшно му се искаше да узнае какво има вътре, под петте печата; сигурно беше строга тайна, някаква съдбовна и болезнена връзка. То беше... тя казваше наистина, че... че прави това заради някого другото, но беше толкова развълнувана. Освен това тя, тя не можеше да обича Томеш: това беше невероятно. Томеш е негодник, установяваше той с надигаща се ярост; винаги е имал щастие с жените, този мръсник. Така да бъде, ще го намеря и ще му предам пратката; а после, край.

Изведнъж нещо проблесна в главата му: готов беше да се обзаложи, че има някаква връзка между Томеш и този, как се казваше, този проклет Карсон! Нали никой не знаеше и не знае нищо за

Кракатита; само Томеш Ирка, трябва да го беше надушил, бог знае как — ненадейно изникна нов кадър от объркания филм на паметта му: в треската си Прокоп бълнуваше нещо (май беше в стаята на Томеш), и той, Ирка, се беше навел над него и записваше нещо в бележника си. Сто на сто е сигурно, че това е била формулата ми! Издрънкал съм я, измъкнал я е от мен, откраднал я е и я е продал на този Карсон! Прокоп се изуми от тази подлост. Боже мой, и това момиче е попаднало в ръцете на такъв човек! Ако имаше нещо, което е ясно, то бе следното: тя трябва да се спаси, на всяка цена!

Добре, но най-напред трябва да намеря Томеш, крадеца; ще му предам запечатаното пакетче, но ще му избия и зъбите. По-нататък, с една дума, той е вече в ръцете ми, ще ми каже името и адреса на момичето и ще се задължи — не, никакви обещания от такъв негодник. Но ще отида при нея и всичко ще ѝ кажа. А после ще изчезна завинаги от погледа им.

Доволен от рицарското си решение, Прокоп се спря над злополучното пакетче. Ах, да знаеше само едно, едно-единствено нещо — била ли е любовница на Томеш! Отново я виждаше пред себе си, красива и силна; нито с поглед, нито дори с едно-единствено мигване тя не се докосна тогава до грешното легло на Томеш. Възможно ли беше така да се лъже с очи, така да се лъже с такива очи.

И като изохка от страдание, той счупи печатите, развърза връвчицата и разкъса плика. Вътре имаше банкноти и писмо.

XIV

През това време доктор Томеш вече закусваше, като сумтеше и мърмореше след тежкото израждане; при това той стрелкаше Анчи с изпитателни и неспокойни погледи, Анчи седеше като статуя, не ядеше, не пиеше, просто не можеше да повярва на очите си — Прокоп още го нямаше; устните ѝ нещо трепкаха, всеки миг можеше да се появят и сълзите. Изведнъж влезе Прокоп, някак ненужно бледен и даже не седна, толкова бързаше; поздрави бегло, погледът му отмина Анчи, като че ли не я позна. И с удивително нетърпение попита:

— Къде се намира сега вашият Ирка?

Докторът смаяно се обърна:

— Какво?

— Къде е сега вашият син? — повтори Прокоп, като го изгаряше с упорития си поглед.

— От де да знам? — изръмжа докторът. — Не искам да го зная.

— В Прага ли е? — настоя Прокоп, като сви юмрук.

Докторът мълчеше, но съзнанието му трескаво работеше.

— Трябва да говоря с него — процеди през зъби Прокоп. — Трябва, чувате ли? Трябва да замина при него, още сега, веднага! Къде е?

Като сдъвка нещо в челюстите си, докторът тръгна към вратата.

— Къде е? Къде живее?

— Не знам — кресна докторът с неестествен глас и тръшна вратата.

Прокоп се обърна към Анчи. Тя седеше скована, вперила огромните си очи в пустотата.

— Анчи — заговори Прокоп трескаво, — трябва да ми кажете къде е вашият Ирка. Аз... аз трябва да замина при него, разбирате ли? Това е... една такава история... С една дума става въпрос за някои неща... Аз... Прочетете това — каза той бързо и пхна пред очите ѝ смачканото парче вестник. На Анчи обаче ѝ се въртяха само кръгове пред очите.

— Това е мое изобретение, разбирате ли? — обясняваше той нервно. — Търсят ме, някой си Хансон. Къде е вашият Иржи?

— Не знаем — прошепна Анчи — Вече две... две години вече не ни е писал.

— Ах — изрева Прокоп и побеснял смачка вестника.

Момичето се вкамени, само очите му се разширяваха все повече, а от полуотворените му устни лъхаше някакво объркано жално дихание.

На Прокоп му се искаше да потъне вдън земя.

— Анчи — разкъса той след малко мъчителната тишина, — аз ще се върна. Аз... след няколко дни. Това е сериозно нещо. Човек... в края на краищата трябва да мисли... за професията си. И има... знаете, известни... известни задължения... (Боже, какви ги дрънка!) Разбирате ли, че... Аз просто трябва — извика той внезапно. — По-скоро бих умрял, отколкото да не отида, разбирате ли?

Анчи само леко кимна с глава. Ах, ако беше кимнала малко по-силно — и туп! — главата ѝ щеше да падне на масата със силно ридание; така само очите ѝ се наляха със сълзи, а останалото все още можа да го преглътне.

— Анчи — мънкаше Прокоп в отчаяно смущение и отстъпваше към вратата. — Аз даже няма да се сбогувам; вижте, не си струва; след седмица, след месец аз отново ще бъда тук... Е, погледнете.

Не смееше дори да я погледне; а тя седеше тъпо, с увиснали рамене, с невиждащи очи и нос, който се подуваше от вътрешен плач; жално беше да се гледа.

— Анчи — направи той повторен опит и пак се отказа. Този последен миг на вратата му се стори безкраен; чувстваше, че би трябвало да каже или да направи още нещо, но вместо това изтръгна от себе си едно „довиждане“ и мъчително се измъкна; като крадец, на пръсти, напускаше той къщата. Поколеба се още пред вратата, зад която беше оставил Анчи. Вътре беше тихо и това го изпълни с неизразимо страдание. На входната врата той се спря като човек, който е забравил нещо и се върна на пръсти в кухнята: слава богу. Нанда я нямаше и той се насочи към полицата. „... АТИТ... адреса. Карсол, Ц. п“ — се четеше на парчето вестник, с което Нанда беше постлала полицата. Там остави за нея пълна шепа пари за услугите ѝ и изчезна.

Прокоп, Прокоп, така не постъпва човек, който има намерение да се върне след седмица!

* * *

„Трака-трак, трака-трак“, скандира влакът; но тази шумна тракаща бързина не задоволява вече човешкото нетърпение; човешкото нетърпение отчаяно се върти на мястото си, непрекъснато поглежда часовника си и рита с крака наоколо в пристъп на невроза. Един, два, три, четири — телеграфни стълба. Дървета, ниви, дървета, кантон, дървета, бряг, ограда и ниви. Единайсет часът и седемнайсет минути. Ниви с цвекло, жени в сини престилки, къща, куче, което си е наумило да надбяга влака, ниви, ниви, ниви. Единайсет часът и седемнайсет минути. Господи, нима времето е спряло? По-добре да мислиш за нещо; да затвориш очи и да броиш до хиляда; да четеш молитви или да повтаряш химически формули. „Трака-трак, трака-трак!“ Единайсет часът и осемнайсет минути. Боже, какво да се прави?

Прокоп се сепна. „КРАКАТИТ“, мерна се някъде пред очите му така неочаквано, че се уплаши. Къде е това? Аха, пътникът отсреща четеше вестник, а на последната страница отново се мъдреше обявление. „КРАКАТИТ! Инж. П. да съобщи адреса си. Карсон, Ц. и.“ По дяволите този Карсон, помисли си инж. П.; въпреки това на най-близката гара той купи всички вестници, които се въдеха в благословената му родина. Обявлението го имаше навсякъде и навсякъде беше едно и също: „КРАКАТИТ! Инж. П. да съобщи...“ Бре дявол да го вземе, изненада се Прокоп, това е някаква хайка, гледай ти какъв интерес към моята скромна личност! Че за какво съм им, след като господин Томеш вече им го е продал?

Но вместо да се заеме с решаването на тази съществена загадка, той се огледа дали не го наблюдават и извади може би вече за стотен път известния ни вече разкъсан плик. След дълго бавене (причиняваше му голямо удоволствие да отлага), след като го обръща на всички страни, той извади най-сетне от натъпкания с пари плик онова писмо, онова скъпоценно писмо, изписано със зрял и енергичен почерк. „Господин Томеш“, жадно зачете той отново, „не правя това заради вас, а заради сестра си. Тя обезумя от онзи миг, когато ѝ изпратихте

страшното си писмо. Поиска да продаде всичките си дрехи и бижута, за да ви изпрати пари; трябваше с много усилия да я задържа да не върши такова нещо, което не би могла да скрие от мъжа си. Изпращам ви мои собствени пари; зная, че ще ги приемете без излишно колебание, и моля, да не ми благодарите. Л.“ Към това набърже беше добавено: „За бога, оставете вече М. на мира! Даде ви всичко, което имаше; даде ви и много повече, отколкото имаше; изтръпвам от ужас, какво ще се случи, ако това излезе наяве! Моля ви, на колене ви моля, не злоупотребявайте със страшното влияние, което имате върху нея! Би било много подло, ако...“ Краят на изречението беше задраскан и следваше още един постскриптум: „Благодарете от мое име на приятеля си, който ще ви връчи плика. В момента, когато най-много се нуждаех от помощ, той беше незабравимо любезен с мене.“

Прокоп се почувства смазан под тежестта на прекомерното щастие. Значи, тя не принадлежеше на Томеш! И нямаше никого, на когото да се опре! Храбро и великодушно момиче, четиридесет хиляди събрало, за да спаси сестра си от... явно от някакъв позор! Тези трийсет хиляди са от банката, още са снабдени с бандерол, както ги е изтеглила — по дяволите, защо на бандерола не личи името на банката? А останалите десет хиляди трябва да ги е събрала кой знае от къде и как; защото между тях имаше дребни банкноти, жалките мръсни банкноти по пет крони, овехтелите парцалчета, минали през бог знае колко ръце, изпомачканите пари от женските портмонета; боже, какво ли й е струвало, докато събере тази шепа пари! „Беше незабравимо любезен с мене...“ В този миг Прокоп би пребил Томеш, този безсъвестен и отвратителен мръсник, но в същото време беше склонен да му прости всичко..., защото тя не беше негова любовница! Не принадлежеше на Томеш: това най-малкото означаваше, че тя е свят ангел, най-чист и най-съвършен; и изведнъж почувства, като че ли някаква неизвестна рана заздравяваше в сърцето му бързо и почти болезнено.

Да, да я намери; преди всичко трябва... трябва да й върне тези пари (даже не се засрами от толкова прозрачния предлог) и да й каже, че... че с една дума... че може да разчита на него, колкото се отнася до Томеш и изобщо... „Беше незабравимо любезен с мене.“ Прокоп чак събра молитвено ръце: господи, какво ли не съм готов да направя, за да заслужи тези думи.

О, о, колко бавно се движи този влак!

XV

Веднага щом пристигна в Прага, Прокоп се втурна към квартирата на Томеш. При музея внезапно се спря: дявол да го вземе, къде всъщност живееше Томеш? Аз вървах, да, аз вървах тогава трескав към гарата и минах покрай музея, но откъде бях тръгнал? От коя улица? Побеснял и ругаещ, Прокоп се луташе около музея, като търсеше вероятната посока; не можа да намери нищо и се запъти към дирекцията на полицията, в службата за справки. Иржи Томеш, запрелиства невзрачният чиновник книгите, инженер Томеш Иржи, това се намира в Смихов, улица еди-коя си. Явно, беше старият му адрес. Независимо от това Прокоп полетя към Смихов, до онази еди-коя си улица. Когато попита за Иржи Томеш, портиерът поклати глава. Вярно, лицето беше живяло тук, но преди повече от година; къде живее сега, никой не знаеше; впрочем забатачил беше сума народ в квартала.

Отчаян, Прокоп се завлече в някакво кафене. „КРАКАТИТ“, хвърли се в очите му последната страница на вестниците. „Инж. П. да съобщи адреса си. Карсон, Ц. п.“ Разбира се, че тоя Карсон ще знае нещо за Томеш; ясно е, че има някаква връзка помежду им. Добре тогава, ето я картичката „Карсон — централна поща. Елате утре по обед в еди кое си кафене. Инж. Прокоп.“ Едва я написа и му хрумна нова идея: дълговете. Стана и хукна към съда, отдела за длъжниците. И ето, тук адресът на господин Томеш беше добре известен: цял куп невръчени призовки, съдебни предупреждения и т.н.; но изглежда, че споменатият Иржи Томеш беше изчезнал безследно, без да посочи новия си адрес. Все пак Прокоп се хвана за посочения му нов адрес. Портиерката, ободрена от приличния бакшиш, веднага позна, че Прокоп веднъж е преспивал в квартирата; и с голяма охота се разприказва, че господин инженерът Томеш е мошеник и негодник; и още добави, че точно тогава през нощта заминал и го оставил, него, уважаеия господин, на нейните грижи; тя три пъти се качвала горе да го пита дали има нужда от нещо, но че той, господинът, непрекъснато

спял и говорел насън, а следобед изчезнал. И къде ли — питаше се тя — може да бъде сега господин Томеш? Ами да, тогава той заминал и оставил всичко, както си било и досега не се е връщал; само пари изпратил някъде от чужбина, но отново ѝ дължал за новото тримесечие. Ако не се обади до края на месеца, щели да му продадат вещите на търг. Направил бил дългове за четвърт милион, е, и избягал. Прокоп подложи добрата жена на кръстосан разпит: известна ли ѝ е някаква госпожа, която имала любовни връзки с господин Томеш, кои са идвали при него и тем подобни. Портиерката, общо взето, не знаеше нищо; що се отнася до жените, тук идвали около двадесетина, такива с воалетки на сурата и други, белосани и червосани и какви ли не: казвам ви, това беше позор за цялата улица. Тогава Прокоп ѝ плати от джоба си дължимата сума за тримесечието и получи ключа от квартирата на Томеш.

Там миришеше на спарено като в дълго не ползвано, почти необитаемо жилище. Едва сега Прокоп обърна внимание на странното великолепие на това място, където беше се борил с треската. Навсякъде персийски килими и възглавници от Бухара и не знам още какви, по стените голотии и гоблени, ориент и кожени кресла, смесица от разкош и простащина, блудство и лентяйство. И тук, сред всичкото това свинство, стоеше тя тогава и притискаше пакетчето към гърдите си, вперила в земята изпълнения си с мъка поглед, а сега, о, боже, вдига внезапно с храбро и чисто доверие. За бога, какво ли си е помислила за мене, когато ме свари в тази бърлога! Трябва да я намеря, поне... поне за да ѝ върна парите; дори и да не ставаше въпрос за нещо друго, за нещо по-голямо... На всяка цена трябва да я намеря!

Лесно е да се каже; но как? Прокоп си хапеше устните в упорит размисъл. Поне да знаех къде да търся Ирка, казваше си той; накрая попадна на купчината кореспонденция, която чакаше Томеш. По-голямата част, както личеше, бяха делови писма, навярно само сметки. Освен това няколко частни писма, които Прокоп обръща в ръцете си и мирише колебливо. Може би в някое от тях имаше някаква следа, адрес или каквото и да е, което да го отведе до него... или до нея! Героично устояваше на изкушението да отвори поне едно писмо; но той се чувстваше толкова самотен тук зад мръсните прозорци, и всичко тук като че ли излъчваше някаква мерзка и скрита низост. Ето защо, преглътнал набързо всички колебания, Прокоп започна да разкъсва

пликовете и зачете писмо след писмо. Сметка за персийски килими, за цветя, за три пишещи машини; много настойчиви напомняния да уреди; сметката за заложили вещи; някакви загадъчни трансфери, свързани с коне, чужда валута и двадесет вагона дървен материал някъде при Кремнице. Прокоп не вярваше на очите си. Според тези книжа излизаше, че Томеш беше или едър контрабандист, или агент за продажба на персийски килими, или спекулант с чужда валута, а най-вероятно и трите неща заедно; освен това е търгувал с автомобили, удостоверения за експорт, канцеларска мебелировка и очевидно с всичко възможно. В едно писмо ставаше дума за някакви си два милиона, докато в друго, омазано и писано с молив, го заплашваха с даване под съд за присвоени старинни вещи („старовремски пръстен от деда ми“). В заключение можеше да се говори за цяла поредица измами, злоупотреби, фалшифициране на документи за експорт и други престъпления, доколкото Прокоп изобщо можеше да преценява тези неща. Изумителното беше, че досега Томеш беше излизал сух от всички тия истории. Един адвокат накратко уведомяваше, че едн-коя си фирма е дала под съд господин Томеш за злоупотреба на четиридесет хиляди крони; молеше господин Томеш в негов собствен интерес да се яви в канцеларията и т.н. Прокоп се ужаси; когато всичко това се пропуска, докъде ли чак ще плисне позорът от тези неизказани мръсотии? Спомни си за тихата къщичка в Тинице и за тази, която беше стояла тук, отчаяно решена да спаси този човек. Той събра цялата търговска кореспонденция на фирмата Томеш и отиде да я изгори в печката. Тя беше пълна с овъглена хартия. Явно, самият Томеш, преди да замине, бе уредил положението по същия начин.

Така, това бяха търговските писма; оставаха още няколко съвсем лични, изящни или страшно омърляни, и Прокоп отново се заколеба над тях, изгарян от срам. Дявол да го вземе, какво друго мога да направя? Вярно, задушаваше се от срам, но продължи да разкъсва забързан останалите пликове. В едно от тях няколко лигави излияния, миличък, спомням си, нова среща и толкова. Някоя си Ана Хвалова с трогателни правописни грешки съобщаваше, че Йеничек умрял „от обрив“. В друго писмо някой му обръщаше внимание, че знае „нещо, което би интересувало полицията“, но че той бил склонен да преговаря и че господин Томеш „навярно знае каква е цената на такава дискретност“, следваше намек за „къщата на ул. «Бржет», където

господин Томеш знаел кого да търси, за да си остане всичко под похлупак“. В следващото писмо пък ставаше дума за някаква търговска сделка, за някакви продадени полици, подпис „Твоя Ружа“. Същата Ружа съобщаваше, че мъжът ѝ е заминал. И пак почеркът от писмо номер 1, този път писмото е изпратено от някакви бани: нищо повече от кравешки сантименталности, извратена еротика на зряла и дебеличка блондинка, захаросана с безбройни въздишки, укори и „възвишени“ чувства, и в добавка различни там „сладури“ и „зверове“ и тем подобни гадости. От всичко това на Прокоп му се повдигаше. Писмо на немски, буква „G“, валутна сделка, продай документите, *erwarte Dish. P.S. Achtung, K. aus Hamburg eihgetroffen*^[1]. Същата „G“, обидено и кратко писмо, студено обръщение на „Ви“, върнете десетте хиляди, *sonst wird K. dahinter kommen*^[2], хм. Прокоп умираше от срам, като надникваше в парфюмирания полумрак на тия женкарски истории, но сега вече не можеше да се спре. Накрая четири писма, подписани с М.: писма съзлививи, трескави и мъчителни, от които лъхаше тежката и страстна история на някаква сляпа, душна, робска любов. Тук имаше коленопреклонни молби, пълзене в прахта, отчаяни инкриминации, страшно самопредлагане и още по-страшно самоизмъчване; загатваше се за децата, за мъжа, предлагаше се нов заем, правеха се неясни намеци и прекалено ясно беше жалкото положение на жена, изтерзана от любов. Това беше значи сестра ѝ! Прокоп си представи подигравателната и жестока уста, пробождащия поглед, господарската надута, самодоволна и самоуверена глава на Томеш, готов беше да я удари с пестника си! Но каква полза: тази жалко разголена женска любов не му каза ни най-малкото за... за другата, която все още беше безименна за него и която той трябваше да открие.

Не оставаше нищо друго, освен да се намери Томеш.

[1] Чакам те, внимание, К. пристигна от Хамбург. ↑

[2] Иначе К. ще разбере работата — бел. прев. ↑

XVI

Да се намери Томеш: като че ли това беше толкова просто! Прокоп отново подложи на генерален преглед цялата квартира; претършува всички гардероби и чекмеджета, като намери само крастата на стари сметки, любовни писма, снимки и други ергенски безобразия, и нищо, което да осветли по какъвто и да било начин въпроса за Томеш. Е, разбира се, всеки, който се е забъркал в такива истории, ще се постарее да изчезне безследно!

Отново разпита портьерката; от нея научи най-различни историйки, но нищо, което да го насочи по следите. Посети собственика на къщата, за да разбере от къде точно Томеш е изпратил парите от чужбина. Принуден беше да изслуша цяла проповед от киселото и доста неприятно старче, което боледуваше от всевъзможни катарии и ругаеше развалата на днешните млади хора. С цената на нечовешко търпение той узна накрая само това, че въпросните пари не били изпратени от господин Томеш, ами от някакъв сараф по сметка на Дрезденската банка „auf Befehl des Herrn omes“^[1]. Прескочи до адвоката, който се беше заел, както се спомена по-горе, с едно дело на изчезналия. Адвокатът излишно се прикриваше под булото на професионалната тайна; но когато Прокоп съвсем глупаво изтърси, че трябва да предаде на господин Томеш някакви пари, адвокатът се оживи и настоя да ги предаде на него; и Прокоп трябваше да положи доста усилия, за да се измъкне от тази история. Това го накара да разбере, че не бива да търси сведения за Томеш от хора, които са си имали с него вземане-даване.

На най-близкия ъгъл Прокоп се спря: Сега? Оставаше само Карсон. Неизвестна величина, която знае нещо и иска нещо. Добре, тогава Карсон. Прокоп напипа в джоба си картичката, която беше забравил да пусне, и се втурна към пощата.

Но пред пощенската кутия ръката му се отпусна. Карсон, Карсон — да, но този човек иска нещо, което... също не е дребна работа. По дяволите, този тип знае нещо за Кракатита и е намислил — е, само бог

знае какво. Защо изобщо съм му притрябвал? Очевидно Томеш не знае всичко; или пък не е искал да продаде всичко; или пък поставя безсрамни условия и се очаква, че аз, магарето, ще бъда по-евтин. Сигурно е така; но (и в тоя миг Прокоп за пръв път се ужаси от мащабите на тая работа) нима е възможно изобщо да се направи Кракатитът обществено достояние? Преди всичко би трябвало да се разбере, по дяволите, и да се знае съвсем определено, какво е действието му и за какво може да послужи, как се борава с него и много други неща още. Кракатитът, братче, не е емфие, нито е бебешка пудра. А освен това, освен това, може би изобщо той е... нещо премного опасно за този свят. Да си представим само какви неща би могъл да предизвика... да кажем по време на война. Прокоп не на шега се уплаши. Кой дявол го доведе този проклет Карсон тук? Боже господи, на всяка цена трябва да се попречи.

Прокоп така се хвана за главата, че хората започнаха да се спират. Та нали, о, боже мой, там горе, в лабораторията си на Хибшмонка, беше оставил в порцелановата кутийка почти сто и петдесет грама Кракатит! Точно толкова значи, колкото да се разпердушини не знам какво, може би цяла околия! Той просто замря от ужас и веднага препусна към трамвая: като че ли сега тези няколко минути имаха някакво значение! То беше страдание, докато трамваят се домъкна до другия бряг; премина бегом през целия склон на Коширже и хукна към лабораторията си. Беше заключено и Прокоп напразно търси в джоба си нещо подобно на ключ; огледа се в здрача като крадец, счупи прозореца, отвори го и влезе вътре.

Веднага щом запали кибритената клечка, той видя, че са го ограбили по най-методичния начин. Всъщност завивките и други разни партакеша бяха останали; но всички шишенца, колбички и епруветки, реторти, хаванчета, панички и апарати, лъжиците и везните, цялата му примитивна химическа кухня, всичко, в което можеше да има и най-незначителната утайка или само следа от някакъв химикал, всичко беше изчезнало. Нямаше я и порцелановата кутийка с Кракатита. Издърпа чекмеджето на масата: всичките му записки и бележки, всяко изписано парче хартия, и най-малките следи от дванайсетгодишната му експериментална работа, всичко беше изчезнало. Дори и петната по пода, следите от работата му бяха изстъргани, и работната му манта, старата му изпоцапана, вкоравена от

химикалите престилка, и нея я нямаше. Гърлото му се сви в пристъп на плач. Гледай, значи, какво са направили!

До късно през нощта той седя на войнишкото си легло и зашеметено гледаше опустошената си лаборатория. От време на време се утешаваше, че ще си спомни, ще възстанови всичко, което бе записвал в течение на дванайсет години в бележниците си; но когато наслуки подбираще някой експеримент и се опитваше да го повтори по памет, не успяваше въпреки най-отчаяните си усилия; тогава той гризеше обезобразените си пръсти и стенеше.

Събуди го шумът от отключване на врата. Най-ранно утро е, а в лабораторията съвсем свободно влиза непознат човек и отива право към масата. Там остава да седи с шапка на главата си, мърмори нещо и старателно изстъргва цинка по масата. Прокоп седна на леглото и извика:

— Какво търсите тук?

Човекът се обърна безкрайно учуден и мълчаливо загледа Прокоп.

— Какво търсите тук? — повтори Прокоп раздразнено.

Човекът нищо; но сложи очилата си и се вторачи в Прокоп с огромно любопитство.

Прокоп скръцна със зъби, едвам се сдържаше да не изругае страшно. Но ето че човекът засия любезно, подскочи от стола и придоби такъв вид, като че ли ей сега ще завърти опашка от радост.

— Карсон — каза той бързо и веднага продължи на немски: — Господи, колко се радвам, че се върнахте! Прочетохте ли обявлението ми?

— Прочетох го — отвърна Прокоп на твърд и тромав немски език. — А вие какво търсите тук?

— Вас търся — каза гостът, чудно зарадван. — Знаете ли, че ви търся цели шест седмици? Всички вестници, всички детективски бюра, хехе, да знаете само! Какво ще кажете, а? Ей, богу, толкова се радвам! Как сте? Здрав ли сте?

— Защо сте ме ограбили? — попита мрачно Прокоп.

— Какво, моля?

— Защо сте ме ограбили?

— Моля ви се, господин инженер — забъбри самодоволният човек, без ни най-малко да се засяга. — Какво говорите? Ограбил!

Карсон! И това си го бива, хаха!

— Ограбили сте ме — повтори упорито Прокоп.

— Моля-моля-моля — запротестира Карсон. — Аз само скрих всичко. И го прибрах на сигурно място. Как сте могли да оставите всичко тук, господине? Някой можеше да го открадне, нали? Как? Разбира се, че можеше, господине. Да го открадне, продаде, публикува, нали? Разбира се, господине. Можеше. Но аз го скрих на сигурно място, разбирате ли? Честна дума. Затова ви търсех. Всичко ще ви върна. Всичко. Разбира се — добави той колебливо и под блестящите очила застинаха две стоманени точки, — Разбира се... ако проявите благоразумие. Но ние ще се споразумеем, нали? — добави той бързо. — Трябва да се хабилитирате. Огромна кариера. Атомни взривове, разбиване на елементите, приказни неща. Науката, преди всичко науката! Ние ще се споразумеем, нали? Честна дума, всичко ще ви бъде върнато. Така.

Прокоп млъкна, поразен от тоя порой думи, а през това време Карсон размахваше ръце и кръжеше из лабораторията изключително възрадващо.

— Всичко, всичко съм скрил на сигурно място — бърбеше той възторжено. — Всяка тресчица от пода. Всичко сортирано, прибрано, снабдено с етикет, запечатано. Ха-ха-ха, а можех да духна с всичко това, не мислите ли! Но аз съм самата честност, господине. Всичко ще ви върна. Трябва да се споразумеем. Питайте за Карсон. Датчанин, бивш доцент в Копенхаген. И аз също съм се занимавал с наука, с божествена наука. Как го беше казал Шилер? Dem einen ist sie — ist sie^[2] — Забравил съм го, но беше нещо за науката; смешно, а? Е, недейте да ми благодарите още. По-късно. Така.

На Прокоп всъщност и през ум не му беше минавало да му благодари, но Карсон сияеше като щастлив благодетел.

— На ваше място — продължаваше той да бърбри въодушевено, — на ваше място аз бих се обзавел...

— Къде е сега Томеш? — прекъсна го Прокоп.

Карсон впи изпитателен поглед.

— Ами — процеди той предпазливо — ние знаем за него. Оставете — отклони той ловко разговора. — Ще си обзаведете... ще си обзаведете най-голямата лаборатория в света. С най-хубавата апаратура. Световен институт по деструктивна химия. Имате право,

катедрата е глупост. Да декламирате общоизвестни неща, не е ли така? Жалко за времето. Обзаведете го по американски. Огромен институт, бригада асистенти, всичко, което пожелаете. А за парите нямайте грижа. Точка. Къде закусвате? С голямо удоволствие ще ви поканя.

— Какво искате всъщност — изтръгна се от устата на Прокоп.

Карсон седна на леглото до него, хвана го безкрайно сърдечно за ръката и каза със съвсем променен глас:

— Не се плашете. Можете да спечелите милиони.

[1] По нареждане на господар Томеш — бел.прев. ↑

[2] За едното тя е — тя е,... — бел.прев ↑

XVII

Прокоп с изумление погледна Карсон. Странно, това вече не беше наподобяващата мопс физиономия, лъснала от добро разположение; всичко у този усърден човечец беше придобило сериозен и строг вид, очите му хлътнаха под тежките клепачи и само навремени се връзваха в събеседника с матов резец.

— Не бъдете глупак — натърти той. — Продайте ни Кракатита и това е.

— Откъде знаете изобщо... — изръмжа Прокоп.

— Всичко ще ви кажа. Честна дума, всичко. При нас дойда господин Томеш. Донесе сто и петдесет грама и формулата. За съжаление не донесе технологията. Нито той, нита нашите химици не можаха да открият досега как се получава. Някакъв трик, а?

— Да.

— Хм. Може би ще успеем да го открием и без вас.

— Няма да успеете.

— Господин Томеш... знае нещо, но го държи в тайна. Работи у нас при заключени врати. Много слаб химик, но е по-хитър от вас. Поне не дрънка за това, което знае. Защо сте му казали? Не умее нищо друго, освен да измъква аванси. Трябваше да дойдете вие самият.

— Аз не съм го изпращал при вас — изръмжа Прокоп.

— Аха — възкликна Карсон, — изключително интересно. При нас дойде този ваш Томеш.

— Къде собствено?

— При нас. Заводите в Балтин. Чували ли сте?

— Не.

— Чужда фирма. Модерна — за чудо и приказ. Експериментална лаборатория за нови взривни вещества. Произвеждаме керанит, метилнитрат, жълт прах и тем подобни неща. Главно за военни цели. Вие ще ни продадете Кракатита, нали?

— Не. И Томеш е там, при вас?

— Ааа, господин Томеш; слушайте, това е забавна история. Идва, значи, той при нас и казва: Това е завещанието на моя приятел, гениалният химик Прокоп. Умря в ръцете ми и в предсмъртния си час, с последното си издихание, хаха, ми довери, хаха, великолепно, нали?

Прокоп само се усмихна криво.

— И Томеш все още ли е... в Балтин?

— Почакайте. Разбира се, ние първо го задържахме... като шпионин. Нали знаете, при нас често идват шпиони? А прашеца, Кракатита, го дадохме за изпробване.

— Резултатът?

Карсон вдигна ръце към небето.

— Фан-тастичен!

— Каква е скоростта на детонацията? Какво Q открихте? Какво t? Цифрите!

Карсон така спусна ръцете си, че се чу плясък, и облещи смаяните си очи:

— Какви цифри, моля ви се! Първият опит... петдесет процента скорбяла... и crusher gauge^[1] се пръсна на парчета. Един инженер и двама лаборанти... също на парчета. Ще повярвате ли? Опит номер две. Блокът на Траузел, деветдесет процента вазелин, и бум! Покривът хвъркна във въздуха и един работник убит; от блока остана само сгурия. Тогава с тая работа се заеха военните; подиграваха ни... че селският ковач... ще го направи по-добре от нас. Дадохме им малко; набутаха го в дулото на оръдие заедно със стрити дървени въглища. Изключителен резултат. Седем артилеристи заедно с офицера... Единият крак бе намерен на три километра. За два дни дванайсет убити, ето ви цифрите, хаха! Фантастично, а?

Прокоп поиска да каже нещо, но го преглътна. Дванайсет убити за два дни, по дяволите!

Карсон поглаждаше коленете си и сияеше.

— На третия ден си дадохме почивка. Нали разбирате, прави лошо впечатление, когато... подобни случаи станат много. Наредихме само Кракатитът да се флегматизира... около трийсет грама... в глицерин и нещо подобно. Онова прасе лаборантът оставил шипката Кракатит и през нощта, когато лабораторията беше заключена.

— Кракатитът избухна — не се сдържа Прокоп.

— Да. В десет и тридесет и пет. Лабораторията стана на трески, освен това май още два обекта... Заедно с него избухнаха около три тона метилнитрат Пробст. Q една дума, около шейсет убити, да. Естествено последва голямо разследване и какво ли не още. Установи се, че никой не е влизал в лабораторията и че, изглежда, експлозията е настанала...

— ... от само себе си — допълни Прокоп, едва дишайки.

— Да. На вас също ли ви те случи!?

Прокоп мрачно кимна.

— Виждате ли — каза Карсон бързо. — За нищо не става. Много опасно нещо. Продайте ни го и свършено, ще се отървете. Иначе какво ще го правите?

— А вие какво ще го правите? — процеди Прокоп.

— Ние... ние сме свикнали. Боже мой, голяма работа — няколко души убити. Но ако загинете вие, би било жалко.

— Но Кракатитът в порцелановата кутийка не избухна — каза Прокоп и мисълта му трескаво работеше.

— Слава богу, не. Къде ти!

— И експлозията става през нощта — продължи да разсъждава Прокоп.

— В десет и тридесет и пет. Точно.

— И... щипката Кракатит се е намирала върху цинкова... металическа ламарина — заяви уверено Прокоп.

— Това не играе роля — изпусна се събеседникът му малко объркан, прехапа устни и почна да се разхожда из стаята. — Причината трябва да е... причината трябва да е само в окисляването — опита се той да се поправи след, малко. — Някакъв химически процес. Сместа с глицерина също не избухна.

— Защото не е добър проводник — измънка Прокоп. — Или пък защото не може да йонизира, не знам.

Карсон го изгледа учуден, сложил ръцете зад гърба си.

— Вие сте много умен — призна той. — Трябва да получите много пари. Жалко е да останете тук.

— Томеш още ли е в Балтин? — попита Прокоп, като положи всички усилия въпросът му да прозвучи равнодушно.

Под очилата на Карсон проблесна нещо.

— Държим го под око — отвърна той колебливо. — Тук вече едва ли ще се върне. Елате при нас... може би ще го намерите, щом като — толкова — много — искате — натърти той, сричайки.

— Къде е той? — повтори Прокоп с упорство, като даде да се разбере, че иначе няма да говори.

Карсон размаха ръце като птица.

— Ами, избяга — отговори той на Прокоп, който го гледаше неразбиращо.

— Избягал?

— Изпари се. Лошо го охраняваха, много е хитър. Обеща да произведе Кракатит. Прави опити... може би шест седмици. Струваше ни страшно много пари. После изчезна негодникът. Не е могъл да се справи, нали? Нищо не знае.

— А къде е?

Карсон се наведе към Прокоп.

— Негодник. Сега предлага Кракатита на друга държава. А им е занесъл и нашия метилнитрат, този мошеник. Хванали са се на въдицата и сега работи при тях.

— Къде?

— Нямам право да ви кажа. Честна дума, нямам право. И когато духна от нас, аз, хаха, дойдох да посетя гроба ви. Пиетет, а? Гениален химик, а никой не го познава. Нямате представа колко беше трудно. Публикувах обявления като глупак. Разбира се, това им... направи впечатление на ония, другите де, нали разбирате? Нали знаете какво искам да кажа?

— Не.

— Елате тогава да видите нещо — каза живо господин Карсон и се отправи към противоположната стена. Ето тук — почука той по дъската.

— Какво има там?

— Куршум. Тук е идвал някой.

— А кой е стрелял по него?

— Ами че аз, разбира се. Ако вие сам... бяхте се промъкнал през прозореца... преди около две седмици някой можеше... по един много мръсен начин да ви вземе на мушка.

— Кой?

— Все едно, една или друга държава. Оттук, уважаеми, минаха много велики сили. А през това време, хаха, вие сте ловили риба някъде, а? Славно момче! Но чуйте ме, скъпи — каза той изведнъж загрижено, — по-добре благоволете да не се движите сам. Никога и никъде, ясно ли е?

— Глупости!

— Почакайте. Те не личат от пръв поглед. Съвсем незабележими хора. Днес това се прави... крайно дискретно — Карсон се спря до прозореца и забарабани по стъклото. — Нямате представа колко отговори получих на своето обявление. Обадиха се към шест Прокоповци... Елате по-скоро да видите нещо!

Прокоп се приближи до прозореца.

— Какво има?

Карсон се задоволи да посочи само с късия си пръст към улицата. Някакъв младок там отчаяно се стараеше да запази равновесие на велосипеда си, при което всяко колело упорито се мъчеше да върви в друга посока. Карсон погледна въпросително Прокоп.

— Сигурно се учи да кара — каза неуверено Прокоп.

— Колко е непохватен, а? — каза Карсон и отвори прозореца.

— Боб.

Младежът с колелото се спря като закован.

— Yessr^[2].

— Go to the town for our car!^[3]

— Yessr. — И като натисна яко педалите, младият колоездач се понесе към града.

Карсон се обърна откъм прозореца.

— Ирландец. Много сръчно момче. Та, какво исках да кажа? Аха. Тогава ми се обадиха има-няма шест Прокоповци — срещи на различни места, предимно нощем, смехория, а? Прочетете тази бележка.

„Елате утре в десет вечерта в лабораторията ми инж. Прокоп“, четеше Прокоп като насън.

— Но това е... почти... като моя почерк!

— Ето виждате ли — озъби се Карсон. — Да-да, тук почвата е гореща. Продайте го, за да сте си спокоен!

Прокоп поклати глава.

Карсон го погледна с тежък, натрапчив поглед.

— Можете да поискате... да речем... двайсет милиона. Продайте ни Кракатита.

— Не.

— Всичко ще ви върна обратно. Двайсет милиона. Продайте го, разберете!

— Не — каза тежко Прокоп. — Не искам да имам нищо общо... с вашите войни. Не искам.

— Какво имате тук? Гениален химик, а... живее в дъсчена барака! Съотечествениците! Разбирам. Великият човек няма съотечественици. Не обръщайте внимание на нищо! Продайте го и...

— Не искам.

Карсон пъкна ръце в джобовете си и се прозина.

— Войните! Мислите, че ще попречите да има войни? Хе! Продайте го и не се интересувайте за какво ще го използват. Ви сте учен... какво ви интересува другото? Войните! Хайде, не ставайте смешен. Докато хората имат нокти и зъби.

— Няма да го продам — процеди Прокоп през зъби.

Карсон сви рамене.

— Както искате. Ще го открием сами. Или пък ще го открие Томеш. Пак добре.

За миг настъпи тишина.

— На мен ми е все едно — обади се Карсон. — Ако предпочитате да заминем във Франция, в Англия, където искате, дори в Китай. Ние двамата, разбирате ли? Тук никой не може да ни плати. Вие ще сте магаре, ако го продадете за двайсет милиона. Разчитайте на Карсон. Е, какво?

Прокоп решително клатеше глава.

— Характер — заяви с одобрение Карсон. — Моите почитания. Това страшно ми харесва. Чуйте, ще ви го кажа. Пълна тайна. Честна дума.

— Не ви питам за вашите тайни — изръмжа Прокоп.

— Браво. Дискретен човек. Моят тип, господине.

[1] Мелачка — бел.прев. ↑

[2] Да, сър. ↑

[3] Иди в града за колата — бел.прев. ↑

XVIII

Карсон седна, запали много дебела пура и дълбоко се замисли.

— Тц, тц-тц — изцъка той след малко. — Значи и при вас избухна. Кога? Точната дата?

— ... Не помня вече.

— Кой ден от седмицата?

— ... Не знам. Струва ми се... два дни след неделята.

— Значи, във вторник. А в колко часа?

— Май беше... след десет вечерта.

— Точно така. — Карсон замислен издихваше дима. — И нашата експлозия... както вие благоволявате да се изразявате, стана „от само себе си“... във вторник, в десет и тридесет и пет. Имате ли някакви наблюдения?

— Не. Аз спях по това време.

— Ъхъ. Експлозиите стават и в петък, към десет и половина. Във вторник и в петък. Това е установено експериментално — обясни той в отговор на учудения поглед на Прокоп. — Оставяхме свободно да лежи един милиграм Кракатит и го наблюдавахме денонощно. Избухваше редовно във вторник и петък в единадесет и половина. Седем пъти. А веднъж и в понеделник в десет и двадесет и девет. Ъхъ.

Прокоп се задоволи да прояви мълчаливо изумление.

— През Кракатита преминава синя искра — добави замислено Карсон — и тогава настъпва експлозията.

Беше толкова тихо, че Прокоп чуваше тиктакането на Карсоновия часовник.

— Такива ми ти работи — въздъхна Карсон и отчаяно прекара пръстите си през червеникавата си четинеста коса.

— Какво може да означава това? — изпъшка Прокоп. Карсон сви рамене. — А вие — каза той, — вие какво всъщност си помислихте, когато... избухна... „от само себе си“?

— Нищо — отговори уклончиво Прокоп. — Не съм мислил... чак толкова.

Карсон изръмжа нещо обидно.

— Впрочем — поправи се Прокоп — тогава ми хрумна, че това... може би... се дължи... на електромагнитните вълни.

— Аха. Електромагнитните вълни. И ние си ги помислихме. Отлична идея, само че глупава. За съжаление съвсем глупава. Тъхъ.

Сега вече Прокоп наистина се смути.

— Първо — изтъкна Карсон, — безжичните вълни не се скитат по света само във вторник и петък в десет и половина, нали? И, второ, не бива да се съмнявате, че ние веднага ги изпробвахме. И късите, и дългите, и всички възможни. И на вашия Кракатит всичко това не му направи ей толкова впечатление — и той показва една нищожна част от нокътя си. — Но във вторник и петък... в десет и половина... му скимва ей тъй „от само себе си“ да експлодира. И знаете ли още какво?

Прокоп, разбира се, не знаеше.

— Още това. От известно време... от около половин година или нещо такова... европейските безжични станции не могат да се поберат в кожата си. Нещо, знаете ли, смущава предаванията им. Съвсем редовно. Случайно... винаги във вторник и петък в десет и половина през нощта. Какво казахте?

Прокоп не беше казал нищо, само си търкаше челото.

— Да, да, във вторник и в петък. Наричат ги заглушаващи предавания. Телеграфистите чуват прашене в слушалките и това е; момчетата могат да полудеят. Досадно, нали? — Карсон си свали очилата и започна добросъвестна да ги бърше. — Отначало... отначало мислех, че причина са магнитните бури или нещо подобно. Но когато видяха, че механизмът работи... съвсем редовно... във вторник и петък... С една дума Маркони, Т. С. Ф., Грансрадио и някакви си там министерства на пощите, морината, на търговията, на вътрешните работи и не знам на какво още са готови да платят двадесет хиляди лири на оная умна глава, която разгадае загадката. — Карсон отново си сложи очилата и весело се провикна. — Предполагат, че е някаква нелегална станция, която се забавлява във вторник и петък да смущава предаванията. Кажете, не е ли върховна глупост? Частна станция, която ей така, за майтап изхвърля най-малко сто киловата на вятъра! Тфу! — Карсон се изплю.

— Във вторник и в петък — обади се Прокоп, — значи едновременно... заедно с...

— Странно, нали? — подхвърли многозначително Карсон. — Всичко го има записано: Във вторник на еди-коя си дата в десет тридесет и пет и няколко секунди смущения във всички радиостанции от Ревал и така нататък. И в същата секунда на нас ни експлодира „от само себе си“, както вие благоволихте да забележите, известна част от вашия Кракатит. Е? Как? Освен това следващия петък в десет часа двадесет и седем минути и няколко секунди пак смущение в предаването и избухване. Също така и идния вторник в десет и трийсет взрив и смущения в предаването. И тъй нататък. По изключение, някак си извън програмата, смущения веднъж и в понеделник, в десет двадесет и девет и тридесет секунди. И пак избухване. Точно на секундата. Осем случая с осем експлозии. Майтап, нали? Какво мислите?

— Н... не знам — измънка Прокоп.

— Е, и още нещо — каза Карсон след продължителен размисъл. — Томеш работи при нас. Некадърник, но е узнал нещо. Той поиска да се монтира високофреквентен генератор в лабораторията и заключи вратата под носа ни. Негодник. Никога през живота си не съм чувал в обикновената химия да се работи с високофреквентни апаратури? Какво ще кажете, а?

— Е... разбира се — опита се да отклони отговора Прокоп, отправил неспокоен поглед към собствения си новеничък агрегат в ъгъла.

Карсон бързо долови погледа му.

— Хм — каза той, — и вие имате такава играчка, а? Хубава трансформаторче. Колко ви излезе?

Прокоп се смръщи, но Карсон тихо засия.

— Та мисля си значи — заговори той с нарастващо тържествуване, — че би било чудесно, ако ни се удаде... с помощта на висока фреквентност, например... в искровото поле... на някакво вещество... или по някакъв подобен начин... да накараме да трепти, да разклатим, да разхлабим вътрешната структура така, че да бъде достатъчно само едно докосване отдалече... с някакви вълни... с бомбардиране... с осцилации или дявол знае с какво, и веществото да се разпадне, а? Бум! На разстояние! Какво ще кажете?

Прокоп не каза нищо, а Карсон, смучейки с удоволствие пурата си, не го изпускаше от поглед.

— Знаете ли, аз не съм електричар? — подхвана той след малко. — На мене ми го обясни един учен, но да пукна, ако съм разбрал нещо. Този тип взе да ми се фука с разните му там електрони, йони, елементарни кванти, не им помня всичките названия; накрая университетското светило заяви и отсече, че тая работа изобщо е невъзможна. Виждате ли, драги, каква сте я забъркал! Открили сте нещо, което според световния капацитет не е възможно...

— Наложил се и сам да си обясня тая работа — продължи той — по най-занаятчийски начин. Да предположим значи, че на някой му бръмне в главата... да създаде неустойчиво химическо съединение... от някаква оловна сол. Споменатата сол е голям дявол: по никакъв начин не дава съединение, разбирате ли? Ето защо химикът пробва всичко възможно... като побъркан; и тогава, да допуснем, си спомня случайно, че в януарския брой на „The Chemist“ някой е твърдял в някаква статия, че споменатата флегматична сол е отличен кохерер... детектор на електрически вълни. И на него му идва идея. Глупавата и гениална идея, че би могъл може би с помощта на електрическите вълни да подобри настроението на упоритата сол, нали? Да я пришпори, да я накара да затанцува, да я поотупа като възглавница с перушина, нали? Тъхъ, ами да, на човек най-хубавите идеи му идват от идиотщина. Тогава той си набавя едно такова смешно трансформаторче и се залавя за работа; какво точно е вършил, това засега си остава негова тайна, но в края на краищата... получава търсеното съединение. Дявол да го вземе, получава го. Най-вероятно го е получил благодарение на осцилацията. Виждате ли, на стари години трябва да започна да уча физика: говоря смешни работи, нали?

Прокоп промърмори нещо съвсем неразбираемо.

— Няма значение — заяви спокойно Карсон. — Важното е, че засега не се разпада; аз глупакът си мисля, че съединението е придобило нещо като електромагнитна структура или подобно. Ако тази структура се накърни, тогава съединението... ще се разпадне, нали? За щастие около десет хиляди редовни радиостанции и няколкостотин незаконни поддържат в атмосферата на земята такъв електромагнитен климат, такава хм — хм, осцилационна баня, която е крайно благоприятна за създадената структура. И така тя не се разпада...

Карсон се позамисли.

— А сега — подхвана той отново, — сега си представете, че на този свят някакъв дявол или някой нехранимайко разполага със средство, което идеално смущава електрическите вълни. Просто ги заличава или нещо такова. Представете си, че бог знае защо — той го прави винаги във вторник и петък в десет и половина часа през нощта. В тази минута и в тази секунда безжичната връзка по света се прекъсва; но в същата минута и в същата секунда става нещо навярно и в... в лабилното съединение, доколкото то в момента не е изолирано... да кажем в... порцеланова кутийка; нещо в него се нарушава... нещо се пръска и то се... то се... разпада — завършва Прокоп.

— Да, разпада се. Експлодира. Интересно, нали? Един учен човек ми го обясняваше — дявол да го вземе, как го казваше? — казваше, че — че...

Прокоп скочи и хвана Карсон за реверите.

— Слушайте — запелтечи той страшно развълнуван, — ако... разпилеем значи... Кракатита... ей тук да кажем... или където и да било... просто по земята... — тогава следващия вторник или петък в десет и половина часа всичко ще хвъркне във въздуха. Ами да. Ще ме удушите, моля ви се.

Прокоп пусна Карсон и бързо заснова из стаята, като гризеше ноктите си от ужас.

— Ясно — мърмореше той, — ясно! Никой не бива да произвежда Кракатит.

— Освен Томеш — подхвърли Карсон скептично.

— Стига моля ви — сепна се Прокоп, Той не е в състояние да го направи!

— Е — възрази съмнително Карсон, — не знам какво сте му разкрили.

Прокоп се спря като закован.

— Представете си — заговори той трескаво, — представете си например... в-в-война! Който притежава Кракатита, ще може... ще може... когато си поиска...

— Засега само във вторник и петък.

— ... да хвърли във въздуха... цели градове... цели армии... и всичко! Стига... стига само да разпръсне... Представете ли си?

— Да, да. Великолепно.

— И затова... в интерес на света и човечеството... аз никога... никога няма да го дам!

— В интерес на човечеството — промърмори Карсон. — Знаете ли, главното сега, което е в интерес на човечеството, е да се намерят координатите на тази — тази.

— На какво?

— На тази проклета радиостанция на анархистите.

XIX

— Вие значи мислите — заекваше Прокоп, — че... че може би...

— Ние значи знаем — прекъсна го Карсон, — че по света съществуват неизвестни предавателни и приемателни станции. Че най-редовно във вторник и петък те не си казват лека нощ, а нещо съвсем друго. Че разполагат с някакви неизвестни ни досега сили, средства за въздействие, осцилации, искри, лъчи или дявол знае с какво и... с една дума с нещо неуловимо. Или с някакви антивълни, антиосцилации или как по дяволите да го назова, с нещо, което просто смуцава или заличава нашите вълни, разбирате ли? — Карсон се огледа по лабораторията. — Да — рече той и взе парче тебешир. — Това или е така — каза той, като начерта с тебешир на пода дълга половин лакът стрелка, — или така — покри с тебешир голяма част от подовата дъска, като напљунчи пръст и прекара тъмна черта в тебеширената повърхност. — Или така, или така, разбирате ли? Положително или отрицателно. Или изпращат някакви нови вълни в нашия медиум, или пък хвърлят изкуствени паузи в нашето трептящо протелеграфирано надлъж и нашир пространство, разбирате ли? И едното, и другото може да става... без наш контрол. И двете неща засега са... технически и физически... пълна загадка. Дявол да го вземе — извика внезапно Карсон разярен и захвърли тебешира, който се пръсна на парченца, — това е вече прекалено! С неизвестни средства тайни депешки до загадъчен адресант! Кой го прави това? Какво мислите, а?

— Може би марсианците — помъчи се да се пошегува Прокоп; но в действителност никак не му беше до шеги.

Карсон го погледна враждебно, но след малко изцвили съвсем като кон.

— Добре, марсианци. Великолепно! Да допуснем, маестро. Но да допуснем, че по-скоро го прави някой на земята. Да допуснем, че някаква земна сила излъчва тайните си инструкции, че има твърде сериозни основания да отбягва всякакъв човешки контрол. Да допуснем, че съществува някаква... международна служба или

организация, или дявол знае какво, и че тя има на разположение неизвестни сили, тайни радиостанции и какво ли не. Във всеки случай... Във всеки случай човечеството има право да се интересува от тези тайни депеши, не е ли така? Пък били те от ада или от Марс. Това го диктуват просто... интересите на човешкото общество. Можете да си представите... Е, най-после, господине, най-после те едва ли са радиодепеши за Червената шапчица. Така.

Господин Карсон заснова из стаята.

— Едно е ясно — разсъждаваше той на глас, — че въпросният предавател... се намира някъде в Средна Европа, приблизително в района на смущенията, нали така? Той е доста слаб, тъй като предава само нощем. Дявол да го вземе, толкова по-зле; Айфеловата кула или Науен се откриват лесно, нали? Ох, да му се не види — извика той внезапно и застана като вдървен, — забележете, че в самия пъп на Европа съществува и се подготвя нещо страшно. То има свои разклонения, свои служби, поддържа тайно връзки с тях; разполага с неизвестни за нас технически средства, с тайнствени сили, и ако искате да знаете — изрева Карсон, — на негово разположение се намира и Кракатитът! Това е!

Прокоп подскочи като полудял.

— Как — какво?

— Кракатитът. Деветстотин трийсетте и пет грама. Всичко, което ни беше останало.

— Какво сте правили с него? — разяри се Прокоп.

— Опити. Пестихме го като... като нещо безценно. Докато една вечер...

— Какво?

— Изчезна. Заедно с порцелановата кутийка.

— Откраднат?

— Да.

— Но кой — кой...

— Очевидно марсианците — ухили се Карсон. — За съжаление със земното посредничество на един лаборант, който също изчезна. Естествено с порцелановата кутийка.

— Кога се случи това?

— Ами непосредствено преди да ме изпратят тук, при вас. Образован човек, шваба. Нито прашинка не ни остави. Ето защо

дойдох да ви търся.

— И вие мислите, че е попаднал в ръцете на ония... ония неизвестните?

Карсон само изпръхтя.

— Откъде знаете?

— Твърдя го. Слушайте — каза Карсон, като се полюшваше на късите си крачка, — имам ли вид на страхливец?

— Н-не.

— Тогава ще ви кажа, че от това ме е страх. Ако ми вярвате, треперят ми гащите. Кракатитът... е ужасна работа; неизвестната станция е нещо още по-лошо; но ако и двете се озоват в едни ръце, тогава... сбогом прощавай. Тогава Карсон ще си вземе куфарчето и ще замине при людоедите в Тасмания, никак не ми се иска да преживея края на Европа.

Прокоп само стискаше ръцете си между коленете.

— Боже мой, боже мой — шепнеше на себе си.

— Ами да — продължи Карсон. — Само ми е чудно как досега не е хвъркнало във въздуха... нещо по-голямо. Стига само да се натисне някъде някакво лостче... и на няколко хиляди километра оттук — бум! И край. Какво чакат още?

— Ясно — обади се трескаво Прокоп. — Кракатитът не бива да се изпуска. А Томеш, на Томеш трябва да му се попречи...

— Господин Томеш — възрази бързо Карсон — ще продаде Кракатита на самия дявол, стига да му го плати. Сега господин Томеш представлява една от най-големите световни опасности.

— По дяволите — мърмореше отчаяно Прокоп, — какво да се прави тогава?

Карсон продължително време се въздържа да говори.

— Ясно — каза той накрая. — Трябва да се разкрие тайната на Кракатита.

— Ннне! Никога!

— Трябва. Просто защото е... разобличаващо доказателство. Крайно време, господине. По дяволите, дайте го на когото искате, но без дълго разтакаване. Дайте го на швейцарците или на Съюза на Старите госпожици, или на дявола на баба му; половин година ще се чудят какво да го правят, докато най-сетне разберат, че не сте луд. Или пък го дайте на нас. В Балтин вече действа такава машина, разбирате

ли, приемателен апарат. Представете си... Безкрайно бързи експлозии на микроскопични частици на Кракатита. Взривател ще бъде тайнственият електрически ток. Веднага щом го включат, там някъде ще започне едно тррр-та-та-трр-тррр-та-тррр-та-та-та. И готово. Да се разобличат и край. Само Кракатитът е нужен!

— Няма да го дам — процеди през зъби Прокоп, облян от студена пот. — Аз не ви вярвам. Вие бихте могли... да произвеждате Кракатит за своя лична полза.

Карсон само помръдна ъгълчето на устата си.

— Е — каза той, — ако става въпрос само за това... Можем да свикаме Съюза на народите, Световната Пощенска Организация, Евхаристичния Конгрес или каквито там дивотии ви дойдат наум. За да ви е спокойна съвестта. Аз съм датчанин и плюя на политиката. А вие ще предадете Кракатита в ръцете на международна комисия. Какво ви е?

— Аз... аз дълго време бях болен — оправдаваше се Прокоп, пребледнял като смъртник. — И досега... все още... не ми е добре. А... освен това... два дни не съм ял.

— Слабост — каза Карсон и като приседна до него, го прегърна около врата. — Ей сега ще ви мине. Заминаваме за Балтин. Твърде здравословно място. След това можете да заминете да потърсите Томеш. Ще бъдете фрашкан с пари. Big man^[1]. Е?

— Да — прошепна Прокоп като малко дете и се остави леко да го люлеят.

— Тъй, тъй. Прекалено напрежение, нали? Няма нищо. Главното... главното е бъдещето. Каква ли немотия сте преживял, а? Юначага. Ето, вече сте по-добре.

Карсон замислено пушеше.

— Изключително голямо бъдеще. Ще получите сума пари. На мене ще ми дадете десет на сто, нали? Такъв е международният обичай. Карсон също има нужда...

Пред къщурката изсвири клаксон на автомобил.

— Слава Богу — отдъхна си Карсон, — колата пристигна. Хайде, значи, тръгваме.

— Къде?

— На първо време да се нахраним.

[1] Голям човек — бел.прев. ↑

XX

На другия ден Прокоп се събуди със страшно натежала глава и в началото не можеше да разбере къде се намира; очакваше да чуе кудкудякане на кокошки или гласовития лай на Хонзик. Постепенно той разбра, че вече не е в Тинице; че лежи в хотела, където Карсон го беше довел пиян до безсъзнание, натряскан и ревящ като див звяр; но едва когато обля главата си със струя студена вода, той си припомни целия вчерашен ден и му идеше да потъне в земята от срам.

Още на обед пиха, но само малко, само толкова, че и двамата се зачервиха порядъчно, а после се возиха с колата някъде из Сазавските или не знам какви гори, за да им се избистрят главите; през това време Прокоп непрестанно бърбореше, докато Карсон, ухапал дебела пура, кимаше одобрително. Ще станете big man!, big man!, big man! кънтеше в главата на Прокоп като камбанен звън; ако ме беше зърнала отнякъде в това дередже... онази с воалетката. Той самият се надуваше пред Карсон до пръсване, а последният само кимаше с глава като мандарин и още повече раздухваше бясната му гордост. Прокоп така се беше разгорещил, че чудно как не изхвъркна от колата; беше се впуснал в обширни обяснения, как си представя световния институт по деструктивна химия, социализма, семейството, възпитанието на децата и други глупости. Но вечерта работата стана сериозна. Само господ знае къде навсякъде пиха; беше страхотно, Карсон плащаше сметката на всички непознати, зачервен, лъснал от пот, с нахлупена шапка, докато някакви момичета танцуваха, някой трошеше чаши, а Прокоп, хлипайки, изповядваше на Карсон ужасната си любов към онази, която не познаваше. При спомена за нея Прокоп с болка и срам се хващаше за главата.

След това започна да реве „Кракатит“ и така го набутаха в колата. Дявол знае накъде го караха: носеха се по безкрайни улици, до Прокоп подскачаше червено въгленче, навярно беше Карсон с пурата си, който изхълцваше „По-бързо, Боб“ или нещо подобно. Изведнъж от някакъв завой пред тях изскочиха два снопа светлини, завиха няколко

гласа, автомобилът се заби някъде настрани и той полетя презглава по тревата, благодарение на което дойде дотолкова на себе си, че отново започна да възприема. Няколко гласа бясно се караха и взаимно се обвиняваха в пиене, Карсон ругаеше страшно и мърмореше, „сега трябва да се връщаме обратно“, след което с безкрайно внимание натовариха Прокоп като най-тежко ранен в другия автомобил, Карсон седна до него и потеглиха обратно, докато Боб остана при повредената кола. По средата над пътя тежко раненият започна да пее и да крещи, а пред Прага отново усети жажда. За да го успокоят, трябваше да обиколят още няколко заведения.

С мрачно отвращение Прокоп проучваше в огледалото ожуленото си лице. От мъчителната гледка го откъсна портиерът на хотела, който — с хиляди извинения — му подаде за попълване адресната карта. Прокоп я попълни и сметна, че това е всичко; но едва портиерът успя да прочете името му, той се оживи и много настойчиво го помоли да не излиза: някакъв чужденец бил помолил веднага да му телефонира от хотела, в случай че инженер Прокоп отседне в него. И сега ставаше дума дали господин инженерът ще позволи и т.н. Господин инженерът беше толкова разярен сам на себе си, че беше готов да позволи дори да му прережат и гърлото. Седна и зачака, страдалчески съсредоточен в главоболието си. След петнадесет минути портиерът се появи отново и му предаде визитна картичка, на която пишеше

SIR REGINALD CARSON

Col. B. A. M. R. A., M. P., D. S. etc.

President of Marconi's Wireless Co

LONDON

— Да влезе — нареди Прокоп, а дълбоко в себе си се учуди безкрайно защо тоя Карсон не му беше съобщил още вчера гръмките си звания и защо днес идва при него с такъв церемониал; освен това беше и малко любопитен, как ще изглежда Карсон след изтеклата безбожна нощ. Но ето че облещи очи невероятно изненадан. На вратата се появи съвсем непознат човек, с цял лакът по-висок от вчерашния Карсон.

— Very glad to see you^[1] — произнесе бавно непознатият джентълмен и се поклони, сякаш беше телеграфен стълб — Sir Reginald Carson — представи се той и се огледа къде да седне.

Прокоп издаде неопределен звук и му посочи стола. Джентълменът седна правоъгълно и започна надълго и нашироко да сваля великолепните си ръкавици от еленова кожа. Той беше твърде висок и безкрайно сериозен господин с конска физиономия, изгладена като с ютия в строги плисета; във връзката му беше забоден огромен индийски опал, на златна верижка висеше антична камей; грамадните му крака издаваха играч на голф; с една дума, от главата до петите той беше истински лорд. Прокоп беше изпаднал в мълчаливо изумление.

— Моля — обади се той накрая, след като мълчанието продължи безкрайно.

Джентълменът никак не бързаше.

— Сигурно — започна той след малко на английски, — сигурно сте се учудили, когато сте прочели във вестника обявите ми. Нали вие сте инженер Прокоп, авторът на... хм... много интересни статии за експлозивните вещества.

Прокоп кимна мълчаливо.

— Много ми е приятно — каза сър Карсон, без да бърза. — Положих усилия да ви издира във връзка с интересен в научно и твърде важен в практическо отношение за нашата компания въпрос. За Marconi's Wireless, чийто президент имам честта да бъда, този въпрос е не по-малко важен, отколкото за Международната уния на Безжична Телеграфия, която ми оказа незаслужената чест да ме избере за свой генерален секретар. Вие навярно се учудвате — продължи той, без да се задъха от дългите изречения, — че тези две уважаеми компании ме изпращат при вас, въпреки че във вашите забележителни трудове се разглеждат съвършено друг кръг от проблеми. Позволете. — При тези думи сър Карсон отвори чантата си от крокодилска кожа и извади някакви книжа, бележник и златна писалка.

— Има вече около девет месеца — започна той бавно, като нагласяваше златното си пенсне, за да погледне в книжата си, — откакто европейските безжични станции констатира...

— Извинете — прекъсна го Прокоп, без да може повече да се владее, — значи вие сте този, който е публикувал обявите?

— Разбира се. Откакто, значи, констатира известни редовно повтарящи се смущения.

— Във вторник и петък, зная. Кой ви каза за Кракатита?

— И сам щях да разбера — произнесе достопочтеният лорд с известен укор. — Well^[2], ще изоставя подробностите, тъй като предполагам, че сте информиран до известна степен за затрудненията ни и за, е, за...

— За тайнствената световна конспирация, нали?

Сър Карсон облещи небесносините си очи.

— Извинете, за каква конспирация?

— Ами, за загадъчните нощни сигнали, за тайнствената организация, която ги излъчва.

Сър Реджиналд Карсон го прекъсна.

— Фантазия — рече той със съжаление, — чиста фантазия. Зная, тази идея бе изтъкната дори от „Дейли нюз“, когато нашето обединение обяви, че ще даде доста голямо възнаграждение...

— Зная — побърза да каже Прокоп, като се страхуваше да не би флегматичният лорд да се разприказва на дълго и широко за нея.

— Да. Истинска глупост. С тази работа се преследваха само търговски цели. Някой е заинтересован да докаже колко ненадеждни са нашите станции, разбирате ли? Иска да разколебае доверието на обществото. За съжаление нашите рецептори и — хм — кохерери не са в състояние да осигурят особения вид вълни, които причиняват смущенията. И тъй като бяхме осведомени, че вие разполагате с някаква субстанция или химикал, който реагира по твърде, твърде забележителен начин на смущенията...

— Осведомени от кого?

— От вашия сътрудник господин — хм — господин Томес. Мистър Томес, нали? — флегматичният джентълмен изрови някакво писмо измежду книгата си. — Dear Sir^[3] — зачете той с известно усилие, — във вестниците прочетох за обявеното възнаграждение и т.н. Тъй като в настоящия момент не мога да се отдалеча от Балтин, където работя върху едно откритие, и тъй като въпрос от такова голямо значение не може да се урежда писмено, моля, да потърсите в Прага моя приятел и дългогодишен сътрудник мистър инж. Прокоп, който разполага с новооткритата материя Кракатит, тетраргон на известна оловна сол, чиято синтеза се извършва под действието на високочестотен ток. Установено е експериментално, че Кракатитът реагира със силна експлозия на неизвестни засега смущаващи предаванията вълни, от което само по себе си произтича решаващото

му значение за проучване на споменатите вълни. Като имам пред вид важността на работата, предполагам, а също така предполага и приятелят ми, че обявеното възнаграждение ще бъде чувствително увеличено — сър Карсон се задави. — Това, общо взето, е всичко — каза той. — Колкото до възнаграждението, бихме могли да поговорим отделно. Писмото е подписано от мистър Томес от Балтин.

— Хм — рече Прокоп, обзет от сериозно съмнение, — нима едно такова частно... съвсем несигурно... фантастично съобщение е достатъчно за компанията Маркони...

— Big your pardon^[4] — отвърна високият господни, — ние естествено разполагаме с твърде точни сведения за някои опити, които се провеждат в Балтин.

— Аха. От един саксонски лаборант, а?

— Не. От собствения ни представител. Ей сега ще ви ги прочета. — Сър Карсон се зае отново да рови из книжата си. — Ето. Dear Sir, тукашните станции все още не са успели да се справят с известните ви смущения. Опитите да се усилят предавателните енергии не дадоха никакъв резултат. Поверително ми бе съобщено от достоверен източник, че военният институт в Балтин разполага с известно количество на някакво вещество.

На вратата се почука.

— Влезте — каза Прокоп, и появилият се барман му подаде визитна картичка:

— Някакъв господин моли...

На визитната картичка пишеше:

ING. CARSON, Balttin

— Да влезе — нареди Прокоп, внезапно развеселен, без да обърне каквото и да било внимание на знака на протест, който му отпрати сър Карсон.

Веднага след това влезе вчерашният Карсон с твърде опустошено от недоспиване лице и се втурна към Прокоп, като издаваше радостни възгласи.

[1] Много се радвам да ви видя — бел.прев. ↑

[2] Добре. ↑

[3] Драги господине — бел.прев. ↑

[4] Извинете — бел.прев. ↑

XXI

— Почакайте — спря го Прокоп, — Позволете да ви представя. Инженер Карсон. Сър Реджиналд Карсон,

Сър Карсон трепна, но остана да седи с невъзмутимо достойнство; затова пък инженер Карсон подсвирна от изумление и се отпусна върху стола като човек, краката на когото са престанали да го слушат. Прокоп се спря на вратата и с необуздано злорадство се наслаждаваше на двамата господа.

— Е, как? — попита той накрая.

Сър Карсон се зае да прибира книгата си в папката.

— Разбира се, че ще бъде по-добре — каза той бавно — да ви посетя друг път.

— Останете, останете — прекъсна го Прокоп — Извинете, господа, случайно да сте роднини?

— О, не — обади се инженер Карсон По-скоро обратно.

— Кой от вас всъщност е истинският Карсон?

Никой не отговори; беше тягостно.

— Помолете този господин — каза остро сър Реджиналд — да ви покаже документите си.

— Моля — изгърси инженер Карсон, — но само след преждеговорившия. Да, да.

— А чии са обявите?

— Мои — заяви без колебание инженер Карсон. — Моя е идеята, господине. Позволете ми да констатирам, че дори и в нашия бранш безплатното използване на чужда идея се смята за безподобна мръсотия. Да, да.

— Позволете — обърна се сър Реджиналд към Прокоп с истинско негодувание, — това вече е прекалено. Нямаше ли да е смешно, ако се пускаше едно и също обявление под друго име. Аз просто бях принуден да приема факта, както го беше установил ей този господин.

— Аха — настъпи войнствено Карсон — и затова господинът си е присвоил и името ми, нали?

— Не ми остава нищо друго, освен да констатирам — отби удара сър Реджиналд, — че ей този тук господин не се нарича Карсон.

— В такъв случай как се казва? — попита бързо Прокоп.

— Не зная точно — процеди лордът с презрение.

— Карсон — обърна се Прокоп към инженера, — а кой е този господин?

— Конкуренцията — отговори Карсон с горчив хумор. — Това е същият господин, който с подхвърлени писма искаше да ме подмами на най-различни места. Навярно е искал да ме запознае там с някои много мили хора.

— С местната военна полиция, моля — промърмори сър Реджиналд.

В очите на инженер Карсон проблесна зло огънче и той предупредително се изкашля:

— Моля, да не се говори за това! Ясно.

— Господата искат ли да изяснят още нещо помежду си? — захили се Прокоп откъм вратата.

— Не, нищо повече — каза сър Реджиналд с достойнство; до този миг той не беше удостоил другия Карсон даже с поглед.

— В такъв случай — обърна се към тях Прокоп — първо аз ви благодаря за посещението. Второ — аз съм, много съм щастлив, че Кракатитът се намира в добри ръце, имам пред вид моите собствени, понеже ако имахте и най-малката надежда да го получите по друг път, аз навярно не бих бил толкова настойчиво търсена личност, нали? За тази недоброволна информация съм ви изключително благодарен.

— Не бързайте да ликувате — измънка Карсон. — Остава...

— той? — Прокоп посочи сър Реджиналд.

Карсон поклати глава.

— Ами! Неизвестният трети.

— Извинете — каза Прокоп почти обиден, — нима мислите, че съм повярвал нещо от онова, което ми наговорихте вчера.

Карсон със съжаление сви рамене.

— Е, както искате.

— На трето място — продължи Прокоп, — бих ви помолил да ми кажете къде е сега Томеш.

— Нали ви казах вече — подскочи Карсон, — аз нямам право. Елате в Балтин и готово.

— Тогава вие, господине — обърна се Прокоп към сър Реджиналд.

— Big your pardon — произнесе високият джентълмен, — но ще го запазя за себе си.

— Тогава, на четвърто място, ще ви помоля да не се изядете един друг. А пък аз ще отскоча...

— до полицията — подхвърли сър Реджиналд. — Много правилно.

— Радвам се, че сте съгласен с мене. Извинете, че ще ви заключа временно.

— Моля ви се — каза лордът вежливо, докато Карсон отчаяно се опитваше да протестира.

С голямо облекчение Прокоп заключи вратата, като остави отвън да пазят двама сервитьори, след което хукна към близкия участък; имаше намерение да даде там известни разяснения. Оказа се обаче, че нещата не са така прости; тъй като не можеше да обвини двамата чужденци в кражба на сребърни лъжички или поне в игра на макао, Прокоп беше доста затруднен да преодолее съмненията на полицейския началник, който очевидно го смяташе за луд. Накрая — може би само за да го оставят на мира — той даде на Прокоп един граждански агент, един много опърпан и мълчалив субект. Когато пристигнаха в хотела, те завариха двамата сервитьори храбро да подпират вратата, обградени с огромно любопитство от страна на целия персонал. Прокоп отключи, а гражданският агент подсмръкна и спокойно влезе вътре, все едно, че отиваше да си купува презрамки. Стаята беше празна. Двамата господа Карсон бяха изчезнали.

Мълчаливият субект хвърли само бегъл поглед наоколо и се насочи към банята, за която Прокоп съвсем беше забравил. Прозорецът беше широко разтворен към шахтата, а на отсрещната стена клозетното прозорче беше счупено. Мълчаливият субект се насочи нататък. Клозетът извеждаше в друг коридор, беше заключен, а ключът беше изчезнал. Полицаят вкара шперц в ключалката и отключи: нямаше никой, само върху седалката на клозетната чиния имаше следи от стъпки. Безмълвната особа отново заключи всичко и каза, че ще изпрати тук господин инспектора.

Инспекторът, твърде подвижно човече и прочут криминалист, пристигна много скоро, цели два часа разпитва Прокоп, като искаше на всяка цена да разбере какво е имал той да преговаря с двамата господа; личеше, че има голямо желание да арестува поне Прокоп, който през цялото време си противоречеше в показанията, доколкото ставаше дума за връзките му с двамата чужденци. След това той изслуша портиера и двамата сервитьори и настойчиво покани Прокоп да се яви в шест часа в полицейското управление. А дотогава най-добре било да не мърда от хотела.

Остатъка от деня Прокоп прекара в кръстосване на стаята, като си мислеше с ужас, че може би ще го затворят; какво убедително обяснение би могъл да им даде, след като беше решил да не казва нищо за Кракатита? Дявол знае колко можеше да трае следствието; така, вместо да я търси, нея, непознатата с воалетката... Очите на Прокоп се пълнеха със сълзи; чувстваше се толкова слаб и размекнат, че чак го досрамя. Малко преди шест часа обаче той събра цялото си мъжество и се запъти към полицейското управление.

Веднага го въведоха в канцеларията с дебели килими, кожени кресла и голяма кутия с пури (беше кабинетът на началника на полицията). От едната страна на бюрото Прокоп съзря един огромен, боксьорски гръб, наведен над някакви книжа, гръб, който от пръв поглед събуди у него ужас и респект.

— Седнете, господин инженер — каза гръбът приветливо, попи нещо с попивателната и се извърна към Прокоп с не по-малко монументалната си физиономия, наместена подходящо върху къс бичи врат. Една секунда монументалният господин проучва Прокоп и каза:

— Господин инженер, няма да ви насилвам да ми кажете това, което, не се съмнявам, поради обмислени причини желаете да запазите за себе си. Запознат съм с вашата работа. Струва ми се, че в тази история става въпрос за някакъв ваш експлозив.

— Да.

— Работата ви, изглежда, има доста голямо значение... да кажем, военно.

— Да.

Едрият господин се надигна и подаде ръка на Прокоп:

— Искях само, господин инженер, да ви благодаря, че не сте го продали на чуждите агенти.

— Това ли е всичко? — въздъхна успокоен Прокоп.

— Да.

— Заловихте ли ги? — запитва Прокоп.

— Защо? — усмихна се господинът. — Нямаме право. Доколкото става въпрос само за ваша лична тайна, а не за тайна на нашата армия...

Прокоп долови деликатния укор и се смути.

— Тя тая работа... все още не е узряла...

— Вярвам ви. Разчитам на вас — каза силният мъж и отново му подаде ръка.

Това беше всичко.

XXII

„Трябва да действам методично“, реши Прокоп. След предълго обмисляне, значи, и най-чудновати хрумвания той се спря на следното:

Преди всичко през ден той даваше за обнародване във всички големи вестници следното обявление: „Господин Томеш. Куриерът с ранената ръка моли дамата с воалетката да посочи адреса си. Много важно. Под шифър 40 000 в информ. бюро Грегър.“ Тази формулировка му се струваше много сполучлива: не беше сигурно наистина дали изобщо младата дама чете вестници и по-точно малките обявления, ала в края на краищата всичко беше възможно. Случайността е велико нещо. Но вместо случайността изникнаха някои обстоятелства, които можеха да се предвидят и за които Прокоп не беше държал сметка. В отговор на обявлението се получиха цял куп писма, но в повечето случаи се касаеше за неизплатени сметки, напомняния, закани и грубости по адрес на безследно изчезналия Томеш; или „Нека в свой собствен интерес господин Иржи Томеш посочи адреса си под шифър...“ и тем подобни. Освен това в информационното бюро се въртеше някакъв мършав човек, който се приближи до Прокоп, когато последният беше дошъл да си вземе кореспонденцията, и го попита къде живее господин Иржи Томеш. Прокоп го сряза толкова грубо, доколкото обстоятелствата му позволяваха, след което мършавият човек извади полицейска легитимация и настойчиво призова Прокоп да не върши глупости. Обясни му, че става въпрос за известната вече злоупотреба и други отворителни неща. Прокоп успя да убеди мършавия господин, че преди всичко той самият е крайно заинтересован да узнае къде се намира господин Томеш; както и да е, след тази случка и след като проучи получената кореспонденция, вярата на Прокоп в успеха на начинанието с обявленията чувствително отслабна. Наистина отговори на по-нататъшните обявления започнаха да се получават все по-малко, но затова пък ставаха все по-заплашителни.

На второ място Прокоп посети едно частно детективско бюро. Там каза, че търси непознато момиче с воалетка и се опита да я опише. Готови бяха да му доставят дискретна информация за нея, ако можеше да посочи името или адреса ѝ. Не му остана нищо друго, освен да признае, че е претърпял несполука.

Най-сетне му хрумна нещо гениално. В споменатия вече плик, от който той не се разделяше нито денем, нито нощем, имаше освен дребните банкноти и тридесет хилядарки, стегнати в бандерол, както се прави в банките при изплащане на по-големи суми. Върху бандерола не беше отбелязано името на банката; но повече от правдоподобно беше, че девойката ги бе изтеглила от някакво парично учреждение в същия ден, когато той, Прокоп, беше заминал с тях за Тинице. Е, сега само оставаше да научи точната дата, а после да обиколи всички банки в Прага и да се примолви да му съобщят името на лицето, което този ден беше изтеглило тридесет хиляди или малко повече крони. Трябваше да научи точната дата. Прокоп наистина смътно си спомняше, че Кракатитът беше избухнал във вторник или там някъде (два дни преди това беше неделя или някакъв друг празник), така че девойката е могла да изтегли парите някоя сряда; но относно седмицата и месеца Прокоп не беше сигурен, трябва да е било някъде през март или през февруари. Със страшно усилие той се напругаше да си спомни или пресметне кога може да е било; и всяко изчисление се спъваше от това, че не се знаеше колко време е продължило боледуването му. Е, добре, в такъв случай Томешови в Тинице сигурно знаят кога съм се озовал у тях! Ослепен от тази надежда, Прокоп телеграфира на стария доктор: „Съобщете телеграфически точната дата, на която пристигнах у вас. Прокоп.“ Едва беше изпратил телеграмата и съжали за това; защото болезнено чувстваше, че не се беше отнесъл добре към тях. Наистина и отговорът се забави. И когато вече поиска да пусне тази нишка от ръката си, хрумна му, че може би портиерката на Иржи Томеш ще си спомни за този ден. Отправи се при нея; портиерката обаче твърдеше, че всичко се случило през някаква събота. Прокоп се отчая; неочаквано той получи писмо, в което старателно с едри ученически букви беше написано, че пристигнал в Тинице на еди-коя си дата, но „татко не бива да знае, че съм Ви писала“. Нищо повече. Подпис: Анчи. Бог знае

защо сърцето на Прокоп се обля в кръв при прочитането на тези два реда.

И така, с благополучно намерената дата той се спусна към първата банка и попита могат ли да му кажат името на човека, който на еди-коя си дата е изтеглил, да речем, примерно тридесет хиляди крони. Озадачени, те му отговориха, че за тях това е нещо непривично и дори забранено; но като видяха колко е отчаян, отидоха да се посъветват с някого, след което го попитаха на чия сметка са били парите; или поне дали са били теглени с влогова книжка, по текуща сметка, с чек или акредитив. Прокоп естествено не знаеше. Освен това изказаха предположението, че съответното лице може да е продало само ценни книжа; и в такъв случай името му не е задължително да се пази в документацията на банката. А когато Прокоп накрая им призна, че изобщо няма представа дали парите са били изтеглени от тази или от която и е да било друга банка, те се изсмяха и го попитаха дали има намерение да обиколи двеста и петдесетте или не знам точно колко си парични заведения, филиали и обменни бюра в Прага. Така гениалната идея на Прокоп претърпя пълна несполука.

Оставаше само четвъртата възможност, тоест случайността да я срещне. И тук Прокоп се помъчи да внесе някаква методичност; той раздели плана на Прага на сектори и се зае да претърсва район по район, като тичаше от сутрин до вечер. Един път изчисли колко души приблизително може да срещне за един ден и получи числото почти четиридесет хиляди; и следователно към общия брой на населението на цяла Прага вероятността да види тази, която търси, беше едно към дванадесет. Но и тази малка вероятност беше голяма надежда. Имаше улици и места, които в сравнение с другите още от пръв поглед изглеждаха достойни тя да живее или минава там; улици с цъфтящи акации, почтени стари площади, интимни кътчета на дълбок и сериозен живот. Решително не беше възможно тя да обитава тази шумна и унила улица, по която минувачите вървят забързани; нито правоъгълната сухост на огромните жилищни блокове без лице, нито калната мръсотия на престарелите къщи; но защо да не може да живее тъкмо зад тези големи прозорци, зад които затаяваше дъх сенчеста и нежна тишина? Изумен, блуждаещ като насън, Прокоп откриваше за пръв път в живота си, колко неща има в този град, където беше живял толкова години; господи, колко прекрасни места, където тече мирен и

зрял живот и те мами, разсеяни Човече: ограничи, ограничи самия себе си.

Безброй пъти Прокоп хукваше подир млади жени, които бог знае с какво му заприличваха отдалече на тази, която беше виждал само два пъти; той тичаше след тях с диво разтуптяно сърце: какво ли, ако е тя! И какво беше това божествено ясновидство, какъв беше този усет: те винаги бяха непознати жени наистина, но красиви и тъжни, затворени в себе си и защитени от необяснимо каква недостъпност. Веднъж вече той беше почти сигурен, че е тя — гърлото му се сви така, че трябваше да спре, за да си поеме дъх; в този миг жената се качи в трамвай и замина. След това той стоя три дни на пост на спирката, но повече не я видя.

Най-мъчителни обаче бяха вечерите, когато, смъртно уморен, той притискаше ръце между коленете си и се силеше да състави някакъв нов детективски план. Господи, никога няма да се откажа да я търся; може да е идея фикс, така да бъде, нека съм луд, глупак и маниак, но никога няма да се предам. Колкото повече ми се изплъзва, толкова по-силен става копнежът ми; това е... просто... съдба ли, знам ли какво.

Веднъж той се събуди посред нощ и му стана неумолимо ясно, че така няма да я намери никога; че трябва да стане и издири Ирка Томеш, който я познава и може да му каже къде да я намери. Посред нощ той се облече и едвам дочака утрото. Не беше подготвен за необяснимите трудности и протакания по изваждането на паспорта; дори не разбираше какво искат всички от него и затова беснееше и тъгуваше в трескаво нетърпение. Накрая, най-сетне една нощ експресът го понесе зад граница. И без съмнение най-напред в Балтин!

Сега всичко ще се реши, усещаше Прокоп.

XXIII

За съжаление всичко се реши по-иначе, отколкото си го представяше.

Планът му беше да намери в Балтин онова лице, което му се беше представило под името Карсон и да му каже приблизително следното: танти за танти, плюл съм на парите ми; вие ще ме заведете веднага при Иржи Томеш, с когото имам една работа, и в замяна ще получите от мене съвсем приличен експлозив, примерно йоден фулминат с гарантирана детонация от някакви си единадесет хиляди секундометра, или пък, от мен да мине, ацид на един метал с цели тринадесет хиляди, представяте ли си, правете след това, каквото си искате с него. Разбира се, биха били луди, ако не се съгласят на такава сделка.

Отвън фабриката в Балтин не му се стори много голяма; той малко се стъписа, когато вместо на портиер се натъкна на военен пост. Попита за господин Карсон (по дяволите, нали той не се казваше така!); но войничето не обели зъб и с натъкнат щик го поведе при фелдфебела, който не каза много повече и го отведе при офицера. Тук нямало лице на име инженер Карсон, но какво собствено искал господинът от него? Прокоп заяви, че всъщност желае да говори с господин Томеш. На офицера това направи дотолкова впечатление, че той изпрати да повикат господин полковника. Полковникът, много дебел астматик, започна настойчиво да разпитва Прокоп кой е и какво търси; в канцеларията се бяха събрали вече петима военни и всички разглеждаха Прокоп така, че той се изпоти. Явно беше, че чакат някого, за когото бяха телефонирали. Когато този някой долетя като вихър, оказа се, че е Карсон; титулуваха го директор, но истинското му име Прокоп не узна никога. Когато зърна Прокоп, той се развика от радост и твърдеше, че са го очаквали и тем подобни; веднага нареди да телефонира в „замъка“, за да приготвят „кавалерските“ стаи в хотела, хвана Прокоп под ръка и го поведе из завода. Оказа се, че това, което Прокоп беше взел за фабрика, са само помещенията за военната и

противопожарна охрана на входа; оттам започваше дълго шосе, което минаваше през тунел между гъсто обрасли, може би десет метра високи стени. Карсон изведе Прокоп нагоре и последният едва сега доби приблизителна представа за балтинските заводи; цял град от складове за муниции, обозначени с цифри и букви, хълмчета, покрити с трева, които били всъщност погребни, малко по-нататък гара с рампи и кранове, а отвъд някакви съвсем черни постройки и дъсчени бараки.

— Виждате ли онази гора? — посочи Карсон към хоризонта. — Чак зад нея се намират опитните лаборатории. А пък там, където са пясъчните хълмове, е стрелбището. Така. А тук в парка е замъкът. Ще зяпнете, като ви покажа лабораториите. Всичко е последна дума... А сега да отидем в замъка.

Карсон бърбореше весело, но нито дума за това, което се беше случило или което има да се случи, вървяха през парка и Карсон му показваше разни растения — ту редкия сорт Аморфофалус, ту някаква екзотична японска черешка, а ето го и балтинския замък, целият обрасъл: в бръшлян. На входа чака тихо и слабичко старче с бели ръкавици, на име Паул, и повежда Прокоп право към „кавалерската стая“. Никога през живота си Прокоп не беше виждал нещо подобно: инкрустиран паркет, английски мебели в стил „ампир“, всичкото толкова старинно и скъпоценно, че го беше страх да седне. Едва беше успял да вземе душ, ето че Паул се появи с яйце, бутилка вино и кристална чаша и сложи виното на масата с такава изисканост, сякаш прислужваше на принцеса. Под прозорците имаше двор, насипан със златист пясък; коняр със запретнати кончови на ботушите държи дългите поводи на бял кон на сиви петна и го дресира. До него стои слаба, загоряла девойка, наблюдава с премрежени очи движенията на коня, отсечено дава някакви заповеди, след което прикляка и опипва глезените на коня.

Карсон отново долетя като вятър и каза, че сега вече трябвало да представи Прокоп на генералния директор. Поведе го през дълъг бял коридор с дивечови рога по стените, черни столове, украсени с дърворезба, от двете страни. Лакей с румено лице и бели ръкавици отвори вратата пред тях, Карсон бутна Прокоп в някаква рицарска зала и вратата зад тях се затваря. На бюрото седеше висок старец, чудновато изпънат, като че току-що го бяха извадили от гардероба и го бяха приготвили да приветства госта.

— Господин инженер Прокоп, Ваша Светлост — каза Карсон, — княз Хаген-Балтин.

Прокоп се намръщи и злобно тръсна глава, навярно смяташе това движение за поклон.

— Бъдете добре дошъл произнесе княз Хаген и му подаде предългата си ръка.

Прокоп отново тръсна глава.

— Надявам се, че — ще останете доволен при нас — продължи князът и Прокоп забеляза, че половината от тялото му е парализирано.

— Надявам се — ще ни окажете честта — да обядвате с нас — говореше князът с явното опасение да не изпаднат от устата му изкуствените челюсти.

Прокоп нервно пристъпваше на едно място.

— Моля да ме извините, княже — подхвана той най-послед, но аз не мога да се задържа тук; аз — аз трябва още днес...

— Невъзможно, напълно невъзможно — побърза да се обади отзад Карсон.

— Още днес трябва да се сбогувам — повтори твърдоглаво Прокоп. — Искях само... да помоля, да ми кажете къде е Томеш. Готов съм... евентуално да ви дам срещу това... евентуално...

— Как? — извика князът и облеци очи срещу Карсон с пълно неразбиране. — Какво — иска?

— Оставете това за после — избоботи господин Карсон в ухото на Прокоп. — Господин Прокоп искаше само да каже, Ваша Светлост, че не е подготвен за поканата ви. Няма значение — обърна се той бързо към Прокоп. — Всичко съм уредил. Днес ще има закуска на поляната, така че... без официално облекло; можете да дойдете в този вид, в който сте сега. Телеграфирах да доведат шивач; не се безпокойте, господине. Утре всичко ще бъде наред. Така.

— Ще ни — окажете — голяма — чест — завърши князът и подаде на Прокоп мъртвешките си пръсти.

— Какво означава това? — вбесен извика в коридора Прокоп и хвана Карсон за рамото. — Говорете ей, защото иначе...

Карсон се разкиска като последен уличник и се изскубна от ръцете му.

— Иначе, какво иначе? — смееше се той, като бягаше от него и подскачаше като топка. — Ако ме хванете, ще ви кажа всичко. Честна

дума.

— Ах вие, шут такъв — изруга разярен Прокоп и се спусна след него. Кикотейки се, Карсон полетя надолу по стълбите, шмугна се между ламаринените рицари и изтича в парка; застанал на тревата, той почна да си криви лицето и явно си правеше майтап с Прокоп.

— Е, какво — извика, — какво ще ми направите?

— Ще ви пребия — изпъшка Прокоп, като се нахвърли върху него с цялата тежест на тялото си. Карсон квичеше от радост и подскачаше на зигзаг по поляната като заек.

— Бързо — ликуваше той, — тук съм — отново се изплъзна под ръката на Прокоп и иззад едно дърво извика:

— Куку!

Прокоп мълчаливо го гонеше със свити пестници, сериозен и страшен като Аякс. Вече сумтеше задъхан, когато внезапно забеляза, че откъм стълбището на замъка кафявата амазонка наблюдава с присвити очи гоненицата им. Безкрайно се засрами, спря и кой знае защо, се уплаши, че ей сега момичето ще дойде да му опипа глезените.

Карсон, внезапно станал отново сериозен, се потътри към него с ръце в джобовете и му каза приятелски:

— Малко тренинг. Не бива да се седи постоянно. Упражнявайте си сърцето. Така. А-а-а — изчурулика той сияещ, — нашата повелителка. И-х! Дъщерята на стария — добави той тихо. — принцеса Вили, с други думи, Вилхелмина Аделаида Мод и тъй нататък. Интересно момиче, двадесет и осем годишна, страшна ездачка. Трябва да ви представя — каза високо и повлече съпротивяващия се Прокоп към девойката.

— Най-светла, принцесо — извика той отдалече. — Позволявам си до известна степен против волята му да ви представя нашия гост. Инженер Прокоп. Яростен и опасен човек. Исква да ме убие.

— Добър ден — каза принцесата и се обърна към Карсон. — Знаете ли, че на Уайрлуинд му е подпухнал глезенът?

— Боже мой — ужаси се Карсон. — Горката принцеса?

— Играете ли тенис?

Прокоп се беше намръщил и даже не разбра, че въпросът се отнасяше за него.

— Не играе — отвърна вместо него Карсон и го сръчка в ребрата. — Трябва да се научите. Срещу Лйнглен принцесата загуби само с

един сет, нали?

— Защото играх срещу слънцето — защити се принцесата, малко засегната. — Какво играете?

Прокоп пак не разбра, че питат него.

— Господин инженерът е учен — отвърна Карсон с усърдие. — Открил е атомните взривове и тем подобни. Изключителен интелект, сериозно. В сравнение с него ние сме прислужници от кухнята. Да белим картофи, такива неща. Но той — Карсон, подсвирна с възхита. — С една дума, магьосник. Ако поискате, в състояние е от бисмута да изцеди водород. Да, точно така.

През притворените клепачи сивите очи се плъзнаха по Прокоп, който стоеше като попарен от смущение и ядосан на Карсон.

— Много интересно — каза принцесата, отправила поглед вече в друга посока. — Кажете му някой път да ме просвети. А сега довиждане до обяд, нали?

Прокоп се поклони почти навреме и Карсон го помъкна към парка.

— Раса — каза той с признание, — Расова жена. Горда, а? Ще видите, като я опознаете по-отблизо.

Прокоп се спря.

— Чуйте, Карсон, внимавайте да не грешите. Нямам намерение да опознавам никого по-отблизо. Днес или утре заминавам, ясно ли ви е?

Карсон дъвчеше някакво листо, като че ли това никак не го засягаше.

— Жалко — каза той — Тук е много хубаво. Но какво да се прави.

— Кажете ми с две думи, къде е Томеш?

— Преди да заминете. Как ви се стори старият?

— Какво ме интересува — избухна Прокоп.

— Е, разбира се. Антика, за представителност. За съжаление веднъж в седмицата получава удар. Но Вили е чудно момиче. Освен това тук е и Егон, дангалакът, осемнадесетгодишен. И двамата сираци. После гостите, някакъв братовчед, принц Сувалски, разни офицерчета, Ролауф, фон Граун, разбирате ли, Жокей-Клуба и доктор Крафт, възпитател и разни такива за компания. Днес вечерта трябва да дойдете при нас. Обикновена пиячка, никаква аристокрация, само

инженерите и други такива, разбирате ли? Там, в моята вила. Във ваша чест.

— Карсон — каза Прокоп строго. — Искам да си поговоря сериозно с вас, преди да замина.

— Хубаво де, това не е заек да избяга. Починете си малко. Е, хайде, аз трябва да си гледам работата. Можете да правите, каквото си искате. Никакви формалности. Ако искате да се къпете, ей го там езерото. Нищо, нищо, по-късно Глейте си кефа. Така.

И изчезна.

XXIV

Прокоп бродеше из парка ядосан на нещо и се прозяваше от недоспиване. Чудеше се, какво всъщност искат от него, и с неудоволствие разглеждаше обувките си, които приличаха на войнишки чепици, и износените си панталони. Задълбочен в мислите си, той едва не влезе в средата на тенис корта, където принцесата играеше с двама фукльовци в бели дрехи. Бързо се дръпна и тръгна напосоки към края на парка. Е да, откъм тази страна паркът завършваше с някаква тераса: каменна балюстрада и отвесно надолу зид, висок около дванадесет метра. Човек можеше да се любува на гледката на боровите горички и войничето, което се разхождаше долу с натъкнат щик.

Прокоп се насочи нататък, където паркът се спускаше надолу; там откри езерото с плажовете, но превъзмогвайки изкушението да се изкъпе, навлезе в хубавата брезова горичка. И гледай ти, там имаше само една дъсчена ограда и портичка пред полузатревена пътечка; портичката дори не бе затворена и той можеше да излезе навън, в боровата гора. Вървеше тихо по хлъзгавите иглички и стигна до края на гората. По дяволите, там имаше четириметрова ограда от бодлив тел. Я да видим здрав ли е телът? Зае се внимателно да пробва с ръка и крак, но видя, че поведението му се следи с интерес от едно войниче с щик на пушката от другата страна на оградата.

— Каква жега, а? — каза Прокоп, колкото да замаже работата.

— Оттук минаването е забранено — каза войничето Прокоп се обърна кръгом и продължи нататък покрай телената ограда. Боровата гора премина в съвсем млада горичка, а зад нея се видяха някакви навеси и обори, явно стопанският двор на имението; надникна през оградата и изведнъж отвътре се разнесе страшен рев, хъркане и лай, и цяла дузина догове, блудхаунди и овчарки се нахвърлиха срещу оградата. Четири чифта недоверчиви очи погледнаха от четири врати. За по-сигурно Прокоп поздрави и поиска да продължи пътя си по-нататък; но един ратай изтича при него и му каза, че и оттам

„минаването е забранено“, след което го проводи обратно, чак до портичката за брезовата горичка.

Всичко това много разстрои Прокоп. Карсон трябва да ми каже откъде се излиза навън, заканваше се той; да не съм канарче, че да ме държат в клетка. Заобиколи тенис корта и тръгна по алеята на парка, по която Карсон го беше завел в замъка. Само че сега на пътя му се изпречи един филмов юначага с каскет и попита къде иска, да отиде господинът.

— Навън — отговори му кратко Прокоп.

— Оттук минаването е забранено — обясни му човекът с каскета; оттам се отивало към складовете за муниции и всеки, който иска да отиде там, трябва да има *laissez-passer*^[1] от дирекцията. Впрочем, изходът от замъка се намирал ей тук назад по главния път и наляво, заповядайте.

Прокоп тръгна по главния път, след което сви наляво, докато стигне до голяма желязна врата. Дядото вратар излезе да му отвори.

— Имате ли билет?

— Какъв билет?

— Пропуск.

— Какъв пропуск?

— Пропуск, че ви се разрешава да излезете навън.

Прокоп се ядоса.

— Да не би да съм в затвора?

Дядото със съжаление повдигна рамене:

— Извинете, но така ми заповядаха днес.

Гледай го ти, помисли си Прокоп, кого ли пък ще спре тоя дядка. Само да направя с ръката си е й *така*...

От прозореца на портиерната се подаде познато лице, което много напомняше един известен Боб. Прокоп даже и не довърши мисълта си, обърна се кръгом и се потътри обратно към замъка. Мътните да ги вземат, помисли си той, що за порядки; по всичко личи, че са решили да държат тук някого затворен. Добре, ще поговоря с Карсон. Преди всичко аз изобщо не държа на гостоприемството им и няма да отида на обяд; няма да седна с онези фукльовци, които се кискаха на тенис корта зад гърба ми. — Безкрайно възмутен, Прокоп се прибра в стаите, които му бяха определени, и така се отпусна върху стария шезлонг, че той чак изпращя, и остана да седи ядосан. След

малко почука Паул и попита любезно и загрижено, господинът ще отиде ли на déjeuner^[2].

— Няма да ида — изръмжа Прокоп.

Паул се поклони и изчезна. След малко той се появи отново, като буташе пред себе си масичка на колела, отрупана с чаши, крехък порцелан и сребро.

— Какво вино, моля? — попита той нежно.

Прокоп измърмори нещо като да го оставят на мира.

Паул отиде на пръсти до вратата и там пое от две бели лапи голям супник.

— Consomme de totues^[3] — прошепна той и наля внимателно на Прокоп, след което супникът отново изчезна в белите лапи. По същия начин пристигнаха рибата, печеното, салатите, неща, които Прокоп през живота си не бе вкусвал и даже не беше сигурен как се ядат, но се стесняваше да не издаде пред Паул с каквото и да било смущението си.

— Седнете — нареди той на Паул, като помириса и опита с небцето си вкуса на възгорчивото бледо вино. Паул направи пестелив поклон и остана да стои прав.

— Слушайте, Паул — продължи Прокоп, — не мислите ли, че са ме затворили тук?

Паул учтиво сви рамене:

— Не мога да зная, моля ви.

— Откъде мога да напусна замъка?

Паул се замисли за миг.

— Ще вървите по главния път, моля, и наляво. Желаете ли милостивият господин кафе?

— Какво пък, дайте — Прокоп си опари гърлото с великолепната мока, докато Паул му поднасяше всичките благоухания на Арабия в една кутия за пури заедно със сребърна запалка.

— Паул — подхвана отново Прокоп, като отхапваше върха на пурата, — благодаря ви. Познавахте ли тук някой си Томеш?

Паул вдигна очи към тавана и с видими усилия напругаше паметта ги.

— Не, моля.

— Колко войници има тук?

Паул започна да пресмята наум.

— В главната охрана около двеста. Пехотинци. След това жандармерия, не зная колко. В Балтин-Дикелн ескадрон хусари. На стрелбището в Балтин-Дикелн — артилеристи, броят им се мени.

— Защо има и жандармерия?

— Моля ви се, тук се поддържа военно положение. Заради арсенала.

— Тъхъ. И охраната е само тук наоколо?

— Тук има само отделни постове. Кордонът е чак там, тя гората...

— Какъв кордон?

— Ами охранявана зона. Влизането там е забранено.

— А ако човек поиска да мине...

— В такъв случай трябва да има разрешение от комендатурата на гарата. Господинът желае ли още нещо?

— Не, благодаря ви.

Прокоп се изтегна сладострастно в шезлонга като преситен бей. Е, ще видим, каза си той; засега не е чак толкова лошо. Поиска да прецени обстановката, но вместо това си спомни как Карсон беше подскачал пред него. Нима не мога да го настигна? — хрумна му и той хукна след него. Достатъчен беше само един петметров скок; но в този миг Карсон се вдигна във въздуха като скакалец и плавно прелетя над купчина храсти. Прокоп тупна с крак и полетя след него, едва краката му се бяха отлепили от земята и ето че той се понесе над храсталаците. Нов отскок и вече полетя бог знае къде, без да го е грижа за Карсон. Плуваше между дърветата, лекичко и свободен като птица; направи няколко плувни движения с краката си и гледай ти, започна да се издига все по-нагоре. Безкрайно му хареса. С мощно темпо и въртеливо движение той се заиздига отвесно. Под краката му като добре начертан план се разкриваше паркът на замъка със своите беседки, ливади и криволичещи пътечки; виждаха се тенис кортът, езерото, покривът на замъка, брезовата горичка; ето го двора с кучетата и боровата гора и оградата от бодлив тел, а надясно вече започваха складовете за муниции и високият зид. По въздуха Прокоп се насочи към онази страна на парка, където още не беше ходил. По пътя установи, че онова, което беше взел за тераса, е всъщност старата укрепена част на замъка, мощен бастион с вътрешни ходове и ров, на времето пълен с вода, явно от езерото. Интересуваше го главно онази

част на парка, която се намиреше между главния изход и бастиона; там имаше обрасли с трева пътечки и гъсталак от храсти, крепостна стена, висока вече само около три метра, и под нея някакво бунище или торище; по-нататък зеленчукова градина, около която имаше доста овехтял зид, а в нея зелена вратичка; зад вратичката беше шосето. Там трябва да надзърна, рече си Прокоп и постепенно започна да се спуска надолу. Изведнъж обаче на шосето се появи конен ескадрон с извадени саби и се насочи право срещу него. За да не му отсекаят краката, Прокоп ги присви, така че коленете му опряха до брадата; но от това той толкова силно подскочи, че излетя като стрела право нагоре. Когато отново погледна надолу, всичко се беше смалило, като че беше на карта. Долу на шосето се изнесе малка артилерийска батарея, лъскаво дуло се насочи нагоре, появи се бяло облаче и бум! Първият снаряд прелетя над главата на Прокоп. Водят престрелка, реши си Прокоп и бързо загреба с ръце, за да се придвижи по-нататък. Бум! Вторият снаряд профуча пред носа му. Прокоп премина колкото се може по-бързо в отстъпление. Бум! Третият изстрел изведнъж му прекърши крилата и Прокоп стремглаво започна да пада към земята и се събуди. Някой чукаше на вратата.

— Влезте — извика Прокоп и скочи, без да разбира къде се намира.

Влезе белокос, благороден господин в черно и дълбоко се поклони.

Прокоп остана прав и зачака изисканият господин да заговори.

— Дребайн — каза министърът (най-малкото!) и отново се поклони.

Прокоп направи еднакво дълбок поклон.

— Прокоп — представи се той. — С какво мога да ви бъда полезен?

— Ако обичате, да останете малко изправен.

— Моля — промълви Прокоп смаян и недоумяващ какво ще последва.

Беловласият господин проучваше Прокоп с премрежен поглед, той дори го заобиколи и заразглежда гърба му.

— Ако обичате да се изправите малко!

Прокоп се изпъна като войник; но какво по дяволите...

— С позволение — каза господинът и приклепна пред Прокоп.

— Какво искате — изригна Прокоп, като се отдръпна.

— Да ви взема мярка. — И човекът измъкна от пеша си навит шивашки метър и започна да мери крачолите на Прокоп.

Прокоп отстъпи чак до прозореца.

— Оставете това, чувате ли? — каза той раздражено. — Не съм си поръчвал никакви дрехи.

— Аз вече получих нареждания — отвърна вежливо човекът.

— Слушайте — каза Прокоп, като едва се сдържаше, — вървете на... Не искам никакви дрехи и край! Разбрахте ли?

— Моля — съгласи се господин Дребайн, клекна пред Прокоп, повдигна края на жилетката му и придръпна долния край на панталона. — С два сантиметра по-дълги — отбеляза той, като стана. — Позволете — И той с обиграно движение пхна ръка под мишницата му. — Много свободно.

— Вярно — измърмори Прокоп и се обърна гърбом.

— Благодаря — каза човекът и се залови да изглажда някаква гънка на гърба му.

Прокоп се обърна побеснял.

— Ръцете долу или...

— Пардон — извини се господинът и го прихвана нежно около кръста; и преди още Прокоп да може най-малкото да го повали, той пристегна жилетката му, отстъпи крачка назад, с наведена глава се зае да проучва талията на Прокоп.

— Е, готово — отбеляза той напълно задоволен и се поклони дълбоко. — Позволете ми да се оттегля.

— Върви по дяволите — извика след него Прокоп, — утре вече няма да ме има тук — завърши той за себе си, след което разярен започна да мери стаята от ъгъл до ъгъл. — Дявол да го вземе, тия хора да не мислят, че ще остана тук половин година?

На вратата се почука и влезе Карсон с лице на невинен младенец. Прокоп се спря с ръце зад гърба си и го премери с мрачен поглед.

— Кой сте вие всъщност? — попита остро той.

Карсон даже не мигна, скръсти ръце на гърди и се поклони като турчин.

— Принц Аладин — каза той, — аз съм джинът, твойт роб. Заповядай и аз ще изпълня всяко твое желание. Наспинкахте ли се, а? Е, ваше високоблагородие, харесва ли ви тук?

— Страшно — отвърна Прокоп с горчивина. — Само бих искал да знам затворен ли съм тук и с какво право?

— Затворен? — ужаси се Карсон. — За бога, нима някой е отказал да ви пусне в парка?

— Не, но извън парка?

Карсон съучастнически поклати глава:

— Неприятно, нали. Ужасно съжалявам, че сте недоволен. Къпахте ли се в езерото?

— Не. Откъде мога да изляза навън.

— Боже мой, през главния вход. Все направо и след това вляво.

— И там показвате пропуск, нали? Само че аз нямам такъв.

— Жалко — съгласи се Карсон. — Околностите са много красиви.

— И главно силно охранявани.

— Силно охранявани — съгласи се пак Карсон. — Отлично казано.

— Слушайте — избухна Прокоп и по челото му гневно се издуха вените, — да не мислите, че е много приятно на всеки десет крачки да се блъскате в щикове или в бодливия тел на оградата?

— Къде е това? — учуди се Карсон.

— Навсякъде в покрайнините на парка.

— А кой дявол ви кара да се вретете там? Можете да си се разхождате вътре из парка и готово.

— Значи съм под арест?

— Боже опази! Да не забравя, тази легитимация е за вас, laissez-passer за завода. Ако случайно поискате да надникнете там.

Прокоп взе легитимацията и се учуди; снимката му очевидно беше направена този ден.

— И с това мога да изляза навън?

— О, не — каза бързо Карсон. — Не бих ви съветвал.

И изобщо пазете се малко повече! Разбирате ли? Елате да погледнете — каза той откъм прозореца.

— Какво има?

— Егон се учи да се боксира. Хоп, получи си го! Това е фон Граун. Чували сте за него? Хаха, куражлия момче!

Прокоп с отвращение гледаше към двора, където полуголо момче, устата и носът на което кървяха, хлипайки от болка и от яд, не

преставаше да налита върху по-възрастния си противник, за да отхвъркне следващия миг още по-окървавен и жалък от преди. И нещо, което му беше особено противно: всичко това се наблюдаваше от стария княз, който седеше в инвалидна количка и се смееше с пълно гърло, и от принцеса Вили, която през това време преспокойно се забавляваше с един безукорен красавец. Накрая Егон падна на пясъка напълно затыпал и остави кръвта свободно да капе от носа му.

— Говеда — избоботи Прокоп неизвестно по чий адрес и сви пестници.

— Тук не бива да проявявате такава чувствителност — заяви Карсон. — Сурова дисциплина. Живот... при военна обстановка. Не глезим никого — наблегна той така настойчиво, че излезе като заплаха.

— Карсон — каза сериозно Прокоп, — аз знам... че съм нещо като... арестуван, а?

— Моля ви се, от къде на къде! Намирате се само в охранявано предприятие. Обстановката в барутния погреб не е като у бръснаря, нали? Ще трябва да свикнете.

— Утре заминавам — заяви Прокоп.

— Хаха — засмя се Карсон и го ръчна в корема. — Голям шегаджия сте! Вечерта значи ви чакаме, нали?

— Никъде няма да ходя. Къде е Томеш?

— Какво? А, вашият Томеш. Е, засега твърде далеч. Ето ключа от лабораторията ви. Там никой няма да ви безпокои. Жалко, че нямам време.

— Карсон — поиска да го задържи Прокоп, но се стъписа пред нетърпящия възражения жест и не посмя да продължи; а Карсон се измъкна, подсвирквайки си като дресиран скорец.

Прокоп тръгна с легитимацията си към главния вход. Дядото от портиерната проучи легитимацията и накрая поклати глава: този пропуск важи само за изход В, ей там, където се отива за лабораториите. Прокоп тръгна към изход В; филмовият герой с каскета погледна легитимацията и му посочи пътя: оттук направо, а после третата пряка на север. Прокоп божествено пое по първата пътека на юг; след пет крачки обаче го спря жандармерист; назад и третата пряка наляво. Прокоп плю на третата пряка наляво и зацепи направо през поляната: само след миг го подгониха трима души, оттам било забранено. Тогава тръгна по третата пряка на север и когато помисли,

че вече не го наблюдават, се насочи към складовете за муниции. Там го спря войник с натъкнат на пушката щик и му внуши, че трябва да върви нататък, към кръстопът VII, шосе № 6. Прокоп опитваше щастието си на всеки кръстопът; навсякъде го спираха и го насочваха към шосе VII, № 6; накрая той се вразуми и разбра, че легитимацията, изписана с буквите: „СЗ п. W. F. H. A. VII. N. 6. Bar; V. 7. S. b.“ крие тайнствен и точно определен смисъл и не му остава нищо друго, освен сляпо да се подчини. Тръгна, значи, накъдето му бяха посочили. Тук вече нямаше муниционни складове, а само малки бетонни постройки, номерирани най-различно, по всяка вероятност експериментални лаборатории или нещо подобно, разпилени между пясъчни дюни и борови горички. Пътят му свиваше към съвсем усамотена постройка V 7 и той се запъти към нея. На вратата имаше месингова табелка „Инж. Прокоп“. Прокоп отвори с ключа, който му беше дал Карсон, и влезе.

Това беше образцово обзаведена лаборатория по химия на взривните вещества — толкова модерна и съвършена, че Прокоп затаи дъх от радост на специалист. На един гвоздей висеше старата му престилка, в ъгъла войнишкото му легло също както в Прага, а в чекмеджетата на великолепно снабденото с всичко бюро лежаха грижливо подредени и каталогизирани всичките му печатни статии и ръкописни бележки.

[1] Пропуск. ↑

[2] Обяд — бел.прев. ↑

[3] Бульон от костенурка — бел.прев. ↑

XXV

Половин година Прокоп не беше вземал в ръцете си любимите химически съдове.

Зарови се да прегледа уред след уред; тук имаше всичко, за което би могъл някога да мечтае, и всичко беше лъскаво, ново-новеничко и просто подредено като за изложба. Имаше подръчна и специална библиотека, огромен регал с химикали, шкафове с чувствителни прибори, заглушителна кабина за опитни експлозии, камера с трансформатори, експериментални апарати, които даже не му бяха известни. Прегледал беше едва половината от тези чудеса на чудесата, когато, осенен от внезапно хрумване, се хвърли към регала за някаква бариева сол азотна киселина и още нещо, и проведе опит, при който успя да си изгори пръста, да нагорещи епруветката до пръсване и да прогори дупка в самото си; едва тогава доволен той седна зад бюрото и надраска две-три бележки.

След това отново тръгна да разглежда лабораторията. Тя му напомняше малък новообзаведен парфюмериен магазин; всичко беше прекалено подредено, но беше достатъчно да пипне тук и там, за да разпръсне всичко по свой вкус; така, сега беше по-интимно. Посред най-разгорещената си работа той се сепна: Ъхъ, каза си той, това им е примамката! След малко ще дойде Карсон и ще започне да дрънка: ще станете big man и тем подобни.

Седна мрачен на войнишкото легло и зачака. Когато никой не се появи, той тръгна като крадец към работната маса и отново се залови да си играе с бариевата сол. И без това съм тук за последен път, успокояваше сам себе си. Опитът му излезе блестящ: изсъска дълъг пламък и стъклената камбана на чувствителните везни се пръсна. „Оплесках я“, помисли си той виновно, като видя размера на нанесената вреда, и се измъкна от лабораторията като ученик, който е счупил прозореца. Навън се здрачаваше и валеше ситен дъждец. На десет крачки пред постройката стоеше военен часови.

Прокоп тръгна бавно към замъка по пътя, по който беше пристигнал. В парка нямаше жива душа; ситният дъжд шумеше в листовината на дърветата, в замъка светеше и в здрача бушуваше пиано с победна песен. Прокоп тръгна към онази пуста част на парка между главния вход и терасата. Всичко беше гъсто обрасло, пътеките бяха изчезнали, и той се зарови във влажните храсти като същински глиган, ослушвайки се от време на време, и отново си проправяше път през прациящия гъсталак. Ето тук най-сетне, където храстите бяха надвиснали над старата крепостна стена, не по-висока от три метра на това място, беше краят на джунглата. Прокоп се хвана за провисналите клони, за да се спусне по тях; но под солидната му тежест клоните се счупиха с остър трясък, като че ли някой беше стрелял с пистолет, и Прокоп тежко се стовари върху някакво бунище. Остана да седи с разтуптяно сърце: ей сега ще дойде някой. Не се чуваше нищо освен шумоленето на дъжда. Тогава той стана и потърси зида със зелената вратичка, както я беше видял в съня си.

Всичко беше точно така, с едно-единствено изключение, вратичката беше полуотворена. Това твърде го обезпокои или някой току-що беше излязъл, или щеше да се върне; и в двата случая беше някъде наблизо. Какво да прави? Прокоп бързо взе решение, ритна вратичката и решително излезе на шосето; и наистина там се шляеше възнисьък човек в гумена мушама и лула в устата. Те стояха един срещу друг с известно смущение кой ще започне пръв и по какъв начин. Започна, разбира се, по-активният Прокоп. Предпочел светкавично между няколкото възможности насилието, той се хвърли върху мъжа с лулата и като овен, с грубата си сила, веднага го просна в калта. Малко изненадан, той го притискаше с гърдите и лактите си към земята и не знаеше какво да прави с него по-нататък; не можеше естествено да го удуши като кокошка. Човекът под него даже не изпусна лулата си и предпазливо изчакваше.

— Предай се — изсумтя Прокоп, но в този миг получи удар с коляно в корема и пестник в челюстта и се изтърколи в канавката.

Когато се понадигна, очакваше нов удар; но мъжът с лулата си стоеше спокойно на шосето и го наблюдаваше.

— Още? — процеди той.

Прокоп поклати глава. Тогава тоя екземпляр започна да почиства дрехите му със страшно мръсната си носна кърпа.

— Кал — отрони той и го затърка колкото се може по-радикално.

— Обратно? — каза накрая и посочи зелената вратичка. Прокоп вяло се съгласи. Човекът с лулата го поведе назад чак до старата крепостна стена и там се наведе, като подпря ръце на коленете си.

— Качвайте се — нареди му сухо.

Прокоп се хвана за провисналите храсти и се покатери на зида. Плачеше му се от срам.

И това, и това още на всичкото отгоре: когато издраскан и подпухнал, омърлян с кал, страшен и унижен той се прокрадваше по стълбите към „кавалерската“ си стая, срещна го принцеса Вили. Прокоп поиска да се престори, че не е той или че не я познава, или нещо подобно, с една дума не я поздрави и се запъти нагоре като монумент от кал; и като профуча край нея, долови учудения ѝ, високомерен и наистина твърде обиден поглед. Прокоп се спря, като че ли го удариха.

— Почакайте — ревна той и изтича долу при нея, а челото му щеше да се пръсне от гняв. — Идете — изкрещя той — и им кажете, кажете им, че... че плюя на тях и... че няма да позволя да ме държат затворен, разбрахте ли? Няма да позволя — изрева той и така удари с юмрук перилото, че то издрънча; след което отново изтича в парка, като остави зад себе си принцесата бледа и почти вцепенена.

Малко след това някой изкалян до неузнаваемост се втурна в портиерната, преобърна дъбовата маса върху вечерящото старче, хвана Боб за гърлото и така драсна главата му о стената, че наполовина го скалпира и съвсем го зашемети; после грабна ключовете, отвори вратата и се втурна навън. Там се сблъска с патрулиращото войниче, което веднага му извика предупредително и свали пушката си от рамото; но преди да успее да стреля, неизвестният започна да го разтърсва, изтръгна пушката от ръката му и с приклада му разби ключицата. Притичаха обаче двама часови, които бяха най-близо; тъмната фигура хвърли по тях пушката и се втурна обратно в парка.

Почти в същия миг бе нападат нощният пазач на изхода В: някакъв черен и голям човек започна неочаквано да му нанася страшни удари в долната челюст. Пазачът, рус исполин, безкрайно изненадан отначало, не можа да гъкне, докато не му хрумна да изсвири; тогава неизвестният, като изруга страшно, го пусна и побягна обратно в

черния парк. След това бяха вдигнати по тревога подкрепленията и многобройни патрули започнаха да претърсват парка.

Някъде около полунощ някой разкърти балюстрада на терасата и започна да хвърля десеткилограмови камъни по часовия, който се разхождаше долу на дълбочина десетина метра. Войникът стреля, след което отгоре се изсипа порой от политически обиди и настъпи тишина. В този миг пристигнаха повиканите от Дикелн кавалеристи, а целият балтински гарнизон се зае да мушка с щикове си в храстите. В замъка отдавна вече никой не спеше. В един часа край тенис корта намериха зашеметен войник без пушка. Скоро след това в брезовата горичка се раздаде кратка, но честа престрелка; слава богу, никой не беше ранен. Карсон със загрижено лице настойчиво молеше принцеса Вили да се прибере у дома, но тя трепереща, най-вероятно от нощния хлад, бог знае защо, се решаваше да стои на полесражението. Със странно разтворени очи принцесата му каза да благоволит да я остави на мира. Карсон сви рамене и я остави да прави щуротии.

Въпреки че около замъка имаше цяла тълпа хора, някой от гъсталака започна най-методично да чуши прозорците на старинната сграда. Настъпи суматоха, защото тъкмо в този миг се чуха и два-три изстрела от пушка откъм шосето. Карсон изглеждаше крайно обезпокоен.

През това време принцесата, затаила дъх, вървеше по пътеката между червените букове. Изведнъж със страшна бързина се зададе огромна черна фигура, застана пред нея, заплаши я с юмруци и изкрещя нещо в смисъл, че всичко това е позорно и скандално; после отново потъна в гъсталака, който изпраця, и изтръска на земята тежката дъждовна влага. Принцесата се върна и задържа патрула; нямало никой. Очите ѝ се бяха разширили и пламтяха, като че ли имаше треска. След малко се чу стрелба откъм храстите зад езерото; съдейки по звука, изстрелите бяха от ловна пушка. Карсон изруга ахмаците от стопанския двор да не се бъркат в тая работа, че щял да им скъса ушите. Той все още не знаеше, че там някой беше пребил с камък един породист датски дог.

На разсъмване намериха Прокоп дълбоко заспал на шезлонга в японската беседка. Беше ужасно изподраскан и окалян, а дрехите му висяха на парцали; на челото му имаше буца колкото юмрук, а косите му залепени от спечена кръв. Карсон поклати глава над спящия герой

на изтеклата нощ. После тихичко се дотътри Паул и грижливо наметна похъркващия Прокоп с топло одеяло; донесе леген с вода и чисто бельо и съвсем нов спортен костюм от господин Дребайн и се отдалечи на пръсти.

Само двама цивилни, които не се хвърляха в очи, с пистолети в задния джоб, се разхождаха чак до сутринта близо до японската беседка с непринуденото лице на хора, които дебнат изгрева на слънцето.

XXVI

Прокоп си въобразяваше, че след тази нощ ще се случи бог знае какво; не последва нищо, или по-скоро започна да го следва човекът с лулата — единственият, от когото Прокоп се понабояваше. Този човек се казваше Холц — име, което говореше много малко за тихата му и бдителна същност. Където и да се запътеше Прокоп, той неотлъчно се движеше на пет крачки след него; Прокоп жестоко се дразнеше и по цял ден го разиграваше по най-рафиниран начин: сновеше например насам-натам по една къса пътечка по петдесет, по сто пъти, като очакваше, че на Холц ще му омръзне на всеки двайсет крачки да се обръща кръгом; на Холц обаче не му омръзваше. Тогава Прокоп започна да тича и правеше по три обиколки на целия парк; Холц мълчаливо се носеше след него, като не преставаше да пуфка с лулата си, докато Прокоп така се изморяваше, че гърдите му започваха да свирят като локомотив. Карсон този ден изобщо не се появи; явно беше разгневен. Привечер Прокоп се дигна и се отправи към лабораторията си, съпроводен, разбира се, от мълчаливата си сянка. Като влезе в сградата, където се помещаваше лабораторията, поиска да затвори вратата след себе си; но Холц пхна крак между вратата и влезе след него. И тъй като в преддверието някой беше поставил кресло, стана ясно, че Холц няма да се помръдне оттук. Е, добре, така да бъде. В лабораторията Прокоп майстореше нещо тайнствено, докато Холц сухо и кратко похъркваше в преддверието. Към два часа след полунощ Прокоп напои с газ някаква връв, запали я и с най-голямата бързина, на която беше способен, се втурна навън. Холц мигновено излетя от креслото и се втурна подир него. След сто крачки Прокоп се хвърли по лице в някаква канавка; Холц застана над него, като разпалваше лулата си. Прокоп повдигна глава и поиска да му каже нещо, но преглътна думите си, защото се сети, че по начало не разговаряше с Холц; протегна обаче ръка и като дръпна крака му, го събори на земята.

— Внимание — кресна му той и в същия миг в лабораторията се чу порядъчен взрив, и парчетии от камъни и стъкла полетяха със

свистене над главите им. Прокоп стана почисти се как да е и побягна от това място, следван от Холц. В този миг на местопроизшествието се стичаха патрули и пристигаше автомобил с пожарникари.

Това беше първата заплаха, адресирана към Карсон. Ако и сега не дойде да преговаря, ще има и по-лоши неща.

Карсон не дойде; вместо него се получи нова легитимация, очевидно за друга експериментална лаборатория. Прокоп побесня. Добре, рече си той, този път ще им покажа на какво съм способен. Той побягна в тръс към новата си лаборатория. Обмисляше пътем как по-убедително да изрази протеста си; реши се да използва избухлив поташ, който се възпламенява чрез вода. Но когато пристигна пред новия павилион, ръцете му увиснаха безпомощно. Безобразие, тоя Карсон е същински дявол!

В съседство с лабораторията се намираха къщички, най-вероятно на хората от заводската охрана; в градинката лудуваха цяла дузина деца, а една млада майка друскаше ревящо червеникаво животинче. Като забеляза свирепия поглед на Прокоп, тя се стресна и престана да пее.

— Добър вечер — промърмори Прокоп и се помъкна назад със свити пестници. Холц на пет крачки след него.

По пътя към замъка той срещна принцесата на кон сред цяла кавалкада офицери. Сви в една странична алея, но принцесата, като препускаше в тръс, бързо насочи коня си след него.

— Ако искате да пояздите — каза тя бързо и тъмното ѝ лице за миг се наля с кръв. — Премиер е на ваше разположение.

Прокоп се отдръпна пред танцуващия Уърлуинд. През живота си той не се беше качвал на кон, но не би го признал за нищо на света.

— Благодаря — каза, — не е необходимо... да ми се подслажда... арестът.

Принцесата се намръщи; естествено беше съвсем неуместно да разговаря точно с нея по този въпрос; но преглътна и каза, обобщавайки ловко укора и поканата:

— Не забравяйте, че в замъка сте мой *гост*.

— Струва ми се, че не съм се натискал за това — измърмори Прокоп твърдоглаво, като следеше и най-малкото движение на нервния кон.

Принцесата раздразнено пришпори. Уърлуннд изпръхтя и започна да се изправя на задните си крака.

— Не се страхувайте от него — подхвърли Вили с насмешка.

Прокоп се намръщи и удари коня по устата; принцесата вдигна бича, като че ли искаше да го удари през ръката. Кръвта нахлу в главата на Прокоп.

— Внимание — изскърца той и впи кървясал поглед в искрящите очи на принцесата.

Офицерите вече бяха забелязали неприятната случка и препускаха към принцесата.

— Ало, какво става? — извика той, който яздеше начело върху черна кобила и беше насочил коня си право срещу Прокоп.

Прокоп видя над себе си конската глава, хвана я за юздечката и с всичка сила я дръпна встрани. Конят изцвили от болка, рязко се изправи, танцувайки на задните си крака, а офицерът полетя в обятията на спокойния Холц. Две саби блеснаха на слънцето; но в този миг се намеси принцесата върху треперещия Уърлуннд и препречи пътя на офицерите, като ги избута назад.

— Оставете — заповяда тя, — той е мой гост! — При това стрелна Прокоп с потъмнял поглед и добави: — Впрочем той се страхува от конете. Запознайте се, господа. Поручик Ролауф. Инженер Прокоп. Княз Сувалски. Фон Граун. Всичко е наред, нали? Ролауф, качете се на коня и да тръгваме. Премиер е на ваше разположение, господине. И помнете, че тук сте само гост. Довиждане!

Бичът многообещаващо изсвистя във въздуха, Уърлуннд се така обърна, че чак пясъкът изпръска и кавалкадата изчезна в завоя на пътя; само Ролауф обтанцува с коня си Прокоп, като го изгаряше с разярения си поглед и процеди през зъби със заекващ от ярост глас:

— Ще се радвам, господине!

Прокоп се обърна кръгом, отиде в стаята си и се заключи; след два часа старческите нозе на Паул отнасяха някакво дълго писмо от „кавалерската стая“ в дирекцията. Веднага след това Карсон долетя при Прокоп със строго свъсено лице; със заповеднически жест той изгони Холц, който мирно дремеше на стола пред вратата, и се втурна вътре.

Нямаше какво да се прави. Холц седна пред замъка и си запали лулата. Отвътре се разнесоха страхотни крясъци, но това никак не

засягаше Холц; тъй като лулата му се беше запушила, той я развинти и се зае нещо да е прочиства със сламка. От „кавалерската стая“ се дочуваше хъркането на два тигъра, вкопчили се един в друг; единият ревеше, а другият сумтеше, разнесе се удар по някаква мебел, за миг настъпи тишина и отново загърмя страшният вик на Прокоп. Градинарите започнаха да се спират, но Холц махна с ръка и ги прогони, като започна да продухва тръбичката на лулата. Бушуването горе ставаше все по-ожесточено, двата тигъра ревяха и налитаха един върху друг, хъркащи от ярост. Паул изтича от замъка, бледен като платно, и вдигна ужасен очи към небето. В този миг мина принцесата със свитата си; когато чу суматохата откъм крилото за гости в замъка, тя се засмя нервно и без нужда шибна Уърлуинд с бича. Сетне виковете поутихнаха; чуваше се как Прокоп ругаеше, заплашваше с нещо и тропаше с пестници по масата. Прекъсваше го остър глас, който заплашваше и заповядваше. Прокоп протестираше трескаво, но резкият глас отговаряше тихо и решително.

— С какво право? — крещеше гласът на Прокоп.

Заповедническият глас обясняваше нещо със страшна и тиха настойчивост.

— Но в такъв случай разберете, всички ще хвъркнат във въздуха — изгърмя Прокоп, и глъчката се надигна отново с такава сила, че Холц бързо пхна лулата в джоба си и изтича в замъка. Но отново настъпи затишие, само острият глас продължаваше да нарежда и да изстрелва отделни изречения, съпроводен от глухо и застрашително ръмжене; създаваше се впечатление, че се диктуват условията за примирие. Още на два пъти протътна дивият рев на Прокоп, но острият глас вече не се гневеше; изглеждаше, че е сигурен в работата си.

След час и половина Карсон изхвъркна от стаята на Прокоп морав и лъснал от пот, сумтящ и навъсен и се затича към покоите на принцесата. Десет минути по-късно, разтреперан от страхопочитание, Паул съобщи на Прокоп, който си гризеше устните и ноктите в стаята:

— Нейна светлост.

Влезе принцесата във вечерен тоалет, пепелявосива и с трескаво свъсени вежди. Прокоп стана да я посрещне и поиска, както изглежда, да ѝ каже нещо; но принцесата го възпря с движение на ръката си,

движение, изпълнено с високомерие и упорство, и каза с пресекващ глас:

— Идвам, господине... да ви се... извиня за онази сцена. Не исках да ви шибна. Безкрайно съжалявам.

Прокоп се изчерви и отново поиска да каже нещо, но принцесата продължи:

— Поручик Ролауф днес ще си замине. Князът моли да почетете някога масата ни. Забравете тази случка. Довиждане.

Бързо му подаде ръка. Прокоп едва се докосна до пръстите ѝ. Бяха ледени и сякаш мъртви.

XXVII

И така след бурята с Карсон въздухът като че ли се пречисти. Наистина Прокоп заяви, че при първия удобен случай ще избяга, но даде честна дума, че дотогава ще се въздържа от всякакъв род насилия и предупреждения; Холц беше отстранен на разстояние петнадесет крачки, а на Прокоп му беше разрешено, придружен от него, да се движи свободно в периметър от четири километра, от седем сутринта до седем вечерта, да спи в лабораторията и да се храни където му скимне. За сметка на това обаче Карсон настани в самата му лаборатория една жена с две деца, по някаква случайност вдовица на работник, убит при експлозия на Кракатит, която трябваше да служи за морална гаранция срещу каквато и да било, да я наречем така, непредпазливост. На Прокоп му определиха отлична заплата в злато и го оставиха на воля да се занимава или забавлява, както си иска.

Прокоп се възползва от първите дни след споразумението, за да проучи всестранно терена в радиус от четири километра относно възможностите за бягство. Изгледите бяха съвсем лоши, като се имаше пред вид охраняваната зона, която функционираше отлично. Прокоп измисли няколко начина как да убие Холц; за нещастие разбра, че неговият ангел-пазител изхранва пет деца, освен тях майка си и сакатата си сестра, а на всичкото отгоре е лежал три години в затвора за убийство. Тези обстоятелства не бяха много окуражаващи.

Утешителното за Прокоп беше до известна степен това, че в него предано и почти страстно се беше влюбил Паул, ключарят в пенсия, който беше щастлив, че има на кого да служи; нежното старче много се измъчваше, че го бяха намерили много бавен, за да прислужва на княжеската маса, Прокоп понякога изпадаше в истинско отчаяние от неговите прояви на внимание, които той почтително му оказваше, но които явно го затрудняваха. Освен това към Прокопа страшно се привърза доктор Крафт, възпитателят на Егон, червенокос като лисица човек и страшно нещастен в живота; той беше извънредно образован, падаше малко теософ, а беше и най-лекомисленият идеалист, какъвто

можеше да си представи човек. До Прокоп се приближаваше изпълнен със стеснение и му се възхищаваше невъздържано, тъй като го смяташе най-малкото за гений. Той наистина познаваше отдавна научните статии на Прокоп и дори градеше на тях теософско обоснование на най-низшия кръг, или, нека го кажа на прост език, на материята. Беше и пацифист, и досадник, каквито са всички хора с прекалено благородни възгледи.

Накрая на Прокоп му омръзна безкрайното скитосване покрай охраняваната зона и все по-често започна да се отбива в лабораторията, за да работи върху своите си неща. Залови се да проучва старите си бележки и попълва празните места; той доби и веднага отново унищожи цял ред взривни вещества, които потвърждаваха най-смелите му хипотези. През тези дни той беше почти щастлив, но вечер странеше от хората и тъгуваше под спокойния надзор на Холц, отправил поглед към облаците, звездите и свободния далечен хоризонт.

И странно, още едно нещо привличаше вниманието му; щом дочуеше тропот на конски копита, заставаше до прозореца и гледаше ездача, независимо дали беше някакъв коняр, офицер или самата принцеса, с която той не разговаряше от онзи ден, и с навъсени от напрегнато внимание очи наблюдаваше с интерес как язди. Така той установи, че ездачът всъщност не седи само ей така на седлото, а донякъде стои изправен на стремената; и че работи не със задника си, а с коленете; че конят не го друса като чувал с картофи, а самият ездач активно следва ритъма на движението. Всичко това може би е много просто на практика, но за наблюдателя-инженер бе твърде сложен механизъм, особено когато конят започваше да се изправя на задните си крака, да рита или да танцува, като трепереше в благородната си и чувствителна плахост. Прокоп изучаваше всичко това, скрит дълги часове зад завесата на прозореца. И един прекрасен ден помоли Паул да нареди да му оседлят Премиер.

Паул се смути много; опита се да обясни, че Премиер е огнен и почти необязден черен жребец, който на никого не се подчинява, но Прокоп кратко повтори нареждането си. Костюмът му за езда беше приготвен в гардероба; облече го с леко чувство на суетност и се втурна на двора. Там вече танцуваше Премиер, като влачеше подире си коняря, който го държеше за юздата близо до устата. Както беше видял

да правят другите, Прокоп се зае да успокоява коня, като го милваше по ноздрите и челото. Жребецът се поуспокои, само краката му танцуваха в златистия пясък. Прокоп предпазливо се опита да се приближи до него отстрани; и когато се нахрани да вдигне крака си към стремето, Премиер светкавично го ритна със задния си крак и отмести задницата си, така че Прокоп едва имаше време да отскочи. Конярът кратко се засмя; това беше достатъчно; Прокоп стремително атакува хълбока на коня, не стана ясно как вкара върха на ботуша си в стремето и се изхвърли нагоре. В първия миг той не можеше да разбере какво става; всичко се завъртя, някой извика, единият крак на Прокоп беше във въздуха, докато другият беше останал в стремето; Прокоп тежко се стовари на седлото и с всичка сила стисна коленете си. Това му възвърна съзнанието тъкмо когато Премиер, като ужилен, изхвърли нагоре задницата си; Прокоп бързо легна назад, отново зае изходното положение и конвулсивно дръпна юздите. Животното се изправи като свещ на задните си крака; Прокоп стискаше коленете си като клещи и свря главата си между ушите на жребеца, като се пазеше с всички сили да не прегърне врата му, защото се страхуваше, че ще изглежда смешен. Висеше всъщност само на коленете си. Премиер застана отново на четирите си крака и започна да се върти като пумпал; Прокоп се възползува от това; за да вкара и другия си крак в стремето.

— Не го притискайте толкова — извика конярът, но Прокоп беше доволен, че държи коня между коленете си. Жребецът по-скоро от отчаяние, отколкото от зла воля се опитваше да събори странния си ездач; въртеше се и хвърляше къчове, така че под копитата му бликаха истински фонтани от пясък и целият кухненски персонал излезе на двора да наблюдава дивото зрелище. Пред погледа на Прокоп се мерна Паул, който от страх притискаше салфетката до устата си, а доктор Крафт изтича, развял на слънцето рижия си перчем, и с риск на живота си поиска да хване Премиер за юздечката.

— Оставете го — извика Прокоп, заслепен от гордост, и пришпори жребеца. Господи! Премиер, на когото това не беше се случвало, подскочи и полетя като стрела към парка. Прокоп сви глава между раменете си, като правеше сметка да падне по-безболезнено — като кълбо, — когато полети към земята; иначе се държеше в стремената, наведен напред, подражавайки несъзнателно на жокей-

състезател. Когато прелетя така покрай тенис корта, той съгледа там няколко бели фигурки; обзе го желание да се изфука и започна да шиба с бича хълбоците на Премиер. Сега вече подивелият кон загуби съвсем ума си; след няколко неприятни скока встрани той седна на задницата си и изглеждаше, като че ли ще се преобърне; но вместо това полетя като пощръклял през лехите. Прокоп разбираше, че сега всичко зависи от това, дали ще успее да задържи главата му изправена, за да не се преобърнат и двамата върху несигурния терен, и с цялата си тежест дръпна юздите. Премиер се изправи на задните си крака, облян в пот, и най-неочаквано се понесе благоразумно в тръс. Това беше победа.

На Прокоп безкрайно му олекна; едва сега той можеше да изпробва всичко, което се беше опитал да изучи така старателно, висшата академична езда... Треперещият кон се подчиняваше безпрекословно на юздите, а Прокоп, горд като бог, го насочи по криволичещите пътеки на парка право към тенис корта. Ето, зърна вече зад храстите принцесата с ракета в ръце и пришпори Премиер в галон. В този миг принцесата млясна с език, Премиер се вдигна въз въздуха и полетя към нея като стрела през храстите; а Прокоп, изобщо неподготвен за такова висше изпълнение, излетя от стремената и през главата на коня се озова в тревата. В същия миг усети, че нещо изпука, и за секунда загуби съзнание от болка.

Когато дойде на себе си, видя принцесата и трима господи, заели смутената поза на хора, които не знаят дали да се смеят, или да се притекат на помощ. Прокоп се повдигна на лакти и се опита да мръдне левия си крак, неестествено изкривен под него. Принцесата се приближи с въпросителен и вече малко поизплашен поглед.

— Така — каза Прокоп твърдо, — сега ми счупихте крака. — Ужасно го болеше и съзнанието му се губеше от сътресението; въпреки това направи нов опит да стане. Когато дойде пак на себе си, лежеше в скута на принцесата и Вили бършеше потното му чело със силно напарфюмираната си кърпичка. Въпреки страшната болка в крака той виждаше всичко като в просъница.

— Къде е... конят — промълви той несвързано и започна да стене, когато двама градинари го положиха върху донесената пейка и го понесоха към замъка. Паул се превърна във всичко възможно: в ангел, милосърдна сестра и родна майка, подтичваше, оправяше възглавницата под главата на Прокоп и капеше върху устните му коняк;

след това седна до леглото и Прокоп силно стискаше ръката му в пристъпите на болката, като търсеше подкрепа в допира с тази мека и старчески лека ръка. Доктор Крафт стоеше до краката му с насълзени очи, а дори и Холц, явно разчувстван, разпори хокейския му брич и сложи мокър компрес на бедрото. Прокоп стенеше тихо и от време на време се усмихваше с посинели устни на Крафт или на Паул. Но ето че пристигна полковият лекар, един по-подготвен касапин, придружен от асистента си, и без много да му мисли, се зае с крака на Прокоп.

— Ъхъ — каза той, — комплицирана фрактура феморис и така нататък, най-малко шест седмици на легло, няма как.

Той избра две шини и се започна една мъчителна работа.

— Дърпайте крака — нареди той на асистента си, но Холц учтиво отстрани нервния младок и сам се залови да дърпа учудения крайник с цялата си сурова и жилава сила. Прокоп ухапа възглавницата, за да не зареве като звяр от болка, и съзря измъченото лице на Паул, по което се бяха изписали като в огледало всичките му собствени страдания.

— Още малко — избоботи бавно докторът, като опипваше счупеното; Холц мълчаливо и здраво задърпа. Крафт изпъхтя, като мънкаше нещо в истинско отчаяние. Касапинът се зае бързо и сръчно да бинтова шините и измърмори, че утре ще залее с гипс тоя пусти крак. Най-сетне всичко свърши, болката наистина беше ужасна и изпънатият крак беше отпуснат като мъртъв, но поне касапина го нямаше, само Паул ходеше на пръсти и като фъфлеше с меките си устни, търсеше начин да облекчи страданията на Прокоп.

Тогава пристигна Карсон с кола и като вземаше по четири стъпала наведнъж, се втурна към Прокоп. Стаята се изпълни с бурното му съчувствие, веднага стана някак си по-весело и се почувства нещо мъжко; утешавайки Прокоп, Карсон бърбореше втели-некипели и изведнъж плахо и приятелски помилва рошавата глава на Прокоп, в този миг Прокоп прости на отявления си враг девет десети от мръсотиите му. Карсон премина като порив на вятър, но ето че по коридора взе да се движи нещо тежко, двете крила на вратата се разтвориха едновременно и двама лакеи с бели ръчища вкараха вътре парализирания княз. Князът още от вратата помахаше с невероятно мършавата си и дълга ръчица да не би Прокоп от изключително страхопочитание да стане по чудо и тръгне да посрещне негова

Светлост. После нареди да го привдигнат и издаде няколко изречения на най-благосклонно съчувствие.

Едва изчезнало това видение, някой почука на вратата и Паул зашушука с някаква камериерка. Тутакси влезе принцесата, все още облечена с белите си дрехи за тенис, и по кафявото ѝ лице се четеше упорство и разкаяние; идваше доброволно да се извини за безподобното си хулиганство. Но преди да успее да поговори, суровото и грубо издялано лице на Прокоп засия в детска усмивка.

— Е, как — гордо каза пациентът, — страх ли ме е от коня или не?

Принцесата се изчерви така, както никой не би очаквал от нея, това я раздразни и смути. Все пак тя успя да се овладее и веднага влезе в ролята си на възпитана домакиня; съобщи на Прокоп, че ще дойде един професор-хирург и го попита какво желае да яде, иска ли нещо за четене и тем подобни. Нареди на Паул два пъти дневно да я осведомява за състоянието на болния, някак си от разстояние подравни нещо на възглавницата и с леко кимване си отиде.

Когато не след дълго пристигна с кола прочутият хирург, наложи се да почака няколко часа, като недоумяващо въртеше глава. Инженер Прокоп беше благоволил да заспи дълбок сън.

XXVIII

Естествено, прочутият хирург не одобри работата на военния касапин, отново се зае да разтяга счупените части на крайника, накрая заля всичко с гипс и каза, че вероятно Прокоп ще остане куц с левия крайник.

За Прокоп настанаха славни дни на лежачка. Крафт му четеше Сведенборг, Паул — различни семейни алманаси, а пък принцесата отрупа леглото на страдалеца с всички луксозни подвързани издания на световната литература. Накрая на Прокоп му омръзнаха алманасите и той започна да диктува на Крафт строен труд по деструктивна химия. За учудване най-много обикна Карсон, чието нахалство и безогледност му допадаха, тъй като зад тях той откри големи планове и смахнатия фанатизъм на един милитарист с принципи от международен мащаб. Паул се намираше на върха на блаженството; сега беше нужен от сутрин до вечер и можеше да служи на Прокоп с всяко свое дихание и с всяка стъпка на патравите си крака.

Лежиш скован от материята, подобен на съборен дънер, но нима не усещаш искренето на страшните и непознати сили в тази неподвижна материя, която те сковава? Дремеш върху пухените възглавници, натъпкани с повече енергия, отколкото цяла бъчва е динамит. Тялото ти е заспало взривно вещество, а дори и треперещата, повехнала ръчица на Паул крие в себе си по-голяма бризантна сила, отколкото мелинитовата капсула. Люлееш се неподвижен в океан от неизмерими, неразложени, неразкъртени сили; всичко това около тебе не представлява просто мирни стени, тихи хора и шумяща листовина на дърветата, а е муниционен склад, космически погреб, приготвен за страхотен взрив; почукваш с пръст по материята, като че ли проверяваш бъчви с екразит, доколко са напълнени.

Ръцете на Прокоп станаха прозрачни от неподвижността, но пък придобиха удивителна чувствителност; напипваха безпогрешно и отгатваха детонационния потенциал на всичко, до което се докосваха. Младата плът крие огромно бризантно напрежение; затова пък доктор

Крафт, възторженият идеалист, притежаваше относително слабо експлозивно качество, докато детонационният коефициент на Карсон се приближаваше до коефициента на тетрацитранилина и Прокоп с потръпване си припомняше хладното докосване на ръката на принцесата, което му разкри страхотната бризантност на това надуте амазонско създание. Прокоп си блъскаше главата да разбере дали потенциалната експлозивна енергия на организма зависи от присъствието на някакви ензимни или други подобни вещества, или от химическия строеж на самите клетъчни ядра, които представляват експлозивен заряд. Но както и да е: много му се искаше да види как би експлодирало това черно, нафукано момиче.

Паул започна да разхожда Прокоп из парка с инвалидна количка; Холц сега беше излишен, но не мързелуваше, защото бяха открили у него голям талант на масажист и Прокоп чувстваше как от здравите му пръсти просто блика благоприятно действаща експлозивна сила. При случайна среща в парка принцесата казваше нещо със свършена и строго отмерена вежливост, а Прокоп в яда си никога не можеше да разбере как се прави тая работа, защото самият той беше или много груб, или пък много общителен. За останалите Прокоп беше чудак, това им даваше право да не го приемат сериозно, а на него — свободата да се държи с тях невъзпитано като каруцар. Веднъж принцесата благоволи да се спре при него заедно с цялата си свита, тя остави господата да стоят, седна до Прокоп и го попита за работата му. В желанието си да ѝ угоди по възможност повече, Прокоп се впусна в такива специални разяснения, като че ли изнасяше доклад на международен конгрес на химиците; княз Сувалски и някакъв си там cousin^[1] започнаха да се подбутват и смеят, Прокоп кипна и им се сопна, че това, което говори, не се нася до тях. Всички погледи се насочиха към Нейна Светлост, с очакване тя да постави на място този плебей; но принцесата търпеливо се усмихна и изпрати господата да играят тенис. Докато тя ги проследи с очи, станали на чертички, Прокоп я наблюдаваше крадешком; сега за пръв път всъщност той имаше възможност да я разгледа по-добре. Беше жилава, тънка, с излишък от пигмент по лицето ѝ, всъщност не чак дотам хубава; с малки гърди, кръстосала крак върху крак, с чудни расови ръце; на гордото ѝ чело имаше белег от рана, очите ѝ бяха притворени и живи,

под острия ѝ нос — тъмен мъх, високомерни и твърди устни; е, да, всъщност почти хубава, но какви са наистина очите ѝ?

В този миг тя ги насочи към него и Прокоп се обърка.

— Говорят, че можете от едно докосване да познаете характера на човека — каза тя бързо. — Крафт разправяше.

Прокоп се усмихна на това женско тълкуване на особената му хемотаксия.

— Ами да — каза той. — Човек може да усети в коя вещ каква енергия се крие; това е нищо.

Принцесата бърже погледна ръката му и се озърна наоколо; нямаше жива душа.

— Дайте — промърмори Прокоп и протегна осеяната си от белези длан. Тя сложи върху нея гладките крайчета на студените си пръсти; някаква светкавица прониза Прокоп, сърцето му бясно заби и през ума му съвсем безсмислено мина: „Какво ли ще стане, ако си затворя ръката!“ И той вече стискаше и мачкаше в грубата си лапа жилавата, гореща плът на ръката ѝ. Пиянски световъртеж наводни главата му; успя да види още, че принцесата затваря очи и стене с разтворени устни, след което сам той затвори очи и като стисна зъби, започна да потъва в главозамайваща тъмнина; ръката му горещо и диво се бореше с тънките прилепващи пръсти, които искаха да се изтръгнат от него, които се извиваха като змии, които вливаха нокти в кожата му и отново голо, конвулсивно се долепаха до плътта му. Прокоп скърцаше със зъби от сладост; тръпните пръсти адски възбуждаха ръката му над дланта, той започна да вижда червени кръгове, внезапно силно и обгарящо стисване и тясната ръка се изплъзна от дланта му. Замаян, Прокоп вдигна пияните си клепачи; в главата му тежко отекваше пулсът; изумен, той отново видя зелената и златна градина и трябваше да замижи, ослепен от дневната светлина. Принцесата беше станала направо пепелява в лицето и гризеше устни с острите си зъби; през цепнатината на клепачите ѝ пламтеше безгранично отвращение или нещо подобно.

— Е? — каза тя остро.

— Девствена, безчувствена, бясна и надменна — изсушена като прахан, като прахан — и зла; вие сте зла; вие пламтите от жестокост и сте ненавистница, и без сърце; вие сте зла и заредена до пръсване със

страст; недосегаема, алчна, сурова към себе си, лед и огън, огън и лед...

Принцесата кимна мълчаливо: да.

— За никого добра, за нищо добра; надута, възпламенителна като фитил, неспособна да обича, отровена и пламтяща-нажежена-спечена от жар, а всичко около вас замръзва.

— Аз трябва да съм сурова към себе си — прошепна принцесата. — Вие не знаете — вие не знаете. — Тя махна с ръка и стана. — Благодаря ви. Ще ви изпратя Паул.

Излял по такъв начин собствената си горчивина от обидите, Прокоп започна да има по-ласкаво мнение за принцесата; дори му беше твърде неприятно, че тя сега явно го отбягваше. Гласеше се при първия удобен случай да ѝ каже нещо много любезно, но подобен случай вече не му се удаде.

В замъка пристигна княз Рон, когото наричаха mon oncle^[2] Шарл, братът на покойната княгиня, един образован и изтънчен скитник по света, любител на всичко възможно, tres grand artiste^[3], както се казваше, който дори беше написал няколко исторически романа, но иначе беше изключително мил човек; прояви особено влечение към Прокоп и губеше цели часове при него. Прокоп много спечели от изтънчения господин, шлифова се някак си и разбра, че на света съществуват и други неща освен деструктивната химия. Oncle Шарл беше олицетворение на семейната памет; Прокоп обичаше да подхване разговор за принцесата и с любопитство слушаше колко лошо, лудо, надменно и великодушно било това момиченце, което веднъж стреляло по своя maitre de dance^[4], а друг път предложило да ѝ изрежат парче кожа, което да трансплантират на обгорената ѝ дойка; след като ѝ забранили, тя от яд разбила une vitrine^[5] с най-скъпа стъклария. Le bon oncle^[6] домъкна при Прокоп хлапака Егон и се зае да му сочи него, Прокоп, за пример с такива хвалебствия, че бедният Прокоп се изчервяваше също както и Егончо.

След пет седмици Прокоп вече ходеше с бастун; все по-често се отбиваше в лабораторията и работеше като побъркан, докато отново почувства болка в крака си, така че по пътя за замъка направо висеше на ръката на внимателния Холц. Карсон сияеше, като виждаше Прокоп така спокоен и работлив, и от време на време намекваше за потъналия в забрава Кракатит: но за това Прокоп не искаше и да чуе.

Една вечер в замъка имаше някакво тържествено soiree^[7]; именно за тази вечер Прокоп подготви своя удар. Принцесата точно се намираше в групата на генералите и дипломатите, когато вратата се отвори и влезе — без бастун — упоритият затворник, който за пръв път почиташе княжеското крило с посещението си. Oncle Чарлз и Карсон изтичаха да го посрещнат, а принцесата само бързо и изпитателно го стрелна с поглед над главата на китайския посланик. Прокоп беше помислил, че ще дойде да го поздрави; но когато видя, че тя се спря с две не от най-младите деколтирани чак до пъпа дамички, той се намръщи и се насочи към ъгъла, като се покланяше неохотно на високопоставените лица, на които господин Карсон го представяше като „именит учен“, „наш именит гост“ и т.н.; както изглежда, Карсон пое тук ролята на Холц, тъй като не се отделяше нито на крачка от Прокоп. Прокоп скучаеше все по-отчаяно; свря се в самия ъгъл и се намръщи на целия свят. Сега принцесата разговаряше с някакви свръхвисокопоставени лица, единият от тях дори беше адмирал, а другият голяма задгранична птица; принцесата бързо погледна встрани, където се цупеше Прокоп, но в този миг до нея се доближи претендентът за един премахнат трон и я поведе в обратна посока.

— Е, аз си тръгвам — изръмжа Прокоп, решен в дълбочината на черната си душа до три дни да направи нов опит за бягство. В този миг пред него изникна принцесата и му подаде ръка.

— Радвам се, че сте здрав.

Цялото добро възпитание на oncle Шарл изневери на Прокоп. Той помръдна масивните си плещи, като смяташе, че се покланя, и каза с мечешки глас:

— Помислих си, че дори не ме забелязвате.

Карсон изчезна яко дим.

Принцесата беше с дълбоко деколте, което смущаваше Прокоп; той не знаеше накъде да гледа, но виждаше коравата ѝ мургава плът, покрита с тънък слой пудра, и усещаше силния парфюм.

— Чух, че отново работите — каза принцесата. — С какво се занимавате сега?

— Ами с това-онова — неопределено отговори Прокоп. — Обикновено с нищо особено.

Ето, сега беше моментът да поправи онова грубиянство... насилието с ръката; но какво по дяволите особено любезно можеше да

й каже?

— Ако желаете — изръмжа той, — мога да направя... експеримент с пудрата ви.

— Какъв експеримент?

— Ами да я превърна във взривно вещество. С пудрата по вас... би могло да се зареди артилерийско оръдие.

Принцесата се засмя.

— Не знаех, че пудрата е взривно вещество!

— Всичко е експлозия... когато човек се заеме сериозно. Вие самата...

— Какво?

— Нищо. Овладяна експлозия. Вие сте страшно бризантна.

— Ако някой се заеме сериозно с мене — засмя се принцесата, но веднага стана сериозна. — Зла, безчувствена, бясна, алчна и надменна, нали така?

— Момиченце, което е готово да му одерат кожата... заради една стара баба...

Принцесата се изчерви.

— Кой ви каза това?

— Mon oncle Шарл — изтърси Прокоп.

Принцесата се вцепени и доби вид, като че ли се намираше на сто километра.

— А, княз Рон — поправи тя сухо Прокоп. — Княз Рон приказва много. Радвам се, че сте all right^[8]. — Леко кимване с глава и Вили заплува из залата край един кавалер в униформа, като остави Прокоп да беснее в ъгъла.

Въпреки това на следната сутрин Паул донесе нещо и го подаде на Прокоп, като че ли беше светото причастие, донесла го била камериерката на принцесата.

Една кутийка със силно ухаеща, кафява пудра.

[1] Братовчед — бел.прев. ↑

[2] Вуйчо. ↑

[3] Голям човек на изкуството. ↑

[4] Учител по танци. ↑

[5] Витрина. ↑

[6] Добрият вуйчо, бел. прев. ↑

[7] Вечеря — бел.прев. ↑

[8] В ред — бел.прев. ↑

XXIX

Прокоп работеше наведен над кутийката пудра и силният женски парфюм го възбуждаше и смущаваше; все едно, че самата принцеса беше в лабораторията и надзърташе над рамото му.

С ергенската си наивност той никога не беше предполагал, че всъщност пудрата е само прах от нишесте; смятал я беше, изглежда, за багрило от минерален произход. Е да, нишестето е нещо превъзходно, примерно за флегматизиране на някои прекалено офанзивни експлозивни, защото само по себе си е индиферентно и апатично; толкова по-зле, ако самото то трябва да се превърне в експлозив. Сега Прокоп изпадна в пълна безизходица; стискаше чело в дланите си, ужасно преследван от силния парфюм на принцесата, и не напускаше лабораторията дори и нощем.

Онези, които го обичаха, престанаха да идват при него, тъй като той криеше работата си от тях и нетърпеливо им се сопваше, като непрекъснато мислеше за дяволската пудра. Тях да му се не види, какво още да опита? След пет дни работата започна да се прояснява; той трескаво изучаваше ароматичните нитроамини, а после се впусна в една такава пипкава процедура на синтез, каквато досега още никога не беше изпълнявал. И ето, една нощ всичко беше готово пред него, непроменено наглед и силно ухаещо; кафеникав пращец, от който лъхаше на зряла женска плът.

Прокоп се изтегна на леглото, съсипан от умора. Присъни му се обява с надпис „Пудерит, най-добрата избухлива пудра за лице“ и с изображение на принцесата, изплезила срещу него език. Той иска да се обърне, но от обявата се протягат две голи, мургави ръце и като медуза го притеглят към себе си. Той изважда от джоба си ножче и ги прерязва като салам. Ужасява се, че е извършил убийство, и се затичва по улицата, на която беше живял преди години. Изведнъж пред него се изпречва автомобил със запален мотор, той скача в него и извиква „Карайте бързо“. Автомобилът набира скорост и едва сега вижда, че зад волана седи принцесата с кожен шлем на главата, с какъвто досега

не беше я виждал. На един завой някой се хвърля пред колата. Явно, за да я спре; нечовешки рев, колелото подскочи през нещо меко и Прокоп се събуди.

Разбра, че има температура, стана и затърси из лабораторията някакво лекарство. Не намери нищо освен чист алкохол; отпи порядъчна глътка, изгори си устата и гърлото и със замаяна глава отново отиде да си легне. Присъниха му се още някакви формули, цветя, Анчи и едно объркано пътуване с влак; после всичко се размаза и той потъна в дълбок сън.

На сутринта си набави разрешение да извърши на стрелбището опитна експлозия, от което Карсон изпадна в необузdana радост, Прокоп забрани да участват в експеримента които и да било от лабораториите и сам той надзираваше, докато прокопаят опитния коридор в пясъчника, колкото беше възможно по-далече от замъка, онази част на стрелбището, където нямаше даже електричество, така че се наложи да поставят обикновен фитил. Когато всичко беше готово, той нареди да съобщят на принцесата, че точно в четири часа кутийката с пудрата ѝ ще хвъркне във въздуха. Сам той лично препоръча на Карсон да опразни от хора най-близките постройки и категорично да забрани приближаването на когото и да било на разстояние един километър; освен това пожела, този път под честна дума, да бъде освободен от Холц. Наистина Карсон беше на мнение, че вдигат много шум за нищо, но, общо взето, се съобрази с всички желания на Прокоп.

Малко преди четири Прокоп собственоръчно занесе кутийката с пудрата в галерията, където щеше да се извърши експлозията, вдъхна за последен път страстно парфюма на принцесата и постави кутийката в дупката; сетне подложи под нея живачна капсула и я свърза с бикфордом шнур, разчетен на пет минути; разположи се наблизо и с часовник в ръка зачака да стане четири без пет.

Ехе-е-е сега ще ѝ покаже, сега ще ѝ покаже на тази надменна госпожичка на какво е способен. Да, сега ще си позволи една порядъчна експлозия, нещо съвсем различно от експерименталните му гърмежи там на Била Хора, където на всичкото отгоре трябваше да се крие и от полицията; това ще бъде славна и свободна експлозия, огнен стълб до небето, великолепа сила, голям гръмотевичен удар; небесата

ще се разцепят от огнената мощ, а искрата, произведена от ръката на човека.

Четири без пет. Прокоп бързо запали шнура и с часовник в ръце полетя назад, като накуцваше леко. Още три минути: по дяволите, бягай по-бързо. Две минути. И в този миг отдясно зърна принцесата, придружена от Карсон, да се насочва към експлозивната яма. За миг той се вдърви от ужас и изрева предупредително; Карсон се спря, но принцесата, без да се огледа, продължи да върви; Карсон заситни подир нея, като явно се стараеше да я убеди да се върне. Като превъзможна острата болка в крака си, Прокоп препусна стремглаво след тях.

— Легнете — изрева той. — По дяволите, легнете!

Лицето му беше толкова страшно и яростно, че Карсон пребледня и с два големи скока се просна в дълбоката канавка. Принцесата продължаваше да върви; до ямата оставаха не повече от двеста метра. Прокоп захвърли часовника на земята и препусна след нея.

— Лягайте — изрева той и я хвана за рамото.

Принцесата рязко се обърна и го премери със смаян поглед. „Какво си позволявате“ — искаше да каже; в същия миг Прокоп я повали с двата си пестника на земята и се стовари върху нея с цялата си тежест.

Жилавото, тънко тяло отчаяно се замята под него.

— Змия — изсъска Прокоп и като дишаше тежко, притисна принцесата с всичката си сила на гърдите си към земята. Тялото под него се изви като лък и се плъзна настрани; но за учудване от стиснатата уста на принцесата не се чу нито звук, само бързо и учестено дишане в трескава борба. Прокоп вмъкна коляно между нейните колене, за да не му се изплъзне, и с длани запуши ушите ѝ, като съобразяваше светкавично, че могат да ѝ се спукат тъпанчетата от експлозията. Остри нокти се впиха във врата му и усети, че по лицето го ухапах четири кучешки зъба на побесняла невестулка.

— Звяр — изсумтя Прокоп и се опита да се освободи от ухапалото го животно; тя обаче не отпускате — впила се в него, гърлото ѝ издаде гукащ звук, тялото ѝ се изпъваше като вълна и се преобръщаше като в гърч. Познатият силен парфюм омая Прокоп; сърцето му подплашено се разтупа, той поиска да скочи на крака, без

да мисли вече за експлозията, която трябваше да се чуе в най-близките секунди. Сега обаче той почувства, че тракащите като зъби колене обхванаха крака му и две ръце прегърнаха главата и обвиха врата му; а по лицето си усети влажно, горещо и треперещо докосване на устни и език. Зави от ужас и потърси с устните си устните на принцесата. В този миг се разнесе страхотна експлозия, стълб от глина и камъни се изтръгна от земята, нещо силно удари Прокоп по темето, но той даже и не разбра, защото в същия миг потъваше в горещата влага на бездиханните уста и целуваше устните, езика, зъбите, отворената и гукаща уста; гъвкавото тяло под него изведнъж се отпусна и започна да потръпва на дълги вълни. Прокоп забеляза или поне така му се стори, че Карсон стана и се огледа, но побърза отново да легне на земята. Треперещите пръсти гъделичкат врата на Прокоп в непоносима и дива наслада; пресипналата уста целува, лицето и очите му с къси, тръпнещи целувки, докато Прокоп жадно се влива в пулсиращата жарава на ухаещата шия.

— Скъпи, скъпи — гъделичка и пари в ушите му горещ, влажен шепот, нежни пръсти се заравят в косата му, омекналото тяло се напруга и продължително се прилепва до него с цялата си дължина; и Прокоп се впи в бликащите устни с безкрайна стенеща целувка.

Сссс! Отблъснат с лакът, Прокоп скочи на крака и почна да търка челото си като пиан. Принцесата седна и се зае да оправя косите си.

— Подайте ми ръка — заповяда тя сухо, бързо се огледа и веднага притисна подадената ръка до пламтящото лице; внезапно и рязко я отблъсна, изправи се, замря и с широко разтворени очи се загледа някъде в празното. Прокоп усети пак тръпка на страх пред нея, поиска да се хвърли към нея; тя нервно тръсна рамото си, като че ли искаше да се освободи от нещо; той видя, че тя ужасно си хапе устните. Едва сега се сети за Карсон; намери го недалеч да лежи по гръб — но не вече в канавката — и весело да примигва към синьото небе.

— Свърши ли се? — попита той лежешком и завъртя палци на корема си. — Аз всъщност много се страхувам от такива неща. Да стана ли вече? — Скочи на крака и се отърси като куче. — Фантастична експлозия — каза той въодушевено и ей така, между другото, хвърли поглед към принцесата.

Принцесата се обърна; беше маслинено бледа, но се беше стабилизирала и се владееше.

— Това ли беше всичко? — попита тя небрежно.

— Боже мой — избъбри Карсон. — Като че ли това не беше достатъчно: Господи, една-единствена кутийка пудра! Абе човек, вие вълшебник ли сте, чирак на дявола, повелител на ада или какво? А? Разбира се. Повелител на материята. Принцесо, ето повелителя — подхвърли той с явен намек и продължи: — Гениален, нали. Уникален човек. Ние сме най-обикновени мърлячи, честна дума. Как го нарекохте?

Равновесието на замаяния Прокоп постепенно се възстановяваше.

— Нека принцесата го кръсти — рече той, доволен, че се е осмелил да каже и толкова. — Той е... неин.

Принцесата потръпна.

— Наречете го, да кажем, Вицит — просъска тя остро.

— Какво? — хвана се за думата Карсон. — А, да, Вицит. Това означава „победил“, нали? Гениална сте, принцесо! Вицит! Ехее, знаменито! Ураа!

Но в главата на Прокоп проблесна друга една и то страшна етимология. Вициум. Le Vice. Порок. Той погледна с ужас към принцесата; но върху нейното безучастно лице не можеше да се прочете никакъв отговор.

XXX

Карсон изтича напред към мястото на взрива. Принцесата — нарочно — поизостана; Прокоп помисли, че иска да му каже нещо, но тя само посочи с пръст лицето му; внимание, тук — Прокоп бързо посегна към лицето си; напипа кървавите следи от ухапването ѝ, ето защо вдигна шепа пръст и я размаза по лицето си, все едно, че по време на взрива го беше ударила буца пръст.

Ямата от експлозията беше изровена като кратер с диаметър пет метра; трудно беше да се определи силата на взрива, но Карсон прецени, че е пет пъти по-голяма от тази на ексиликвита. Прекрасно вещество, изтъкна той, като че ли много силно за практическа употреба. Изобщо Карсон поддържаше разговора, като игриво прескачаше опасните пукнатини в него; а когато на обратния път той се сбогува с тях с прекалено биещо на очи усърдие (трябвало още да уреди едно-друго), върху плещите на Прокоп се стовари тежко бреме: за какво да говори сега с нея? Бог знае, защо му се струваше, че не бива да докосва нито с дума онова диво и тъмно събитие по време на експлозията, когато „небесата се разцепваха от силата на огъня“; в него се надигаше горчиво и неприятно усещане, че принцесата ще го отблъсне ледено като някакъв лакей, с когото — с когото. — Той свиваше пестници от отвращение и мънкаше нещо съвсем странично, най-вероятно нещо за конете; думите му пресядаха в гърлото, а принцесата видимо ускоряваше крачките си, за да стигне колкото се може по-скоро в замъка. Прокоп силно накуцваше, ала не даваше да проличи. В парка поиска да се сбогува, но принцесата сви в странична алея. Последва я колебливо; внезапно тя се притисна до него с рамото си, отметна глава назад и поднесе жадните си устни.

Китайският мишелов на принцесата, кученцето Той, беше подушил отнякъде господарката си и с радостно квичене полетя към нея през лехи и храсти. И ето го, ехее! Но какво е това? Кученцето замръзна на място: онзи Големият, Нелюбезният, я притиска, впили са се един в друг, клатушкат се в няма и свирепа борба; охо, Господарката

загуби играта, ръцете ѝ се отпуснаха и тя остана да лежи стенеща в ръцете на Големия; сега ще я удуши. И Той започна да рече „помощ, помощ!“ на своя кучешки или китайски език.

Принцесата се изтръгна от обятията на Прокоп.

— Ех, това куче, ех, това куче — засмя се тя нервно. — Да вървим!

На Прокоп главата му се мае, едва е в състояние да направи няколко крачки. Принцесата увисна на врата му (луда! ами ако някой...), дърпа го след себе си, но краката ѝ не я слушат; забива пръсти в ръката му, иска ѝ се да разкъсва и тя не знае какво, съска, мръщи вежди, очите безнадеждно тъмнеят; и внезапно с хрипливо изхлипване се хвърля на врата на Прокоп, така че той се олюлява, и търси устните му. Прокоп я мачка с ръце и зъби; безкрайна мълчалива прегръдка, а тялото, изпънато като лък, се отпуска, омеква, свива се, пада леко и безсилно; със затворени очи принцесата лежи на гърдите му, от устата ѝ като в блънуване се отронват сладки и безсмислени срички, предоставя лицето и шията си на опустошението от страстни целувки и отвърща пианна, като безпаметна: с целувки по косата, по ухото, по раменете, омаяна, податлива, губеща сваят, безкрайно нежна, покорна като овчица и може би, о, господи, може би щастлива в този миг с някакво неизказано и беззащитно щастие; о, боже, каква усмивка, каква тръпна и прелестна усмивка върху тихо примлясващите ѝ устни.

Тя отвори, облещи очи и рязко се измъкна от ръцете му. Бяха на две крачки от главната алея. Прекара длани по лицето си като човек, който се събужда от сън; отстъпи несигурно и опря чело о дъбовия ствол. Едва я изпусна от лапите си, и сърцето на Прокоп взе да се цепи от гнусни унижителни съмнения; аз, господи, аз за нея съм само слуга, който... изглежда... само я пали във... във... в момент на невменяемост, когато... когато е сломена, е самотна или не знам какво; сега ще ме отритне като куче, за да може друг път отново... някой друг... Приблужи се до нея и грубо сложи ръка на рамото ѝ. Тя се обърна кротко с плаха, почти боязлива и покорна усмивка.

— Не, не — зашепна тя, като събра молитвено ръце, — моля, вече не...

Сърцето на Прокоп се пръскаше от внезапно преизпълнителната го нежност.

— Кога — измърмори, — кога ще ви видя пак?

— Утре, утре — прошепна тя неспокойно и заотстъпва към замъка. — Трябва да вървя. Тук не бива.

— Утре, къде? — настоя Прокоп.

— Чак утре — повтори тя нервно, зиморничаво се сгуши в себе си и мълчаливо забърза.

Пред замъка му подаде ръка:

— Сбогом.

Пръстите им трескаво се сплетоха; без да съзнава, той се опита да я притегли към себе си.

— Недей, сега недей — процеди тя и го опари с пламенен поглед.

* * *

Експерименталният взрив на Вицит не причини никакви големи щети. Съборени бяха само няколко комина по близките къщи, а въздушната вълна счупи някои прозорци. Пукнаха се и големите витрини в стаята на княз Хаген; в този миг недъгавият човек се изправи с усилие и, застанал като войник, зачака следващата катастрофа.

Компанията в господарската резиденция се беше събрала след вечеря и си пиеше кафето, когато Прокоп влезе и потърси с очи направо принцесата; не можеше да понася повече изгарящите мъки на съмненията. Принцесата пребледня; но вуйчо Рон, веселякът, веднага се зае с Прокоп, поздрави го с блестящия успех и не знам още с какво. Даже надутият Сувалски започна да разпитва с любопитство, доколко е вярно, че господинът можел да превърне всяка вещ във взривно вещество.

— Да кажем например захарта — повтаряше той непрекъснато и се смая, когато Прокоп измърмори, че със захар се стреляло отдавна, още по време на Голямата Война. За известно време Прокоп беше в центъра на вниманието, но той се запъваше, отговаряше с нежелание на въпросите и никак не можеше да разбере насърчителните погледи на принцесата. Само кървясалите му очи ги ловяха с ужасно внимание. Принцесата беше като на тръни.

Е, по-нататък разговорът премина на друга тема и на Прокоп му се стори, че никой не го забелязва; тези хора така добре се разбираха, говореха с лекота, с намеци и с огромен интерес за неща, които той изобщо не разбираше или пък за които изобщо не беше чувал. И принцесата изведнъж се оживи; ето, много ясно, хиляди пъти повече неща я свързват с тия чучела, отколкото с теб. Той се мръщеше, не знаеше къде да си дене ръцете, в него кипна сляпа ярост и той така рязко сложи чашката си с кафе върху чинийката, че се счупи.

Принцесата втренчи в него ужасни очи; но шармантният oncle Шарл спаси положението, като започна да разказва за един корабен капитан, който смачкал в ръката си бирена бутилка. Един дебел cosin заяви, че и той можел да го стори. Наредиха да донесат празни бирени бутилки и присъстващите един след друг сред шумни възгласи започнаха да си опитват силите. Бутилките бяха тежки, от черно стъкло, не се счупи нито една.

— Сега вие — заповяда принцесата с бърз поглед на Прокоп.

— Не мога — измънка Прокоп, но принцесата присви веждите си така — така повелително. Прокоп стана и обхвана бутилката около гърлото; стоеше неподвижно, не се въртеше от усилие както останалите, само мускулите на лицето му набъбнаха до пръсване; приличаше на праисторически човек, който се готви да убие някого с къс боздуган: намръщен, с изкривена от усилие уста, и лице, като че ли пресечено от груби мускули, с косо приведено рамо, сякаш се готвеше да замахне с бутилката като нападаща горила, кървясалите му очи, вперени в принцесата. Настъпи тишина. Принцесата стана, просто впила очи в неговите; устните ѝ се присвиха над стиснатите зъби, върху маслиненото ѝ лице изпъкнаха жилести възли, тя смръщи вежди и задиша тежко, като че ли от ужасно физическо усилие. Така те стояха един срещу друг с втренчени един в друг очи и изкривени лица, като двама яростни борци; телата им тръпнеха успоредно в гърчове от главата до петите. Никой не дишаше; чуваше се само пресипналото хъркане на двама души. Изведнъж нещо изхруска, пукна стъкло и долната част на бутилката издрънча на парчета по пода.

Пръв се опомни mon oncle Шарл; объркан направи крачка наляво и крачка надясно, но след това се хвърли към принцесата.

— Минке, моля ти се, Минке — зашепна той бързо и я настани задъхана и почти припадаща в креслото; коленичи пред нея и с всички

сила се зае да разтваря конвулсивно свитите ѝ юмруци; дланите ѝ бяха целите в кръв, така беше си забила ноктите в месото.

— Вземете бутилката от ръката му — заповяда бързо le bon prince и започна да изправя всеки пръст на принцесата поотделно.

Опомни се и принц Сувалски.

— Браво — изрева той и започна шумно да ръкопляска.

Но ето че фон Граун грабна десницата на Прокоп, която все още дробеше хрущящите парчета стъкло, и със сила взе да изкъртва един по един конвулсивно свитите му пръсти.

— Вода — извика той и дебелият cousin объркан започна да търси нещо наоколо, докопа някаква покривка, поля я с вода и я хвърли върху главата на Прокоп.

— Ааааах — изтръгна се от устата на Прокоп с облекчение; гърчовете го отпуснаха, но в главата му още вреше апоплектичният наплив на кръв; а краката му така трепереха от слабост, че направо рухна на стола.

Oncle Шарл разтриваше върху коляното си изкривените, потни и треперещи пръсти на принцесата.

— Това са опасни игри — мърмореше той, докато принцесата, напълно изтощена, едвам си поемаше дъх; но на устните ѝ трептеше унесена, бленуваща победна усмивка.

— Вие му помогнахте — изтърси дебелият cousin, — това е.

Принцесата стана, като едва се държеше на краката си.

— Господата ще ме извинят — промълви тя отпаднало: с широко отворените си сияещи очи тя така погледна Прокоп, че всеки можеше да го забележи, и си тръгна, подкрепяна от вуйчо Рон.

Е, сега беше необходимо да се ознаменува някак постижението на Прокоп; в края на краищата събраните тук не бяха лоши момчета, те само ужасно обичаха да се перчат с геройските си подвизи. Прокоп се издигна много в очите им с това, че строши бутилката и успя да изпие невероятно количество вино и ракия, без да падне под масата. В три часа сутринта принц Сувалски тържествено го целуваше, а дебелият cousin едва ли не със сълзи на очи предлагаше да си говорят на „ти“; след това прескачаха столове и вдигаха страшна гюрултия. Прокоп се усмихваше и главата му витаеше в облаците; но когато поискаха да го замъкнат при единствената женска в Балтин, той се изскубна и им заяви, че са пияни говеда и че той отива да спи.

Но вместо да постъпи съвсем разумно така, той навлезе в черния парк и дълго, безкрайно дълго мери с очи тъмната фасада на замъка, като търсеше някакъв прозорец. Холц, подпрян на едно дърво, дремеше петнадесетина крачки по-нататък.

XXXI

На следния ден валеше. Прокоп скиташе из парка, като не можеше да се побере в кожата си от яд, защото така сигурно изобщо нямаше да види принцесата. Но тя изтича в дъжда с непокрита глава и се спусна към него.

— Само за пет минути — прошепна задъхана и му поднесе устните си за целувка.

В този миг обаче тя съзря Холц.

— Кой е този човек?

Прокоп изненадано се огледа.

— Кой?

Беше вече така свикнал със сянката си, че даже не съзнаваше постоянната ѝ близост.

— Това е... това е, разбирате ли, пазачът ми.

Принцесата само обърна повелителен поглед към Холц; той веднага пхна лулата в джоба си и остана малко по-назад.

— Ела — прошепна принцесата и повлече Прокоп към беседката.

Седят там и не смеят да се целунат; тъй като Хола кисне някъде наблизо до беседката.

— Ръката — заповяда тихо принцесата и сплита трескавите си пръсти с възлестите обезобразени чуканчета на Прокоп.

— Мили, мили — гали се тя, но изведнъж казва строго: — Не бива да ме гледаш така пред хората. Аз в такъв случай не зная какво правя. Чакай, чакай, ще ти се хвърля някога на врата и ще станем за срам и двамата, о, боже! — Принцесата замря. — Ходихте ли вчера при жени? — попита тя внезапно. — Не бива, сега си мой. Мили, мили, за мене всичко е толкова тежко. Защо не говориш? Идвам да ти кажа да бъдеш предпазлив. Mon oncle Шарл вече е надушил и следи. Вчера ти беше божествен!

В думите ѝ се чувстваше паническо безпокойство.

— Непрекъснато ли те охраняват? Навсякъде? И в лабораторията? Ах, с'est bete^[1]! Вчера, когато счупи чашката, щях да дойда да те целуна. Толкова беше хубав в гнева си. Спомняш ли си онази нощ, когато се откъсна от синджира? Тогава тръгнах след тебе като сляпа, като сляпа...

— Принцесо — прекъсна я Прокоп пресипнал, — искам да ми кажете нещо. Или всичко... това е... прищявка на високопоставена дама, или...

Принцесата пусна ръката му.

— Или какво?

Прокоп я погледна отчаяно.

— Или само си играете с мене...

— Или? — проточи тя, като изпитваше очевидно удоволствие да го поизмъчи.

— Или пък — до известна степен ме...

— Обичате, нали? Слушай — каза тя, сплете ръце зад тила си и го погледна с присвити очи, — когато по едно време ми се стори, че... че съм се влюбила в тебе, разбираш ли? *Истински* съм се влюбила, до смърт, безумно, тогава се опитах... да те унищожа. — И тя млясна с език, както онзи път на Премиер. — Никога не бих могла да ти простя, ако се влюбя в теб.

— Лъжете — извика разярен Прокоп, — сега лъжете! Не бих понесъл... не бих могъл да понеса мисълта, че това е... само... флирт. Вие не сте толкова развалена! Не е истина!

— Е, щом го знаеш — каза принцесата тихо и сериозно, — защо ме питаш тогава?

— Искам да го чуя — натърти Прокоп, — искам да го кажеш... открито... да ми кажеш какво съм за теб. Това, това искам да чуя!

Принцесата поклати глава.

— Трябва да го зная — изскърца със зъби Прокоп, — иначе-иначе...

Принцесата вяло се усмихна и сложи ръка върху юмрука му.

— Не, моля те, недей, недей иска да ти го кажа.

— Защо?

— Защото тогава ще имаш прекалено голяма власт над мене — каза тя тихичко, и Прокоп потръпна от радост.

Холц навън бе изненадан от коварен пристъп на кашлица, а в далечината между храстите се мярна силуетът на вуйчо Рон.

— Виждаш ли, вече ме търси — прошепна принцесата. — Тая вечер не бива да идваш при нас.

Притихнали, стискаха ръцете си; само дъждът шумеше по покрива на беседката и ги облъхваше с росна хладина.

— Мили, мили — зашепна принцесата и приближи лицето си към Прокоп. — Какъв си ти? С голям нос, сприхав, целият настръхнал. Казват, че си голям учен. Защо не си княз?

Прокоп трепна.

Тя погали лицето си в неговото рамо.

— Ето че пак се ядосваш. А на мен, на мен ми каза, че съм звяр, а и още по-лоши неща. Виждаш ли, няма да ми е леко от това, което правя... и което ще правя... Мили — завърши тя беззвучно и протегна ръка към лицето му.

Той се наведе към устните ѝ; имаха вкус на разкайваща се горест. В шумоленето на дъжда приближиха крачките на Холц.

* * *

Невъзможно, невъзможно! През целия ден Прокоп се измъчваше и дебнеше момента, в който да я зърне. „Тая вечер не бива да идваш при нас.“ Е, да, разбира се, не си от нейното общество; тя се чувства по-свободна между онези високопоставени дангалаци. Много странно: в дълбочината на сърцето си Прокоп се уверяваше, че всъщност не я обича, но ревнуваше свирепо, измъчен, изпълнен с ярост и унижение. Вечерта той скиташе в дъжда из парка и си мислеше, как сега принцесата вечеря, как сияе, колко весело и свободно е сега там; чувстваше се като пършиво куче, изритано на дъжда. Най-страшната мъка в живота е оскърблението.

Сега обаче трябва да се сложи край на тая история, реши той; изтича до вкъщи, навлече набързо черния си официален костюм и нахлу в пушалнята, както предната вечер. Принцесата не беше на себе си; но едва съзря Прокоп, сърцето ѝ се разтупа и устните ѝ се разтегнаха в щастлива усмивка. Младежта го приветства с приятелско „чао“, само oncle Шарл беше с един нюанс по-вежлив. Очите на

принцесата предупреждаваха: внимавай! Тя почти не говореше, смутена някак си и неподвижна; и все пак намери удобен случай, за да пхне в ръката на Прокоп измачкано листче: „Мили, мили“, беше написано с молив и едри букви, „какво направи? Отиди си.“ Той смачка листчето. Не, принцесо, ще остана тук; доставя ми голямо удоволствие да наблюдавам вашите приятелски връзки с тези напарфюмирани идиоти. За тази му ревнива упоритост принцесата го възнагради с лъчезарен поглед; тя започна да си прави майтап със Сувалски, Граун и с всичките си кавалери, беше злобна, жестока, нахална и им се присмиваше безмилостно; от време на време бързо поглеждаше към Прокоп, дали е благоволил да остане доволен от тази хекатомба от ухажори, която тя трупаше в краката му. Милостивият господин не беше доволен; мръщеше се и настояваше с поглед за петминутен разговор насаме. Тогава тя стана и го поведе към някаква картина.

— Имай разум, моля те, имай разум — прошепна тя трескаво, изправи се на пръсти и топло го целуна по онова място на лицето му. Прокоп изтръпна от страх при тази безумна постъпка; но никой не беше видял, даже и oncle Рон, който иначе наблюдаваше всичко със своите разумни и тъжни очи.

Нищо повече, нищо повече не се случи през този ден. И все пак Прокоп се мятеше в леглото си, като хапеше възглавницата; в другото крило на замъка някой не спа цяла нощ.

Рано сутринта Паул донесе силно напарфюмирано писмо; не каза от кого е. „Скъпи човече“, беше писано там, „днес няма да те видя; не зная какво ще правя. Много се хвърляме в очи; моля Те, бъди разумен от мене (няколко реда задраскани). Не бива да се разхождаш пред замъка, защото ще изтичам при Тебе. Моля Те, направи нещо да Те избавят от този противен пазач. Прекарах лоша нощ; изглеждам ужасно, не искам днес да ме виждаш. Не идвай при нас, mon oncle Шарл вече ми подхвърли; развиках му се и не говоря с него; нервира ме, че толкова непоносимо е прав. Мили, посъветвай ме: точно сега изгоних камериерката си, донесоха ми, че има връзка с коняря и ходи при него. Не мога да понеса такова нещо; когато ми призна, бях готова да я ударя по лицето. Беше прекрасна и се разплака, а аз се наслаждавах, като гледах как ѝ текат сълзите: представи си, никога не бях виждала толкова отблизо как се образува сълзата, избликва, потича

бързо, спира се и другата я настига. Аз не умея да плача; когато бях малка, виках до посиняване, но без сълзи. Изгоних я веднага; ненавиждах я, побиваха ме тръпки, когато стоеше пред мене. Имаш право, зла съм и се пукам от яд; но защо на нея ѝ е позволено всичко? Скъпи, моля Те, застъпи се за нея; ще я приема обратно и ще направя с нея каквото искаш, само да зная, че можеш да прощаваш такива неща на жените. Виждаш ли, зла съм, а на всичкото отгоре и завистлива. Не зная какво да правя от мъка; иска ми се да те видя, но сега не мога. Не бива да ми пишеш. Целувам Те.“

Докато той четеше това, в другото крило на замъка пианото бушуваше диво и изливаше водопади от тонове; а Прокоп пишеше: „Виждам, че не ме обичате; съчинявате си безсмислени пречки, не искате да се компрометирате, омръзнало Ви е да измъчвате човека, който не Ви се е натрапвал. Не съм Ви разбрал; срамувам се и виждам, че искате да сложите край. Ако след обед не дойдете в японската беседка, ще се убедя окончателно в това и ще направя всичко, за да не Ви безпокоя повече.“

Прокоп си отдъхна; не беше свикнал да пише любовни писма и му се струваше, че го е написал както трябва и доста сърдечно. Паул изтича да го предаде; пианото в другото крило млъкна и настъпи тишина.

През това време Прокоп отиде да потърси Карсон; намери го при складовете и му каза направо: срещу честна дума да го остави да се движи без Холц, готов бил да положи каквато и да е клетва, че няма да избяга, докато трае уговорката. Карсон многозначително се ухили: разбира се, защо не? Прокоп щял да се движи свободен като птичка, ха, ха, където си иска и когато си иска, при условие, разбира се, че изпълни една дреболия: да предаде Кракатита. Прокоп побесня:

— Дадох Ви Вицита, какво повече искате? Не разбрахте ли, казах Ви, че няма да получите Кракатита, даже и главата ми да отрежете!

Карсон сви рамене и изказа съжаление, че в такъв случай нищо не можело да се направи; тъй като този, който притежава Кракатита, бил обществено опасна личност, по-страшна от стократен убиец, и с една дума класически случай на човек, който трябва да бъде държан под предварителен арест.

— Отървете се от Кракатита и всичко е наред — каза той. — Вие самият сте заинтересован. Иначе... иначе ще трябва да се помисли

дали да не ви изпратим някъде другаде.

Прокоп, който вече се канеше да нададе боен вик, се сепна; промърмори, че ще си помисли, и се втурна към къщи. Може би там вече има отговор, надяваше се той; но нямаше нищо.

След обяд Прокоп започна голямото си очакване в японската беседка. До четири часа в него набъбваше нетърпеливата, задъхваща се надежда: сега, сега всеки миг трябва да дойде: принцеската. В четири вече не издържа да седи; започна да се разхожда в беседката като ягуар в клетка, готвеше се да прегърне коленете ѝ, тръпнеше от възторженост и страх. Холц дискретно отстъпи в храстите. Към пет часа нашия човек взе да го гнети отвратителното чувство на разочарованието; изведнъж обаче му хрумна: може би ще дойде по здрач, разбира се, по здрач! Той се усмихваше и шепнеше нежни думи. Зад замъка слънцето залязваше в есенното злато. Оределите дървета се очертават ярки и неподвижни, чува се дори шумоленето на бръмбара в окапалите листа: и докато усетиш, златистият здрач смекчава очертанията на дневната яснота. На зеления небосвод трепва Вечерницата: Вселената започва вечерната си молитва. Земята потъмнява под бледите небеса, зигзагообразно прелетява прилеп, някъде зад парка дрънкат потъмнелите звънци на стадата; кравите се връщат ухаещи на топло мляко. Един-два прозореца в замъка просветват. Как, нима вече се е здрачило? О, звезди на небето, колко ви е гледало слисано момченцето от осеяния с мащерка синор, колко пъти се е обръщал към вас зрелият мъж, с колко мъка и очакване, и колко ли пъти е изхлипвал под своя кръст?

Холц излезе от тъмнината.

— Ще тръгваме ли?

— Не.

Да изпие, до дъно да изпие горчивата чаша на унижението си; защото ето, ясно е, че няма да дойде. Така да бъде; но сега е необходимо да допиеш горчилката, защото на дъното е увереността; да се натряскаш от болка; да натрупаш, да издигнеш грамада от страдание и позор, за да се гърчиш като червей, обезумял от мъка. Тръпнех в очакване на щастието; отдай се на болката, защото тя е наркотикът на страдащия. Нощ е, вече е нощ, и тя не иде.

Страшна радост прониза сърцето на Прокоп: Тя знае, че чакам тук, не може да не знае; ще се прокрадне през нощта, когато всичко ще

спи, и ще полети към мене с разтворени обятия и устни, сочни от мъзгата на целувките, ще се притиснем неми и няма да проговорим, пийейки от устните си неизказани признания. И тя ще дойде, бледа и по тъмно, потръпваща от вледеняващия ужас на радостта, и ще ми донесе горчивите си устни; и тя ще излезе от мастилената нощ.

Светлините в замъка започнаха да гаснат.

Холц стърчи точно пред беседката с ръце в джобовете. Уморените му очертания казват „хайде, стига вече“. Но този, който с бесния смях на ненавистта стъпква в беседката последната искрица надежда, отчаяно удължава времето с някакви си минути; защото последната минута очакване ще означава Край на Всичко.

В далечното градче бие полунощ. Значи край на всичко.

През черния парк Прокоп препуска към къщи, бог знае защо се е разбързал сега толкова. Бърза прегърбен, а на пет крачки след него се прозява и подтичва Холц.

[1] Това е глупаво — бел.прев. ↑

XXXII

Край на всичко; това беше почти облекчение, или поне нещо сигурно и без съмнения; и Прокоп се хвана за него с настървението на булдог. Добре, край, няма вече от какво да се страхуваме! Нарочно не е дошла; достатъчно, тази плесница е достатъчна; значи край. Той седеше в креслото, неспособен да се изправи, и не преставаше да се опива от унижението си. Отритнатият слуга. Безсрамна, надута, безчувствена. Сигурно съм минавал за един от по-добрите ѝ ухажори. Е, свършено; толкова по-добре.

При всяка стъпка в коридора Прокоп надигаше глава в непризнато и трескаво очакване: може би носят писмо. Не, нищо. Даже не заслужавам да ми се извини. Край.

Паул за десети път се примъква със загрижен въпрос в бледите си очи: Ще поръча ли господинът нещо? Не, Паул, съвсем нищо.

— Почакайте, няма ли някакво писмо за мене?

Паул върти глава.

— Добре, вървете си.

Ледено острие камене в гърдите на Прокоп. Каква празнота, това е краят. И даже вратата да се отвори и тя самата да се появи, ще кажа: край. „Мили, мили“, чува Прокоп шепота ѝ и отчаянието в него се разразява: „Защо ме унижихте така? Ако бяхте камериерка, щях да ви простя високомерието; но на принцеса не се прощава. Чувате ли? Край, край!“

Паул бързо отвори вратата:

— Желает ли нещо господинът?

Прокоп се сепна; наистина беше извикал на глас последните думи.

— Не, Паул. Нямате ли за мене някакво писмо?

Паул върти глава.

Денят се сгъстява като грозна паяжина, вече е вечер. Изведнъж в коридора се чуват някакви гласове и Паул се примъква радостно забързан:

— Писмо, имате писмо — прошепна той победоносно. — Да светна ли?

— Не.

Прокоп machка в пръстите си тънкия плик и вдишва познатия силен парфюм; като че ли иска да познае с обонянието си какво има вътре. Леденото острие в сърцето му проникна още по-навътре. Защо ми пише чак вечерта? Защото само заповядва: не бива да идвате при нас и това е. Добре, принцесо, така да бъде; щом край, значи край. Прокоп скочи, напипа в тъмното чист плик и залепи в него неотвореното й писмо.

— Паул, Паул! Веднага занесете това на Нейна Светлост.

Едва Паул беше изчезнал и Прокоп поиска да го извика обратно; но вече беше късно; и Прокоп смазан разбра, че това, което току-що бе направил, вече е безвъзвратно: Край на Всичко. И той се хвърли на леглото, като се мъчеше да задуши във възглавниците нещо, което неудържимо се изтръгваше от гърлото му.

Дойде Крафт, алармиран вероятно от Паул, за да се опита да утеши с каквото и да било или да разсее силно разстроения човек. Прокоп нареди да донесат уиски, пи и насила се развесели; Крафт смучеше сода и се съгласяваше с всичко, въпреки че ставаше дума за неща, напълно несъвместими с рижия му идеализъм. Прокоп псуваше, богохулстваше, затъваше в най-груби и просташки изрази; като че ли му правеше удоволствие здравата да омърси всичко, да го оплюе, погази и обезчести. Изригваше цели купища псувни и мерзости; словоизверженията му бяха червиви от мръсотии, вадеше просто на показ вътрешностите на жените и им приписваше най-ужасните неща, които изобщо могат да се изговорят. Крафт се потеше от ужас и мълчаливо се съгласяваше с разсвирепелия се гений; но и Прокоп изчерпи енергията си, млъкна, намръщи се и пи, докато можеше; после легна облечен в леглото, разлюляно като кораб, и с широко отворени очи се загледа в лудо въртящия се мрак.

На сутринта стана разглобен и погнусен се премести за постоянно в лабораторията. Не се залови за работа, а само се влачеше из стаята и подритваше гъбата за миене. По едно време му хрумна нещо; омеси страшно и лабилно взривно вещество и го изпрати в дирекцията с надежда, че може да се очаква някоя по-своястна

катастрофа. Не се случи нищо; Прокоп се хвърли върху леглото и спа безчувствено тридесет и шест часа.

Събуди се съвсем друг човек; леден, трезвен, вцепенен; някак си му беше безразлично до смърт, какво е ставало преди това. Отново започна да работи упорито и методично върху експлозивното разпадане на атомите; по теоретичен път стигаше до такива страхотни цифри на бρίζантност, че косата му настръхваше пред изумителните сили, сред които живеем.

Веднъж по време на изчисленията го обзе мимолетно безпокойство. Сигурно съм изморен, каза си той и излезе гологлав на чист въздух. Без дори да съзнава, той се насочи към замъка, машинално изтича по стълбището и тръгна по коридора към някогашната си „кавалерска стая“. Паул го нямаше на неговия стол. Прокоп влезе вътре. Всичко си беше, както го беше оставил; но във въздуха се носеше познатият силен парфюм на принцесата. Глупости, помисли си Прокоп, самовнушение или нещо подобно; много дълго мирисах острите миризми в лабораторията. И все пак това мъчително го развълнува.

Седна за малко и се учуди: колко далеч остана всичко. Беше тихо, следобедната тишина в замъка; дали се е изменило нещо тук. Дочу приглушени стъпки в коридора, може би е Паул; и излезе навън. Беше принцесата.

Изненада и почти ужас я притиснаха към стената; ето я, сега пребледняла, с ей така широко разтворени очи, с устни разкривени, като че ли от болка, така че се виждаше кораловото месо на венците ѝ. Какво търси в крилото за гости? Сигурно отива при Сувалски, сети се Прокоп неочаквано и нещо в него се скъса; пристъпи крачка напред, като че искаше да се хвърли върху нея, но издаде само гърлено изцвилване и избяга навън. Някакви ръце ли се протегнаха след него? Не се оглеждай! И далеч, далеч оттук!

Чак зад замъка, далеч в угарта на стрелбището, Прокоп зарови глава в пръстта и камънака. Защото само едно нещо е по-лошо от болката на унижението: мъката на ненавистта.

Десет крачки встрани седеше сериозният и съсредоточен Холц.

Нощта, която настъпи, беше душна и тягостна, необикновено черна; приближаваше буря. В такива моменти хората са странно

раздразнителни и в никакъв случай не би трябвало да вземат решения за съдбата си; защото недобро е времето.

Към единайсет Прокоп изскочи от вратата на лабораторията и с един стол зашемети дремещия Холц дотолкова, че може да избяга от него и да изчезне в нощния мрак. Малко по-късно се чува два изстрела откъм заводската гара. Ниско над хоризонта лошо проблясваха светкавици; ставаше все по-тъмно. Но от високия насип край входа излетя ярък сноп светлина и започна да се мести около гарата; улавяше вагони, рампи, грамади въглища, а ето сега хвана и черната фигура, която бягаше криволичейки, падаше на земята и отново изчезваше в мрака. Сега затича между сградите и се насочи към парка; няколко сенки се хвърлиха след нея. Прожекторът се обърна към замъка; отново два изстрела за тревога и бягащата фигура се заби в храсталака.

Малко след това издрънча стъклото в спалнята на принцесата; принцесата скочи от леглото, отвори прозореца и вътре влетя измачкан лист хартия, привързан за камък. На едната страна беше надраскано нещо съвсем нечетливо със счупен молив; на другата страна имаше гъсто и ситно написани изчисления. Принцесата бързо навличаше дрехите си, когато откъм езерото се чу изстрел, ако се съдеше по звука — стреляха на живо. С вдървени пръсти принцесата закопчаваше дрехите си, докато камериерката, тая смахната глупачка, трепереше от страх под пухените завивки. Но преди още да може да излезе, принцесата видя през прозореца как двама войници мъкнеха нещо черно; човекът ревеше като лъв и се мъчеше да се освободи от тях; значи не беше ранен.

Само на хоризонта проблясват широки, жълти пламъци; но облекчаващата буря още не е започнала.

* * *

Изтрезнелият Прокоп се хвърли стремглаво на работа в лабораторията, или поне се силеше да прави нещо. Малко по-рано си беше отишъл Карсон; ледено сърдит, той заяви недвусмислено, че както изглежда, в най-скоро време господин Прокоп ще бъде препратен другаде, на по-безопасно място; щом не ставало с добро, щяло да стане

със зло. Е, все едно; вече нищо няма значение. Епруветката се пръсна в пръстите на Прокоп.

В преддверието си почиваше Холц със забинтована глава. Прокоп се опита да му бутне две хиляди обезщетение, но Холц не ги взе. Хайде, да прави, каквото знае. Да го изпратят на друго място — така да бъде. Дявол да ги вземе и епруветките! Пукат се една след друга.

В преддверието се чува шум, като че ли някой се събужда от дрямка. Ново посещение навярно, Крафт или някой друг; когато вратата изскърца, Прокоп даже не се обърна от спиртника.

— Мили, мили — зашепна някой откъм вратата. Прокоп се олюля, хвана се за масата и се обърна като насън. Принцесата стоеше опряна о рамката на вратата, бледа, с потъмнели неподвижни очи и притискаше юмруци към гърдите си, за да превъзмогне може би сърцебиенето си.

Той тръгна към нея целият разтреперан и докосна с пръсти лицето, раменете ѝ, сякаш не можеше да повярва, че това е тя. Тя сложи студените си треперещи пръсти върху устата му. Той дръпна рязко вратата и надзърна в преддверието. Холц го нямаше.

XXXIII

Тя седеше на кревата вдървена, с присвити чак до брадичката колене, с разбъркани и провиснали коси през лицето и с ръце, конвулсивно обхванали шията. Ужасен от това, което беше извършил, той извиваше главата ѝ назад, целуваше коленете, ръцете, косите ѝ, влачеше се по земята, цедеше през зъби молби и нежности; тя беше сляпа и глуха. Струваше му се, че потръпва от отвращение при всяко негово допиране; от притеснение косите му залепнаха потни върху челото. Той изтича до чешмата и обля главата си със струя студена вода.

Тя тихо стъпи на земята и се приближи към огледалото. Той тръгна към нея на пръсти, като искаше да я изненада; тогава видя в огледалото как тя се мери с израз на такова диво, ужасно отчаяно отвращение, че изтръпна. Тя го видя зад себе си и се хвърли към него.

— Не съм ли грозна? Не се ли гнусиш от мен? Какво направих, какво направих! — Зарови лице в гърдите му, като че ли искаше да се скрие. — Глупава съм, нали? Зная... зная, че си разочарован. Но не бива да ме презираш? — Криеше в него лицето си като разкайващо се девойче. — Нали вече няма да бягаш? Ще направя всичко, научи ме на всичко, което искаш, разбираш ли? Все едно съм твоя жена. Мили, мили, не ме оставяй да мисля сега; ще стана отново противна, ако се замисля, ще се вкаменя; нямаш представа какво ми минава през ума. Не, не ме оставяй сега. — Тя склочи треперещи пръсти около врата му; той повдигна главата ѝ и я зацелува, като ломотеше въодушевено каквото му идваше наум. Тя поруменя и стана по-красива. — Не съм ли грозна? — шепнеше тя между целувките щастлива и замаяна. Искаше ми се да бъда красива само за тебе. Знаеш ли защо дойдох? Очаквах да ме убиеш.

— Ами ако — прошепна Прокоп, като я люлееше в прегръдката си, — ако беше предполагала това... това, което се случи, щеше ли да дойдеш?

Принцесата кимна с глава.

— Ужасна съм, нали? Какво ли си мислиш за мен! Но аз няма да те оставя да мислиш.

Той бързо я стисна и я вдигна.

— Не, не — молеше му се тя и се съпротивяваше, но след малко се отпусна с невиждащ, губещ се поглед и зарови сладките си пръсти в перчема, увиснал над сериозното му чело. — Мили, мили — дъхаше влажно в лицето му, — така ме измъчи през тези дни! А ти? — Не произнесе думата „обичаш ли ме“!

Той пламенно потвърди:

— А ти?

— Да. Би трябвало да го знаеш вече. Знаеш ли какъв си? Ти си най-красивият грозник с дълъг нос. Очите ти са кървявали като на санбернарско куче. От работа ли? Може би нямаше да бъдеш толкова мил, ако беше княз. Ах, пусни ме вече!

Измъкна се от прегръдката му и отиде при огледалото да се вчеше. Гледаше се изпитателно и изведнъж направи пред огледалото дълбок дворцов поклон.

— Това е принцесата — рече тя, като посочи отражението си, — а това — добави безцветно и обърна пръст към гърдите си — е само твоето момиче. Виждаш ли. Ти да не би да си си помислил, че си завладял принцесата?

Прокоп се сепна, като че са го ударили.

— Какво значи това? — избухна той и така удари о пестник по масата, че издрънча счупено стъкло.

— Трябва да направиш избор: или принцесата, или момичето. Принцесата не можеш да я имаш; можеш да я обожаваш отдалеч, но ръката ѝ няма да целунеш; и няма да попиташ очите ѝ дали те обича. Принцесата няма право да отговори; зад нея има хилядолетие чиста кръв. Не знаеш ли, че сме били владетели? Ах, ти нищо не знаеш; но трябва да знаеш поне това, че принцесата се намира на върха на стъклената планина, дотам не можеш да стигнеш. Но обикновената жена, ей това най-обикновено мургаво момиче, него можеш да го имаш; посегни и то е твое, все едно, че е някаква вещ. Избирай сега, кое от двете предпочиташ.

От думите ѝ лъхаше студ и Прокоп потръпна.

— Принцесата — тежко отговори той.

Тя се приближи до него и сериозно го целуна по лицето.

— Мой си, нали? Мили! Виждаш ли, принцесата е твоя. И все пак ти се гордееш значи, че тя е принцеса? Виждаш ли какво страшно нещо трябва да направи принцесата, за да може някой да се перчи няколко дни! Няколко дни, няколко седмици; принцесата дори не може да пожелае да бъде завинаги. Знам, знам; от първия миг, когато ме съзря, ти поиска принцесата; от злоба, от мъжко високомерие или от нещо подобно, нали? Затова ме ненавиждаше толкова, защото ме искаше; и аз ти се подложих. Мислиш, че съжалявам? Напротив, гордея се, че го направих. Не е малко, нали? Ей така, през глава да паднеш в калта; принцеса да си и да си девствена, а да дойдеш... да дойдеш сама...

Прокоп се ужаси от думите ѝ.

— Мълчи — помоли я той и я вдигна на треперещите си ръце. — Ако не съм равен на вас... по род...

— Как го каза? Равен? Да не би да си мислиш, че ако беше княз, аз щях да дойда при тебе? О, ако искаше да се държа с тебе като с равен, аз не бих могла... да бъда при тебе... *така* — извика тя, като разпери голите си ръце. — В това е ужасната разлика, разбираш ли?

Прокоп отпусна ръце.

— Не трябваше да казвате това — проскърца той със зъби и се дръпна.

Тя се хвърли на врата му.

— Мили, мили — не ми позволявай да говоря! Нима те укорявам за нещо! Дойдох... сама,... защото искаше да избягаш или да се оставиш да бъдеш убит, не зная; та всяко момиче... Мислиш ли, че не трябваше да го правя? Кажи! Лошо ли постъпих? Ето — прошепна тя тръпнеща. — Ето че и ти не знаеш!

— Почакай — извика Прокоп, изтръгна се от прегръдката ѝ и с широки крачки започна да се разхожда из стаята; изведнъж го заслепи внезапна надежда. — Вярваш ли ми? Вярваш ли, че съм способен да направя нещо? Страшно умея да работя. Никога не съм мислил за слава; но ако поискаш... Ще работя с всички сили! Знаеш ли, че... ковчегът на Дарвин е бил носен от херцози? Стига да искаш, аз бих направил... аз бих направил велики неща. Умея да работя. Мога да изменя повърхността на Земята. Дай ми десет години и ще видиш, ще видиш...

Тя като че ли изобщо не го слушаше.

— Ако беше княз, щеше да ти бъде достатъчно да те погледна, да ти подам ръка и щеше да знаеш, щеше да вярваш, нямаше да се съмняваш. Нямаше нужда да ти се доказва... по толкова ужасен начин, като мене, разбираш ли? Десет години! Би ли могъл да ми вярваш поне десет дни? Къде ти десет дни! След десет минути ще се мръщиш, мили, и ще беснееш, че принцесата вече не те иска... защото тя е принцеса, а ти не си княз, нали? И иди, че му доказвай, ти побърканата, клетата, убеди го, ако можеш; никое твое доказателство няма да бъде достатъчно силно, никое унижение достатъчно нечовешко. Тичай след него, предлагай се, прави повече от което и да било друго момиче, не, аз не знам, не знам какво повече! Какво да те правя.

Тя се приближи до него и му поднесе устните си.

— Е, ще ми вярваш ли десет години?

Грабна я грубо, като ридаеше.

— Така е — шепнеше тя и го галеше по косите. — Ти също си като вързано за синджир куче, нали? И все пак аз предпочитам да бъда такава... а не каквато бях. Мили, мили, зная; че ще ме оставиш. — Тя се отпусна като пречупен стрък в ръцете му; той я вдигна и се залови с целувки да разтваря стиснатите ѝ устни.

Тя си почиваше със затворени очи, като едва дишаше; а Прокоп, наведен над нея, наблюдаваше със свито сърце необяснимото спокойствие на това пламнало, напрегнато лице. Тя се сепна като от сън.

— Какво държиш във всички тия шишенца? Отровно ли е? — разглеждаше тя полиците и приборите му. — Дай ми някаква отрова.

— Защо?

— За в случай че поискат да ме откарат оттук.

Обезпокои го сериозното ѝ лице и за да я подведе, той почна да налива в малка мензурка тебеширен разтвор; но тя сама вече бе забелязала арсеника на кристали.

— Остави го — извика той, но тя вече го беше пхнала в чантата си.

— Значи ти може да се прочуеш — въздъхна тя. Как не помислих за това. Казваш, че ковчегът на Дарвин бил носен от херцози? Кои са били те?

— Толкова ли е важно.

Тя го целуна по лицето.

— Колко си мил! Как да не е важно?

— Щом толкова те интересува... Ейрджилският херцог и... Девъншайрският херцог — измърмори той.

— Наистина? — Тя се замисли толкова, че смръщи чело. — Никога не съм предполагала, че учените са толкова... И ти ми го каза с такова пренебрежение, какъв си! — Тя докосна гърдите и раменете му, като че ли той беше някаква нова вещ. — А ти, ти също ли би могъл? Наистина ли?

— Е, изчакай до погребението ми.

— Ах, да можеше да стане по-скоро — каза тя разсеяно и с наивна жестокост. — Ти ще бъдеш страшно красив, ако си прочут. Знаеш ли какво най-много ми харесва у тебе?

— Не знам.

— Аз също — каза замислено тя и се обърна към него с целувка. — Сега вече не знам. Сега е все едно кой си и какъв си. — Тя направи безпомощно движение с рамене. — Това е просто завинаги, разбираш ли?

Прокоп беше изумен от тази моногамна строгост. Тя стоеше пред него, загърната чак до очите си в сини лисици, и го гледаше с блестящ мек поглед в настъпващия здрач.

— Ох — въздъхна внезапно тя и се свлече на края на стола, — краката ми треперят. — И с наивно безсрамие започна да ги гали и разголва. — Как ще яздя сега? Ела, мили, намини при мене днес. Mon oncle Шарл днес го няма, но даже и да беше. Вече ми е все едно. — Тя стана и го целуна. — Сбогом.

На вратата спря, поколеба се и се върна при него.

— Убий ме, моля те — рече тя с увиснали ръце. — Убий ме!

Той я притегли с дланите си:

— Защо?

— За да не си отивам... и за да не бъда принудена никога, никога вече да идвам тук.

Той ѝ пошепна в ухото.

— ... Утре?

Погледна го и равнодушно наведе глава; това беше... все пак съгласие.

Дълго след нея той излезе във вълчия здрач. На сто крачки по-нататък някой се вдигна от земята и почна да чисти с ръкав дрехите си. Мълчаливият Холц.

XXXIV

Когато дойде след вечеря, не вярващ вече и целият нащрек, той едва я позна — толкова беше красива. Тя долови смаяния му и ревнив поглед, поглед, който я обливаше от главата до петите; и засия, и така му се отдаде с поглед, без да държи ни най-малко сметка за другите, че той потръпна. Имаше някакъв нов гост, d'Немон се казваше, дипломат или нещо такова: човек, монголски тип, с виолетови бърни и късо подстригана черна брада около лицето си. Той явно бе запознат с проблемите на физико-химията; Бекерел, Планк, Нилс Бор, Мълиган и подобни имена бяха непрекъснато в устата му; познаваше Прокоп от литературата и проявяваше изключителен интерес към работата му. Прокоп се увлече, разприказва се, забрави за миг да съзерцава принцесата; затова получи под масата такъв ритник в пищяла, че изпъшка и малко остана да ѝ го върне; в добавка му бе отправен и пламтящ от ревност поглед. В същия момент трябваше да отговори на глупавия въпрос на принц Сувалски, какво собствено представлява енергията, за която непрекъснато се приказва: той грабна захарницата, хвърли към принцесата възмутен поглед, като че ли се канеше да я замери с нея, и се зае да обяснява, че ако някой успее в един миг да раздвижи и освободи цялата енергия, съдържаща се ей в тази захарница, Монблан и Шамони ще хвъркнат във въздуха; но това нямало да се удаде на никого.

— Вие ще го направите — заяви d'Немон сериозно и убедено.

Принцесата се наведе през масата към него с цялото си тяло:

— Какво казахте?

— Казах, че той ще го направи — повтори d'Немон напълно уверено.

— Виждаш ли — каза високо принцесата и победоносно седна.

Прокоп се изчерви и не посмя да я погледне.

— А когато го направи — запитва тя жадно, — нали ужасно ще се прочуе? Като Дарвин!

— Когато го направи — отвърна d'Немон без колебание, — кралете ще смятат за чест да държат крайчеца на погребалното му покривало. Ако изобщо тогава има крале.

— Глупости — измърмори Прокоп, но принцесата запламтя от неизказано щастие. Сега за нищо на света не би я погледнал; мърмореше нещо, целият изчервен, и от смущение трошеше с пръстите си бучка захар. Накрая се осмели да вдигне очи; тя го гледаше право в очите с ужасна любов.

— Нали? — подхвърли му тя полугласно през масата.

Той разбра много добре: нали ме обичаш? — но се направи, че не е чул и бързо се загледа в покривката. За бога, това момиче е обезумяло или иска нарочно...

— Нали? — долетя през масата по-високо и по-настойчиво.

Той кимна бързо и я погледна с поглед, излъчващ радост. За щастие в общия разговор никой не ги забеляза; само лицето на d'Немон беше прекалено дискретно и безразлично.

Разговорът се водеше на различни теми, но по едно време d'Немон, явно всестранно осведомен човек, подхвана подробно да излага родословието на присъстващия фон Граун до тринайсетото столетие. С безкрайно любопитство принцесата се намеси в разговора; и ето че новият гост започна да изброява прадедите ѝ с такава леснина, като че ли ги знаеше на пръсти.

— Браво — извика принцесата, когато той стигна до 1007 година, в която първият Хаген положил основите на печорския баронат в Естония, след като убил някого там; по-нататък в древността генеалозите естествено не бяха стигнали. Но d'Немон продължи: документирано било, че този Хаген или Агън Едноръкия бил татарски княз, пленен при нашествие в Камска област: в персийската история е известен хан Аган, син на Гив хан, владетел на туркмените, узбеките, сартите и киргизите, и който пък бил син на Вейвуш, син от своя страна на Литай хан завоевателя. „Императорът“ Ли Тай се сочи от китайските извори като владетел на Туркмения, Джунгария, Алтай и Западен Тибет чак до Кашгар, който той опожарил, избивайки петдесет хиляди души, включително и китайския му властодържец, чиято глава наредил да стягат с мокро въже, докато се строшила като орех. За по-нататъшните предци на Ли Тай не се знаело нищо, нови данни може би щели да се получат, когато станели достъпни архивите в Лхаса. Синът

му Вейвуш, прекалено необуздан дори и за монголските нрави, бил пребит в Кара Бутак с пръти от шатри. Неговият пък син Гив хан оплячкосал Хива и върлувал чак до Итил, сиреч Астрахан, където се прославил с това, че наредил да ослепят две хиляди души, да ги навържат на въже и да ги изгонят в кубанските степи. Аган хан последвал примера му, предприемайки набези чак до Болгар, или с други думи до днешния Симбирск и там някъде бил пленен, отсекли му дясната ръка и го държали като заложник до момента, когато успял да избяга в Балтийската област при тамошните ливонци от чудски произход. След като бил покръстен от немския епископ Готил или Гутил, най-вероятно в религиозен екстаз той заклал на гробищата във Веро шестнадесетгодишния престолонаследник и взел сестра му за жена; по пътя на документирано двуженство той разширил владенията си чак до езерото Пейпус. Справка можело да се направи в летописите на Никифор, където вече е назован „княз Аген“, докато в йозелския летопис е титулуван „рекс Аген“. Потомците му, завърши тихо d’Немон, били прогонени, но не и детронирани; след което той стана, поклони се и остана да стои прав.

Нямате представа каква сензация предизвика това. Принцесата следеше жадно всяка дума на d’Немон, като че ли поредицата от татари-главорези беше най-великото нещо в света; Прокоп я гледеше изумен; окото ѝ не мигна дори при вестта за двете хиляди ослепени; безсъзнателно той се опитваше да открие татарски черти на лицето ѝ. Беше изключително красива, източила се беше някак си и почти като някое величество се беше затворила в себе си; изведнъж между нея и останалите се появи такава дистанция, че всички се изпъчиха като на дворцов прием и не се помръднаха повече, вперили очи в нея. На Прокоп дяволски му се искаше да удари с пестник по масата, да каже нещо грубо, да сложи край на тази застинала и някак си безпомощна сцена. Тя седеше със спуснати клепачи, като че ли очакваше нещо, а на гладкото ѝ чело се появи нещо като нетърпение: е хайде, какво чакате? Господата се спогледаха въпросително, погледнаха изправения d’Немон и един след друг започнаха да стават. Прокоп също се надигна, като не разбираше какво става. По дяволите, какво означава всичко това? Всички стояха изправени мирно с ръце по шевовите на панталоните си и гледаха към принцесата; едва сега принцесата ги погледна и даде знак с движение на главата си като някой, който

благодари за поздравления или дава разрешение за сядане. Наистина всички сядат; и едва след като седна отново, Прокоп разбра смаян: току-що всички бяха отдали почит на владетелската особа. В същия миг той се изпоти в пристъп на мъчителен гняв. Исусе Христе, и аз участвах в тази комедия заедно с всички други! Нима е възможно, нима няма да избухне смях от сполучливата шега, нима е възможно някой да вземе сериозно тая палячовщина?

В гърдите си той вече набираше омировски смях, за да избухне заедно с първите (та нали, за бога, всичко това бе един голям майтап?), но в този миг принцесата се изправи. Отведнъж всички станаха, Прокоп също, твърдо убеден, че сега ще гръмне смехът. Тя се огледа и спря очи на дебелия си cousin, той направи две-три стъпки към нея, с отвесно отпуснати надолу ръце, леко приведен напред, страшно смешен: слава богу, значи все пак е само майтап. Принцесата разменя с него няколко думи и кимва с глава: дебелият cousin се покланя и се отдръпва заднешком. Принцесата погледна към Сувалски; принцът се приближава, отговаря почтително, разказва някакъв приличен виц; принцесата се засмива и кимва с глава. Нима все пак е сериозно? Сега погледът на принцесата леко се спря върху Прокоп; но Прокоп не се помръдна. Господата се изправиха на пръсти и с напрежение го загледаха. Принцесата му даде знак с очи; той не се помръдна. Принцесата се насочи към един стар еднорък майор от артилерията, отрупан с медали, както Кибеле с цицките си. Майорът вече се изпъна, така че всичко по него издрънка, но принцесата с лек полукръгом застана плътно до Прокоп.

— Мили, мили — прошепна тя тихо и ясно, — нали? Ето че отново се мръщиш. Искам да те целуна.

— Принцесо — промърмори Прокоп, — какво означава този фокус?

— Не викай така. Работата е много по-сериозна, отколкото си представяш. Знаеш ли, че сега ще поискат да ме омъжат? — Тя потръпна от ужас. — Но сега, мили, измъкни се оттук. Тръгни по коридора и влез в третата стая и ме чакай. Трябва да те видя.

— Слушайте — поиска да каже нещо Прокоп, но тя вече кимна с глава и се насочи плавно към стария майор.

Прокоп не вярваше на очите си. Какви неща стават, не е ли това нагласен спектакъл, за да се посмеят. Тези хора сериозно ли вземат

ролите си? Дебелият cousin го хвана под ръка и дискретно го отведе настрани.

— Знаете ли какво значи това? — зашепна той развълнувай. — Старият Хаген ще получи удар, като разбере! Владетелски род! Видяхте ли тук оня ден престолонаследника? Щеше да има сватба, но се размина. Тоя човек, той сигурно нарочно е изпратен тук. Боже мой, какъв род!

Прокоп се освободи от него.

— Извинете — измънка той, измъкна се колкото се може по-непохватно в коридора и влезе в третата стая. Това беше някакво кътче за пиене на чай със затъмнени лампи, с лакирани вещи, червен порцелан, перденца и подобни глупости. Прокоп се разхождаше с ръце на гърба и бръмчеше в миниатюрната стаичка като голяма муха, блъскаща се в стъклото на прозореца. По дяволите, нещо беше се изменило; заради няколко въшливи татарски главорези, от които всеки сериозен човек би трябвало да се срамува... Много хубаво потекло, благодаря, не ми трябва! И заради тези няколко хуни идиотите направо се вдървяват, лазят по корем, а тя, тя самата — Голямата муха задъхана се спря. Сега ще дойде... татарската княгиня и ще каже: Мили, мили, между нас всичко е свършено; ти разбираш, че правнучката на Ли Тай хан не може да се люби с общарски син. Чук, чук, чуваше в главата си ударите на бащиното си чукче и му се струваше, че долавя тежкия, дъбилен дъх на кожа и острата, неприятна миризма на общарско лепило; а майка му със синя престилка стоеше, бедната, цялата зачервена над малката печка.

Голямата муха бясно забръмча. Разбира се, княгиня! Ти направо си си загубил ума бе, човек! Сега, като дойде, ще коленичиш, ще удариш глава о земята и ще кажеш: Милост, татарска княгиньо; повече няма да се изпречвам пред очите ви.

Стаичката за пиене на чай ухае леко на дюли и тъне в мътно и меко сияние; отчаяната муха блъска главата си в стъклата и стене с почти човешки глас. Ти ум имаш ли бе, глупако?

Принцесата бързо, тихо се вмъкна в стаята. До вратата протегна ръка към електрическия ключ и загаси осветлението; в тъмнината Прокоп усети една ръка, която леко го докосна по лицето и се обви около врата му. Той сграбчи принцесата в ръцете си; толкова е лека и почти безплътна, че той се докосваше до нея със страх, като до нещо

крехко и паяжинообразно. Леки като дихание целувки полъхват лицето му и тя шепне нещо неразбираемо; косите на Прокоп настръхват от ефирните ѝ милувки. Сякаш електрически ток преминава през крехкото тяло, ръката се притиска по-силно към шията му и влажните ѝ устни докосват устата му в безгласен и настойчив разговор. С една безкрайна вълна, с цял прилив от тръпки тя все по-силно и по-силно завладява Прокоп; притегля към себе си главата му, притиска към него гърди и колене, обвива го с двете си ръце, впива устни в устните му; страшна, болезнена прегръдка, смазваща и няма, удар на зъби о зъби, стенание на човек, който се задушаваше; олюшват се неравномерно в гърчещо се обятие, да не се изпуснат! Да се задавят! Да се сраснат или да умрат! Тя изхлипа и се пречупи отмаляла; той освободи страшните клещи на ръцете си, тя се измъкна, олюля се като пияна, извади от пазвата си кърпичка и избърса устните си от слюнка или от кръв; и без дума да каже, влезе в съседната осветена стая.

С пръскаща се глава Прокоп остана в тъмнината. Струваше му се, че прегръдката беше на раздяла.

XXXV

Дебелият cousin беше прав: от радост старият Хаген получи удар, но ударът не можа да го довърши окончателно. Хаген лежеше безпомощно в обкръжение на лекари и се мъчеше да отвори лявото си око. Спешно бяха извикали oncle Рон и други роднини; старият княз непрестанно се опитваше да вдигне левия си клепач, за да погледне дъщеря си и да ѝ каже нещо с единственото си живо око.

Тя изскочи гологлава, както си беше до леглото му, и изтича при Прокоп, който от сутринта дебнеше в парка. Без да обръща внимание на Холц, тя го целуна бързо и го хвана под ръка; само ей тъй, между другото, спомена за баща си и oncle Шарл, замислена за нещо друго, разсеяна и нежна. Притискаше се до него и му се умилкваше и веднага след това, отнесена кой знае къде, отново са умисли. Той започна да я закача и да се шегува с татарската династия... така, малко остричко; тя го стрелна с очи и заговори за друго, примерно за вчерашния следобед.

— До последния миг си мислех, че няма да дойда при тебе. Знаеш ли, че съм почти на трийсет години? На петнайсет се влюбих страшно в нашия капелан. Отидох да се изповядвам при него, за да го видя отблизо; и понеже се срамувах да кажа, че съм краля или лъгала, изповядах му се, че съм блудствала, не знаех какво значи това, и той бедният се видя в чудо, докато ме разубеди. Сега вече не бих могла да му се изповядам — завърши тя тихо и на устните ѝ трепна някаква горчилка.

Прокоп беше обезпокоен от непрекъснатия ѝ самоанализ, зад който долавяше остро самоизмъчване. Стараеше се да намери някаква друга тема, но установяваше с ужас, че ако не говорят за любов, нямат всъщност какво да си кажат. Намираха се на крепостта; принцесата с някакво облекчение се връщаше назад, ровеше се в спомените си и разказваше незначителни случки из живота си, разкриваше някои интимни неща за себе си.

— Скоро след тази изповед наехме учител по танци и той се любеше с моята гувернантка, една дебела жена. Аз разбрах и... ги

видях, разбираш ли? Ох, да знаеш как се отвратих! Но ги следях и... Не можех да го разбера. Но веднъж по време на танц изведнъж го разбрах, когато той ме притисна до себе си. След това вече той изобщо не посмя да ме докосне; аз дори... стрелях по него с флоберов пистолет. И двамата трябваше да ги махнат.

— По това време... ужасно ме измъчваха с математиката. Тя просто не ми влизаше в главата, разбираш ли? Учеше ме един зъл професор, прочут учен; вие, учените, всички сте особени. Даваше ми задача и гледаше часовника си; за един час трябваше да я реша. И когато оставах пет минути, четири минути, три минути, а при мене все още не се получавах нищо, изведнъж... сърцето ми се разтупваше и ме обземаше... едно такова страшно усещане — тя заби пръсти в ръката на Прокоп и просъска. — По-късно очаквах тия часове дори с удоволствие.

— На деветнайсет години ме сгодиха; ти не си и предполагал, нали? И тъй като вече знаех всичко, годеникът ми трябваше да се закълне, че никога няма да ме докосне. След две години го убиха в Африка. Аз правих такива истории — от романтика ли, що ли, — така че след това вече никога не са ме карали да се омъжвам. Мислех си, че с това всичко е свършило.

— А знаеш ли, тогава аз всъщност само съм си втълпявала, самовнушавала съм си, че съм останала да му дължа нещо, и че дори и след смъртта му би трябвало да удържа на думата си; докато накрая всичко това ме накара да си въобразя, че съм го обичала. Сега виждам, че съм разигравала всичко това само за пред себе си; и че не съм чувствала нищо повече, нищо повече от глупаво разочарование.

— Нали е странно, че трябва да ти разказвам такива неща за себе си? Знаеш ли колко приятно безсрамие изпитваш, като разказваш всичко за себе си; човек чак потръпва, като че ли съблича нещо от себе си.

— Когато ти дойде тук, още от пръв поглед ми се стори, че си като онзи професор по математика. Аз дори се страхувах от тебе, мили. Сега пак ще ми зададе такава задача, уплаших се аз, и сърцето ми веднага се разтуптя.

— Коне, коне, те просто ме опияняваха. Мислех си, че като имам коне, нямам нужда от любов. И яздох като бясна.

— Винаги ми се е струвало, че любовта, разбираш ли, е нещо просташко и... страшно грозно. Знаеш ли, сега вече не ми се струва така; и тъкмо това ме ужасява и унижава толкова. И в същото време ме радва, че съм като всяка друга. Когато бях малка, се страхувах от водата. Учеха ме да плувам на сухо, но в езерото не смеех да вляза; бях си втълпила, че там има паяци. И веднъж неочаквано бях обзета от някаква смелост или отчаяние: затворих очи, прекръстих се и скочих. Не ме питай колко горда се чувствувах след това: като че ли бях издържала изпит, като че ли бях разбрала всичко, като че ли цялата се бях променила. Като че ли едва тогава бях станала голяма... Мили, мили, забравих да се прекръстя.

* * *

Привечер тя дойде в лабораторията неспокойна и смутена. Когато я взе в обятията си, тя с ужас започна да заеква:

— Отвори окото си, о-о-о!

Имаше пред вид стария Хаген.

Следобед (Прокоп я беше следил като луд) тя бе имала дълъг разговор с oncle Рон, но не искаше да приказва за това. Изобщо човек имаше впечатление, че страшно иска да се отърве от нещо; хвърляше се в обятията на Прокоп така зажадняло и всеотдайно, като че ли искаше на всяка цена да се опияни до безсъзнание. Накрая тя се отпусна със затворени очи, отмаляла като вейка; той помисли, че спи, но тя внезапно зашепна:

— Мили мой, най-миличък, аз ще направя нещо, ще направя нещо ужасно; но след това, след това вече не бива да ме изоставяш. Закълни се, закълни ми се — натърти диво тя и скочи, но веднага се овладя. — Ох не, какво ли би могъл да ми обещаеш? На карти ми излезе, че ще си отидеш. Ако искаш да го направиш, направи го, направи го още сега, докато не е късно.

Прокоп, естествено, изфуча като ракета: обвини я, че иска да се отърве от него, че се е главозамаяла от татарска гордост и в какво ли не още. Тя се ядоса и се развика, че той е подъл и жесток, че му забранява да се държи така с нея, че... че...; но едва бе успяла да каже това и ето че вече отново се обеси на врата му, сломена и разкайна:

— Какво животно съм аз, нали? Не исках да го кажа. Знаеш ли, принцесата не крещи никога; свъсва вежди, обръща се и край, толкова; но аз ти крещя като... като че ли съм ти жена. Бий ме, моля ти се. Ще видиш, ще ти покажа, че и аз бих могла...

Тя го пусна и съвсем неочаквано, така както си беше, се залови да разтребва лабораторията; дори намокри парцала с вода от чешмата и коленичейки, започна да забърсва пода. Нещо като покаяние: но ѝ хареса. Тя се разпали, размахваше с парцала по пода и си тананикаше песничка, която беше чула от някоя слугиня, „Като идеш да си легнеш“ или нещо подобно. Той поиска да я вдигне.

— Не, почакай — възпротиви се тя — и тук трябва. — И се завря с парцала под масата.

— Ела тук, ако обичаш — чу се след малко изпод масата учудено.

Като мърмореше малко смутен, той се вмъкна при нея. Тя седеше, обхванала коленете си с ръце.

— Не, погледни само как изглежда масата отдолу. Никога досега не съм я виждала така. Защо е такава? — Тя допря ръка до лицето му, съвсем изстинала от мокрия парцал. — Уф, студена съм, нали? Ти целият си така грубо изработен, както масата отдолу; това е най-хубавото у тебе. Други... другите хора съм ги виждала само така, разбираш ли? Откъм гладката им, рендосана страна; а ти, в тебе още от пръв поглед личат дъските, пукнатините и всички ония неща, разбираш, от които е сковано човешкото същество в едно цяло. Ако човек прекара пръст по тебе, ще си забие в него някоя треска; а наред с това всичко е изработено толкова хубаво и здраво — човек започва да вижда тия неща по-иначе и... по-сериозно, отколкото откъм гладката страна. Това си ти.

Тя се сгуши до него като стар приятел.

— Представи си сега, че се намираме в някаква палатка или в горска колиба — зашепна тя изумена. — На мене никога не ми позволяваха да играя с момчета; но понякога... тайно... отивах при момчетата на градинаря, катерех се с тях по дърветата и прескачах оградите... После в къщи се чудеха защо са ми скъсани гащите. И когато се загубвах, така отивах при тях, сърцето ми така приятно тупкаше от страх. Когато идвам при тебе, ме обзема същият красив страх, както тогава.

— Колко хубаво съм се скрила сега — мъркаше тя щастливо, положила глава на коленете му. — Тук нищо не може да ме обезпокои. Аз съм обърната откъм opakото, като масата; обикновена жена, която за нищо не мисли и само се люлее. Защо на човек му е толкова хубаво, когато е скрит? Ето виждаш ли, сега зная какво е щастието; трябва само да си затвориш очите... и да се смалиш... да станеш съвсем малък, за да не могат да те намерят...

Той леко я полюшваше и милваше разпръснатата ѝ грива; но очите му се бяха втренчили над главата ѝ в празното.

Тя рязко извърна лице към него.

— За какво си мислеше сега?

Той плахо отклони поглед. Нима можеше да ѝ каже, че беше видял пред себе си татарската принцеса в зенита на славата ѝ, височайше същество, вкаменено от гордост, и че тя беше тази, която и сега... която с мъка и копнеж...

— Нищо, нищо — промърмори той над покорното и щастливо клъбце на коленете му и погали мургавото личице. То поруменя от любовна страст.

XXXVI

По-добре щеше да стори, ако не беше идвал тази вечер; но той дойде тъкмо затова, защото му беше забранила. Oncle Шарл беше много, много любезен с него; за нещастие той видя как двамата в съвсем неподходящ момент и пред погледите на всички си стискаха ръцете и дори си сложи монокъла, за да види по-добре; едва сега принцесата издърпа ръката си и се изчерви като ученичка. Oncle се приближи до нея, пошепна ѝ нещо и я изведе. След това тя вече не се върна; дойде само Рон, без да дава вид, че се е случило нещо, и разговаря с Прокоп, сондирайки много дискретно на чувствителните места. Прокоп се държа необикновено мъжествено, не издаде нищо, което успокои нашия вуйчо, ако не по същество, то поне формално.

— В обществото се налага да се проявява голяма, голяма предпазливост — заключи той, като едновременно смъмри и посъветва Прокоп; а Прокоп почувства огромно облекчение, когато веднага след това той го остави да размишлява за смисъла на последните му думи.

Но това не беше най-лошото, по всичко личеше, че в замъка подготвиха нещо; особено по-възрастните роднини бяха станали много важни.

Рано сутринта, когато Прокоп обикаляше замъка, при него изтича камериерката и задъхано му предаде да отиде веднага в брезовата горичка. Той се отпрати нататък и трябваше да чака доста дълго. Най-сетне принцесата се появи, като тичаше с дългите, грациозни скокове на Диана.

— Скрый се — прошепна тя бързо. — Oncle иде след мене.

Те хукват, хванали се за ръце, и изчезват в гъстата листовина на черния люляк; Холц, търсейки напразно друг гъсталак, се просва пожертвователно в копривата. Сега вече се задава светлата шапка на oncle Рон: върви бързо и се оглежда наляво и надясно. Очите на принцесата искрят от радост като на млад женски паун; в храстите мирише на влага и на гнило, тайнственият живот на насекомите пъпли по клонките и коренчетата, като в джунглата е; и недочакала

опасността да премине, принцесата притегля към себе си главата на Прокоп. Опитва между зъбите си вкуса на целувките, като че ли са зрънца от калина или дренки, тръпчиви и мили плодове; всичкото е мамене, игра, проследяване и отбягване, една толкова нова и изненадваща наслада, че им се струва, сякаш се виждат за пръв път.

Този ден тя не дойде; извън себе си от всевъзможни подозрения, той се отправи към замъка; тя го чакаше, като се разхождаше, с Егончо, обвиняла ръка около шията му. Щом го видя, остави Егон и тръгна към него бледа, смутена, преодолявайки някакво отчаяние.

— Oncle вече знае, че съм била при теб — каза тя. — Господи, какво ще стане сега! Струва ми се, че ще те махнат оттук. Не мърдай сега, наблюдава ни от прозореца. Следобед той разговаря с оня... оня... — Потръпна. — С директора, разбираш ли? Караха се... Oncle просто искаше да те пуснат, да те оставят да избягаш или нещо подобно. Директорът побесня, не искаше и да чуе. Щели да те закарат някъде другаде... Мили, бъди тук през нощта; ще изляза, ще избягам, ще избягам...

Тя наистина дойде; дотича задъхана, като хлипаше със сухи и широко разтворени очи.

— Утре, утре — поиска да каже нещо тя, но изведнъж на рамото ѝ се отпусна силна и ласкава ръка. Беше oncle Рон.

— Иди си в къщи, Минке — нареди той с нетърпящ възражение глас. — А вие ще почакате тук — обърна се към Прокоп, и като я прегърна през раменете, насила я поведе към замъка. След малко се върна и хвана Прокоп под ръка.

— Мили мой — каза той без гняв, сдъвквайки някаква тъга, — много, дори прекалено добре ви разбирам вас младите; и... ви съчувствам. — Той махна безнадеждно с ръка. — Стана това, което не трябваше да става. Аз, разбира се, не искам и... дори не мога да ви съдя. Напротив, признавам, че... естествено... Очевидно. — Това естествено беше лошо начало и le bon prince се опита да намери друго. — Мили приятелю, уважавам ви и... наистина... ви обичам много. Вие сте честен... и гениален човек, което днес рядко се среща събрано на едно място. Малцина са тези, към които съм изпитвал такава симпатия. Зная, че ще стигнете твърде далеч — изтърси той с облекчение. — Вярвате ли ми, че не ви мисля злото?

— Съвсем не — отговори Прокоп тихо, като се пазеше да не влезе в някакъв капан.

Le bon oncle се смути.

— В такъв случай съжалявам, безкрайно съжалявам — запъна се той. — За това, което исках да ви кажа, е необходимо — да — пълно и взаимно доверие...

— Mon prince — прекъсна го учтиво Прокоп, — както знаете, тук аз не съм в завидното положение на свободен човек. Мисля, че при тези обстоятелства нямам основание да ви вярвам чак толкова...

— Е, да — отдъхна си oncle Рон, зарадван от този обрат. — Безусловно сте прав. Вие намеквате за своето. Тъх, за досадния факт, че се намирате тук под наблюдение? Ето, точно за това исках да говоря с вас. Мили приятелю, що се отнася до мене... Още от самото начало... и с възмущение... аз съм осъждал този начин... да ви държат в завода. Това е незаконно, брутално и... като се имат пред вид вашите качества, просто нечувано. Аз съм предприемал редица стъпки... Разбирате ли, още преди — добави той бързо. — Интервенирал съм на други и на по-високи места, но... властите пред вид известното международно напрежение са... в паника. Вие сте интерниран тук под обвинение в шпионаж. Няма какво да се прави, освен — и mon prince се наведе към ухото на Прокоп, — освен да ви се удаде да избягате. Доверете ми се и аз ще ви осигуря условия. Честна дума.

— Какви условия? — безразлично подхвърли Прокоп.

— Просто... ще го направя сам. Ще ви взема в моя автомобил и — мен тук не могат да ме задържат, разбирате ли? Останалото по-късно. Кога искате?

— Извинете, аз изобщо не желая — отвърна определено Прокоп.

— Защо? — побърза да попита oncle Шарл.

— Първо... не желая вие, mon prince, да рискувате толкова. Личност като вас...

— И второ?

— Второ, тук започна да ми харесва.

— А освен това, освен това?

— Нищо повече — усмихна се Прокоп и издържа изпитателния, сериозен поглед на принца.

— Слушайте — обади се oncle Рон след малко, — не исках да ви го казвам. Става дума за това, че след ден-два предстои да бъдете

преместен другаде, в крепостта. Все заради обвинение в шпионаж. Не можете да си представите. Мили приятелю, избягайте, избягайте, докато е време!

— Истина ли е това?

— Честна дума.

— В такъв случай... в такъв случай ви благодаря, че ме предупредихте навреме.

— Какво ще направите?

— Е, ще се подготвя — заяви Прокоп кръвожадно. — Mon prince, можете да ГИ предупредите, че това... няма да стане... така лесно.

— Какво — какво — така така, моля — заекна oncle Шарл.

Прокоп завъртя ръка, та чак въздухът засвистя, и хвърли нещо въображаемо пред себе си.

— Бум — каза той.

Oncle Рон изтръпна.

— Вие искате да се отбранявате?

Прокоп не каза нищо; натикал ръцете си в джобовете, той се мръщеше страшно и размишляваше.

Oncle Шарл, целият светличък и слабичък в тъмнината, се приближи към него.

— Вие... вие толкова ли я обичате? — каза той, почти заеквайки от възмущение или от удивление.

Прокоп не отговори.

— Обичате я — повтори Рон и го прегърна. — Бъдете силен. Напуснете я, заминете! Тая работа не може да остане така, разберете, разберете най-сетне! До къде ще доведе това? Моля ви, за бога, съжалете я; спестете ѝ скандала; нима си мислите, че би могла да ви бъде жена? Тя ви обича, но — е много горда; ако трябва да се откаже от титлата си на принцеса... О, това е невъзможно, невъзможно! Не искам да зная какво е имало между вас; но ако я обичате, заминете! Заминете бързо, заминете още тази нощ! В името на любовта замини, приятелю; заклевам те, моля те от нейно име; ти я направи най-нещастната жена — не ти ли стига? Пази я, след като тя не може да се опази! Ти я обичаш? Тогава пожертвай се!

Прокоп стоеше неподвижен, с наведено чело като овен; но le bon prince долавяше как тоя черен, груб дръвник се цепи отвътре и пръска

от болка. Съчувствие сви сърцето му, но той имаше още едно оръжие в запас, нямаше как, трябваше да си послужи и с него.

— Тя е горда, фантастична, безумно честолюбива, от дете си е такава. Сега ни бяха предадени документи с изключителна стойност; тя е княгиня, равна по произход на която и да било владетелска фамилия. Ти не разбираш какво означава това за нея. За нея и за нас. Може би това са предразсъдъци, но ние *живеем* с тях. Принцесата, Прокоп, ще се омъжи. Тя ще вземе един велик херцог без трон; той е добър и пасивен човек, но тя, тя ще воюва за короната; защото воюването, това е характерът ѝ, мисията ѝ, гордостта ѝ. Сега пред нея се разкрива това, за което е мечтала. Само ти стоиш още между нея и... бъдещето ѝ; но тя вече се е решила, сега вече само съвестта я измъчва.

— Охооо — изрева Прокоп, — значи така било? И — и ти си мислиш, че сега, сега ще отстъпя? Почакай само и ще видиш!

И докато oncle Рон се опомни, той изчезна в мрака, като препусна с всички сили към лабораторията.

Холц мълчаливо го последва.

XXXVII

Когато стигна до лабораторията, поиска да затръшне вратата под носа на Холц, за да се заключи и барикадира отвътре; но Холц успя навреме да прошепне „Принцесата“.

— Какво има? — обърна се рязко срещу него Прокоп.

— Благоволи да ми заповяда да бъда с вас.

Прокоп не беше в състояние да потисне радостната изненада.

— Подкупи ли те?

Холц поклати глава и пергаментовото му лице за пръв път се усмихна.

— Подаде ми ръка — рече той учтиво. — Обещах й, че нищо няма да ви се случи.

— Добре. Имаш ли пушка? Ще пазиш вратата тогава! Никой не бива да влиза при мен, разбра ли?

Холц кимна; и Прокоп извърши основен стратегически преглед на цялата лаборатория, за да се убеди в нейната непревземаемост. Успокоен донякъде, той разположи върху масата различни тенекиени кутии и други металически съдове, всичко, което можа да събере, и твърде зарадван, откри цял куп гвоздеи; след което се хвана на работа.

На сутринта Карсон сякаш съвсем случайно се потътри към лабораторията на Прокоп; още отдалеч го забеляза пред постройката, как, съблякъл самото си, се упражняваше явно в хвърляне на камъни.

— Много добър спорт — извика той отдалеч весело.

Прокоп бързо си облече самото.

— Добър и полезен — отговори той с желание. — Какво има да ми кажете?

Джобовите на самото му се бяха страшно издули и нещо тропаше в тях.

— Какво има в джобовете ви? — попита небрежно Карсон.

— Ами хлорацид — отговори Прокоп. — Избухлив и задушлив хлор.

— Хм. Защо го носите в джобовете си?

— Ей така, от келешлък. Имате ли да ми кажете нещо?

— Сега вече нищо. Засега по-добре нищо — каза Карсон обезпокоен, като се държеше на почтено разстояние. — И какво още носите в тези — в тези кутийки?

— Гвоздеи. А това — каза той, като извади от джоба на панталоните си кръгла кутийка от вазелин — е бензол-тетраоксозонид, новост, dernier cri^[1]. Е?

— Не е нужно да го размахвате така — изказа мнението си Карсон, като отстъпи още по-назад. — Може би имате някакво желание?

— Желание? — рече приветливо Прокоп. — Бих искал да ИМ предадете нещо. Преди всичко, че няма да напусна това място.

— Добре, разбира се. А по-нататък?

— И това, че ако някой посегне непредпазливо на мене... или пък поиска съвсем без нужда да ми нанесе телесна повреда... Надявам се, че нямате намерение да ме оставите да бъда убит.

— Съвсем не. Честна дума.

— Можете да се приближите.

— Няма ли да хвъркнете във въздуха?

— Ще внимавам. Искях да ви кажа още, никой да не влиза тук, в моята крепост, когато ме няма. Вратата е свързана с взривател. Ама внимавайте, моля ви се; зад вас има мина.

— Мина?

— Само с диазобензолнерхлорат. Трябва да предупредите хората. Тук никой няма работа, нали? Освен това имам известни основания... да се чувствам застрашен. Бих искал да наредите на Холц лично да ме охранява... от всяко посегателство. С оръжие в ръка.

— Това не е възможно — измърмори Карсон. — Холц ще бъде преместен.

— Ами — протестира Прокоп. — Аз се страхувам да оставам сам, разбирате ли? Бъдете любезен да му наредите. — Той започна да се приближава многообещаващо към Карсон, като подрънкваше със съдържанието на джобовете си, сякаш целият беше от тенеке и гвоздеи.

— Е, нека бъде така — отговори бързо Карсон. — Холц, ще охранявате господин инженера. Ако някой поиска да му стори нещо. По дяволите, правете, каквото искате. Желаете ли още нещо?

— Засега нищо. Ако имам нужда от нещо, сам ще дойда при вас.

— Благодаря ви най-учтиво — изсумтя Карсон и бързо избяга от опасния район. Но едва беше стигнал в канцеларията си и се беше заел да телефонира по всички посоки най-необходимите разпореждания, когато по стълбите се чу дрънчене и през вратата стремително нахлу Прокоп, така натъпкан с бомби от тенекиени кутии, че дрехите му се пръскаха по шевовете.

— Слушайте — обърна се към него Прокоп, пребледнял от яд. — Кой е дал заповед да не ме пускат в парка? Или веднага ще отмените заповедта, или...

— Останете малко по-далеч, а? — извика Карсон, застанал зад бюрото. — Какво ме засяга, по дяволите вашата — вашият парк? Вървете си...

— Момент — прекъсна го Прокоп и се зае търпеливо да му обяснява. — Да предположим, че има обстоятелства, когато... когато на хората им е все едно какво ще се случи — изрева той внезапно, — разбирате ли? — Като вдигна шум с дрънкане и тропане, той се хвърли към стенния календар. — Вторник, днес е вторник! А тук, тук имам. — Той забърка трескаво из джобовите си, докато измъкна една порцеланова сапунерка, доста хлабаво свързана с канап. — Засега петдесет грама. Знаете ли какво е това?

— Крататит? Вие ни го носите? — възкликна Карсон, озарен от внезапна надежда. — Тогава, тогава, разбира се...

— Тогава нищо — ухили му се Прокоп и пусна кутийката в джоба си. — Но ако ме ядосвате, тогава... тогава мога да го поръся където си пожелаея, нали? Е?

— Е? — повтори Карсон механически, напълно сломен.

— Ами разпоредете се да изчезне оня дангалак на входа. Имам желание да се разходя из парка.

Карсон бързо изгледа Прокоп и плюна под краката си.

— Тфу — извика той убедено, — как можах така глупаво да го изиграя!

— Ами да — съгласи се Прокоп. — Но и аз навреме не се сетих, че разполагам с тоя коз. Е, какво ще кажете?

Карсон вдигна рамене.

— Засега... Боже мой, та това е дребна работа! Ужасно се радвам, че мога да сторя това за вас. Честна дума, страшно много се

радвам. А вие? Ще ни дадете ли тези петдесет грама?

— Не. Сам ще ги унищожа; но... преди това искам да се убедя, че остава в сила старият ни договор. Свободно движение и такива ми ти, а? Спомняте ли си?

— Старият договор — измърмори Карсон. — Дяволите да го вземат стария договор. Тогава още не бяхте — тогава още не бяхте се свързали.

Прокоп направи скок към Карсон, така че всичко по него издрънча.

— Какво казахте? Какво не съм се бил свързал?

— Нищо, нищо — побърза да каже Карсон, примигвайки бързо. — Аз нищо не зная. Личните ви работи не ме интересуват. Щом искате да се разхождате из парка, то си е ваша работа, нали? Само вървете си вече по-живо, по-здраво и...

— И слушайте — каза Прокоп със съмнение в гласа, — да не ви е хрумвало да прекъснете електричеството за лабораторията ми. Защото ще...

— Добре, добре — увери го Карсон. — Статукво, нали? Всичко най-хубаво. — Уф, пустият му човек — добави той сломено, след като Прокоп беше затворил вече вратата.

Като подрънкваше с железарията, Прокоп навлезе в парка, тежък и масивен като гаубица. Пред замъка стояха група господа; достатъчно беше да го зърнат в далечината и започнаха малко объркано да отстъпват, явно вече информирани за бризантния и зареден свиреп единак; гърбовете им изразяваха най-силното възмущение, че „се търпи такова нещо“. Ей там господин Крафт се разхожда с Егон, провеждайки перипатетично обучение; щом съзря Прокоп, той остави Егон и се втурна към него.

— Можете ли да ми подадете ръката си? — попита той и се изчерви от собственото си геройство. — Сега сигурно ще ме изгонят — каза гордо.

Прокоп разбра от Крафт, че в замъка се разнесло с бързината на светкавица, че той, Прокоп, бил анархист; и тъй като тъкмо днес вечерта тук трябвало да пристигне един престолонаследник... С една дума, те искали да телеграфират на Негово Височество да отложи пристигането си; тъкмо се бил събрал голям семеен съвет.

Прокоп се обърна кръгом и тръгна към замъка. Когато го видяха двамата камериери в коридора, светкавично му сториха път и се притиснаха към стените, оставяйки мълчаливо да премине гърмящият зареден нападател. Съветът заседаваше в големия салон, oncle Рон се разхождаше угрижено, по-възрастните роднини ужасно се нервираха от наглостта на анархистите, дебелият cousin мълчеше, а някакъв друг господин разгорещено предлагаше просто да се изпратят войници срещу тоя обезумял човек; или да се предаде, или да го застрелят. В този миг вратата се отвори и Прокоп с дрънкане нахълта в салона. Потърси с поглед принцесата; нямаше я и докато всички се бяха вцепенили от страх и станаха на крака в очакване на най-лошото, Прокоп се обърна прегракнал към Рон:

— Ида само да ви кажа, че на престолонаследника нищо няма да му се случи. Ясно, нали. — Даде знак с глава и се отдалечи могъщ като статуята на рицар в бран.

[1] Последен вик — бел.прев. ↑

XXXVIII

Коридорът беше празен. Прокрадна се по най-тихия възможен начин към покоите на принцесата и зачака пред вратата, неподвижен като тенекиения рицар там долу във вестибюла. Изтича камериерката, извика страшно, като че ли бе видяла плашило, и изчезна вътре в стаята. След малко тя отвори вратата съвсем слисана и отдръпвайки се без думи, му посочи да влезе вътре, след което изчезна с най-голяма бързина. Принцесата вяло се помъкна да го посрещне; загърната в дълъг пенъоар, тя явно току-що беше станала от леглото, косите над челото ѝ бяха сплъстени и мокри, като че ли само преди миг беше махнала разхлаждащия компрес, беше сивкаво бледа и грозна. Овеси се на врата му и повдигна към него устните си, напукани от треска.

— Колко си добър — прошепна тя унесена. — Главата ми се пръска от мигрена, о господи! Джобовете ти били пълни с бомби разправят? Не се страхувам от тебе. Върви си сега, не съм хубава. На обяд ще дойда при тебе, няма да отида да се храня, ще кажа, че не ми е добре. Върви. — Докосна устата му с обелените си и напукани устни и закри лицето си, за да не я гледа.

Придружен от Холц, той тръгна към лабораторията; всеки се спираше пред него, правеше му път и предпочиташе да отскочи чак зад канавката. Той отново се залови за работа като бесен; смесваше вещества, които никой не би се сетил да смесва, сяпко и напълно уверен, че ще получи взрив: пълнеше с тях шишенца, кибритени кутийки, бурканчета, тенекиени кутии от консерви, всичко, което му попадеше под ръка; масата, первазите на прозорците, целият под бяха претъпкани от всичко това, вдигаше крак, за да прекрачи, но вече нямаше къде да стъпи. Следобед при него се вмъкна принцесата, забулена с воал и загърната с наметало чак до носа. Той се втурна към нея, поиска да я прегърне, но тя го отблъсна.

— Не, не, днес не съм хубава. Моля те, работи; ще те гледам.

Тя седна на края на един стол точно в средата на страшния арсенал от оксозонидови експлозивни. Със стиснати устни, Прокоп

бързо претегляше и смесваше нещо; сместа засъска, замириса на кисело, той с безкрайно внимание я прекара през филтър. Тя наблюдаваше ръцете му с неподвижни, горящи очи. И двамата си мислеха, че днес ще пристигне престолонаследникът.

Погледът на Прокоп търсеше нещо върху полицата с химикалите. Тя стана, повдигна воала, прегърна го около врата и силно притисна сухите си стиснати устни в неговите. Клатушкаха се като пияни между шишетата с неустойчив оксозобензол и ужасните фулминати, една няма и гърчеща се двойка; но тя отново го отблъсна и седна, като закри лицето си. Следен от погледа ѝ, Прокоп заработи още по-бързо и приличаше на хлебар, който меси тесто за хляб; и това щеше да бъде едно от най-дяволските вещества, които човек е успял някога да създаде; невъзпитана материя, бясно и страшно чувствително течено масло, самата сприхавост и страст. И ето, прозрачно е като водата, летливо като етера, това е, значи, работата: нещо страшно и непредвидимо бризантно, най-необузданата експлозивност. Прокоп се огледа къде да постави шишетата с още ненаименуваното вещество. Тя се усмихна, взе шишето от ръката му и го сложи в скута си между събраните си ръце.

Навън Холц извика на някого „Стой“. Прокоп изтича. Беше oncle Рон, застанал безразсъдно близо до мината.

Прокоп отиде чак до него.

— Какво търсите тук?

— Минка търся — рече oncle Шарл кротко. — Не е добре, и затова.

Устните на Прокоп се сгърчиха.

— Елате да я вземете — каза той и го въведе вътре.

— А, oncle Шарл — поздрави го любезно принцесата. — Ела да погледнеш, ужасно интересно е.

Oncle Рон изпитателно я изгледа, разгледа стаята и въздъхна облекчен.

— Не трябваше да правиш това, Минка — каза той укорително.

— Защо не? — възрази невинно тя.

Той безпомощно погледна Прокоп.

— Защото... защото имаш температура.

— Тук се чувствам по-добре — рече тя спокойно.

— Изобщо не би трябвало... — въздъхна le bon prince, сериозно намръщен.

— Mon oncle, знаеш много добре, че аз правя каквото си искам — приключи тя решително семейната сцена, докато Прокоп вдигаше от стола кутийката с фудроянтното диазосъединение.

— Седнете — покани той вежливо Рон.

Oncle Шарл не изглеждаше възхитен от положението.

— Не ви ли пречим — ... не ти ли пречим в работата? — попита той без всякакъв смисъл Прокоп.

— Съвсем не — отговори му Прокоп, като стриваше между пръстите си инфузорна пръст.

— Какво е това, което правиш?

— Експлозивни. Шишето, моля — обърна се той към принцесата.

Тя му го подаде и каза предизвикателно и високо:

— На!

Oncle Рон трепна като унижен; но веднага след това вниманието му бе приковано от бързата наистина, но безкрайно предпазлива старателност, с която Прокоп отмерваше капки от бистрата течност върху купчинката инфузорен прах.

Прокашля се и попита:

— По какъв начин може да се задейства?

— Чрез сътресение — отговори Прокоп, като продължаваше да отмерва капките.

Oncle Шарл се обърна към принцесата.

— Ако те е страх, oncle — каза тя сухо, — можеш и да не ме чакаш.

Той седна примирен и почука с бастуна си консервената кутия от калифорнийски праскови.

— Какво има тук?

— Това е ръчна бомба — обясни Прокоп. — Хексанит рофенилметилнитрамин и гайки. Вземи го и виж колко тежи.

Oncle Рон се смути.

— Не е ли всъщност... уместно тук... да се проявява малко повече предпазливост? — попита той, като въртеше между пръстите си кутийка от кибрит, която беше взел от лавицата.

— Разбира се — съгласи се Прокоп и взе кутийката от ръцете му. — Това е хлораргонат. Не си играй с него.

Oncle Шарл се намръщи.

— От всичко това... имам малко неприятното впечатление за заплашване — отбеляза той остро.

Прокоп хвърли кутийката на масата:

— Така ли? А пък аз имах впечатление, че ме заплашвате, когато се заканвахте да ме затворите в крепостта.

— ... Мога да кажа — каза Рон, като преглътна възражението, — че върху мене цялата тая процедура... не оказва никакво въздействие.

— Но върху мене има огромно влияние — заяви принцесата.

— Страхуваш се да не направи нещо? — обърна се към нея le bon prince.

— Аз *вярвам*, че ще извърши нещо — рече тя с надежда. — Мислиш ли, че няма да може?

— Не се съмнявам — побърза да отвърне Рон. — Ще тръгваме ли най-сетне?

— Не. Искане ми се да му помагам.

През това време Прокоп се опитваше да пречупи с пръсти една металическа лъжичка.

— За какво е това? — попита тя любопитно.

— Свършиха ми се гвоздеите — промърмори той. — Нямам с какво да пълня бомбите. — Прокоп се озърна, като търсеше нещо металическо. Тогава принцесата стана, изчерви се, смъкна бързо ръкавицата си и изхлузи от пръста си златен пръстен.

— Вземи го — каза тя тихо, поруменяла и със сведен поглед. Той го взе с трепет; мигът беше почти тържествен... нещо като сгодяване. Той се поколеба, като претегляше пръстена в дланта си; тя отправи към него поглед, изпълнен с настойчив и пламенен въпрос; тогава той кимна сериозен и сложи пръстена на дъното на тенекиената кутийка.

Oncle Рон загрижен и крайно наскърбен примигаше с птичите си очи на поет.

— Сега можем да вървим — прошепна принцесата.

* * *

Привечер пристигна въпросният наследник на едновременния трон. Край входа строена почетна рота, рапорт, шпалир от прислуга и

такива ми ти церемонии; паркът и замъкът тържествено осветени. Прокоп седеше на възвишението пред лабораторията и мрачно гледаше към замъка. Оттук не минаваше никой; беше тихо и тъмно, само замъкът сияеше под гъстите снопове на прожекторите. Прокоп въздъхна дълбоко и стана.

— В замъка ли? — попита Холц и премести револвера от джоба на панталоните в джоба на неразделната си мушама.

Минават през вече загасналия парк; два или три пъти пред тях някаква фигура отстъпва в гъсталака, на около петдесет крачки зад тях се чуват нечий стъпки в окапалата шума, но иначе тук е пусто, влажно и пусто. Само в замъка цялото крило пламти с големите си златни прозорци.

Есен е, вече е есен. Дали помпата в Тинице все още капе сребърно? Дори вятър не полъхва и все пак нещо зъзнещо шумоли, по земята ли, по дърветата ли? На небето пада звезда с червена следа.

Няколко господа във фракове, ето колко са безупречни и щастливи, излизат на площадката на централното стълбище, бърбят, пушат, смеят се и отново се връщат вътре. Прокоп седи неподвижно на пейката и върти с обезобразените си пръсти тенекиена кутийка. От време на време подрънква с нея, както правят децата с дрънкалките си. В нея е счупената лъжичка, пръстенът и безименното вещество.

Холц стеснително се приближава.

— Днес няма да може да дойде — казва внимателно.

— Зная.

В крилото за гости прозорците светват един след друг. На този ред са „княжеските покои“. Сега целият замък свети, въздушен и призрачен като блян. Всичко има там: нечувани богатства, красота, честолюбие и слава и санове, тенекийки по гърдите, наслаждения, умение да се живее, фини обноски и остроумие и самочувствие; като че ли това са други хора — други хора, не като нас...

Като вироглаво дете Прокоп дрънка с дрънкалката си. Постепенно прозорците гаснат; все още свети онзи, който е на Рон, и този червеният, където е спалнята на принцесата. Oncle Рон отваря кепенците и вдъхва нощната свежест; а след това се разхожда между вратата и прозореца, между вратата и прозореца, и все така, и все така. Зад спуснатите завеси на прозореца в стаята на принцесата не помръдва нито сянка.

И, oncle Рон вече загаси; сега свети единствено аленият прозорец. Ще може ли човешката мисъл да намери път, ще може ли да пробие, да проникне със сила през тези сто ли, колко ли метра занемяло пространство, за да докосне бдящия мозък на другия човек? Какво да ти предам, татарска княгиньо? Спи, вече е есен и ако има някакъв бог, нека милва горещото ти чело.

Червеният прозорец изгасна.

XXXIX

На сутринта Прокоп реши да не ходи в парка; опасяваше се и с право, че само ще пречи. Настани се в едно сравнително ниско и полупусто място, където прекият път от замъка до лабораториите беше проправен през стара обрасла дига. Качи се на дигата, откъдето, поприкрит, можеше да вижда ъгъла на замъка и малка част от парка. Мястото му хареса; зарови там няколко ръчни гранати и се зае последователно да наблюдава парка, една забързана буболечка и врабците по разлюлените клончета. По едно време там кацна дори една червеношийка и, стаил дъх, Прокоп се загледа в кафяво-червената ѝ гушка; пиукаше нещо, опашката ѝ трепна и фrrrr, изчезна.

Долу в парка върви принцесата, придружена от висок млад мъж; на почтително разстояние зад тях група господа. Принцесата гледа встрани и замахва с ръка, като че ли държи пръчка и шибва с нея пясъка. Повече не се вижда.

Доста по-късно се показват oncle Рон и дебелият cousin. След това отново нищо. Струва ли си да се седи тук?

Почти е обяд. Изведнъж иззад ъгъла на замъка се появява принцесата и се насочва право насам.

— Тук ли си? — извиква полугласно. — Слез долу и ела наляво.

Прокоп се спусна по склона и се запровира през гъсталака наляво. Там на бунището до зида имаше всичко възможно: ръждясали обръчи, продупчени тенджери, разнебитени цилиндри, мръсни и жалки останки; бог знае откъде се вземат подобни неща в един княжески замък. И пред тази окаяна грамада стои принцесата, свежа и хубава, захапала по детски пръста си.

— Тук идвах като малка, когато бях сърдита — каза тя. — Никой не знае това място. Харесва ли ти тук?

Виждаше, че ще я огорчи, ако не похвали мястото.

— Харесва ми — каза бързо.

Тя засия и го прегърна през врата.

— Знаеш ли, мили! На главата си слагах някоя пробита тенджерка вместо корона, разбираш ли, и сама за себе си играех на велика княгиня. „Какво ще заповяда нейно височество, най-милостивата княгиня?“ „Впрегни каретата, ще отида в Загур.“ Знаеш ли, Загур беше измислено от мене място. Загур, Загур! Съществува ли нещо подобно в света, мили? Ела, ще избягаме в Загур! Намери ми го, ти знаеш толкова много...

Никога не е бивала толкова свежа и оживена, както днес; в сърцето на Прокоп се прокрадна ревност, зароди се в него страстно подозрение; хвана я и поиска да я стисне в прегръдката си.

— Не — съпротиви се тя, — остави; бъди разумен. Ти си Просперо, Загурски принц; и само си се преоблякъл като магьосник, за да ме отвлечеш или изпиташ, нещо такова. Но за мен ще дойде принц Ризопод от царството Аликури-Филикури-Тинтили-Рододендрон, един противен, много противен човек, който вместо нос има църковна свещ и ръцете му са студени, уф! И малко остава да ме вземе за жена, но се появяваш ти и казваш: „Аз съм магьосникът Просперо, престолонаследникът принц Загурски.“ И mon oncle Метастазлио ще се овеси на врата ти и ще звънят камбани, ще затръбят фанфари и ще загърмят салюти...

Прокоп много добре разбра, че зад милото й бърбене се крие нещо много, много сериозно; внимаваше да не я прекъсне. Тя беше обвила ръце около врата му и триеше ухаещото си лице и устните си о неговите груби страни.

— Или почакай; аз съм принцеса Загурска, а ти си Великият Прокопокопак, кралят на духовете. Но аз съм прокълната, изrekli са над мен магичните думи „оре оре балене, магот малиста маниголене“, и затова трябва да се оженя за риба, риба с рибешки очи и рибешки ръце и о цяло рибешко тяло, и трябва да отида да живея в рибешкия замък. И изведнъж долетява Великият Прокопокопак със своето вълшебно вятърно наметало и ме отвлича. Сбогом! — завърши тя внезапно и го целуна в устата, усмихна му се ясна и розова като никога и го остави навъсен над ръждивите развалини на Загура. По дяволите, какво означаваше всичко това? Тя искаше да ѝ помогне, това беше вън от всяко съмнение; поддава се на натиска и очаква от мен, да... да я спася някак си! Господи, какво да правя?

Дълбоко замислен, Прокоп се запъти към лабораторията. Явно... сега вече не оставаше нищо друго освен Голямото Настъпление; но къде да го предприеме? Беше стигнал до вратата и бъркаше в джоба си за ключа: изведнъж замръзна на мястото си и страшно изпсува. Външната врата на павилиона беше преградена с напречни железни пръти като с решетка. Той ги задърпа побеснял; нищо не мръдна.

На вратата имаше лист хартия, а на него с пишеща машина бе написано: „По заповед на гражданските власти този обект се затваря заради недопустимо натрупване на експлозивни вещества без законните предохранителни мерки, §§ 216 и 217, ал. Ф от Закона и нар. 63.607. М. 1889.“ Подписът не се четеше. Под това бе добавено с писалка: „До следващото разпореждане на господин Инж. Прокоп се дава на разположение стая у пазача Герстенсен, караулен павилион III.“

С вешината на специалист Холц се зае да изследва решетката, но накрая само подсвирна и пхна ръце в джобовете: просто не можеше да се направи нищо. Побелял от ярост, Прокоп обиколи цялата постройка; мините бяха отстранени от сапъори, по всички прозорци още отпреди имаше мрежи. Бързо направи сметка с какъв боен арсенал разполага: пет по-слаби бомбички по джобовете му, четири по-големи гранати, заровени върху Загурската дига; много малко за една прилична акция. Извън себе си от гняв, той се втурна към канцеларията на проклетника Карсон; почакай да видиш, мръсник с мръсник, аз ще ти дам да разбереш! Но едва стигнал дотам и слугата му съобщи, че господин директора го нямало и нямало да се върне. Прокоп го блъсна настрана и влезе в канцеларията. Карсон го нямаше. Претърси набързо всички канцеларии, хвърляйки в паника цялото чиновничество на завода до последната госпожичка — телефонистката. От Карсон нито следа.

Прокоп препусна светкавично към Загурската дига, за да спаси поне мунициите си. И ето ти тебе; цялата дига заедно с джунглата от храсталаци и Загурското бунце беше заобиколена с кръстачки с бодлив тел: истински отбранителен вал по всички правила на военното изкуство. Опита се да размотае тела; ръцете му се разкървавиха, но не успя да стори абсолютно нищо. Задавящ се от ярост и без да държи сметка за нищо, той пропълзя навътре през телените прегради; четирите му големи гранати бяха изровени и изчезнали. Идеше му да

плаче от безсилие. На всичкото отгоре започна и да ръми. Той пропълзя обратно, с раздрани дрехи и кървящо лице и разкървавени длани, и се втурна към замъка, може би за да намери принцесата, Рон, престолонаследника или когото и да било. Във вестибюла на пътя му се изпречи русият великан, решен дори да се остави да бъде разкъсан на парчета. Прокоп извади една от своите гърмящи кутии и застрашително я разклати. Великанът примигна, но не отстъпи; изведнъж се хвърли напред и обхвана Прокоп около раменете. Холц с всичка сила го удари с револвера по пръстите: великанът изрева и го пусна, останалите трима, които се бяха хвърлили към него, изникнали сякаш изпод земята, се поколебаха и в този миг Прокоп и Холц притиснаха гърбове към стената, Прокоп с кутийката във вдигнатата си ръка, за да я хвърли в краката на първия, който се помръдне, а Холц (сега вече без остатък революционизиран) с насочено дуло на пистолета; срещу тях четирима бледи мъже, леко приведени напред, трима от които с револвери в ръце; можете да си представите каква патаклама предстоеше. Прокоп насочи стратегическата си диверсия към стълбището; четиримата започнаха да се прехвърлят нататък, някой отзад започна да бяга, беше ужасно тихо.

— Да не се стреля — прошепна някой остро.

Прокоп чува тиктакането на часовника си. Горе на етаж се чува весела глъчка, никой там не подозира нищо; и тъй като сега изходът бе свободен, Прокоп се насочи заднешком към вратата, прикриван от Холц. Четиримата мъже до стълбището не се помръдваха, като че бяха издялани от дърво. И Прокоп хукна навън.

Ръмеше хладно и противно; сега какво? Бързо си даде сметка за положението; хрумна му да превърне плавалнята при езерото във водна крепост, но оттам не се виждаше замъкът. Взел внезапно решение, Прокоп се втурна към будката на пазача; Холц след него. Нахълтаха вътре точно когато дядото-вратар обядваше; никак не можеше да проумее как могат „с насилие и заплашвайки го със смърт“ да го изгонят от тук; недоумяващ, той тръгна да се оплаче в замъка. Прокоп беше крайно доволен от превзетата позиция; заключи хубаво железната врата, която водеше от парка навън, и с голям апетит дояде обяда на дядото; след това събра всичко, което в будката напомняше химикали (въглища, сол, захар, туткал, засъхнала маслена боя и други подобни съкровища), и се замисли какво може да се направи от тях.

През това време Холц ту наблюдава околностите, ту приспособяваше прозорците за бойници, което с оглед на неговите четири остри шестмилиметрови патрона беше малко пресилено. И кухненската печка Прокоп приспособи за нуждите на лабораторията си; замириша ужасно, но все пак накрая се получи малко тромав експлозив.

От страна на противника не бе направен опит за атака; явно не искаше да се стигне до скандал в присъствието на високия гост. Прокоп си блъскаше главата как да постави замъка в обсадно положение и да ги умори от глад; наистина беше прерязал всички телефони и кабели, но оставаха още три вратички, без да се смята пътят през Загурската дига. И той трябваше — макар и с нежелание — да се откаже от плана да обсади замъка от всички страни.

Валеше без прекъсване. Прозорецът на принцесата се отвори и една светла фигурка започна да пише във въздуха големи букви. Прокоп не беше в състояние да ги разгадае, но въпреки това се изправи пред къщичката и също се залови да пише във въздуха насърчителни слова, размахвайки с ръце като вятърна мелница. Привечер при въстаниците дотича доктор Крафт; в благородния си порив той беше забравил да вземе със себе си някакво оръжие, така че тази подкрепа беше по-скоро морална. Вечерта се примъкна Паул и донесе в кошница чудесна студена вечеря и голямо количество червено вино и шампанско; твърдеше, че никой не го е изпращал. Независимо от това Прокоп настойчиво — без да уточнява на кого — го помоли да предаде, че „благодари и че няма да се предаде“. По време на богатирската вечеря доктор Крафт за пръв път се реши да пие вино, навярно за да докаже колко е мъжествен; последицата беше, че той се отдаде на блажена лунатична немота, докато Прокоп и Холц запяха бойни песни. Всъщност всеки от тях пееше на различен език и съвсем различна песен, но отдалече, и особено в тъмнината, при ромона на ситния дъжд, всичко се сливаше в едно доста страшно и мрачно съзвучие. Някой в замъка дори отвори прозорец, за да слуша: дори се опита отдалече да им акомпанира на пиано, но мелодията се изроди в Ероика, а по-късно в безсмислено блъскане по клавишите. Когато замъкът изгасна, Холц забарикадира здраво вратата и тримата богатири спокойно заспаха. Събуди ги настойчивото чукане на господин Паул, който на сутринта им беше донесъл три кафета, разливайки ги внимателно на подноса.

XL

Валеше. С бялата кърпа на парламентъор дойде дебелият cousin и предложи на Прокоп да остави тази работа; щял да си получи отново лабораторията и другите там неща. Прокоп заяви, че няма да се махне оттук, освен ако го хвърлят във въздуха; но преди това сам щял да им даде да разберат, ще видят на какво бил способен! С тази неясна заплаха cousin се върна обратно в замъка; там, изглежда, не можеха да понесат, че главният вход към замъка е блокиран, но не искаха да вдигат много шум около тая история.

Доктор Крафт, пацифистът, преливаше от войнствени и необуздани предложения; да прекъснат електрическия кабел за замъка; да им спрат водата; да произведат някакъв задушлив газ и да го пуснат в замъка. Холц намери стари вестници; из тайнствените си джобове извади пенсне и четеше по цял ден, невероятно напомнящ на доцент от университета. Прокоп неукротимо скучаеше; гореше от жажда за някакъв велик подвиг, но не знаеше как да я утоли. Накрая остави Холц да пази къщичката и тръгна с Крафт из парка.

В парка не се виждаше никой; неприятелските сили навярно бяха съсредоточени в замъка. Обиколиха замъка чак до другата страна, където бяха сайвантите и конюшните.

— Къде е Уърлуинд? — попита внезапно Прокоп. Крафт му посочи едно прозорче на около три метра височина.

— Наведете се и се подпрете — прошепна Прокоп, качи се на гърба му и се изправи на раменете му, за да погледне вътре. Крафт едва издържаше тежестта му; а сега пък на всичкото отгоре се е разтанцувал върху раменете му — какво ли прави там горе? Някаква тежка рамка полетя към земята, от стената се зарони мазилка; и изведнъж времето му олекна, смаяният Крафт вдигна глава и едва не извика; горе ритаха два дълги крака и изчезнаха в прозорчето.

Принцесата тъкмо подаваше на Уърлуинд парче хляб и гледаше замислено красивото му око, когато чу шум от прозорчето; в полумрака на топлатата конюшня тя забеляза познатата и обезобразена

ръка да изкъртва мрежата на прозорчето. Притисна ръце към устните си, за да не извика.

С ръцете и главата напред Прокоп се свлече в яслата на Уърлуинд; ето го вече скочил на земята, ожулен наистина, но цял; и запъхтян направи опит да се усмихне.

— Тихо — ужаси се принцесата, тъй като конярят беше зад вратата; и увисна на врата му:

— Прокопокопак!

Той посочи прозорчето: оттам и бързо навън!

— Къде? — попита принцесата и глезено го целуна.

— В портиерната.

— Глупчо! Колко души сте там?

— Трима.

— Виждаш ли, че не става! — Помилва го по лицето.

— Не се безпокой.

Прокоп бързо съобразяваше как да я отвлече инак; но в конюшната беше полумрак, пък и конската миризма беше някак си възбуждаща; очите им заблестяха и устните им се впиха в страстна целувка. За секунда тя се огъна; но се отдръпна бързо, като дишаше учестено:

— Махай се оттук! Махай се!

Стояха един срещу друг разтреперани; усещаха, че страстта, която ги обзема, е нечиста. Той се обърна и изви едно от железата на яслата; чак тогава се овладя донякъде... Обърна се към нея; видя, че беше сдъвкала и разкъсала на парчета носната си кърпичка; притисна я бързо до устните си и, без да продума, му я подаде като награда или за спомен. Той пък целуна крайчеца на кърпата, който преди малко беше държала треперещата ѝ ръка. Никога не бяха се обичали така необуздано, както, сега, когато дори не смееха да проговорят и се страхуваха да се докоснат един до друг. В пясъка на двора изскърцаха нечийи стъпки; принцесата му даде знак, Прокоп се изхвърли върху яслата, хвана се за някакви куки на тавана и в краката напред се изхлузи през прозореца. Когато падна на земята, доктор Крафт го прегърна от радост.

— Прерязахте сухожилията на конете, нали? — прошепна той кръвожадно; смяташе навярно, че това е оправдана военна мярка.

Прокоп мълчаливо бягаше към портиерната, пришпорван от грижата си за Холц. Още отдалеч видя ужасната действителност: двама мъжаги стояха на вратата, градинарят заглаждаше следите от борбата върху пясъка, желязната врата беше полуотворена и Холц беше изчезнал; а ръката на единия от мъжете беше превързана с кърпа, защото Холц навярно го беше ухапал.

Прокоп се оттегли в парка свъсен и ням. Доктор Крафт си мислеше, че командирът му замисля нов боен план и не го безпокоеше: а Прокоп с тежка въздишка седна на един пън и се задълбочи в съзерцание на някакви разкъсани дантелени парцалчета.

По пътеката се зададе работник, който тикаше количка с окапали листа. Крафт, обхванат от подозрение, се нахвърли отгоре му и страшно го наби: при това загуби пенснето си, а без пенсне не можеше да го намери; тогава взе количката като плячка, изоставена на бойното поле, и забърза с нея при началника си.

— Избяга — доложи той и късогледите му очи победоносно пламтяха. Прокоп само мърмореше и продължаваше да се взира в бялото и меко нещо, което трепкаше между пръстите му. Крафт се зае с количката, като се чудеше за какво може да послужи този трофей; накрая му хрумна да я обърне с дъното нагоре и засия.

— Може да се седи на нея!

Прокоп се вдигна и тръгна към езерото; доктор Крафт след него, заедно с количката, може би за транспортиране на бъдещите ранени. Обсадиха плавалнята, построена на колове във водата. Прокоп прегледа кабините; най-голямата беше на принцесата, в нея бяха останали още едно огледало и гребен с няколко косъма по него, чифт фуркети и рунтава хавлия и сандалки интимни и изоставени нещица. Прокоп забрани на Крафт да влиза там и зае с него мъжката кабина от другата страна. Крафт сияеше: сега рече разполагаха ѝ с флотилия, състояща се от два каяка, кану и тумбеста лодка, техният, един вид, Супердреднауд. Прокоп дълго се разхождаше мълчаливо по палубата на плавалнята над сивата водна повърхност: след това хлътна в кабината на принцесата, седна на шезлонга ѝ, взе в ръце рунтавата ѝ хавлия и зарови лице в нея. Доктор Крафт, който въпреки невероятната липса на наблюдателни способности имаше някаква представа за тайната на Прокоп, щадеше чувствата му; въртеше се на пръсти из къпалнята, изливаше с едно гърне водата от тумбестия боен кораб и

търсеше веслата. Откри голям боен талант у себе си; осмели се да излезе на брега и надонесе в къпалнята камъни от най-различен калибър, дори и десеткилограмови балвани, извадени от язовирната стена; след това се залови да изкъртва една по една дъските от мостчето, което водеше от сушата към къпалнята; впоследствие те останаха съединени със сушата само чрез две голи греди. Откъртените дъски му доставиха материал за затваряне на входа, а освен това и скъпоценни ръждясали гвоздеи, които накова в лопатите на веслата с острието навън. Така се получи едно страшно и наистина убийствено оръжие. Като направи всичко това и намери, че го е направил добре, той изпита желание да се похвали на командира си; последният обаче се беше заключил в кабината на принцесата и може би дори не дишаше, толкова беше тихо там. Доктор Крафт се изправи над сивата повърхност на езерото, което хладно и тихо се плискаше; от време на време водата избълбукваше, когато над повърхността изскачаше риба, друг път зашумяваше папурът; доктор Крафт започна да се притеснява от самотата.

Той покашлюваше пред кабината на водача и от време на време казваше нещо полугласно, за да привлече вниманието му. Накрая Прокоп излезе със стиснати устни и странни очи. Крафт го разведе из новото укрепление, показва му всичко и дори демонстрира докъде може да хвърли камък по неприятеля, при което едва не цамбурна във водата. Прокоп не каза нищо, но го прегърна около врата и го целуна по лицето; и доктор Крафт, целият изчервен от щастие, беше готов да стори десет пъти повече, отколкото досега.

Седнаха на пейката край водата, където беше правила слънчеви бани мургавата принцеса. На запад се дигнаха облаците и се показаха безкрайно далечните, болнавозлатисти небеса; цялото езеро пламна, заблещука и се разнежи в бледо и трогателно сияние. Доктор Крафт развиваше нова теория за вечната война, за свръх правото, за спасяването на света чрез героизма; това беше в жестоко противоречие с мъчителната меланхолия на есенния сумрак, но за щастие доктор Крафт беше късоглед, а освен това и идеалист, от което следваше, че е напълно независим от случайностите на околната среда. Въпреки космическата красота на този миг и двамата зъзнеха от студ и бяха гладни. А ей там, на сушата, с кратки и забързани крачки вървеше Паул с кошница в ръка, озърташе се наляво и надясно и от време на време

подвикваше със старчески си глас: „Куку! Куку!“ Прокоп отиде при него с бойния Кораб; на всяка цена искаше да разбере кой го праща.

— Никой, моля ви се — твърдеше старецът. — Но дъщерята, Алжбета де, е ключарка.

Малко остана да се разприказва за дъщеря си Алжбета; но Прокоп го погали по белите косички и предаде на оня безименен някой си, че е здрав и бодър.

Днес доктор Крафт пи, може да се каже, сам, бърби, философства и накрая плю на цялата философия; делото, каза, делото било всичко. Прокоп потреперваше на пейката на принцесата и непрекъснато гледаше една и съща звезда, бог знае защо си беше избрал точно тази, оранжевата Бетелгойзе в горния край на Орион. Съобщението, което беше предал, че е здрав, не беше истина; чувстваше странни бодежи по ония места, където му се бяха появили хрипове и шумове на времето, в Тинице, виеше му се свят и зъзнеше в пристъпи на треска. А когато поиска да каже нещо, езикът му се преплете и така затрака със зъби, че доктор Крафт изтрезня и много се обезпокои. Веднага Сложи Прокоп да легне върху кушетката в кабината и го затрупа с всичко възможно, дори с рунтавата хавлия на принцесата, и започна да сменя на челото му мокри кърпи. Прокоп твърдеше, че е хванал хрема; към полунощ заспа и започна да бълнува, измъчван от кошмари.

XLI

На сутринта Крафт се събуди едва от кукането на Паул; поиска да скочи, но целият се беше вдървил, тъй като цяла нощ беше мръзнал и спал свит като куче. Накрая, когато как да е успя да се окопити, установи, че Прокоп го няма; една лодка от флотилията им се поклащаше край брега. Много се притесни заради предводителя си и щеше да тръгне да го търси, но се страхуваше да изостави така добре изграденото укрепление. Зае се да го усъвършенства доколкото можеше и все търсеше с късогледите си очи да открие някъде Прокоп.

През това време Прокоп, който се беше събудил разглобен и с вкус на кал в устата, зъзнец и малко замаян, отдавна вече се намираше в парка, разположил се високо в короната на един стар дъб, откъдето се виждаше целият фронт на замъка. Виеше му се свят, държеше се здраво за клона, но не смееше да погледне надолу, за да не падне от световъртежа.

Тази част от парка, изглежда, се смяташе за безопасна; и старите роднини се осмеляваха да излязат поне на централното стълбище на замъка, господата се разхождаха по двама или по трима. Кавалкада от кавалери препускаше по главния път край вратата отново се въртеше дядото-портиер. След десет часа излезе самата принцеса, придружена от престолонаследника, и се насочи някъде към японската беседка. Прокоп се стресна, стори му се, че полита с главата надолу, конвулсивно стисна клона и затрепери като лист. Никой не вървеше след тях; напротив, всички побързаха да очистят парка и останат само в пространството пред замъка. Дошло е време за решителен разговор ли, що ли. Прокоп ухапа устни, за да не извика. Работата продължи безкрайно дълго, може би час или пет часа. А ето сега наследникът изтича самичък от там, зачервен, със стиснати пестници. Обществото пред замъка се разпръсна и започна да се оттегля, като че ли му правеше път. Престолонаследникът, без да се оглежда ни наляво, ни надясно, затича по стълбите; там го посрещна гологлавият oncle Рон, за момент двамата се спряха на разговор, *le bon prince* прокара длан по

челото си и двамата отминаха. Обществото пред замъка се прегрупира, главите се събраха по две, по три, и малко по малко всички се разотидоха. Пред замъка спряха пет автомобили.

Като се хващаше за клоните, Прокоп се свлече от короната на стария дъб така, че чак се зарови в земята; поиска да полети към японската беседка, но изведнъж го напуши смях, че не владее краката си; мотаеше се, като че ли вървеше през някакво мъгляво тесто, и все не можеше да открие беседката, защото предметите пред очите му се размазваха и сливаха. Накрая я намери; принцесата беше там, гледаше напред, шепнеше нещо със строги устни и шибаше въздуха с бича си. Той събра всичките си сили, за да стигне героично до нея. Тя стана и тръгна насреща му:

— Чаках те.

Той се отправи към нея и малко остана да я блъсне, защото все още я виждаше някак си далеч от себе си. Сложи ръка на рамото ѝ, чудновато и силом изправен, леко полюшвайки се, и замърда устни; мислеше си, че говори. Тя също заговори нещо, но не я разбираше; всичко се разиграваше сякаш под вода. В този миг изсвириха сирените и тромбите на заминаващите автомобили.

Принцесата се сепна, сякаш ѝ се подкосиха краката. Прокоп виждаше размазано бледо лице, в което плуват два тъмни отвора.

— Краят — чу той отчетливо и близо. — Това е краят! Мили, мили, аз го пратих да си върви!

Ако беше в състояние да възприема нормално, щеше да я види изрязана като от слонова кост, вцепенена и мъченически красива, съзнаваща величието на своята жертва; но той само примигваше, като се мъчеше да преодолее несвястното трептене на клепачите си, и му се струваше, че подът под него се надига, за да се преобърне. Принцесата притисна ръце към челото си и се олюля; тъкмо искаше да се отпусне в ръцете му, за да я понесе, за да я подкрепи, изтощена от твърде големия си подвиг; но той я изпревари и безгласен се свлече в нозете ѝ; рухна смачкан, като че ли беше целият от парцали и въжета. Не загуби съзнание; очите му блуждаеха и никак не можеше да разбере къде собствено се намира и какво става с него. Стори му се, че някой се опитва да го повдигне, хлипайки от ужас; поиска да помогне, но нещо не вървеше.

— Това е само... ентропия — каза той.

Струваше му се, че така характеризира най-добре положението и затова го повтори няколко пъти. После нещо се разля в главата му и зашумя като яз; главата му тежко се изхлузи от треперещите пръсти на принцесата и тупна на земята. Принцесата скочи като обезумяла и изтича за помощ.

Прокоп възприемаше неясно всичко, което става около него; усети, че го вдигнаха трима души и го помъкнаха бавно, като че ли беше от олово; чуваше тежките им тътрузеци се стъпки и бързото им дишане, и се чудеше, че не могат да го носят леко-леко, само с пръстите си, ей така, като перце. През цялото време някой го държеше за ръката: обърна се и позна принцесата.

— Колко сте добър, Паул — каза ѝ той с благодарност.

После настана някаква объркана, задъхана блъсканица; изкачваха го по стълбище, но на него му се струваше, че се сгромолясват заедно с него в някаква пропаст.

— Не се бутайте така — измърмори той и така му се зави свят, че престана да възприема.

Когато отвори очи, видя, че отново е в кавалерската стая и че Паул го съблича с нервно треперещите си ръце. До главата му стоеше принцесата с ей такива големи очи, същински колела. Прокоп обърка всичко.

— Аз паднах от коня, нали? — забъбри с усилие. Вие-вие-вие бяхте там, нали? Бум, екс-експлозия. Литрогли-нитрогри-микро-це хаш две о ен о две. Ком-плици-рана фрактура. Подкована като кон.

Млъкна, когато усети на челото си студената тясна ръка. След това зърна оня касапин доктора и впи нокти в нечий хладни пръсти.

— Не искам — изхленчи, защото се страхуваше, че ще го заболи; но касапинът сложи главата си върху гърдите му и започна да го притиска, да го притиска като центнер. Изпълнен от безпокойство, намери над себе си тъмни и зейнали очи, които го фасцинираха. Касапинът стана и каза на някого отзад:

— Грипозна пневмония. Отведете Нейно височество, заразителна е.

Някой говореше под водата и докторът отвърщаше:

— Ако се стигне до оток на белия дроб, тогава-тогава...

Прокоп разбра, че е загубен и че ще умре; нему беше съвсем безразлично толкова просто не си го беше представял никога.

— Четиридесет и седем десети — каза докторът.

Прокоп имаше едно-единствено желание; да го оставят да се наспи, преди да е умрял; но вместо това го завиха в нещо студено. Ох-ох-ох! Накрая зашепнаха нещо! Прокоп затвори очи и загуби представа за всичко.

Когато се събуди над него стояха двама стари господа в черно. Беше му необичайно леко.

— Добър ден — рече и поиска да се надигне.

— Не бива да се движите — каза единият господин и леко го притисна към възглавницата.

Няма как. Прокоп остана да лежи послушно.

— Но вече съм по-добре, нали? — попита доволен.

— Разбира се — промърмори другият мъж със съмнение. — Но не трябва да се въртите. Спокойствие, разбирате ли?

— Къде е Холц? — сети се внезапно Прокоп.

— Тук съм — дочу се от ъгъла и в краката му до леглото застана Холц със страшна драскотина и синина на лицето, но иначе сух и жилест както винаги. А зад него, за бога, та това е Крафт, забравеният в къпалнята Крафт; очите му бяха подпухнали и зачервени, като че ли беше плакал три дни. Какво ли му се бе случило? Прокоп се усмихна, за да го успокои. Паул също се приближи на пръсти до леглото, притиснал салфетката до устните си. Прокоп се радваше, че всички са тук; погледът му блуждаеше из стаята, и зад гърба на двамата черни господа съглежда принцесата. Тя беше смъртно бледа и наблюдаваше Прокоп с остър, намръщен поглед, който необяснимо защо го плашеше.

— Вече нищо ми няма — прошепна той, като че ли се оправдаваше.

Тя отправи въпросителен поглед към единия от господата, който отчаяно кимна. Тогава тя се приближи към леглото.

— По-добре ли ти е? — попита тихо. — Мили, мили, наистина ли ти е по-добре?

— Да — каза той неуверено, малко смутен от неловкото държане на всички. — Почти съвсем добре, само-само...

Втренчените ѝ очи го изпълваха със смут и почти със страх; беше му лошо и нещо го притискаше.

— Искаш ли нещо? — попита тя, като се наведе към него.

Почувства див ужас от погледа ѝ.

— Искам да спя — прошепна, за да го отбегне.

Тя погледна въпросително двамата господа. Единият кимна леко и я погледна така някак — някак особено сериозно. Тя разбра и помръкна още повече.

— Спи тогава — откъсна се глухо от гърлото ѝ и тя се обърна към стената.

Прокоп учудено се огледа. Паул беше натъпкал салфетката в устата си. Холц стоеше мирно като войник и премигаше, а Крафт просто ревеше, опрян о шкафа, и шумно подсмърчаше като разциврено дете.

— Ама какво — избухна Прокоп и поиска да се надигне; но единият господин сложи ръка на челото му и тя беше толкова мека и добра, вдъхваше толкова увереност и направо свята като го докосваше, че Прокоп веднага се успокои и блажено въздъхна. Заспа почти в същия миг.

Събуди го тъничката нишка на полусъзнанието. Светеше само лампичката на нощната масичка, а до кревата седеше принцесата в черни дрехи и го гледаше с лъскави, урочасващи очи. Той бързо затвори клепачи, за да не вижда повече очите ѝ; с толкова страх го изпълваха.

— Как си, скъпи?

— Колко е часът? — прошепна унесено.

— Два.

— Следобед?

— През мощта.

— Така ли — учуди се той, без сам да знае защо, и отново почна да пресуква разнищената нишка на съня... От време на време погледът му прозираше през поотворените клепачи, поглеждаше принцесата и отново заспиваше. Защо го гледаше така? От време на време тя накусваше устните му с лъжичка вино; той преглъщаше и мънкаше нещо неразбрано. По-късно потъна в тъп и безчувствен сън.

Събуди се едва тогава, когато усети, че единият от господата в черно внимателно прислушва гърдите му. Петима други стояха наоколо.

— Невероятно — измърмори черният господин. — Сърцето му е направо като от желязо.

— Ще умра ли? — попита изведнъж Прокоп.

Черният господин едва не подскочи от изненада.

— Ще видим — каза той. — Щом прескочихте и *тая* нощ. Колко време сте ходили така?

— Как? — учуди се Прокоп.

Черният господин махна с ръка.

— Спокойствие — каза той, — само спокойствие.

Въпреки че се чувстваше крайно зле. Прокоп се ухили; когато лекарите са безпомощни... винаги предписват спокойствие. Но оня с добрите ръце му каза:

— Трябва да вярвате, че ще оздравеете. Вярата върши чудеса.

XLII

Сепна се от сън, вир-вода от пот. Къде — къде се намирам? Таванът над него се люлееше и пропадеше, не, не, не, падаше, спускаше се надолу, свличаше се бавно като огромна хидравлична преса. Прокоп поиска да изкрещи, но не можеше; а таванът вече бе толкова ниско, че можеше да различи на него кацналата прозрачна мушичка, зрънцето пясък в мазилката, всяка мазка, оставена от четката на бояджията; и все по-ниско се спускаше таванът, Прокоп го наблюдаваше с притаен дъх от ужас и само гърдите му свиреха, без да може да изтръгне от себе си звук. Светлината угасна, настана черен мрак; сега ще го смачка. Прокоп вече усети как таванът се допря до настръхналите му коси и безгласно изпищя. О-о-о-х, напипа вратата, изкърти я и се хвърли навън; а там е същата тъмница, но не е тъмнина, а мъгла, непрогледна мъгла, толкова гъста мъгла, че не можеше да диша, започна да се задушава и хълца от ужас. Сега ще ме задуши, ужаси се той и се спусна да бяга, като стъпваше по някакви живи тела, които още агонизираха. Тогава той се наведе, протегна ръка и усети в шепата си млада широка гръд. То-то-това е Анчи, изплаши се и поиска да напипа главата ѝ; но вместо глава напипа паница, пор-це-ланова купа с нещо слугаво и гъбесто като говежди бял дроб. Повръщаше му се от ужас и искаше да откъсне ръцете си от там; но онова лепне за ръцете му, тресе се като пихтия, залепило е смукалцата си за кожата му и пълзи нагоре по ръцете му. Ами че това е Кракатицата, една мокра и пихтиеобразна сепия с лъскавите очи на принцесата, които го гледат страстно втренчено и влюбено; пълзи по голото му тяло и търси къде да насади гадния си бликащ задник. Прокоп не може да си поеме дъх, бори се с нея, вчепкал е пръсти в податливата, клейообразна материя; и дойде на себе си.

Над него се беше навел Паул и налагаше гърдите му със студен компрес.

— Къде-къде-къде е Анчи — промърмори Прокоп с облекчение и затвори очи.

Бух, бух, бух, бяга той плувнал в пот през разораните ниви; не знае за къде бърза толкова, но тича презглава, просто лети, а сърцето му тупка ей така, така, така, иска му се да извика от ужас, че ще пристигне късно. И ето я най-послед къщата, само че няма нито врати, нито прозорци, само горе има часовник, който показва четири без пет. И Прокоп веднага разбира, че щом голямата стрелка се изравни с дванайсет, цяла Прага ще хвъркне във въздуха. „Кой ми взе Кракатита“, реве Прокоп; опитва се да се покатери по стената, за да спре стрелката на часовника в последната минута; скача и забива нокти в мазилката, но се хлъзга надолу, като оставя по стената дълги драскотини. Вие от ужас и полита нанякъде да търси помощ. Втурва се в конюшнията; там стоят принцесата и Карсон и правят любов с отривисти механични движения като картонени човечета на камината, задвижени от топлия въздух. Щом го съзират, те се хващат за ръце и започват да подскачат по-бързо, по-бързо, все по-бързо.

Прокоп отвори очи и видя над себе си принцесата, наведена със стиснати устни и трескави очи.

— Животно — изръмжа той с мрачна ненавист и бързо затвори очи. Сърцето му биеше в такъв лудешки ритъм, с какъвто онези двамата бяха се клатили пред него. Очите го смъдяха от пот, а в устата усещаше соления й вкус; езикът му се беше запекъл за небцето, а гърлото му беше се залепило от суха жажда.

— Искаш ли нещо? — попита го отблизо принцесата. Завъртя глава в знак, че не иска. Тя помисли, че отново е заспал; но след малко се обади прегракнал:

— Къде е пликът?

Тя помисли, че бълнува; не му отговори.

— Къде е пликът — повтори той, като смръщи заповеднически чело.

— Тук е, тук — рече тя бързо и пхна в дланта му първия къс хартия, който попадна в ръцете й. Той го смачка недоволен и го захвърли.

— Не е това. Аз-аз искам плика. Аз-аз-аз си искам плика.

Продължи да повтаря това без край, започна да беснее и тя извика Паул. Паул си припомни някакъв дебел, омазнен и превързан плик; но къде е сега? Намери го в нощното шкафче: ето го, тук е! Прокоп го сграбчи с двете си ръце и го притисна до гърдите си;

притихна и заспа като заклан. След три часа отново го ороси обилна пот; беше толкова изнемощял, че едва дишаше. Принцесата алармира лекарския консилиум. Температурата чувствително беше спаднала, пулс сто и седем, нишковиден; веднага решиха да му направят камфорова инжекция, но местният селски лекар, поселянил се и обхванат от стеснение между тия капацитети на медицинската наука, заяви, че той никога не буди пациентите си.

— Поне ще преспи своя екзитус, нали? — измърмори прочутият специалист. — Прав сте.

Напълно изтощена, принцесата отиде да поспи един час, след като я увериха, че несъмнено и тем подобни; при пациента остана доктор Крафт, който обеща, че след час ще я осведоми какво е положението. Но той не се обади и обезпокоената принцеса дойде сама да види какво става. Намери Крафт, застанал наред стаята, да размахва ръце ѝ на висок глас да изнася лекция за телепатията, като се позоваваше на Рише, Джеймс и не знам още на кого; а Прокоп го слушаше с ясни очи и от време на време го дразнеше със забележките на учен и ограничен неверен Тома.

— Аз го възкресих, принцесо — извика Крафт, като забрави за всичко. — Аз съсредоточих волята си с единственото желание да оздравее; аз... аз правех ей така с ръцете си над него, разбирате ли? За излъчване на флуид. Но знаете ли колко изтощава човека това. Уф! Капнах — заяви той и изпи на един дъх пълна чаша бензин за дезинфектиране, като го смяташе, изглежда, за вино; така се беше развълнувал от успеха си. — Кажете, излекувах ли ви или не?

— Излекувахте ме — каза Прокоп с любезна ирония. Доктор Крафт рухна в креслото.

— Никога не съм предполагал, че съм имал толкова силно лъчение — въздъхна той доволен. — Да простирам ли още ръцете си над вас?

Принцесата смаяно гледаше ту единия, ту другия. Изчерви се цялата, засмя се, изведнъж очите ѝ се овлажниха, погали Крафт по рижата глава и избяга.

— Жените не издържат — констатира гордо Крафт. — Виждате ли, аз съм съвсем спокоен. Просто чувствах как флуидът изтича от пръстите ми. Сигурно би могло да се фотографира? Като ултралъчението.

Дойдоха капацитетите и преди всичко изхвърлиха Крафт въпреки протестите му и отново се заеха да мерят температурата, пулса и всичко възможно. Температурата се бе покачила, пулсът деветдесет и шест, у пациента се бе появил апетит; е, промяната беше сериозна. След което капацитетите се отправяха в другото крило на замъка, където също бяха необходими; тъй като принцесата беше вдигнала температура почти четиридесет градуса, рухнала съвсем след шестдесетчасовото бдение; освен това силна анемия и редица други болести, включително и занемарено туберкулозно огнище.

Един ден след това Прокоп седеше в леглото си и тържествено приемаше гости. Наистина цялото общество се беше разотишло, само дебелият cousin се мотаеше още тук, скучаеше и въздишаше. Довтаса Карсон малко смутен, но срещата премина добре. Прокоп не спомена нищо за миналото и Карсон накрая изплю камъчето; страшните експлозивни, които Прокоп беше произвеждал през последните дни, при изпитания се оказали приблизително толкова експлозивни, колкото дървените стърготини; с една дума с една дума Прокоп трябва да е имал вече порядъчна температура, когато ги фабрикувал. Пациентът и това прие спокойно и едва след няколко, мига прихна да се смее.

— Е, добре, де — рече добродушно, — ама все пак здравата ви изплаших.

— Така е — призна си Карсон. — Никога не съм се страхувал толкова за себе си и за фабриката.

Крафт се домъкна син-зелен и сломен. През нощта беше празнувал чудотворния си флуид с големи количества вино и сега се чувстваше отвратително. Оплакваше се, че завинаги е загубил своята сила за въздействие, и заяви, че от днес нататък се отдава на индийски аскетизъм, съгласно учението на йогите.

Дойде и oncle Шарл, беше tres aimable^[1] и приятно сдържан; Прокоп беше благодарен, че le bon prince бе намерил добрия тон от преди един месец и че отново му говореше на „ви“ и забавно разказваше за своите приключения. Само когато разговорът, макар и отдалеч, се докосваше до принцесата, и двамата ги обземаше известно смущение.

През това време принцесата в другото крило на замъка покашлюваше сухо и болезнено и всеки половин час приемаше Паул,

който трябваше да ѝ разказва какво прави Прокоп, какво е ял, кой е при него.

От време на време той все още вдигаше температура, придружена с кошмари. Виждаше тъмен навес и безкрайни редици от бъчви с Кракатит; пред навеса се разхождаше насам-натам, насам-натам въоръжен войник; нищо повече, но беше ужасяващо. Струваше му се, че отново е на война; пред него безкрайно поле с мъртъвци, всички са мъртви и той е мъртъв и замръзнал за земята; само Карсон се лута между труповите, псува през зъби и поглежда нетърпеливо часовника си. От другата страна с резки, холерични движения се приближава куцийт Хаген; върви изненадващо бързо, подскача като скакалец и цвърти при всяко конвулсивно движение. Карсон небрежно го поздравява и му казва нещо; Прокоп напразно се ослушва, не чува нито дума, може би вятърът ги отнася; с предългата си изсъхнала ръка Хаген сочи към хоризонта; какво ли си приказват? Хаген се обръща, пхва ръка в устата си и измъква жълти конски зъби заедно с челюстта; вместо уста сега на лицето му зее хлътнала дупка, която безгласно се кикоти. С другата ръка бръква в очната си кухня и изважда огромна сочна ябълка и като я държи между пръстите си, я поднася към лицата на падналите; а жълтата челюст в другата му ръка грачещо отброява: „Седемнадесет хиляди сто двадесет и едно, сто двадесет и две, сто двадесет и три.“ Прокоп не може да се извърне, защото е мъртъв; ужасната кървава очна ябълка замръзва над лицето му и конската челюст изграква „седемнадесет хиляди сто двадесет и девет“, и се защраква. Сега Хаген вече чезне в далечината и все брои; а принцесата прескача труповите с безсрамно вдигната високо до над гащите си пола, приближава се към Прокоп и размахва в ръка татарски бончук като че ли е бич. Спира се над Прокоп, гъделичка го под носа с бончука, а с върха на обувката си бута главата му, сякаш проверява дали е мъртъв. В лицето му нахлу кръв, въпреки че беше истински умрял, толкова истински, че усещаше замръзналото си сърце като камък; обаче не можеше да понесе гледката на стройните ѝ крака. „Мили, мили“, прошепна тя и с бавно движение спусна полата си, коленичи до главата му и леко докосна с длан гърдите му. Изведнъж изтръгна от джоба му дебелия превързан плик и скочи, разкъса го яростно на парчета, които хвърли на вятъра. След това разпери ръце и

се развъртя, и продължи да се върти, като газеше по мъртвите, докато изчезна в нощния мрак.

[1] Много любезен — бел.прев. [↑](#)

XLIII

Не беше виждал принцесата от момента, когато тя заболя; пишеше му само по няколко пъти на ден кратки и пламенни писма, които повече криеха, отколкото казваха. От Паул разбра, че когато не лежи на легло, се разхожда из стаите; не можеше да разбере защо не идва при него, самият той вече ставаше от леглото и чакаше, че поне за минутка ще го извика при себе си. Не знаеше, че тя храчи кръв, тъй като в белите ѝ дробове внезапно се беше отворила една каверна; тя не му писа за това, защото, изглежда, я плашеше мисълта, че може да му опротивее, че биха го парили по устните следите от някогашните ѝ целувки и тем подобни; но преди всичко, преди всичко се ужасяваше, че не би могла да се сдържи и би го целунала с трескавите си устни. Той дори и не предполагаше, че в собствените му храчки лекарите бяха открили туберкулозни бацили, което довеждаше принцесата до отчаяние, самообвинения и страх; просто не знаеше нищо, беснееше, задето толкова се церемоняха с него, след като вече се чувстваше почти здрав, и тръпнеше в студен ужас, когато отново изминаваше ден, без принцесата да прояви желание да го види. Омръзнал съм ѝ, хрумна му; никога не съм бил за нея нещо повече от мимолетно развлечение. Подозираше я във всичко възможно; не искаше да се унижава дотам, че сам да настоява да се видят, почти престана да ѝ пише и само чакаше, седнал в креслото с леденеещи ръце и крака, с надеждата, че тя ще дойде, ще съобщи нещо за себе си и че изобщо нещо ще се случи.

През слънчевите дни той вече можеше да излиза навън в есенния парк, разрешаваха му да поседи на слънце, завит в одеяла; имаше желание да ги захвърли и да тръгне да се скита край езерото, сам с черните си мисли, но винаги тук беше или Крафт, или Паул, или Холц, или дори самият Рон, любезният и замислен поет Чарлз, който винаги правеше впечатление, че иска да каже нещо, но никога не го казваше; вместо това разсъждаваше за науката, личните качества, за успехите и героизма и за не знам какво още. Прокоп слушаше с едното си ухо;

имаше чувство, че le bon prince прави необикновени усилия да предизвика, един бог знае защо, честолубието му. Неочаквано получи от принцесата едно съвсем неясно писмо, в което тя го приканваше да се държи и да не се стеснява; а веднага след това Рон му доведе един рязък стар господин, който, по всичко личеше, че е офицер, преоблечен в граждански костюм. Човекът с резките движения заразително заразяваше Прокоп какви са му намеренията за в бъдеще. Малко ядосан от тона му, Прокоп отговаряше остро и високомерно, че има намерение да оползотвори откритията си.

— Военни открития?

— Не съм военен.

— Възрастта ви?

— Тридесет и осем.

— Къде сте на работа?

— Никъде. А вие?

Резкият господин се смути.

— Смятате ли да продадете изобретението си?

— Не.

Имаше чувство, че го разпитват и преценяват от твърде високо официално място; отегчаваше се, отсичаше с кратки отговори и само от време на време благоволяваше да отрони щипка от своята ученост или да подхвърли шепа цифри от балистиката, като виждаше, че това доставя особено удоволствие на Рон. Наистина le bon prince сияеше и току поглеждаше към резкия господин, като че ли го питаше: Е, какво ще кажете за това чудо? Резкият господин обаче не каза нищо и накрая учтиво се сбогува.

На другия ден още рано сутринта довтаса Карсон, потриваше възбудено ръце и имаше безкрайно важен вид. Започна да дрънка врели-некипели и непрекъснато сондираше почвата; вмъкваше между другото неопределени думички като „бъдеще“ и „кариера“ и „приказен, изключителен успех“; повече не пожела да каже, а пък Прокоп изобщо не искаше да го разпитва. А сетне получи писмо от принцесата, беше много сериозно и странно: „Прокоп, днес ще трябва да вземеш решение. Аз го взех и не съжалявам. В този последен миг аз ти казвам, че Те обичам, Прокоп, и ще Те чакам, колкото и да е необходимо. И ако трябва временно да се разделим — а това е наложително, тъй като жена Ти не може да Ти бъде любовница, — ако

ни разделят за цели години, ще бъде Твоя покорна годеница; само това обстоятелство, единствено само то е вече за мене такова щастие, че не мога да го опиша ходя из стаята замаяна и сричам Твоето име; мили, мили, не можеш да си представиш колко бях нещастна от деня, когато се случи това с нас. А сега направи така, че да мога наистина да се наричам Твоя В.“

Прокоп не можеше да разбере всичко, безброй пъти препрочитахе писмото и просто не можеше да повярва, че принцесата е напълно права... Искаше му се да изтича при нея, но не знаеше как да постъпи от извънредно голямо смущение. Може би това беше някакъв женски взрив на чувствата, който не трябва да взема сериозно и който изобщо той не можеше да си го обясни: иди, че я разбере. Докато недоумяваше, при него дойдоха oncle Шарл и Карсон. Дватама изглеждаха така... официално и тържествено, че сърцето на Прокоп се сви: Идват да ми кажат, че сега ще ме откарат в крепостта; принцесата е забъркала нещо и работата става лоша. Потърси с очи някакво оръжие, в случай, че се стигне до насилие; спря се на мраморното преспание и седна, като се опитваше да превъзмогне сърцебиенето си.

Oncle Рон и Карсон се спогледаха с немия въпрос, кой да бъде пръв. Започна oncle Рон:

— Това, което идваме да ви кажем, е... до известна степен... несъмнено... — Познатите заобикалки на Рон; но внезапно той се реши и подхвана по-смело: — Мили мой, това, което искаме да ти кажем, е много сериозна работа и... дискретна. Не е само в, твой интерес да го направиш... по-скоро обратното... С една дума, идеята беше *нейна* и... що се отнася до мене... след зряло обмисляне... Впрочем нея човек не може да я огорчава; тя е упорита... и страдна. Освен това наистина, както изглежда, тя си е втъпила... С една дума, от всякаква гледна точка ще бъде най-добре да се намери приличен изход от положението — изплю той с облекчение последните думи. — Господин Директорът ще ти го обясни.

Карсон, или господин директорът, бавно и с достойнство си сложи очилата; имаше обезпокояващо сериозен вид и беше съвсем различен от когато и да било друг път.

— Имам честта — започна той — да ви предам желанието... на нашите най-висши военни кръгове, да встъпите в редовете на нашата армия. Естествено, във висшата техническа служба, чиято дейност

съвпада с насоките на вашата работа, и то с чин — ако мога да се изразя така... Искам да кажа, че съвсем необичайно е да се произвеждат — освен в случай на война — цивилни специалисти във военен чин, но в нашия случай — с оглед на това, че сегашното положение много не се отличава от войната, и с особен оглед към вашето наистина извънредно значение, акцентирано още повече от съществуващите обстоятелства, и... като имаме пред вид изключителното положение, в което се намирате, или по-точно казано, като имаме пред вид вашите... в най-висока степен лични ангажименти.

— Какви ангажименти? — прекъсна го пресипнал Прокоп.

— Ами — избъбри Карсон малко объркан, — имам пред вид... интереса, който проявявате, отношенията ви със...

— Не съм ви се изповядвал за интересите си — отби го остро Прокоп.

— Ха-ха — изсмя се Карсон, освежен някак си от тази грубост. — Разбира се, че не; не е имало и нужда. Разбира се, че това не е влизало и в нашата аргументация там горе. Уверявам ви, че не. Просто лични съображения и точка. Ходатайство от влиятелно място, разбирате ли? На всичко отгоре сте и чужденец. Впрочем и този въпрос е уреден — добави бързо. — Достатъчно е да подадете молба за получаване на наше поданство.

— Аха.

— Искяхте да кажете?

— Нищо, само „аха“.

— Аха. Това, значи, е всичко. Достатъчно е само да подадете формална молба и... освен това... Но вие разбирате, естествено, че... че е необходима известна гаранция, нали? Просто трябва да си заслужите с нещо чина, с който ще бъдете удостоен... за извънредни заслуги, нали така? Предполага се, че... че ще предадете на управлението на армията... разбирате ли, че ще му предадете...

Настъпи ужасна тишина. Le bon prince гледаше през прозореца. Очите на Карсон изчезнаха зад лъскавите стъкла на очилата; а сърцето на Прокоп се свиваше от безпокойство.

— Че ще предадете... просто ще предадете... — заекваше Карсон, едва поемайки си дъх от напрежение.

— Какво?

С пръст Карсон написа във въздуха едно голямо К.

— Нищо повече — въздъхна той облекчено. — На следния ден ще получите заповед... за назначение по извънреден ред за капитан-инженер от сапърните части... с местоназначение Балтин. Това е. А?

— Всъщност само *временно* капитан — обади се oncle Шарл. — Повече не можахме да издействаме. Но ни увериха, че при неочаквано избухване на война, веднага...

— Това значи след една година — прекъсна го Карсон, — *най-много* след година.

— Веднага щом избухне война — независимо кога и с кого ще се води, — ти ще бъдеш произведен в генерал от инженерните части... с чин на кавалерийски генерал, а в случай че — в зависимост от изхода на войната — се измени формата на управление на страната, ще ти присвоят и титлата екселенц и... с една дума най-напред баронството. В това отношение... получихме... уверения от най-високо място — довърши безгласно Рон.

— А кой ви каза, че аз искам това? — обади се ледено Прокоп.

— Но боже мой — изтърси Карсон. — Та кой не би го пожелал? На мене обещаха титлата рицар; аз всъщност плюя на това, но то не се прави за мене, а заради хората. Впрочем за вас би имало съвсем особено значение.

— Значи вие си мислите — каза бавно Прокоп, — че аз все пак ще ви предам Кракатита?

Карсон поиска да скочи, но oncle Шарл го задържа.

— Ние смятаме — започна той сериозно, — че ще направиш всичко или, че... евентуално... ще бъдеш готов на всякаква жертва, за да избавиш принцеса Хаген от нелегалното ѝ и... непоносимо положение. При особени обстоятелства... една принцеса може да даде ръката си на военен. Веднага щом те произведат капитан... вашата връзка ще се оформи... чрез строго секретен годеж; принцесата, естествено, ще замине и ще се върне чак когато... когато бъде възможно да помоли член на владетелския дом да ѝ стане свидетел на сватбата. Дотогава... дотогава всичко зависи от теб, дали ще заслужиш брака, за който си достоен и за който е достойна принцесата. Дай ми ръката си. Не е нужно сега да решиш; помисли добре какво правиш, какъв е твойт дълг и какво трябва да пожертваш заради него. Бих могъл да се позова на твоето честолубие; но се обръщам само към

сърцето ти. Тя страда, Прокоп, непоносимо страда и е принесла в името на любовта си жертва, каквато друга жена не е правила. И ти страдаш, Прокоп; съвестта ти страда; но аз няма да упражнявам натиск върху тебе, защото ти вярвам. Прецени добре и после ще ми кажеш...

Карсон кимаше с глава, истински и дълбоко разчувстван.

— Така е — каза той. — Какво разбирам всъщност от тия работи, аз съм един най-прост селяк, но трябва да кажа, че... че... Аз ви го казах, тази жена е от раса. Боже господи, човек едва сега вижда... — той се удари с пестник в областта на сърцето и развълнувано запремига. — Дявол да го вземе, аз бих ви удушил, ако... ако не бяхте достоен...

Прокоп вече не слушаше; скочи и се замята из стаята с изкривено и разярено лице.

— Аз... аз значи трябва, а? — цедеше пресипнал през зъби. — Значи аз трябва? Добре, щом *трябва*... Вие ме нападнахте от засада! Та аз не исках...

Oncle Рон стана и кротко сложи ръка на рамото му.

— Ти сам — каза той — ще решиш, Прокоп. Не те караме да бързаш; посъветвай се с най-хубавото, което е в тебе; допитай се до бога, любовта или съвестта, или честта, или не знам какво. Обаче помни, че не става въпрос само за тебе, но и за тази, която те обича така, че е в състояние... да извърши... — Той махна безпомощно с ръка. — Да вървим.

XLIV

Денят беше свъсен и влажен. Принцесата покашлюваше, втрисаше я и отново я хвърляше в огън, но не издържаше да лежи: чакаше отговора на Прокоп. Поглеждаше през прозореца, за да види дали няма да се покаже навън, и отново викаше Паул. Все същото: господин инженерът се разхождал из стаята си. И нищо не казва? Не, нищо не казвал. Тя се влачеше от стена до стена, като че ли се мъчеше да го придружава; и отново сядаше и люлееше цялото си тяло, за да усмири трескавото си неспокойствие. Ох, дори това вече ставаше непоносимо! Съвсем неочаквано се зае да му пише дълго писмо; заклеваше го да я вземе за жена; не било нужно да издава нищо, никаква своя тайна, никакъв Кракатит; тя сега щяла да влезе в неговия живот и щяла да му служи, каквото и да става. „Така Те обичам“, пишеше тя, „че вече никаква жертва не ми се вижда прекалено голяма, за да я сторя за Тебе. Подложи ме на изпитание, остани беден и неизвестен; ще тръгна с Тебе като Твоя жена и никога вече няма да мога да се върна в света, който ще напусна. Зная, че ме обичаш малко, и то само с разсеяния крайчец на сърцето си; но ще свикнеш с мене. Аз бях надменна, зла и страстна, но съм се изменила, ходя сред старите вещи като чужда, престанах да бъда.“ Тя прочете написаното и го разкъса на парченца, като стенеше тихо. Беше вечер, а от Прокоп не идеше никаква вест.

Може би ще дойде сам, хрумна ѝ, и с нетърпение започна да облича вечерни дрехи. Развълнувана, стоеше пред голямото огледало и се проучваше с изгарящи очи, ужасно недоволна от прическата, от дрехите, от всичко възможно; покриваше пламналото си лице с нови и нови пластове пудра, голите ѝ ръце потреперваха от студ, отрупваше се с бижута; намираше се отвратителна, невъзможна и тромава.

— Няма ли го Паул? — питаше всеки миг.

Накрая Паул дойде: нищо ново, господин Прокоп седял на тъмно и не разрешавал да се пали лампата.

Вече е късно; принцесата, безкрайно уморена, седи пред огледалото, пудрата се отлепва от разгорещеното ѝ лице. Тя е почти сива, а ръцете ѝ са вцепенени.

— Съблечи ме — нарежда вяло на камериерката.

Свежото, прилично на теленце момиче сменя от нея накит след накит, разкопчава дрехите и ѝ намъква прозрачен пенъоар; и тъкмо когато се готви да срещне пръснатата ѝ грива, през вратата се втурва без предизвестие Прокоп.

Принцесата се вкамени и пребледня още повече.

— Върви. Мариеке — промълви тя и загърна пенъоара над слабите си гърди. — Защо... дойде?

Прокоп се опираше о шкафа, много блед и с кървясали очи.

— Значи така — издаде той глухо. — Такъв бил вашият план, а? Хубав капан ми устройте!

Тя се изправи като ударена:

— Какво — какво — какво приказваш?

Прокоп изскърца със зъби.

— Аз знам какво говоря. Значи, за това ставало дума: да... да ви дам Кракатита, а? Те готвят война, а вие, вие — изрева глухо, — вие сте тяхно оръдие! Вие с вашата любов! Вие с вашия брак, шпионка такава! А аз, аз трябваше да се хвана на въдицата, та да убивате, да си отмъщавате...

Тя се свлече на края на стола с разтворени от ужас очи: по цялото ѝ тяло премина гърчът на страшно, сухо ридание; Прокоп поиска да се хвърли към нея, но тя го спря с движение на вцепенената си ръка.

— И коя сте вие изобщо? — цедеше Прокоп. — Принцеса ли сте? Откъде ви извадиха? Дай си сметка, никаквице, че щеше да избиеш хиляди и хиляди; че си съдействала да бъдат пометени от лицето на земята градове и да бъде разрушен нашият свят, нашият, а не вашият, светът на нас, хората! Разрушен и разсипан, убит! Защо го, направи? — викаше той и като падна на колене, запълзя към нея. — Знаеш ли какво си искала да направиш?

Тя се надигна с ужасено и отвратено лице и се отдръпна от него. Той сложи лице на мястото, където беше седяла, и се разплака с тежко, грубо, мъжко хълцане. Малко оставаше да коленичи до него; но се опомни и отстъпи още по-назад, като притискаше към гърдите си изкривените от гърча ръце.

— Значи така — прошепна тя, — ти така мислиш!

Прокоп се задушаваше под тежестта на болката.

— Знаеш ли ти — крещеше той — какво е война? Знаеш ли какво е Кракатитът? Никога ли не ти е идвало наум, че аз съм човек? И — и — аз ви ненавиждам! Затова, значи, ми се правеха мили очи! А ако бях дал Кракатита, изведнъж всичко щеше да свърши: принцесата щеше да си замине, а аз, аз. — Той скочи на крака и се заудря с пестници по главата. — А аз бях готов да го направя! Милион живота за — за — за... Какво, малко ли е? Два милиона убити! Десет милиона убити! Това — това — това вече е добра партия дори и за една принцеса, нали? Това вече си заслужава да се отклониш малко от добрия тон! Ох, колко съм бил наивен! Аааа — зави той, — тфу! Ужасявам се от вас!

Беше страшен и чудовищен, с пяна на устата, с под пухнало лице и блуждаещия и безумен поглед на невменяем. Тя се притискаше към стената, пребледняла и втрещена, с изкривени от ужас уста.

— Върви си — изстена тя, — върви си оттук!

— Не бой се — изхриптя той. — Няма да те убия! Винаги съм се плашел от тебе; дори когато — дори когато ми се отдаваше, аз се плаших от тебе и не ти вярвах — нито за секунда. И все пак, все пак — няма да те убия. Аз — аз зная много добре какво правя. Аз — аз. — Търсеше нещо, грабна шише с одеколон, изля от него голямо количество върху ръцете си и си разтърка челото. — Ооох — въздъхна той, — охohoх. Не — се страхувай! Не — не — Той се успокои как да е, отпусна се на стола и сложи глава между дланите си.

— Сега значи — започна той пресипнал, — сега значи — значи можем да си поговорим, нали? Ето, аз съм спокоен. Пръстите ми дори... не потреперват... — Протегна ръка за доказателство; тя така трепереше, че беше страшно да се гледа. — Можем... несмущавани, нали? Вече съм съвсем спокоен. Можете да се облечете. Значи... вашият вуйчо ми каза, че... съм длъжен... че за мене е въпрос на чест да ви дам възможност... да поправите грешката си, и че трябвало затова... просто трябвало... да заслужи съответната титла... да се продам, и с това да платя за... жертвата, която сте...

Смъртно бледа, тя понечи да каже нещо.

— Почакайте — прекъсна я той. — Още не съм. Всички вие сте смятали... а не че да нямате свои разбирания за чест. Обаче много сте

се заблуждавали. Аз не съм джентълмен. Аз съм... син на обущар. Това няма значение, но... аз съм парий, разбирате ли? Долен и нищожен мъж. Аз нямам чест. Можете да ме изгоните като крадец или да ме затворите в крепостта. Няма да го направя. Няма да ви дам Кракатита. Може да си мислите... че съм толкова подъл може би. Бих могъл да ви кажа... какво мисля за войната. Аз участвах във войната... и видях задушливите газове... и знам на какво са способни хората. Няма да дам Кракатита. Защо да ви обяснявам? Няма да го разберете: вие сте просто татарска принцеса и се намирате много високо... Искam само да ви кажа, че няма да го направя и че ви благодаря покорно за честта. Впрочем аз съм и сгоден; вярно, че не я познавам, но съм ѝ се врекъл. Това е поредната ми подлост. Съжалявам, че изобщо... не се оказах достоен за жертвата ви.

Тя стоеше като вкаменена, впила нокти в стената. Беше жестока тишина, само драскането на ноктите им нарушаваше непоносимото мълчание.

Той стана тежко и бавно:

— Искате ли да кажете нещо?

— Не — въздъхна тя и огромните ѝ очи гледаха втренчено в празното. Беше по момчешки стройна под разтворения си пенъор; готов беше да се свлече на земята, за да целуне треперещите ѝ колене.

Приближи се към нея, сключил молитвено ръце.

— Принцесо — каза задавено, — сега ще ме откарат... под предлог, че съм шпионин или нещо подобно. Вече няма да се съпротивявам. Да става, каквото има да става; готов съм. Зная, че вече няма да ви видя. Няма ли да ми кажете нещо за сбогом?

Устните ѝ трепереха, но не проговори; о, господи, какво гледа там, в празното?

Приближи се до самата нея.

— Обичах ви — откъсна се от него — Обичах ви повече, отколкото бях способен да кажа. Аз съм долен и груб човек; но сега мога да ви кажа, че... че ви обичах иначе... и по-силно. Приемах ви... прегръщах ви от страх, че не сте моя, че ще ми се изплъзнете; исках да се уверя... Никога не можех да повярвам; и затова — без да съзнава какво върши, сложи ръка на рамото ѝ; тя потръпна под тънката тъкан на пенъора. — Обичах ви... отчаяно ви обичах...

Тя обърна очи към него.

— Мили — прошепна и по бледото ѝ лице премина матова вълна кръв.

Той се наведе бързо и целуна напуканите и устни; тя не се съпротивляваше.

— Как така, как така — изскърца със зъби той, — че и сега те обичам? — С грубите си лапи я откъсна от стената и я сграбчи; тя така бясно се замята в прегръдката му, че когато я отпусна, щеше да се строполи на пода; тогава я прихвана по-здраво, олюлявайки се сам от дивата и съпротива. Тя се извиваше със стиснати зъби и конвулсивно спираше в гърдите му ръцете си; косите ѝ падаха върху лицето, тя ги хапеше, за да задави вика си, отблъсваше го от себе си, прегъната в кръста и гърчейки се като епилептична. Беше глупаво и отвратително; единствено съзнаваше, че не трябва да я пуска на пода и че не бива да бутне стола; и че... че... какво би направил, ако му се изплъзне от ръцете? След това трябваше да потъне в земята от срам. Дръпна я до себе си и зарови устни в разбърканата ѝ коса; намери пламналото чело; тя отдръпваше с отвращение глава и отчаяно се мъчеше да разхлаби менгемето на ръцете му.

— Ще дам, ще дам Кракатита — чу изумен своя глас. — Ще го дам, чуваш ли? Всичко ще дам! Война, нова война, нови милиони мъртви. На мене — на мене — на мене ми е все едно. Искаш ли? Кажу само една дума. Нали ти казвам, че ще дам Кракатита! Заклевам се, аз ти се зак-л-л-л. Обичам те, чуваш ли? Да-да-да става, каквото ще! А-а-ако ще да загине целият свят. Аз те обичам!

— Пусни ме — зави тя, като се гърчеше.

— Не мога — простена той, заровил лице в косите ѝ. — Аз съм най-жалкият човек. Пре-предадох целия свят, целия човешки свят. Заплюй ме в лицето, но не-ме-из-гонвай! Защо не мога да те пусна? Ще дам Кракатита, чуваш ли? Заклех се; но сега ме остави да забравя! Къде-къде-къде са ти устните? Подлец съм, но ме целувай! Аз съм за — загу...

Олюля се, като че ли щеше да падне; сега тя можеше да му се изплъзне, ръцете му бяха прострени в празното; тогава тя вдигна глава, прехвърли косите си назад и му поднесе устните си. Той я взе на ръце, вдървена и пасивна; целуваше стиснатата ѝ уста, горещото ѝ лице, шията, очите; хлипаше прегракнал, тя не се бранеше, оставяше се да я носи. Той се ужаси от неподвижното ѝ страдание и като я пусна,

отстъпи. Тя се олюля, прекара длан по челото си, усмихна се жалко — беше страшно печален опит за усмивка — и обви ръце около врата му.

XLV

Бяха будни, притиснати един до друг, с широко разтворени очи се взираха в здрача. Усещаше сърцето ѝ да бие трескаво; тя не промълви нито дума през тези часове, целуваше го ненаситно и отново се откъсваше от него, слагаше кърпичка между своите и неговите устни, като че ли се страхуваше да диша срещу него; и сега беше обърнала лице и се взираше трескаво в тъмнината.

Той седна и прегърна коленете си. Да. Загубен; хванат в капана, вързан, в плен на филистимляните. А сега каквото има да става, да става. Ще предадеш оръжието в ръцете на тези, които ще го употребят. Хиляди и хиляди ще загинат. Ето, погледни, не е ли пред тебе безкрайно поле от развалини? Това е било църква, а това къща; това е бил човек. Страшна е силата и всичкото зло иде от нея. Бъди проклета, сило, зла и неизкупена душо. Както и Кракатитът, както и аз, както и аз самият.

Творческа, прилежна слабост човешка, от тебе иде всичко добро и достойно за уважение; работата ти е да връзваш и съединяваш, да свързваш частите и да поддържаш съединеното. Проклета да е ръката, която развърже силата! Проклет да е този, който разреже връзките между стихииите! Всичко човешко е само лодчица в океана на силите; а ти, ти, ще развихриш буря, каквато досега не е имало.

Да, аз ще развихря буря, каквато досега не е имало; ще им дам Кракатита, развързаната стихия и лодчицата на човечеството ще стане на трески. Хиляди и хиляди ще загинат. Ще изчезнат народи и ще бъдат заличени от лицето на земята градове; няма да има мъст, ограничения за този, който държи в ръцете си оръжието и носи гибел в сърцето си. Ти направи това. Страшна е страстта, Кракатитът на човешките сърца; и всичкото зло иде от нея.

Погледна принцесата — без ненавист, разкъсван от неспокойна любов и съчувствие. За какво ли мисли сега, вцепенена и втрепенена? Наведе се и я целуна по рамото. Ей за това, значи, ще им дам Кракатита; ще им го дам и ще замина оттук, за да не виждам после

ужаса и позора на поражението си. Ще заплатя страшна цена за любовта си и ще замина.

Той безпомощно потръпна: Нима ще ме оставят да си замина? Какво ще ги ползва Кракатитът, когато ще мога да го дам и на други? Ааа, затова искат да ме вържат навеки! Ааа, затова трябва да им дам душата и тялото си! Тук, тук ще останеш, обвързан от страстта, и вечно ще изпитваш ужас пред тази жена; ще се гърчиш в прокълнатата любов и ще измисляш нови пъклени оръжия... и ще служиш...

Тя се обърна към него с бездиханен поглед. Той седеше неподвижен и по грубото му ъглесто лице се стичаха сълзи. Тя се повдигна на лакти и се загледа в него с вперен и болезнено изпитателен поглед; той не знаеше, че е наблюдаван, притваряше очи и тръпнеше в тъпотата на поражението си. Тя стана тихо, запали лампата на тоалетната масичка и започна да се облича.

Той се сепна едва от шума на сложения върху стъклото гребен. Погледна я учуден как вдига и навива разпилените си коси.

— Утре... утре ще го, ще им го дам — прошепна той.

Тя не му отговори, между устните ѝ имаше фиби и тя бързо навиваше косата си в стегнат шлем. Той следеше всяко нейно движение; тя бързаше трескаво, сепваше се и се заглеждаше в пода, сетне кимваше с глава и продължаваше още по-бързо да се облича. Сега се надигна, погледна се отблизо, внимателно в огледалото, напудри лицето си: като че ли в стаята нямаше никой. Отиде в съседната стая и се върна, като обличаше роклята през главата си. Отново седна и се замисли, полюшвайки тялото си; после кимна с глава и отиде до съседния гардероб.

Той стана и тихо се приближи до тоалетната и масичка. Господи, колко много странни и нежни неща имаше тук! Флакончета, пръчици, кутийки, кремове, играчки без брой; това е, значи, занаятът на жените; очи, усмивка, уханье остро и ласкаещо. — Чуканчетата на пръстите му трепереха над тези крехки и тайнствени нещица, раздразнени, като че ли се докосваха до нещо забранено.

Тя се изправи на вратата в кожено яке и с кожена шапка на главата, като нахлузваше големи ръкавици.

— Пригответи се — каза тя безцветно. — Тръгваме.

— Къде?

— Където искаш. Пригответи каквото ти е необходимо, но побързай, побързай!

— Какво значи това?

— Не питай много. Не можеш да останеш повече тук, нали знаеш? Те няма да те пуснат само така. Ще тръгнеш ли?

— За... за колко време?

— Завинаги.

Сърцето му се разтупа.

— Не-не, аз няма да замина!

Тя пристъпи към него и го целуна по лицето.

— Трябва — рече тя тихо. — Ще ти кажа, когато излезем навън. Ела пред замъка, но бързо, докато е тъмно. Върви, върви сега!

Като насън той отиде в стаята си; награби книжата си, скъпоценните си и незавършени записки и бързо се огледа: Това всичко ли е? Не, няма да замина, проблесна в главата му и той остави книжата и изхвъркна навън. Там чакаше голям автомобил със загасени фарове и запален мотор; принцесата беше вече на волана.

— Бързо, бързо — прошепна тя. — Вратата отворена ли е?

— Отворена е — измърмори съненият шофьор, като спусна гюрука.

Някаква сянка заобиколи отдалеч автомобила и се спря в тъмнината.

Прокоп се приближи до отворената врата на автомобила.

— Принцесо — промърмори Прокоп. — Аз,... аз реших да им дам всичко... и... да остана.

Тя не го слушаше; наведена напред, тя втренчено се взираше към онова място, където сянката се беше сляла с тъмнината.

— Бързо — задъхано каза тя, хвана Прокоп за ръката и го вмъкна в колата до себе си; преместване на скоростния лост и автомобилът потегли. В този миг в замъка светна някакъв прозорец, а сянката изскочи от тъмнината.

— Стойте — извика сянката и се хвърли пред колата; беше Холц.

— Настрана — извика принцесата, затвори очи и даде пълен газ. Прокоп вдигна ръце ужасен; чу се нечовешки рев, колелото се друсна през нещо меко, Прокоп поиска да изскочи, но колата така рязко зави на изхода, че вратата ѝ се затръшна от само себе си, и лудо се понесе в

тъмнината. Ужасен се обърна към принцесата; едва различаваше чертите ѝ в кожената шапка, лицето ѝ беше наведено ниско над волана.

— Какво направихте?

— Тихо — изшътка остро тя, все така наведена напред.

В далечината той различи три фигури на слабо осветеното шосе; тя намали ход и спря до самите тях. Беше военен патрул.

— Защо не сте запалили фаровете? — скара се единият войник.
— Кой е там?

— Принцесата.

Войниците вдигнаха ръце към фуражките и отстъпиха.

— Парола?

— *Кракатит*.

— Запалете, ако обичате. Кой пътува с вас? Разрешението, моля ви.

— Ей сега — рече спокойно принцесата и превключи на първа.

Автомобилът буквално подскочи; войниците едва успяха да се отдръпнат.

— Не стреляй — извика единият и колата полетя в тъмнината.

На завоя рязко зави и продължи почти в обратна посока. Спря плавно пред бариерата, която преграждаше шосето. Двама войници се приближиха към колата.

— Кой е дежурният офицер? — попита тя сухо.

— Поручик Ролауф — доложи войникът.

— Извикайте го!

Поручик Ролауф изскочи от караулната, като се закопчаваше.

— Добър вечер, Ролауф — рече тя любезно. — Как сте? Наредете да ми отворят, моля ви се.

Той стоеше почтително, но недоверчиво мереше Прокоп с очи:

— С удоволствие, но... господинът има ли разрешение?
Принцесата се засмя.

— Това е само облог, Ролауф. За трийсет и пет минути до Брогел и обратно. Не вярвате ли? Нима ще ми развалите облога? — Тя му подаде ръка през прозореца, като смъкна бързо ръкавицата. — Довиждане и наминете някой път.

Той тракна с токове и ѝ целуна ръка с дълбок поклон; войниците вдигнаха бариерата и колата потегли.

— Довиждане! — извика тя още веднъж.

Понесоха се по безкрайното шосе. Тук-таме се мяркаше светлинна на човешки дом, в селото изплака дете, куче се разлая бясно след летящата кола.

— Какво направихте? — извика Прокоп. — Знаете ли, че Холц има пет деца и саката сестра? Животът му... струва десет пъти повече, отколкото моят и вашият! Какво направи?

Тя не отговаряше; със смръщено чело и стиснати зъби следеше пътя, като от време на време леко се надигаше, за да види по-добре.

— Къде искаш да те закарам? — попита внезапно тя на един кръстопът високо над спящата околност.

— В ада — проскърца той.

Тя спря колата и сериозно се обърна към него:

— Не говори така! Нима мислиш, че не ми се искаше поне сто пъти да се разбием и двамата в някаква ограда? Не мисли така! И двамата щяхме да отидем по дяволите. Сега знам много добре, че ад има. Къде искаш да идеш?

— Искam... да бъда с теб.

Тя поклати глава.

— Невъзможно. Не помниш ли вече какво каза? Сгоден си и... искаш да спасиш света от нещо ужасно. Направи го. Трябва да си на чисто със себе си; иначе... иначе ставаш зъл. А аз вече не мога... — Тя поглаждаше волана с ръка. — Къде искаш да идеш? От къде си всъщност?

С всичка сила той стисна китката ѝ.

— Ти у-уби Холц! Нима не знаеш...

— Зная — каза тихо тя. — Мислиш, че не го почувствах? Собствените ми кости изпукаха и все го виждам пред себе си, а аз все връхлитам, все връхлитам с колата върху него, но той отново ми препречва пътя. — Тя потрепери. — Е, накъде? Надясно или наляво?

— Значи край? — попита тихо той.

Тя кимна с глава.

— Значи край.

Той отвори вратата, изскочи навън и се изправи пред колата.

— Карай — рече хрипливо. — Ще минеш през мене.

Тя върна колата на две крачки назад.

— Ела, трябва да продължим. Ще те закарам поне по-близо до границата. Накъде да карам?

— Назад — изскърца той със зъби. — Назад с тебе двамата.

— С мене няма... нито напред, нито назад. Нима не разбираш? Трябва да го направя, за да видиш, за да не се съмняваш, че съм те обичала. Нима мислиш, че бих могла още веднъж да чуя това, което ми каза? Не можеш да се върнеш назад; защото или ще трябва да им дадеш това... което не искаш и не бива, или ще те затворят, и аз. — Тя отпусна ръцете си в скута. — Виждаш ли, и за това мислих, да тръгна с тебе... напред. Бих била в състояние, положително бих могла; но — Ти си там някъде сгоден; върви при нея. Виждаш ли, никога не ми е минавало през ума да те попитам за това. Когато човек е принцеса, той си мисли, че е единствен в света. Обичаш ли я?

Той я погледна с измъчени очи: не можа да отрече...

— Ето, виждаш ли — въздъхна тя. — Не умееш дори и да лъжеш, мили мой! Но разбери, след като помислих и успях да туря ред в главата си... Какво бях аз за тебе? Какво само направих? Ти мислеше ли за нея, когато ме любеше? Какъв ли ужас си изпитвал от мене! Не, не казвай нищо; не ми отнемай силата, за да ти кажа последното.

Тя закърши ръце.

— Аз те обичах! Така те обичах, господи, че-че: е можех каквото и да било — и още повече. — Но ти се съмняваше така ужасно, че накрая сломи и моята вяра. Обичам ли те? Не зная. Бих могла да забия нож в гърдите си, когато те гледам пред себе си, и да умра бих искала и не знам какво още, но обичам ли те? Аз — аз вече не знам. А когато... последния път... ме взе на ръце, усетих... нещо недобро в себе си... и в тебе. Изтрий целувките ми; те бяха... те бяха... нечисти — пророни тя безгласно. — Трябва да се разделим.

Тя не го гледаше, не чуваше какво ѝ отговаря; и ето, клепачите ѝ потрепват, под тях се образува сълза, бликва бързо, стича, спира се и друга я догонва. Плачеше беззвучно, с ръце на волана; а когато той поиска да се приближи, тя отдръпна колата малко назад.

— Вече не си Прокопокопак — шепнеше. — Ти си нещастен, нещастен човек. Не можеш да се освободиш от веригата, нали, също като мене. Не беше... добра тая верига, която ни свързваше; и все пак, когато човек я къса, има чувството... има чувството, като че ли му вадят вътрешностите, и сърцето, и душата... Ще стане ли чист човекът, когато остане така празен и пуст? — Сълзите ѝ бликнаха по-

обилно. — Обичах те, и сега вече няма да те видя. Махни се, махни се от пътя, за да обърна.

Не се помръдна, като вкаменен. Тя приближи колата плътно до него.

— Сбогом, Прокоп — рече тихо и на заден ход започна да слиза по шосето.

Втурна се след нея; тогава тя, все на заден ход, започна да слиза все по-бързо, по-бързо, по-бързо; като че ли потъваше.

XLVI

Той стоеше и се вслушваше, изтръпнал от ужас, дали няма да чуе трясъка на разбитата кола някъде по завоите на пътя. Не беше ли това грохотът от експлозията на мотора в далечината? Не беше ли това ужасната и смъртна тишина на края? Извън себе си, Прокоп се затича по шосето след нея. Спусна се по серпентината надолу до подножието на склона; от колата нито помен. Изтича отново нагоре, претърсваше страничните склонове, щом забележеше нещо тъмно или светло, спускаше се към него и издраскваше ръцете си до кръв; но се оказваха храсти или камъни, и той отново с препъване се изкатерваше на шосето и забиваше поглед в тъмнината, дали... няма да види някъде останките от колата, а под тях...

Отново се озова горе на кръстопътя; точно тук тя започна да потъва в тъмнината. Седна на един крайпътен камък. Тишина, безкрайна тишина. Студени звезди след полунощ, виждате ли някъде мрачния метеор на автомобила? Нима нищо няма да се обади, да изписука птица, да излае куче в селото, нима нещо няма да даде признак на живот? Всичко е застинало в тържественото мълчание на смъртта. И това значи е краят, тихият и смразяващ и черен край на всичко; пустота, обгърната с тъма и тишина; пустота, неподвижна и ледена. В кой кът да се скрия, за да го изпълня с болката си? Да бяхте помръкнали, звезди, да беше настъпил краят на света! Земята ще се разтвори, и в грохота ще се чуе гласът на господа: Вземам те обратно при себе си, страдаща и слаба твар; не беше чисто в теб и ти развихри зли сили. Мили, мили, ще ти постеля легло в нищото.

Под трънената корона на вселената Прокоп започна да трепери. Ясно, страданието на човека не е нищо и няма никаква цена; то е малко и сгушено на клъбце, треперещо сапунено мехурче на дъното на пустошта. Правилно, правилно, казваш, че светът е безкраен; но аз дано да умра!

На изток небето избледня, студено просветват шосето и белите камъни; ето, следи от колела, следи в мъртвия прах. Прокоп се надига

вцепенен и замаян, и тръгва. Там, долу, към Балтин.

Вървеше, без да спира. Ето селце, алея от калини, мостче през тиха и тъмна река; пада мъгла и скрива и слънцето; и отново е сив и студен ден, червени покриви, червени стада крави. На какво разстояние може да е Балтин? Шестдесет, седемдесет километра. Сухи листа, колко сухи листа.

Следобед той седна на една купчина чакъл; не можеше да върви повече. По пътя минаваше селска каручка; селякът спря и погледна капналия човек.

— Искате ли да ви повозя?

Прокоп кимна с благодарност и без думи се настани до него. След известно време каручката спря в градчето.

— Ето, че пристигнахме — рече каруцарят. — Но вие къде всъщност отивате?

Прокоп слезе и продължи по-нататък. Колко ли оставаше още до Балтин?

Започна да вали; но Прокоп не може да върви повече и приседна на перилата на моста; долу беснее и се пени студен поток. От противоположната страна полетя автомобил, на моста намали скорост и спря; от него излезе човек с палто от козя кожа и се насочи към Прокоп.

— Как попаднахте тук?

На татарските си очи господин d'Немон е сложил очила на автомобилен състезател и прилича на огромен, мъхнат бръмбар.

— Идвам от Балтин, търсят ви.

— На какво разстояние се намира Балтин? — шепне Прокоп.

— Четиридесет километра. Какво ще правите там? Издадена е заповед за арестуването ви. Елате с мене.

Прокоп завъртя глава.

— Принцесата замина — казва тихо d'Немон. — Днес сутринта, с oncle Рон. Преди всичко за да се забрави... онова... неприятно нещо с прегазения човек...

— Почина ли? — прекъсна го Прокоп.

— Засега не. А освен това принцесата, както може би знаете, е сериозно болна от туберкулоза. Ще я заведат някъде в Италия.

— Къде?

— Не знам. Никой не знае.

Прокоп стана и се олюля.

— Тогава значи — тогава значи...

— Ще дойдете ли с мене?

— Не-не зная. Къде?

— Където искате.

— Аз — аз бих искал — в Италия.

— Хайде — d'Немон помогна на Прокоп да влезе в колата, наметна го с кожух и затръшна вратата. Автомобилът потегли.

И пейзажът отново се раздвижва, но някак особено, като че ли насън и в обратна посока; градчето, тополовата алея, чакълът, мостчето, кораловите калини, селото. Колата пъхти и се възкачва по серпентините; а ето и кръстопътя, където се разделиха. Прокоп се надига и иска да изскочи от колата; но d'Немон го дръпна назад, натисна педала и превключи на четвърта. Прокоп затвори очи; сега вече не пътуват по шосето, а са се издигнали във въздуха и летят; вятърът брули лицето му, Прокоп усеща мокрите парцаливи удари на облаците, бумтенето на мотора се слива в продължителен и дълбок рев, под тях земята навярно се огъва, но Прокоп се бои да отвори очи, за да не види отново летящите алеи. По-бързо! До задушаване! Още по-бързо! Ужас и световъртеж са стегнали като с обръч гърдите му, той вече не диша и трака със зъби от удоволствието на безумния устрем в простора. Колата се плъзга нагоре и надолу, на места под краката му се чува вик на хора и вой на куче, друг път рязко завиват и лягат почти на хълбок, като че ли ги е завъртял смерч, а след това продължава отново и отново плавният летеж, чистата скорост, страшното и шумно трептене на дрънчащата тетива на далечината.

Отвори очи. Настъпил е мъглив сумрак, редиците от лампи пробиват през здрача, блясват като фойерверки светлините на фабриките. D'Немон провира колата през лабиринта от улици, плъзга се през предградието, наподобяващо развалини, и отново изскача в полето. Колата шари с дългите пипала на фаровете си, опипва фъшкиите, калта, камъните, гумите й свистят по завоите, боботи с барабанныя огън на мотора си и се нахвърля върху дългата лента на шосето, като че го поглъща. Отдясно и отляво лъкатуши тясна долина между планините, колата се заравя в нея, пропада в горите, издига се спираловидно нагоре и грохоти, и стремглаво се спуска отново надолу. Селце, излъчва светлинни кълба в гъстата мъгла, колата профучава с

рев и изхвърля зад себе си облаци от искри, накланя се, плъзва се, върти се по спирала нагоре, нагоре, нагоре, прескача нещо и пада. Стоп! Спират в непрогледна тъмнина; не, тук има къщичка, d'Немон слиза от колата като мърмори, почуква на вратата и разговаря с хората; след малко се връща с кана вода и я излива в съскация радиатор; в ярката светлина на фаровете той прилича в кожата си на дявола от детските приказки. Сега обикаля колата, опипва гумите, вдига гюрука и казва нещо; Прокоп е задрямал безкрайно уморен. След това отново го поема безконечното ритмично подрусване; спи свит в ъгъла на колата и не възприема нищо, с цели часове не възприема нищо друго освен подхвърлящото го люлеене; събужда се едва когато автомобилът спира пред един хотел, сияещ сред свежия планински въздух между ивици сняг. Прокоп се надигна целият вдървен и разглобен.

— Това... това не е Италия — заекна учуден.

— Още не — каза d'Немон. — Но сега елате да се нахраните.

Той поведе Прокоп, заслепен от толкова светлина, в отделна столова; белоснежна покривка, сребърни прибори, топлина, сервитьор с външност на посланик. D'Немон даже не седна; разхождаше се из столовата и съзерцаваше върховете на пръстите си. Прокоп тъпо и сънено се отпуска на едни стол; беше му безразлично до смърт дали ще яде или няма да яде. Все пак изпи горещия бульон, порови се в някакви ястия, държейки с мъка вилицата, повъртя в пръстите си чаша вино и опари стомаха си с горещата горчивина на кафето. D'Немон не седна изобщо; не преставаше да крачи из стаята и в движение хапна няколко залъка; а когато Прокоп приключи с яденето, подаде му пура и я запали.

— Така — рече, — а сега на въпроса. От този миг — подхвана той, като продължаваше да се разхожда — аз ще бъда за вас просто... камарад Diamon. Ще ви заведа сред нашите хора, не е далеч от тук. Не трябва да ги вземате много сериозно; те са отчасти деесперадос^[1], хора, преследвани и бежанци, сметени от всички краища на света, отчасти са фантазори, дърдорковци, дилетанти на месианизма и доктринери. За програмата им не ги питайте; те са само материал, който ще използваме в играта си. Главното е, че можем да ви дадем на разположение разклонена и засега все още тайна международна организация, която има клетки навсякъде. Единствената им програма е пряката акция; на тази въдица ще хванем всички без изключение, и без

това за нея се е вдигнал такъв шум, като че се отнася за нова играчка. Впрочем „новата линия на действие“ и „деструкцията в главите“ ще имат за тях непреодолимо обаяние; след първите успехи ще тръгнат след вас като овце, особено ако отстраните от ръководството тези, които ще ви посоча.

Той говореше гладко, като опитен оратор, който мислеше всъщност едновременно за нещо друго, но говореше — с естествена сигурност, която изключваше всякаква съпротива и съмнение; на Прокоп му се струваше, че вече го е слушал някога.

— Положението ви е изключително — продължи Diamon, като не преставаше да се разхожда. — Вие отхвърлихте предложението на едно правителство; постъпихте като разумен човек. Какво мога да ви предложа срещу това, което можете да си вземете сам? Би трябвало да сте ненормален, за да изпуснете работата от ръцете си. Вие държите в ръцете си едно средство, с което можете да разсипете всички велики сили в света. Ще предоставя на ваше разположение неограничен кредит. Петдесет или сто милиона либри искате? Можете да ги имате до една седмица. На мене ми стига, че все още сте единственият притежател на Кракатита. Засега нашите хора разполагат с девет и половина дециграма, които им донесе един саксонски камарад от Балтин; но тези глупаци нямат понятие от вашата химия. Съхраняват го като светиия в една порцеланова табакера и три пъти в седмицата едва ли не се сбиват, спорейки по въпроса коя правителствена сграда в света да хвърлят във въздуха. Впрочем ще имате възможност да ги чуете. От тази страна, значи, не ви заплашва нищо. В Балтин няма нито щипка Кракатит. Опитите на господин Томеш очевидно са в задънена улица.

— Къде е Ирка-Ирка Томеш? — прекъсна го Прокоп.

— Арсеналът Гротуп. Вече им е дошъл до гуша с вечните си обещания. А дори случайно и да успее да открие формулата, няма дълго да се радва. Уверявам ви. С една дума, вие сте единственият притежател на Кракатита и няма да го дадете на никого. На ваше разположение ще бъде целият човешки материал и всички нишки на нашата организация. Ще ви дам и вестниците, които финансирам. И най-сетне на ваше разположение ще бъде и това, което вестниците наричат „тайнствена радиостанция“, тоест, нашите нелегални безжични съобщения, които, с така наречените антивълни или

екстинкционни искри, довеждат до разпадане на вашия Кракатит на разстояние от две до три хиляди километра. Това са козовете ви. Ще се включите ли в играта?

— Какво-какво-какво имате пред вид? — запита Прокоп. — Какво да правя с всичко това?

Камарад Диамон се спря и загледа втренчено Прокоп.

— Ще правите, каквото си искате. Ще правите големи работи. Кой би могъл да ви заповядва?

[1] Отчаяни — бел.прев. ↑

XLVII

Diamon примъкна един стол до Прокоп и седна.

— Да — започна замислено, — това дори не може да се проумее. Просто в историята няма аналогия на властта, която вие държите в ръцете си. Вие ще завладеете света с една шепа хора, както Кортес е завоювал Мексико. Не, даже и това не дава истинска представа. С Кракатита и радиостанцията вие държите в шах целия свят. Странно, но е така. Достатъчна е само шепа от белия прах, и в определен час ще хвъркне във въздуха всичко, което заповядате. Кой може да попречи? Фактически вие сте неограничен господар на света. Ще издавате заповеди, без някой да ви е виждал. Смешно е: оттук вие ще можете да обстрелвате, примерно казано, Португалия или Швеция; след три, след четири дни ще молят за мир, и вие ще диктувате контрибуциите, законите, границите, каквото ви хрумне. Сега има само една велика сила — вие.

— Мислите, че преувеличавам? Аз разполагам с много сръчни момчета, способни на всичко. Обявете на шега война на Франция. Някъде към полунощ ще хвъркнат във въздуха министерства, Банк дьо Франс, пощи, електростанции, гари и няколко казарми. Следващата нощ летището, арсенали, железопътни мостове, заводи за муниции, пристанища, фарове и шосета. Засега разполагам само със седем самолета; можете да ръсите Кракатита където ви скимне; след това включвате радиостанцията и готово. Е, какво, ще опитате ли?

На Прокоп му се струваше като че ли сънува.

— Не! Защо да го правя?

Diamon сви рамене:

— Защото сте в състояние. Силата... трябва да се изразходва. Трябва ли да го направи някоя държава, след като можете да го извършите сам? Не знам какви са истинските ви възможности; трябва да се започне, за да се опита: уверявам ви, че ще ви се услади. Искате да бъдете неограничен властелин на света? Добре. Искате да изтребите всичко живо на света? Нека бъде така. Искате да го ощастливите с

това, че ще му наложите вечен мир, вярата в бога, някакъв нов ред, революция или не знам какво? Защо не? Само започнете, програмата не е толкова важна, в края на краищата ще правите само това, което ви наложат създадените от вас обстоятелства. Можете да премахнете банките, кралете, индустриализма, войската, вечната неправда или каквото ви е угодно; то само ще си покаже какво ще има да става по-нататък. Започнете с каквото и да е; след това вече всичко ще тръгне от само себе си. Само недейте търси аналогии в историята, не питайте какво ви е позволено; положението ви е безпримерно, някакъв Чингис хан или Наполеон няма да ви кажат какво да правите и къде са границите ви. Никой не може да ви даде съвет; никой не може да проумее необуздаността на вашата мощ. Вие трябва да бъдете сам, ако искате да стигнете до края. Не допускайте никого при себе си, който би искал да ви поставя граници или да определя насоката.

— Дори и вас ли, Diamon? — остро се обади Прокоп.

— Дори и мене не. Аз съм на страната на силата. Аз съм стар, опитен и богат; не ми е нужно нищо повече, освен да става нещо и да знам, че всичко се е устремило в една посока, която е определил човекът. Старото ми сърце ще се радва на това, което ще вършите. Измислете си най-красивото, най-смелото и най-райското и го наложете на света с правото на своята мощ: тази гледка ще ме възнагради за това, че ви служа.

— Подайте ми ръка, Diamon — каза Прокоп, изпълнен с подозрение.

— Не, ще ви изгоря — усмихна се Diamon — Имам стара, прастара треска. Какво исках да кажа? Да, единствената възможност на силата е насилието. Силата е способност да се наложи на вещите движение; в крайна сметка няма да избегнете това, всичко да се върти около вас. Свиквайте с него предварително; преценявайте хората само като свои оръдия или като оръдия на идеята, която ще завладее главата ви. Вие искате невъзможното добро; оттук следва, че сигурно ще бъдете много жесток. Ако искате великите ви идеали да възтържествуват, не се спирайте пред нищо. Впрочем и то ще дойде от само себе си. Сега ви се струва, че е свръх силите ви да — не знам точно под каква форма, — да бъдете владетел на земята. Тъй да бъде, но то не е свръх силите на вашите оръдия; вашата мощ се простира много по-далеч, отколкото всякакво трезво благоразумие.

— Организирайте работите си така, че да бъдете независим от когото и да било. Още днес ще уредя да ви изберат за председател на комисията по информацията; така практически в ръцете ви ще се окаже екстинкционната станция; впрочем тя се намира в един обект, който е моя частна собственост. След малко ще видите нашите смешни камаради; не ги плашете с големи планове. Те са подготвени и знаят за вас и ще ви приемат възторжено. Кажете им няколко фрази за благото на човечеството или каквото щете; така или иначе то ще се изгуби в хаоса от възгледи, който се нарича политическо убеждение.

— Вие сам ще решите дали ще насочите първите си удари по политическа или икономическа линия: искам да кажа, дали ще бомбардирате първоначално военни обекти или заводи и железопътни линии. Първата е по-ефектна, втората има по-дълбоко действие. Можете да предприемете генерално кръгово настъпление от всички страни или да си изберете решаващия сектор; ще предпочетете анонимната диверсия или публичното и наглед безумно обявяване на война. Не познавам вкуса ви; впрочем формата не е важна, важното е да изявите своята мощ. Вие сте върховният съдник на света; осъдете когото и да било, нашите хора ще изпълнят присъдата ви. Не дръжте сметка за жертвите; работете на едро, а по целия свят има милиарди живи хора.

— Вижте, аз съм индустриалец, журналист, банкер, политик, всичко, каквото искате; с една дума, свикнал съм да пресмятам, да се съобразявам с обстоятелствата и да правя алъш-вериш с ограничени шансове. Именно затова трябва да ви кажа — и това е единственият съвет, който ви давам, преди да вземете властта, — недейте прави сметки и не се съобразявайте с никого. Ако само веднъж се стъписате, ще се превърнете в плачеща колона като жената на Лот. Аз съм само разум и цифри; гледам ли нагоре, иска ми се да се разлея в безумие и неизброимост. Всичко съществуващо пада неизбежно от хаоса на безграничността през числото до нищото; всяка велика сила се обявява против това постепенно падане; всяко величие се стреми да стане безграничност. Пет пари не чини сила, която не може да се прелее през старите си граници. В ръцете ви е дадена мощ, за да извършите изключителни неща; достоен ли сте за нея или ще се пилеете на дребно? Аз, старият практик, ви казвам: мислете за безумни и неизмерими дела, за безподобни мащаби, за немислими рекорди на

човешката мощ; действителността ще ви задраска петдесет, дори осемдесет процента от всеки велик план; но останалото трябва да бъде все още огромно. Опитвайте се да направите невъзможното, за да осъществите поне някоя неизвестна възможност. Вие знаете какво велико нещо е експериментът; добре, всички властелини в света се ужасяват най-много от мисълта, че би трябвало да опитат да правят нещата по-иначе, по нечуван досега начин и наопаки; няма нищо по-консервативно от човека на власт. Вие сте първият човек в света, който може да смята целия свят за своя лаборатория. Това е върховното изкушение за всеки, който се намира на върха на планината; няма да ти дам всичко под тебе, за да се наслаждаваш и опиваш от мощта си; но то ти е дадено, за да го завоюваш, за да го преправиш и за да опитваш да създаваш нещо по-добро, отколкото е този нещастен и жесток свят. Светът се нуждае от все по-нов и по-нов творец; но творецът, който не е върховен господар и владетел, е само безумец. Вашите идеи ще бъдат заповеди; мечтите ви ще бъдат исторически преломи; а дори и да не изградите нищо повече от собствения си паметник, това си струва усилието. Вземете своето.

— А сега да тръгваме; чакат ни.

XLVIII

Diamon запали мотора и седна в колата.

— Ей сега ще пристигнем.

Автомобилът се спускаше от Планината на Изкушението в широка долина, летеше в безмълвната нощ, прехвърли се през мека седловина и спря пред просторна дървена къща между елшите; сградата приличаше на стара мелница. Diamon слезе от колата и поведе Прокоп към дървените стълби; но там пред тях се изпречи човек с вдигната яка.

— Парола?

— Я стига, бе — сряза го Diamon и свали автомобилните си очила; човекът се оттегли настрана и Diamon изтича нагоре. Влязоха в голямо ниско помещение, което много приличаше на училищна стая; два реда чиновове, подиум и катедра в единия край на черната дъска; само че тук имаше много изпарения, много дим и глъчка. Чиновете бяха изпълнени от хора, които имаха шапки на главите; всички се караха, на подиума си дереше гърлото един дангалак с рижа брада, на катедрата беше застанало сухо, педантично старче и ожесточено звънеше със звънец.

Diamon се насочи към подиума и с един скок се озова горе.

— Камаради — извика той и гласът му прозвуча нечовешки, като грак на чайка. — Довел съм ви един човек. Камарад Кракатит.

Настъпи тишина, Прокоп се почувства уловен и неделикатно опипван от петдесет чифта очи; като насън той се качи на подиума и огледа с невиждащи очи опушената стая.

— Кракатит, Кракатит — бучеше долу и бученето прерасна в рев: — Кракатит! Кракатит! Кракатит!

Пред Прокоп се изправи хубаво момиче с разпуснати коси и му подаде ръка:

— Здравей, камарад!

Кратко горещо ръкостискане, всичко обещаващо припламване на очите и към него се протягат вече двадесет други ръце: груби, здрави и

изсушени от слънчевия пек, влажно студени и одухотворени; и Прокоп се почувства включен във веригата ръце, които си го подаваха и присвояваха.

— Кракатит, Кракатит!

Педантичното старче звънеше като лудо. Когато нищо не помогна, то се втурна към Прокоп и му раздруса ръката; ръчичката му беше изсъхнала и кожата, като от пергамент, а зад обуцарските му очила сияеше огромна радост. Тълпата изрева въодушевено и утихна.

— Камаради — заговори старчето. — Вие приветствахте камарад Кракатит... със спонтанна радост... със спонтанна и жива радост, която... към която се присъединявам и аз като председател на това събрание. Приветствам и председателя Diamon... и му благодарим. Моля камарад Кракатит да седне... като гост... в президиума. Делегатите да решат кой да ръководи по-нататък събранието. Аз... или председателят Diamon

— Diamon.

— Мазо!

— Diamon!

— Мазо! Мазо!

— По дяволите с вашите формалности, Мазо — изсумтя Diamon.
— Председателствайте и толкова.

— Събранието продължава — извика старчето. — Думата има делегатът Петерс.

Човекът с рижата брада отново взе думата; нападаше, както изглежда, английската Лейбъристка партия, но никой не го слушаше. Всички погледи почти веществено се бяха опрели в Прокоп; ей там в ъгъла големите, трескави очи на някакъв туберкулозен; изпуленият, син поглед на някакво брадясало момченце; кръглите и блестящи очила на учител, който изпитва; мънички, обраснали очички като на таралеж, примигващи сред огромно вълмо разбъркани сиви коси; очи изпитателни, враждебни, хлътнали, детски, свети и подли. Погледът на Прокоп блуждаеше по претъпканите чиновове и изведнъж трепна, като че ли се беше изгорил; срещна погледа на момичето с разпуснатите коси; то се огъна, сякаш почна да потъва в меко пухено легло, с един жест плавен и недвусмислен. Погледът му се спря на една странна гола глава, под която висеше тясно палтенце; дявол знае дали това създание беше на дваисет или петдесет години! Но докато разреши този въпрос,

цялата глава се набръчка в широка, възторжена и поласкана усмивка. Един поглед неотклонно го дразнеше; търсеше го навсякъде, но не успяваше да го открие.

Делегатът Петерс свърши, като се запъна и целият изчервен, се скри в един чин. Всички очи се втренчиха в Прокоп с напрегнато и насърчително очакване; старчето Мазо пробъбри някаква шаблонна фраза и се наведе към Diamon. Настана бездиханна тишина; Прокоп, без да съзнава какво прави, стана.

— Думата има камарад Кракатит — съобщи Мазо, като потри сухите си ръчички.

Прокоп се огледа със замаяни очи: Какво трябвало да направя? Да говоря? Защо? Кой са тези хора? — Той долови сърнешките очи на туберкулозния, строгия и изпитателен блясък на очилата, примигващите очички, любопитни и чужди очи, блестящия и мек разтапящ се поглед, на красивата девойка; отворила беше в забрава гореща уста; на първия чин голото и сбръчкано човече е зяпнало в устата му със заслепени очи. Усмихна му се доволен.

— Хора — започна той тихо и като насън. — През вчерашната нощ... аз платих огромна цена. Аз преживях... и загубих... — Той напрегна всички сили, за да се съсредоточи. — Понякога преживяваш... такава болка, че... че тя вече преставя да бъде само твоя. И тогава проглеждаш. Помръкнала е Вселената и Земята е затаила дъх от страдание. Светът трябва да бъде изкупен. Не би могъл да понесеш болката си, ако страдаш само ти. Вие всички сте минали през ада, всички вие...

Той се огледа из стаята; всичко се мержелееше пред погледа му като някаква матово сияеща подводна вегетация.

— Къде е Кракатитът? — попита той внезапно раздразнен. — Къде сте го сложили?

Старчето Мазо предпазливо вдигна порцелановата светиня и я сложи в ръката му. Беше същата кутийка, която някога беше оставил в лабораторията си в Хибшмонка. Той отвори капачето и зарови пръстите си в зърнестия прашец, опита се да го стрие, помириса го, лизна го с върха на езика си; усети тръпчивата му силна горчивина и му се наслаждаваше!

— Това е хубаво — въздъхна той и притисна скъпоценната вещ с дланите си, като че ли грееше на нея премръзналите си ръце.

— Това си ти — замърмори полугласно. — Познавам те; ти си взривната стихия. Ще дойде твоят час и ще дадеш всичко; така трябва. — Прокоп неуверено погледна изпод вежди: — Какво искате да знаете? Аз разбирам само от две неща: от звезди и от химия. Прекрасни са... безкрайното пространство на времето, вечният ред и постоянството, и божествената аритметика на Вселената; уверявам ви, че... няма нищо по-прекрасно. Но какво са за мене законите на вечността. Ще настъпи часът ти и ще избухнеш: ще родиш любов, болка, идея, и не знам още какво; най-голямото и най-силното ти е само мигът. Ти, ти не си включен в безкрайния ред, нито пък ти е предвидено място в милионите светлинни години; е тогава... тогава нека твоето нищожество се представи в най-добрия си вид! Избухни с най-висок пламък. Чувстваш се окован? Тогава разчупи черупката си и разпръсни скалата. Стори място на единствения си миг. Така трябва.

Сам той не разбираше достатъчно добре какво говори; но го унасяше някакъв тъмен подтик да каже нещо, смисълът на което веднага му убягваше.

— Аз... правя само химия. Познавам материята и... се разбираме с нея: това е всичко. Материята се раздробява от въздуха и водата; цепи се, ферментира, гние, гори, окислява се или се разпада; но никога, чувате ли, тя никога не ни дава всичко, което се крие в нея. Дори да премине през целия кръговрат; дори някоя земна прашинка да се въплъти в растение и в живо месо, и да се превърне в мислеща клетка от мозъка на Нютон, и да умре с него и отново да се разпадне, тя не би дала всичко. Но накарайте я насила да се разбие и развърне; и в хилядна от секундата ще избухне; тогава, едва тогава тя ще прояви всичките си способности. И тя дори не е спяла; била е само свързана и се е задущавала, борила се е в тъмното и е чакала да настъпи часът ѝ. Да даде всичко! Това е нейно право. Аз също трябва да дам всичко. Трябва ли само да изветрявам и да чакам... нечисто да ферментирам... и да се раздробя, без да мога някога... наведнъж... да проявя целия човек? По-добре... тогава по-добре в един върховен миг... и въпреки всичко... Защото вярвам, че е добре да дадеш всичко. Било то добро или лошо. Всичко в мене се е сраснало; доброто и злото и най-висшето. Който живее, прави и лошо, и добро, като че ли се раздробява. Аз правех и едното, и другото; но сега... трябва да дам най-висшето. Това е изкупването на човека. Няма го в нищо, което съм

правил досега; то е враснало в мене... като в камънак. И трябва да се пръсна... със сила... както се пръска снаряд; и няма да се интересувам какво ще разруша; но трябваше... аз трябваше да дам най-висшето си.

Прокоп се бореше с думите, полагаше усилия да обхване нещо неизказано; губеше го с всяка дума, бърчеше чело и следеше по лицата на слушателите дали не са доловили смисъла на това, което не успяваше да изрече. Той видя сияеща симпатия в чистите очи на туберкулозния и съсредоточено усилие в облещените сини очички на брадясалия великан, там отзад; сбръчканото човече пиеше думите му с безграничната преданост на вярващия, а хубавото момиче ги приемаше, полулегнало, с любовни тръпки на тялото си. Затова пък останалите лица го зяпаха отчуждено, любопитно или с растящо безразличие. Защо всъщност говоря?

— Аз преживях — продължи несигурно и малко раздразнен вече, — преживях толкова... колкото може да преживее човек. Защо ви казвам това? Защото то не ме задоволява; защото... все още не съм изкупен; нямаше го досега във всичко преживяно най-висшето. То е... стаено в човека, както силата в материята. Трябва да разрушиш материята, за да дадеш силата си. Човекът трябва да се развърже, и накърни, и разбие, за да даде най-високия си пламък. Аа, това... това вече би било прекалено, дори тогава да не намери, че... че е достигнал... че... че...

Той се запъна, намръщи се, хвърли кутийката с Кракатита на катедрата и седна.

XLIX

За момент настъпи неловка тишина.

— И това ли е всичко? — обади се от средата между чиновете насмешлив глас.

— Това е всичко — изръмжа Прокоп отвратен.

— Не е — обади се този път Диамон и стана. — Камарад Кракатит предполагаше, че делегатите имат доброто желание да разберат...

— Охо! — подхвърли пак същият глас в средата.

— Да. Делегатът Мезерски ще трябва да има търпението да ме изслуша докрай. Камарад Кракатит ни каза образно, че трябва — и гласът на Диамон отново прозвуча като птичи грак, — че трябва да се започне революция без оглед на теорията за етапите; да се започне революция унищожителна и експлозивна, в която човечеството ще даде най-висшето, което е скрито в него. Човек трябва да се разбие, за да даде всичко. Обществото трябва да се разбие, за да открие в себе си най-висшето си ядро. Вие тук се карате за най-висшето благо на човечеството. Камарад Кракатит ни каза убедително, че е достатъчно да доведеш човечеството до експлозия, за да даде много по-висок пламък, отколкото както бихте искали да му предпишете с разискванията си; и да не се обръща внимание на разрушението. Заявявам, че камарад Кракатит е прав.

— Прав е, прав е, прав е! — гръмнаха изведнъж викове и ръкопляскания. — Кракатит! Кракатит!

— Тишина — надвика ги Диамон. — И думите му толкова повече тежат, че зад тях е фактическата възможност да се произведе тази експлозия. Камарад Кракатит не е човек на думите, а на действията. Той е дошъл, за да ни възложи открита акция. Уверявам ви, че тя ще бъде много по-страхотна, отколкото сте се осмелявали да мечтаете. И ще започне днес, утре, до една седмица...

Думите му заглъхнаха в неопикуема врява. Вълна от хора плисна от пейките към подиума и обкръжи Прокоп. Прегръщаха го, дърпаха го

за ръцете и викаха „Кракатит! Кракатит!“. Красивото момиче с разпуснатите коси диво се бореше, за да се промъкне до него през кълбото от хора; тласната от тях, тя залепи гърдите си за него; той поиска да я отблъсне, но тя го прегърна и засъска нещо на чужд език. През това време на единия край на подиума човекът с очилата бавно и тихо четеше лекция пред празните чинове, че е теоретически нелепо да се правят социологически аналогии с неорганичната природа.

— Кракатит, Кракатит! — бучеше тълпата, никой не беше останал да седи, Мазо яростно размахваше звънеца; изведнъж, с един скок, на катедрата изскочи един черен млад мъж и високо над всички размаха в протегнатата си ръка кутийката с Кракатита.

— Тихо — изрева той — и долу! Или ще го хвърля под краката ви.

Настъпи внезапна тишина; човешкото кълбо се смъкна от подиума и започна да се дърпа назад. Горے остана само Мазо със звънеца в ръка, объркан и обезпокоен, Диамон, опрян о черната дъска, и Прокоп, на чиято шия все още висеше тъмнокосата Менада.

— Росо — обадиха се гласове. — Свалете го! Росо, долу!

Младият мъж на катедрата диво се оглеждаше с пламтящите си очи.

— Никой да не мърда! Мезерски иска да стреля по мене. Ще го хвърля — изцвили той и завъртя кутийката с Кракатита.

Тълпата се отдръпваше и ръмжеше като разярен хищник. Двамата души вдигнаха ръце, други ги последваха; настъпи тягостно мълчание.

— Слез долу — кресна старчето Мазо. — Кой ти е дал думата?

— Ще го хвърля — заплашваше Росо, изпънат като лък.

— Това е нарушение на установения ред — вбеси се Мазо. — Протестирам и... напускам председателството, — Той хвърли звънеца на земята и слезе от подиума.

— Браво, Мазо — обади се ироничен глас.

— Бре, бре, бре...

— Тихо — извика Росо и отметна косите си от челото. — Аз имам думата. Камарад Кракатит ни каза: Ще настъпи часът ти и ще избухнеш. Стори място за единствения си миг. — Е, добре, аз се вслушах в думите му и ги взех присърце.

— Той не ги каза в този смисъл!

— Да живее Кракатитът!

Някой започна да свирка.

Diamon хвана Прокоп за лакътя и го задърпа към някаква вратичка зад дъската.

— Можете да свиркате — продължаваше насмешливо Росо. — Никой от вас не свиркаше, когато пред вас се изправи този непознат и... се зае да сторва място за своя миг. Защо да не опита някой друг?

— Вярно — обади се спокоен глас.

Красивото момиче се изправи пред Прокоп, за да го прикрие с тялото си. Той поиска да я отстрани.

— Не е вярно — викаше тя с пламтящи очи. — Той... той е...

— Млъкни — изсъска Diamon.

— Всеки може да заповядва — говореше трескаво Росо. — Докато *това* е в ръцете ми, ще заповядам аз. Все ми е едно дали ще загина. Никой да не излиза вън! Галеасо, пази вратата! Така, сега ще си поговорим.

— Да, сега ще си поговорим — обади се Diamon рязко. Росо светкавично се обърна към него; но в този миг от пейката изхвъркна синеокият великан с наведена като овен глава и преди Росо да успее да се обърне, хвана го за краката и го дръпна; Росо полетя с главата надолу от катедрата. В ужасната тишина главата му бухна и изпращя в дъските, а от подиума се търколи долу капачето на порцелановата кутийка.

Прокоп се втурна към бездиханното тяло; по гърдите на Росо, по лицето му, по земята, в локвите кръв беше разсипан белият пращец на Кракатита. Diamon го задържа; изведнъж се зачуха викове и няколко души се впуснаха към подиума.

— Да не се стъпва по Кракатита, ще избухне — заповядваше някакъв скършен глас, но хората вече се спуснаха на пода и започнаха да събират белия пращец в кутийки от кибрит, биеха се, въргаляха се в кълбо на земята.

— Заклучете вратата — изцвили някой. Светлината угасна. В този миг Diamon ритна вратичката зад черната дъска и вкара Прокоп в тъмнината.

Светна с джобното си електрическо фенерче. Това беше килерче без прозорци с натрупани една върху друга маси, подноси за бира, някакви нечисти дрехи. Бързо помъкна Прокоп по-нататък; през

прокисналата черна дупка на коридора, по черните и тесни стъпала надолу. По стълбите ги догони момичето с разпуснатата коса.

— Идвам с вас — прошепна тя и вкопчи пръсти в ръката на Прокоп.

Diamon изскочи на двора с колебаещия се сноп светлина пред себе си; беше непрогледна тъмнина. Той изкърти вратичката и се втурна по шосето; и преди Прокоп да дотича до колата, опитвайки се да се освободи от момичето, моторът избоботи и Diamon седна зад волана.

— Бързо!

Прокоп се хвърли в колата, а момичето след него; автомобилът подскочи и полетя в тъмнината. Беше страшно студено; момичето трепереше в тънките си дрехи, и Прокоп я зави в кожата, а самият той се притисна в другия ъгъл. Колата се движеше по лош, размекнат път, занасяше от едната страна на другата, буксуваше и отново с рев набираше скорост. Прокоп зъзнеше и се отдръпваше винаги, когато на някой завой автомобилът го отхвърляше към свитото момиче. То се плъзна към него.

— Студено ти е, нали? — зашепна, разтвори кожата и се зае да го загръща в него, като го привличаше към себе си. — Сгрей се — каза тя с гъделичкащ смях и се прилепи до него с цялото си тяло; беше гореща и пухкава, също като че ли беше гола. Разчорлените ѝ коси издаваха горчива и дива миризма, дразнеха лицето му и го ослепят аха. Говореше му отблизо на чужд език, повтаряше думите си още по-тихо, още по-тихо, хвана ухото му между леко потракващите си зъби; и внезапно легна на гърдите му и навлезе в устата му с порочна, опитна, влажна целувка. Отблъсна я грубо; тя се изправи смаяна, обидена отсече нещо и с едно движение на раменете си се отърси от кожата; духаше мразовит вятър и той вдигна кожата отново на раменете ѝ. Тя се дръпна побесняла, смъкна твърдоглаво кожата и го остави да се въргаля в дъното на колата.

— Както искате — промърмори Прокоп и се обърна. Колата отново излезе на твърд път и се понесе с виеща скорост. Отзад се виждаше само гърбът на Diamon, наежен от козината. Прокоп се даваше от студения вятър; погледна момичето, беше обвила врата си с косите и зъзнеше от студ в леките си дрешки. Стана му жал за нея; вдигна кожата и я заметна с него; отблъсна го със свирепо упорство и

тогава той я омота цялата в кожуха, от главата до петите, като вързоп, и я стегна с ръце:

— Никакво мърдане!

— Какво, пак ли беснее? — подхвърли спокойно Diamon иззад волана. — Тогава я...

Прокоп се направи, че не е чул цинизма му; но вързопът в ръцете му тихо се разкиска.

— Тя е добро момиче — продължи безразлично Diamon — Татко ти беше писател, нали?

Вързопът потвърди; и Diamon назова едно такова известно за Прокоп име, толкова просветено и чисто, че Прокоп изтръпна и несъзнателно отпусна грубата си прегръдка. Вързопът се завъртя и седна на скута му; изпод кожуха стърчаха красиви, грешни крака и по детски се клатеха във въздуха. Прокоп ги наметна с кожуха, за да не мръзнат; тя вероятно вземаше това за игра, задавяше се от тих смях и риташе, като изхвърляше нагоре крака. Стегна я колкото се можеше по-надолу; сега пък отгоре се измъкна пълна момичешка ръка и зашари по лицето му в дива любовна игра, дърпаше го за косата, гъделичкаше го по врата, опитваше се да отвори с пръсти стиснатите му устни. Остави я да прави каквото си иска; тя се докосна до челото му, намери го строго, смръщено и се дръпна като опарена; ето че сега се превърна в боязлива детска ръчица, която не знаеше какво ѝ е позволено; прокрадваше се към лицето му, докосваше го, отдръпваше се, отново го докосваше, погали го и леко, плахо се отпусна върху грубото му лице. Чу се дълбока въздишка и кожухът замря.

Колата се промъкна през спящо градче и се спусна в широка равнина.

— Е, как — обърна се Diamon. — Как намирате камарадите?

— Тихо — прошепна неподвижният Прокоп. — Тя заспа.

L

Колата спря в черна гориста долина. В тъмнината Прокоп разпозна шахтови кули и табани.

— Е, пристигнахме — изръмжа Diamon. — Това е рудната ми мина и прокатният стан; много слаба работа. Е, слизайте!

— Тук ли да я оставя? — попита тихо Прокоп.

— Кого? А, вашата хубавица. Събудете я, оставаме тук.

Прокоп внимателно слезе, като я носеше на ръце.

— Къде да я сложа?

Diamon отключваше един мрачен дом.

— Какво? Чакайте, имам няколко стаи. Можете да я оставите... ще ви заведа до там.

Запали, лампата и го поведе през студени канцеларски коридори; накрая влезе в една врата и завъртя ключа на лампата. Стаята беше отвратителна и непроветрена, с разхвърляно легло и спуснати транспаранти.

— Аха — измърмори Diamon. — Трябва да е нощувал тук... един познат. Не е много за пред хора, нали? Ергенска работа. Сложете я на кревата.

Прокоп внимателно остави на леглото равномерно дишания вързоп. През това време Diamon се разхождаше и потриваше ръце.

— Сега ще отидем в станцията. Тя е горе, на хълма, на десет минути оттук. Или искате да останете тук? — Приближи се до спящото момиче, отметна пеша на кожуха и откри краката ѝ чак до над коленете ѝ. — Хубава е, нали? Жалко, че съм толкова стар.

Прокоп се намръщи и зави краката на момичето.

— Дайте да видим станцията — рече сухо.

Устните на Diamon трепнаха насмешливо.

— Елате.

Поведе го през двора. В машинното свети, машините бумтят, по двора се потрива огняр със запретнати ръкави и пуши лула. Нагоре по

склона минава въжена линия с вагончета за руда и контурите ѝ се очертават мъртво, като ребрата на гигантски допотопен гущер.

— Трябваше да закрия три шахти — обяснява Diamon. — Не носи никакви приходи. Отдавна да съм я предал, ако не беше станцията. Минете оттук.

Той тръгна по стръмна пътечка през гората нагоре към хълма; Прокоп го следваше само по звука; цареше непрогледен мрак и от време на време от боровете се отронваше тежка капка. Diamon спря задъхан.

— Стар съм — каза той. — Вече не ми достига въздух. Все повече и повече трябва да се осланям на хората... В станцията днес няма никой; камарад телеграфистът остана там, с ония... Все едно; елате!

Билото на хълма беше разровено като бойно поле: запуснати шахтови кули, телени въжета, огромни голи табани, а върху най-големия табан, отгоре, дървена къщичка с антени.

— Това е... станцията — изсумтя задъханият Diamon. — Намира се върху четиридесет хиляди тона магнезит. Естествен кондензатор, разбирате ли? Целият хълм... представлява огромна мрежа от проводници. Някой път ще ви обясня по-подробно. Помогнете ми да се изкача.

Изкатериха се по свиващия се табан; тежкият чакъл се свличаше шумно под краката им; но накрая ето, ето я станцията...

Прокоп се смая, като не вярваше на очите си: та това е собственият му лабораторен павилион, там у дома, в полетата над Хибшмонка! Ето небоядисаната врата, няколко по-светли дъски от последния ремонт, чворовете, които приличаха на очи. — Като втрещен той опипа пантите: Разбира се, ето го ръждивия, изкривен гвоздей, който някога сам беше зачукал!

— Откъде се е взело това тук? — промълви, останал без дъх.

— Кое?

— Тази къща.

— Тя си стои тук от години — равнодушно отвърна Diamon. — Кое ви се струва толкова странно?

— Нищо. — Прокоп обиколи цялата къща, като опипваше стените и прозорците. Да, ето я пролуката, пукнатото дърво, счупеното стъкло на прозореца; изпадналия чвор, наистина, дори отвътре е

залепен с хартия. С разтреперана ръка той се докосваше до познатите му най-незначителни подробности; всичко е както си беше, всичко...

— Е — обади се Diamon. — Разгледахте ли всичко? Отворете, вие имате ключ.

Прокоп бръкна в джоба. Разбира се, ключът от старата му лаборатория... там у дома... беше у него... там у дома; мушна го в катинара, отключи и влезе вътре; и също както там у дома — протегна механично ръка наляво и завъртя ключа на лампата, който вместо с копче беше снабден с един гвоздей — също както там у дома. Diamon влезе след него. Господи, ето го и походното ми легло и все още незастлано; легена, каната с окълцания ръб, гъбата, кърпата за бърсане, всичко. — Обърна се към ъгъла — ето я и старата желязна печка с кюнеца, прихванат с тел, сандъчето с въглищен прах, а там в разнебитеното кресло с разкривените крака се подават кълчища и стърчи пружината; ето го забитото в пода кабарче, ето и прогорената дъска, и шкафа, шкафа за дрехи. — Отвори го; там висяха някакви овехтели панталони.

— Обстановката не е блестяща — забеляза Diamon. — Телеграфистът ни е един такъв — чудак някакъв. Какво ще кажете за апаратите?

Като насън Прокоп се обърна към масата. Не, това ги нямаше тук, не-не-не, това не му е мястото тук; вместо съоръженията му по химия върху единия край на тезгяха имаше най-обикновена корабна морзова радиостанция, сложена настрана слушалка, приемател, кондензатори, вариометър, регулатор, под масата имаше обикновен трансформаторен агрегат; а на другия край.

— Онова там е обикновената станция — обясни Diamon. — За обикновени разговори. Другото е нашата екстинкционна станция. Чрез нея излъчваме антивълните, обратните токове, изкуствените магнитни бури, впрочем наричайте ги както искате. Това е цялата ми тайна. Разбирате ли от тия работи?

— Не.

Прокоп бегло огледа апаратите, които напълно се различаваха от всичко предишно тук. Имаше сума съпротивления, някаква мрежичка от жички, нещо подобно на катодната тръба, някакви изолирани бобини или нещо подобно и странен кохерер, реле и тестер с контакти; изобщо нямаше понятие какво е това. Той остави апарата и погледна

към тавана, там е още онази странна конфигурация на дървото, която дома му напомняше винаги главата на старец. Да, там е, там е, там е. А ето и огледалото със счупения ъгъл...

— Какво ще кажете за апарата? — попита Diamon.

— Ами — хм — това е първа конструкция, нали? Все още е много сложно. — Погледът му се спря на една снимка, опряна на някаква индукционна макара. Взе я в ръката си — беше една очарователна женска глава. — Кой е това? — хрипливо попита Прокоп.

Diamon надзърна през рамото му.

— Нима не я познахте? Това е вашата красавица, която донесохте тук в обятията си. Прелестно момиче, нали?

— Как е попаднала тук?

Diamon се ухили.

— Ами, сигурно телеграфистът е неин обожател. Бихте ли включили онзи там, големия контакт? Оня, с лоста. Телеграфистът е онова набръчканото човече, не го ли забелязахте? Седеше на първия ред.

Прокоп хвърли снимката на масата и включи контакта. По металическата мрежичка премина синя искра. Diamon заигра с пръсти по тестера; целият апарат заискри с кратки сини отблясъци.

— Ъхъ — въздъхна спокойно Diamon и неподвижен се загледа в искрящия апарат.

Прокоп грабна снимката с трескави ръце. Ами да, разбира се, това е момичето там, долу, няма никакво съмнение. Но ако... всъщност ако имаше воалетка и кожена якичка, кожена якичка с дъждовни капчици, чак до устата... и ръкавички — Прокоп стисна зъби. Не е възможно толкова да прилича на нея! Присви очи, за да не изпусне мержелеещия му се образ; той пак виждаше девойката с воалетката, притиснала запечатания плик до гърдите си, ето, ето, тя обръща към него чист и отчаян поглед.

Извън себе си от вълнение, той сравняваше снимката с чезнещия образ. Боже господи, как всъщност изглеждаше? Та аз дори и не знам, изплаши се той; знай само, че беше забулена и красива. Красива беше и забулена и нищо повече от нея не съм видял. А това, на снимката тук, големите очи и сериозните фини устни, това ли била онази — онази — онази, която спи долу? Та нейната уста е разтворена, грешна и разтворена уста, косите ѝ са разпуснати и тя не гледа така — не гледа

така. — Воалетка с дъждовни капчици премрежи погледа му. Не, глупости; това изобщо не е момичето долу и дори не прилича на него. Това е лицето на онази забулената, която беше дошла скръбна и загрижена; нейното чело е спокойно, а очите ѝ са засенчени от болка; и воалът лепне за устните ѝ, гъстият воал, оросен от влагата на дъха ѝ. Защо не го вдигна тогава, за да види лицето ѝ?

— Елате, ще ви покажа нещо — обади се Diamon и задърпа Прокоп навън. Стояха на самия връх на табана; под краката им тъмната и спяща земя се губеше в безкрая. — Погледнете натам — рече Diamon и посочи с ръка към хоризонта. — Виждате ли нещо?

— Нищо не виждам. Не, има някаква светлинна. Слабо сияние.

— Знаете ли какво е?

В този миг нещо тихо зашумя като порив на вятър в нощната тишина.

— Готово — каза Dimoan тържествено и свали шапка. — Good night!^[1], камаради.

Прокоп се обърна въпросително към него.

— Не разбирате ли? — попита Diamon. — Едва сега до нас достигна експлозията. Петдесет километра по въздушна линия. Точно за две минути и половина.

— Каква експлозия?

— Кракатитът. Онези глупаци го натикаха в кибритени кутийки. Мисля, че вече ще ни е мирна главата. Ще свикаме нов конгрес — ще изберем нов комитет.

— Вие — ги...

Diamon кимна.

— Не беше възможно да се работи с тях. Сигурно до последния час са спорили за тактиката. Това навярно е пожарът.

На хоризонта се виждаше само слабо, червено зарево.

— Там остана и изобретателят на нашата станция. Там останаха всички. Сега, значи, поемате всичко в собствените си ръце. Погледнете, чуите колко е тихо. А всъщност тези, тези жици тук шибат пространството с няма и точна канонада. Прекъснати са всички безжични връзки и телеграфистите чуват в ушите си само прашене, пук, пук. Могат да се побъркат от яд. В същото време господин Томеш се поти някъде в Гротуп да довърши Кракатита. Никога няма да я разбере тая работа. А даже и, а даже и да успее! В същия миг, когато

съединението би се получило в ръцете му, ще настъпи краят. Така че работи, станцийке, искри тихичко и бомбардирай цялата Вселена; никой, никой освен вас няма да бъде господар на Кракатита. Сега сте само вие, вие сам, вие единствен — сложи ръка на рамото му и мълчаливо посочи наоколо: целият свят. Беше пуст и беззвезден мрак; само на хоризонта светеше ниско огнено зарево.

— Уморен съм — прозя се Diamon. Беше хубав ден. Да слезем долу.

[1] Лека нощ — бел.прев. ↑

LI

Diamon бързаше да се прибере в къщи.

— Къде всъщност се намира Гротуп? — попита неочаквано Прокоп, когато вече бяха слезли долу.

— Елате — каза Diamon, — ще ви го покажа. — Въведе го във фабричната канцелария и му показа стенната карта. — Тук — посочи с огромния си нокът едно място на картата, като очерта малко кръгче. — Ще пийнете ли? Ще ви сгрее. — Наля в чашките за себе си и за Прокоп нещо черно като смола.

— Наздраве.

Прокоп гаврътна чашката и се задави; беше като нажежено желязо и горчиво като хинин; главата му веднага ужасно се замая.

— Не искате ли повече? — показва жълтите си зъби Diamon. — Жалко. Не искате да карате вашата красавица да чака, нали? — Той пиеше чашка подир чашка; очите му блестяха зеленикаво, искаше му се да дрънка, но езикът му се вдървяваше. — Слушайте, вие сте славно момче — заяви той. — Заемете се утре с това. Старият Diamon ще направи всичко, каквото пожелаете. — Стана тромаво и се поклони до пояс. — Значи, всичко е наред. А сега — поч-почакайте...

Езикът му се заплете във всички езици на света; доколкото Прокоп разбираше, бяха най-просташки мръсотии; накрая заломоти някаква безсмислена песничка, загърчи се като епилептик и загуби съзнание; устата му се покри с жълта пяна.

— Ей, какво ви стана? — извика Прокоп и го разтресе.

Онзи тежко и идиотски отвори стъклениците си ечи.

— Какво... какво има? — каза като насън, надигна се малко и се отърси. — Аха, аз — аз — Няма нищо. — Разтърка чело и конвулсивно се прозина. — А — да, да ви заведе в стаята ви, нали? — Беше грозно посинял и цялото му татарско лице се беше сбръчкало като празна торбичка; олюляваше се несигурен, като че ли членовете му се бяха вдървили. — Хайде, тръгвайте.

Той отиде право в стаята, където бяха оставили спящото момиче.

— Аа — извика от вратата. — Красавицата се е събудила. Заповядайте.

Тя беше коленичила край печката; тъкмо я беше запалила и наблюдаваше прациящата жаравя.

— Я виж ти как е разтребила — измърмори Diamon одобрително. Наистина, беше проветрено и по някакво чудо мъчителната неуютност в стаята бе изчезнала; чувстваше се скромна и приятна домашна обстановка с всичкото ѝ спокойствие.

— Гледай ти, какви таланти си имала — продължаваше да се чуди Diamon. — Би трябвало да пуснеш вече котва, момиче.

Тя стана и необикновено се изчерви и обърка.

— Е, не бой се, не бой се — продължи да се хили Diamon — Тоя камарад значи ти харесва, а?

— Харесва ми — рече тя просто и отиде да затвори прозореца и да спусне жалюзите.

От печката лъхна топлина в светлата стая.

— Ама то било много хубаво при вас бе, деца — наслаждаваше се Diamon и грееше ръцете си на печката. — Готов съм да остана с вас.

— Върви си по-добре — побърза да му каже тя.

— Сейчас, гълъбичке — озъби се Diamon. — На мен... на мене ми е скучно без хора. Погледни, приятелят ти стои като дръвник. Трябва да му поговоря.

Момичето страшно се ядоса.

— Нищо няма да му говориш! Нека си е такъв, какъвто е!

Смаян, той повдигна театрално дебелиите си вежди.

— Как? Какво? Да не би да си се влю-влюб...

— Тебе какво те засяга? — прекъсна го тя с враждебен поглед. — На кого си нужен тук?

Той се кискаше тихо, опрян на печката.

— Да знаеш колко ти отива! Момиче, момиче, ето че и на тебе ти се случи веднъж истински? Я да те видя! — Поиска да я хване за брадичката; тя се дръпна побледняла от гняв и му се озъби.

— Как? Ще хапеш? С кого беше вчера, та си така. Аха, знам; Росо, нали?

— Не е вярно — извика тя със сълзи в гласа.

— Оставете я — обади се враждебно Прокоп.

— Е, е, какво има толкова — измърмори Diamon. — Значи, да не ви преча, а? Лека нощ, деца. — И той тръгна заднешком, залепил гръб о стената; и докато Прокоп забележи, изчезна.

Прокоп притегли стол към бумтящата печка и се загледа в пламъка; дори не погледна момичето. Чуваше го как нерешително ходи на пръсти из стаята, заключва вратата и подрежда нещо; то вече не знаеше какво да прави и се спря мълчаливо. Странна е силата на пламъка и течащата вода; човек се заглежда в тях, изпада в омая, застива; не мисли вече, не знае нищо и не си спомня, но вътре в него се повтаря всичко, което е преживял някога, което е преживял някога, без облик и без време.

Хлопна събута обувка, втора; навярно се събуваше. Върви да спиш, момиче; като заспиш, ще видя на кого приличаш. Тя тихичко прекоси стаята и се спря; сега пък прережда нещо, бог знае защо ѝ е притрябвало да бъде толкова хубаво и чисто тук. И изведнъж падна на колене пред него и протегна прелестните си ръце към краката му.

— Ще ти събуя обувките, искаш ли? — каза тихо. Той взе главата ѝ в ръцете си и я обърна към себе си.

Красива, податлива и странно сериозна.

— Познаваш ли Томеш? — попита я хрипливо.

Тя се замисли и поклати глава.

— Не лъжи! Ти си — ти си... Имаш ли омъжена сестра?

— Нямам. — Тя бързо се освободи от ръцете му. — Защо ще те лъжа? Нарочно ще ти кажа всичко, да знаеш — на — нарочно — аз съм развалено момиче. — Зарови глава в коленете му. — Всички са ме, всич-ки да знаеш...

— И Diamon?

Тя не отговори, само потрепери.

— Мо-можеш да ме ритнеш, аз съм, ооо ннн — не ме пипай — аз съм, а-ко знаеше... — Изведнъж като че ли се вцепени.

— Стига — извика той измъчен и насила повдигна главата ѝ. Очите ѝ зееха широко разтворени от безпокойство и отчаяние. Пусна я и застина. Приликата беше такава, че Прокоп се задавяше от ужас.

— Мълчи, мълчи поне — изръмжа той със стиснато гърло.

Тя отново зарови лице в скута му.

— Остави ме, аз трябва вввсичко... аз, аз започнах, когато бях на три — тринайсет... — Запуши устата ѝ с длан; тя хапеше ръката му и

продължаваше ужасната си изповед между пръстите му.

— Млъкни — извика той, но то просто бликаше от нея, зъбите ѝ тракаха и тя трепереше, говореше, запъваше се. Как да е, успя да я накара да млъкне.

— Ооо — стенеше тя, — ако... знаеше... какво... какво правят хората... какво правят! И всеки, всеки се държеше толкова грубо с мене... като че ли не бях дори... дори животно, дори камък!

— Престани — простена той извън себе си и като не знаеше какво да прави, започна да я милва по главата с треперещите чукачетата на пръстите си. Тя въздъхна успокоено и застина; Прокоп усещаше парещото ѝ дихание и пулса на гърлото ѝ.

Тя започна тихо да се кикоти.

— Ти си мислеше, че спя... там в колата. Аз не спях, аз, аз само нарочно се преструвах... и чаках, да започнеш... като другите. Та ти знаеше какво съм и каква съм... А пък... ти само се мръщеше и ме държеше, като че ли бях малко момиченце, като че ли бях... някаква... светиня... — И както се смееше, от очите ѝ бликнаха сълзи. — Аз, аз изведнъж се почувствах, не знам защо, толкова щастлива, както никога, както никога — и горда — и се ужасно засрамах, но... в същото време ми беше толкова хубаво. — С хълцащи устни тя целуваше коленете му. — Вие... вие даже не ме събудихте... и ме сложихте на леглото... като светиня... и ми покрихте краката, и нищо не казахте. — Тя истински се разплака. — Аз, аз ще ви служа, оставете ме, оставете ме... ще ви събуя обувките... Моля ви, моля ви не се сърдете, че се преструвах на заспала! Моля ви...

Прокоп поиска да повдигне главата ѝ; тя му целуваше ръцете.

— За бога, престанете да плачете! — извика той.

— Кой? — учудено проточи тя и престана да плаче. — Защо ми говорите на вие?

Той искаше да обърне лицето ѝ нагоре; тя се бранеше и с всички сили завираше глава в коленете му.

— Не, не — тракаха зъбите ѝ от ужас и смях. — С това разплакано лице няма да ви... се харесам — изрече тихо и скри измокреното си лице. — Когато се забавихте и толкова... дълго... не се връщахте! Аз ще ви служа и ще ви пиша писмата... аз, аз ще се науча да пиша на машина, зная пет езика — нали няма да ме изгоните? Когато се забавихте толкова и не идвахте, аз взех да си мисля какво

бих направила... какво всичко бих направила... а той развали всичко, той говореше, като че ли съм... като че ли съм... А не е истина... аз, аз вече ви казах всичко; аз ще бъда... аз ще направя каквото кажете... искам да бъда добра...

— Станете, моля ви!

Тя клекна на петите си, отпусна ръце в скута и го загледа като в захлас. Сега... вече не приличаше на онази с воалетката; припомни му хлипащата Анчи.

— Недейте плака вече — промърмори меко и несигурно той.

— Колко сте красив — въздъхва тя с възхищение. Той се изчерви и промърмори нещо.

— Вървете... да спите — запъна се той и я погали по горещото й лице.

— Не ви ли отвращавам? — прошепна поруменяла.

— Не, съвсем не.

Тя не помръдна и продължаваше да го гледа с безпокойни очи; той се наведе над нея и я целуна; тя се изчерви и му върна целувката объркано и непохватно, като че ли целуваше за пръв път.

— Върви да спиш, върви — измънка смутен, — аз трябва... да помисля още... върху нещо.

Тя стана послушно и започна тихо да се съблича. Той седна в ъгъла, за да не й пречи. Тя сваляше дрехите си, без да се срамува, така просто и естествено, без ни най-малка фриволност, както го прави жената в семейството си; без да бърза, почна да се разкопчава, да развързва разни връзки, тихичко да подрежда бельото си, смъкна бавно чорапите от пълните си и свършени крака; замисли се, погледна към земята и по детски започна да си играе с дългите, безупречни пръсти на ходилата си; погледна Прокоп, усмихна се заруменяла от радост и прошепна:

— Аз мълча.

Едва дишайки, Прокоп тръпне в ъгъла си; та това все пак е тя, девойката с воалетката; това наляно, зряло и прекрасно тяло е нейното; тя също така сериозно и красиво сменя от себе си дрехите, нейните коси също така се разпиляха на спокойните й рамене, така, точно така и тя гали, замислена и сгушена, пълните си и матови ръце, и ето така, така. — с разтуптяно сърце той затвори очи. Дали не беше я виждал някога, затворил очи в най-голямата си самота, как стои под тихата

лампа на семейния дом, обръща лице към тебе и ти казва нещо, което е останало недочуто? Дали тогава, когато мачкаше длани между коленете си, беше зърнал под стиснатите си клепачи движението на ръката ѝ, естествено и прелестно движение, което съдържаше цялата кротка и мълчалива радост на родния край? Веднъж ти се привидя, застанала гърбом към тебе, с наведена над нещо глава; а друг път ти се яви как чете под настолна лампа. Нима това беше само продължение на предишното и всичко щеше да изчезне, ако отвореше очи, и нямаше да остане нищо друго освен самотата?

Прокоп отвори очи. Момичето лежеше в леглото, завито чак до брадичката, и се взираше в него със страшно смирена любов.

Приблужи до нея, наведе се над лицето ѝ и се зае да разглежда чертите ѝ с изострено и нетърпеливо внимание. Тя го погледна въпросително и му направи място до себе си.

— Не, не — промърмори той и леко я целуна по челото. — Спи, спи.

Тя затвори послушно очи и затаи дъх.

Той се върна на пръсти в ъгъла си. Не, не прилича на нея, помъчи се сам да се уверява. Струваше му се, че тя го наблюдава изпод притворените си клепачи; това го измъчваше, даже не можеше да мисли; намръщи се, отвърна глава, но накрая скочи и на пръсти отиде да я погледне. Очите ѝ бяха затворени; като че ли не дишаше; беше мила и предан:

— Спи — прошепна той.

Тя кимна леко с глава. Той загаси лампата и опипом, стъпвайки на пръсти, се върна в ъгъла до прозореца.

След като мина много дълго време в печален размисъл, той започна да се прокрадва като крадец към вратата. Няма ли да се събуди? Поколеба се с ръка на дръжката на вратата, отвори с разтуптяно сърце и се измъкна на двора.

Още е нощ. Прокоп огледа мястото между табаните и прескочи оградата. Падна на земята, почисти се и потърси шосето.

Пътят трудно се различаваше. Прокоп се оглеждаше и потръпваше от студ. Накъде, накъде всъщност отива? В Балтин?

Направи няколко крачки и се спря; спря се и се загледа в земята. Значи в Балтин? Изхълца в груб плач без сълзи и се обърна кръгом.

Към Гротуп.

ЛII

Странно криволичат пътищата по света. Ако всеки можеше да събере всичките си крачки и пътувания, каква ли чудновата и сложна картина би се получила? Нали с крачките си всеки рисува своята карта на земята.

Беше вечер, когато Прокоп застана пред желязната ограда на гротупските заводи. Това бе обширно пространство, осеяно с павилиони, осветено от матовите кълба на дъговите лампи: още светеха един-два прозореца; Прокоп провря глава между две прелки на оградата и извика:

— Ало!

Приблужи се някакъв човек, вратар или пазач.

— Какво искате? Влизането е забранено.

— Моля ви, работи ли още при вас инженер Томеш?

— За какво ви е?

— Трябва да говоря с него.

— ... Господин Томеш е още в лабораторията. Не можете да говорите с него.

— Кажете му... кажете му, че го чака неговият приятел Прокоп... и че имам да му предам нещо.

— Отдалечете се от оградата — промърмори човекът и извика някого.

След четвърт час някой в дълга престилка се затича към мрежата.

— Ти ли си, Томеш? — извика полугласно Прокоп.

— Не, аз съм лаборантът. Господин инженерът не може да дойде. Господин инженерът има важна работа. Какво обичате?

— Налага се да говоря с него.

Лаборантът, подпухнал и подвижен човечец, сви рамене.

— Няма да може. Господин Томеш днес не може нито за секунда.

— Кракатит ли правите?

Лаборантът изпръхтя недоверчиво.

— Вас какво ви засяга?

— Трябва да го... предпазя от нещо. Трябва да му предам нещо.

— Дайте го на мене. Аз ще му го занеса.

— Не, аз... аз мога да го дам само на него. Кажете му...

— В такъв случай господин инженерът каза, че не го интересува. Човекът в бялата престилка се обърна и си тръгна.

— Почакайте — извика Прокоп. — Дайте му това. Кажете му... кажете му... — Той измъкна от джоба си измачкан дебел плик и го подаде през мрежата. Лаборантът го пое подозрително с ръка, а Прокоп почувства като че ли нещо се беше скъсало в него. — Предайте му, че... че чакам тук, че го моля да... да дойде тук!

— Ще му го дам — отсече лаборантът и се отдалечи.

Прокоп седна на бордюра. От другата страна на оградата стоеше мълчалива сянка и го наблюдаваше. Влажна нощ, голите клони се чекнат в мъглата, слугаво студено време. След четвърт час идва някой при оградата; бледо, недоспало момче, с лице като от извара...

— Господин инженерът благодари много, но не може да дойде, и каза да не го чакате — предаде то механично.

— Почакайте — процеди нетърпеливо Прокоп. — Кажете му, че *трябва* да говоря с него; че... става въпрос за живота му. И че ще му дам всичко, каквото поиска, ако... ако ми съобщи името и адреса на дамата, от която му донесох плика. Разбирате ли ме?

— Господин инженерът каза само, че много благодари — повтори сънено момчето — и да не чакате...

— Ама, по дяволите — изскърца Прокоп със зъби. — Съобщете му да дойде тук, защото иначе няма да се мръдна оттук! И да остави работата, защото... защото иначе ще хвъркне във въздуха с всичките си боклуци, разбирате ли?

— Моля — рече тъпо момчето.

— Да... да дойде тук! Да ми даде адреса, само адреса и... след това ще му оставя всичко, разбрахте ли?

— Моля.

— Е хайде, вървете вече, бързо вървете, по...

Остана да чака с трескаво нетърпение. Това не беше ли... не се ли чу човешка крачка там вътре? Представи си как Diamon, намръщен, изкривил моравите си устни, наблюдава синьото искрене на станцията си. А този глупак Томеш не идва! Майстори нещо там, там, където грее светлият прозорец, и не знае, не знае, че е бомбардиран, че със

забързаните си ръце пали фитила на експлозива под себе си и... Не бяха ли това човешки стъпки? Никой не идва.

Силна кашлица разтърси Прокоп. Всичко ще ти дам, безумецо, ако дойдеш да ми кажеш само името ѝ! Не, нищо вече не искам, не искам вече нищо друго, освен да я намеря; от всичко ще се откажа, само това единствено ми остава! Погледът му се втренчи в празното: ето я забулена, в краката ѝ сухи листа, бледа и странно сериозна в тази премръзнала тъмнина; скръстила е ръце на гърдите си, плика го няма вече и го гледа с дълбок, вперен поглед; студеният дъждец е оросил воалетката и кожената ѝ якичка. „Вие проявявате към мене такава любезност, която не се забравя“, каза тя тихо и глухо. Вдигна ръце към нея, разтrese го лоша кашлица. Оо, нима никой няма да дойде? Хвърли се към оградата, за да се прехвърли през нея.

— Не мърдайте или ще стрелям — извика сянката иззад оградата. — Какво искате?

Прокоп пусна оградата.

— Моля ви се — изхриптя отчаяно, — кажете на господин Томеш... кажете му...

— Кажете си му го сам — прекъсна го нелогично гласът. — Но сега гледайте да ви няма.

Прокоп седна на бордюра. Томеш може би ще дойде, когато отново претърпи неуспех. Това е сигурно, той не може да открие как се прави Кракатитът; тогава той сам ще дойде и ще ме повика... Прокоп, седеше прегърбен като просяк.

— Слушайте — обади се той. — Ще ви дам... десет хиляди, ако... ако ме пуснете да вляза.

— А аз ще накарам да ви арестуват — изръмжа гласът: остро и решително.

— Аз — аз — запъваше се Прокоп, — аз искам да науча само адреса, разбирате ли? Аз искам само... да науча... ще ви дам всичко, ако ми го осигурите. Вие... вие сте женен и имате деца, а аз... аз съм сам... и искам само да намеря...

— Пазете тишина — сопна му се гласът. — Вие сте пиан.

Прокоп млъкна и започна да люлее тялото си, както седеше на бордюра. Трябва да чакам, мислеше си той тъпо. Никой не идва. Защо? Всичко ще ми дам, и Кракатита, и всичко останало, само да... „Проявихте към мене любезност, която не се забравя.“ Не, боже опази;

аз съм лош човек; но вие, вие събудихте в мене страстта да бъда любезен; когато ме погледнахте, бях готов да направя всичко на света; виждате ли, затова съм и тук. Най-хубавото у вас е, че имате власт над мене и аз искам да ви служа; затова, чувате ли, затова трябва да ви обичам!

— Какво непрекъснато дърдорите там? — изгърмя гласът зад оградата. — Ще пазите ли тишина или не?

Прокоп стана:

— Моля ви, моля ви, кажете му...

— Ще пусна кучето!

Към оградата лениво се приближи бяла фигура с горящо въгленче на цигара.

— Ти ли си, Томеш? — извика Прокоп.

— Не. Вие още ли сте тук? — Беше лаборантът. — Ама вие наистина сте луд.

— Моля ви, ще дойде ли Томеш?

— Дори и през ума не му минава — отговори презрително лаборантът. — Не сте му нужен. След четвърт час всичко е готово, след това gloria victoria^[1]! И тогава ще се напия.

— Моля ви, кажете му, да... да ми даде само адреса!

— Това вече му го предаде момчето — процеди лаборантът. — Господин инженерът каза да вървите на майната си. Да не вземе да прекъсне работата сега, да не е луд? Сега, когато тръгна... Та ние всъщност вече знаем и сега остава само — и край.

Прокоп извика ужасен:

— Тичайте да му кажете — бързо — да не включва на висока честота! Да спре! Или — или ще стане. Тичайте бързо! Той не знае — той — той не знае, че Diamon. За бога, спрете го!

— Хе — насмешливо подхвърли лаборантът. — Господин Томеш знае какво прави; а вие — през мрежата излетя горяща угарка — лека нощ!

Прокоп скочи към оградата.

— Горے ръцете — изрева отвътре гласът и веднага пронизително изсвири свирката на пазача. Прокоп побягна.

Тичаше по шосето, прескочи през някаква ограда и затича по мека ливада; препъваше се в оранта, по едно време падна, стана и продължи нататък. Спря се с разтуптяно сърце. Нашир и надлъж гъста

мъгла и пусти полета; сега вече не може да ме хване. Ослуша се; беше тихо, чуваше само собственото си свирещо дишане. Ами ако — ако Гротуп хвъркне във въздуха? Хвана се за главата и продължи да тича по-нататък; подхлъзна се и падна в дълбока канавка, излезе от нея и куцайки, заподскача през разораната нива. Събуди се старата болка от счупеното, а в гърдите парливо започна да го пробощда; не можеше да продължава по-нататък, седна на студената межда и се загледа към Гротуп, който мъгляво сияеше с дъговите си лампи. Приличаше на светлинен остров в безконечния мрак.

Тръпнеща и глуха тишина; а всъщност в диаметър от хиляди и хиляди километри е започнало ужасно и непрестанно настъпление; Diamon от своята Магнитна Планина насочва страхотната си тиха, ураганна бомбардировка на целия свят; с километрични трептения летящите вълни си проправят път през пространствата, за да уловят и взривят първата прашинка Кракатит където и да било по земята. А тук, в дълбините на нощта, сред бледото море от светлини, работи упорит, обезумял човек, наведен над тайнствения процес на превръщането: „Томеш, внимавай“, извика Прокоп; но гласът му потъна в тъмнината като камък, хвърлен във вира от детска ръка.

Той скочи разтреперан от ужас и студ и се завтече по-нататък, все по-далеч от Гротуп. Затъна в тресавище и се спря; няма ли да се чуе взрив? Не, тихо е; и в нов пристъп на ужас Прокоп се спусна по склона надолу, спъваше се, падна на колене, скочи и отново препусна; заплете се в някакъв гъсталак, протегна опипом ръце, провираше се слепешката, подхлъзна се и се свлече надолу; стана, изтри потта с кървящи ръце и продължи да бяга по-нататък.

Сред нивите намери нещо светло; опипа го, беше повален кръст. Той седна на подставката му, като едвам си поемаше дъх. Мъгливото зарево над Гротуп е вече далеч, съвсем далеч е на хоризонта; сега то е само едно ниско сияние над земята! Прокоп дишаше дълбоко; нищо, тишина; значи Томеш е претърпял несполука и най-страшното няма да настъпи. Със свито сърце, той се вслушваше в далечината: нищо, само водата капеше студено в някакво подземно ручейче; нищо освен биещото сърце.

В този миг над Гротуп се издигна гигантска черна маса, всичко изгасна; секунда след това, сякаш мракът се разкъса, бликна огнен стълб, ослепително се разгоря и издигна циклопски стени от дим;

почти в същия миг напъна бучащият тласък на въздуха, нещо запращя, дърветата скърцащо зашумяха, и прас! Ужасно изплющяване на бич, грохот, отекващ удар и тътен; земята трепери, а във въздуха лудешки се въртят откъснати листа. Поемайки недостигащия въздух с отворени уста, Прокоп се държи с две ръце за подставката на кръста, за да не бъде отнесен, и широко разтваря очи към бушуващата жарава. И ще се разцепи земята от огнена сила и в грохота на гърма ще заговори господ.

Един след друг се вдигнаха във въздуха втори, трети масив, разкъса се с червен блясък и пламна третата, най-ужасната експлозия; избухнали бяха, изглежда, складовете. Някаква бучаща маса полетя в небето, пръсна се и запада в дъжд от експлодиращи искри. Духна огромен пращящ грохот и се превърна в барабанен огън; в складовете експлодираха запалителни ракети и искряха като под ударите на някакъв ковашки чук. Разля се пурпурният огън на пожара, който трещеше татаррртата със сухи изстрели като картечно гнездо. Разнесе се четвърта и пета експлозия с гръмогласното изреваване на гаубица; пожарът се разля и от двете страни; гореше почти половината от хоризонта.

Едва сега долетя отчаяният пукот на поносената гротупска гора; и веднага нов тласък, вълната от канонадата на горящите складове. Шестата експлозия раздра простора с твърде остър трясък; очевидно крезилит; след това по-дълбоко, басово, протътна експлозията на бъчвите с динамон. Като светкавица излетя високо в небесата огромен пламтящ снаряд; лумна висок пламък, изгасна и отскочи малко по-нататък, но едва след секунди избоботи гърмежът и забушува вълна след вълна. За миг настъпи тишина, но се чуваше прашенето на огъня, като че ли някой трошеше съчки; нов грохотещ и тежък удар, и над гротупските заводи мигом се слегна пламъкът, като остави само ниска жарава под себе си; с бърз летящ пламък гореше град Гротуп.

Вцепенен от ужас, Прокоп се вдигна и препъвайки се по пътя, напусна това място.

[1] Слава победа — бел.прев. ↑

III

Той затича по шосето, като дишаше тежко; премина билото на хълма и затича към долината; огненото зарево зад него чезнеше. Изчезнаха предметите и сенките, заливани от течащата мъгла; струваше му се като че ли всичко отплуваше неподвижно и прозрачно, носено от безбрежна река, и нито вълна се чуваше да изплиска, нито чайка да изкряска. Плашеше го тропотът на собствените му крака в тихото и безкрайно оттичане на всичко; той намали, забави крачките си и продължи да върви беззвучно в млечната тъмнина.

На шосето пред него затрептя светлина; поиска да я избегне, спря се нерешително. Лампа над масата, жарава в печката, фенер, търсещ пътя; някаква уморена нощна пеперуда се блъскаше в него, устремена към блещукащата светлинна. Той започна да се приближава бавно, като че ли се страхуваше; поспря, отдалеч грееше ръце над колебаещото се пламъче, приближи се още, като се страхуваше, че отново ще го прогонят. Спря се на известно разстояние; това беше каруца, покрита с брезент, на ока висеше запален фенер и хвърляше трептящи шепици светлина върху белия кон, белите камъни и белите стволове на брезите край пътя; а на врата на кончето виси груба козинява торба и то с наведена глава хрупа овес, гривата му е дълга и сребърна, а опашката никога не е подстригвана; до главата му стои дребен старец с бели мустаци и сребърни косици и е също така житено светъл, както брезентът на каруцата; тъпче на едно място, замислен, говори си нещо и пръстите му си играят с бялата грива на коня.

Ето че се обърна, взря се, без да вижда, в тъмнината и каза с треперливото си гласче:

— Ти ли си, Прокоп? Хайде, ела, отдавна те чакам.

Прокоп не се учуди, само безкрайно му олекна.

— Ида-ида — каза той. — Толкова много тичах!

Дядото се приближи до него и пипна палтото му.

— Целият си мокър — рече укорно. — Ще вземеш да наистинеш.

— Дядо — каза възбудено Прокоп. — Знаеш ли, че Гротуп хвъркна във въздуха?

Старчето поклати нажалено глава.

— И колко народ загина тогава! Уморил си се от тичане, нали? Седни на капрата, аз ще те закарам. — Дядото защъпурка към кончето и се зае полека да отвързва торбата с овеса. — Хайде, хайде, стига вече — изфъфли той. — Тръгваме, дойде ни гост.

— Какво караш под брезента, дядо? — попита Прокоп.

Дядото се обърна към него и се засмя.

— Света — рече той. — Ти не си ли виждал още света?

— Не съм.

— Ще ти го покажа, почакай.

Дядото прибра торбата с овеса в каруцата и без да бърза, се захвана да отвързва брезента от едната страна. Отгърна го, а под него се показва едно сандъче с кръгло остъклено прозорче.

— Почакай — повтори той и затърси нещо по земята; вдигна едно клонче, приклепна до фенера и запали вейката, като правеше всичко това бавно и изрядно. — И да не вземеш да загаснеш — внушаваше на вейчицата и като я засланияше с длани, заситни към сандъчето, вдигна капака и запали вътре някаква лампичка. — Моята е с олио — обясни той. — Някои вече се осветяват с карбид, ама... от него, от карбида де, много смъдят очите. А пък и той е една такава работа, ще вземе да избухне и край; че може и да нарани някого. А олиото, то си е като в църква. — Старецът се наведе към прозорчето и замига с бледите си очички, като се вглеждаше навътре. — Вижда се. Да знаеш колко е хубаво — прошепна възхитен. — Ела да погледнеш. Ама трябва да се понаведеш, че да станеш... мъничък... като децата. Ха така.

Прокоп се наведе към прозорчето.

— Това е гръцки храм господен в Джирдженти — подхвана сериозно старецът да си казва урока. — На остров Сицилия; посветен е на бога или на Юнона Лациния. Погледни тези колони, може да се храни цяло семейство на тях. Представяш ли си каква работа е било. Да завъртя ли по-нататък? Изглед от връх Пенегал в Алпите, на залез-слънце. Снегът тогава пламва с точно такава красива и чудна светлина, както се вижда тук. Алпийска светлина, а другият връх се казва Латемар. По-нататък? Това е свещеният град Бенарес в Индия; реката е

свещена и пречиства греховете. Хиляди хора са намерили тук, каквото са търсили.

Това бяха трогателни, грижливо нарисувани картинки, ръчно оцветени; боите бяха малко избледнели, хартията беше пожълтяла, и все пак картинките бяха запазили милата, радваща пъстрота на синьото, зеленото и жълтото, очарованието на червените дрехи на хората и на чистия лазур на небесата; и всяка тревичка беше нарисувана с любов и внимание.

— Свещената река е Ганг — добави старият с уважение и завъртя ръчката. — А това е Загур, най-красивият дворец в света.

Прокоп просто се залепи за прозорчето. Видя прекрасен дворец с леки куполи, високи палми и син водоскок; малка фигурка с перо на чалмата, в пурпурен елек, с жълти шалвари и с татарска сабя се кланя до земята на една дама в бели дрехи, която води за юздата разиграл се кон.

— Къде... къде е Загур? — шепне Прокоп.

Дядото сви рамене.

— Там някъде — рече несигурно, — където е най-хубаво. Някои го намират, други не успяват. Да завъртя ли?

— Още не.

Старецът мина настрана и поглади коня по хълбока.

— Ще почакаме, ще почакаме — обясни му тихо. — Трябва да му го покажем, разбираш ли? Нека се порадва.

— Хайде завърти по-нататък, дядо — помоли тръпнещ Прокоп.

Последва хамбургското пристанище, Кремъл, полярен пейзаж със северно сияние, вулканът Кракатау, бруклинският мост, Нотр Дам, туземно село на остров Борнео; къщата на Дарвин в Доун, безжичната станция в Полд, улица в Шанхай, водопадите Виктория, крепостта Пернштин, нефтените кули в Баку.

— А пък това е експлозията в Гротуп — обясни му старецът; на картичката кълбеше розов дим, изхвърлен чак в зенита от сернисто жълт пламък; в дима и пламъците висяха по невероятен начин разкъсани човешки тела. — Тогава загинаха над пет хиляди души. Голямо нещастие беше — въздъхна старецът. — Това е последната картинка. Е, как, видя ли света?

— Не — промърмори замаян Прокоп.

Старият поклати разочаровано глава.

— Ти искаш да видиш прекалено много. Трябва дълго да живееш. — Духна лампичката в прозорчето и като си мърмореше нещо, бавно смъкна брезента. — Седни на капрата, ще тръгваме. — Взе чула, с който беше наметнато кончето, и го сложи на раменете на Прокоп. — Да не ти е студено — каза той, като сядаше до него, пое юздите и тихичко подсвирна. Кончето потегли в спокоен тръс. — Дий! Е, е, ленивецо — проточи дядото.

Отминаха алеи с брези и калини, тънещи в гъста мъгла къщи, спяща и мирна равнина.

— Дядо — изтръгна Прокоп от гърдите си. — Защо ми се случи всичко това?

— Какво било?

— Защо ме сполетяха толкова неща?

Старецът се замисли.

— То тая работа, тя само така ти се струва — отговори той накрая. — Това, което сполетява човека, излиза от самия него. То само се размотава ей така от тебе, като от кълбо.

— Не е така — възрази Прокоп. — Защо срещнах принцесата? Дядо, ти... ти може и да не познаваш. Та нали аз търсех... онази другата, нали? А пък се случи така — защо? Каж ми де!

Старецът седеше замислен, като дъвчеше меките си устни.

— Гордостта ти е виновна — каза той бавно. — Човек понякога пощръклява и дори не знае защо, но то ви е било в него. — И започва да замахва наоколо си.

Дядото представи това така нагледно камшика, че кончето се подплаши и препусна.

— Тпру у, а де! А де! — подвижна той с тънкото си гласче на коня. — Ето, виждаш ли, точно така става, когато младият човек започне да хвърля къчове; всичко около него се подплашва. А пък то няма нужда да се правят големи работи. Седи си мирно и внимавай в пътя; пак ще стигнеш.

— Дядо — изплака Прокоп, като смръщи ечи от болка. — Лошо ли съм постъпвал?

— Лошо ли, добре ли? — отвърна замислен старецът. — Накара хората да страдат. Ако беше вложил разум, нямаше да го направиш, разум трябва да има; и човек трябва да се замисля за последиците. Да ти дам един пример... с една стотарка можеш да запазиш голям огън, а

можеш и да платиш сметката си; като запалиш огън, прави по-голямо впечатление, голяма работа, ама... Същото е с жените — добави неочаквано той.

— Лошо ли съм постъпвал?

— Какво било?

— Лош ли бях?

— ... Нямаше чистота в тебе. Човек... трябва повече да мисли, отколкото да чувства. А ти се хвърляше във всяка работа като пощръклял.

— Причината, дядо, беше Кракатитът.

— Какво било?

— Аз направих едно изобретение — и то беше причината.

— Ако това го нямаше в тебе, нямаше да го има и в изобретението ти. Всичко, което направи човек, идва от самия него. Почакай сега, помисли: сега мисли и си спомни, откъде идва твоето изобретение и как се прави. Помисли хубаво и чак тогава ми кажи какво знаеш. Дий, де, де, а де!

Каручката трополеше по разнебитеното шосе; бялото конче усърдно плетеше крака в друслив и старинен тръс; светлината на фенера танцуваше по земята, по дърветата, по камъните, дядото подскачаше на капрата и тихичко си тананикаше. Прокоп силно разтърка чело.

— Дядо — прошепна той.

— Е?

— Аз съм забравил!

— Какво?

— Забравил... съм... как... се пра... правеше... Кракатитът!

— Ето, виждаш ли — рече доволен старецът. — Значи все пак измисли нещо.

LIV

На Прокоп му се струваше, че пътуват през спокойните места на неговото детство; но имаше много мъгла и светлината на фенера с примигващите си проблясвания едвам достигаше до очертанията на шосето отляво и дясно; и светът от двете страни на пътя беше непознат и смълчан.

— Хайде наляво — обади се дядото и кончето свърна от шосето право в забуления и ням свят. Колелата затъваха в меката трева; Прокоп различи ниска падина, от двете ѝ страни обезлистени дъбрави и прелестна полянка между тях...

— Тпрууу — извика старецът и бавно слезе от капрата. — Ставай — каза. — Пристигнахме. — Без бързане се зае да откачи тегличите. — Тук виждаш ли, никой няма да ни закачи.

— Кого имаш пред вид?

— ... Стражарите. Без ред не може... ама те все ще намерят да искат нещо, не знам какви документи... и разрешителни... и откъде пътуваш, и накъде си тръгнал... Не се оправям с тия работи аз. — Той разпрегна коня и тихичко го залъга. — Мълчи, мълчи, ще ти дам парче хляб.

Прокоп, вдървен от пътуването, слезе от капрата.

— Къде се намираме?

— Ей тук, в тая барака — неопределено отговори старецът. — Ще преспиш и ще забравиш, ще ти мине.

Откачи фенера от ока и освети една дъсчена колиба, плевня ли беше, що ли, но беше престаряла, разнебитена и наведена на едната страна.

— Аз ще стъкна огън — рече напевно — и ще ти сваря чай, а като се изпотиш, ще се оправиш. — Зави Прокоп с чула и постави фенера пред него. — Чакай да донеса дърва. Седни тук. — Беше тръгнал вече, когато му хрумна нещо; бръкна в джоба и погледна Прокоп въпросително.

— Какво има, дядо?

— Ами... де да знам... но, ако искаш... Аз съм малко нещо и билетаджия, раздавам късметчета. — Той извади ръката си от джоба: от шепата му между пръстите надникна бяло мишле с рубинени очички. — Знам де, знам — бъбри той бързо. — Ти не ги вярваш тия неща, ама... нали мишлето е много хубаво. Искаш ли?

— Искам.

— Е, виж, това добре — зарадва се старият. — Ш-ш-ш, мал-ката, хоп! — Разтвори дланта си и мишлето пъргаво се покатери по ръкава на рамото му, подуши леко косматото му ухо и се скри в яката.

— Ей че е хубава — въздъхна Прокоп.

Старчето засия.

— Чакай, да видиш какви работи знае — и изтича към каручката, порови в нея и се върна с една кутия, пълна с подредени билетчета. Разтърси я и втренчи поглед в пространството. — Покажи, мишке, покажи коя е неговата любов. — Дядото свирна между зъби като прилеп. Мишлето изскочи от яката, спусна се по ръкава и „хоп“ в кутийката; Прокоп следеше със затаен дъх розовите му лапички, които ровеха билетчетата; то ухапа едно със зъбките си и поиска да го измъкне; но то нещо заяде, мишката тръсна главичка и побърза да ухапе съседното; поизмъкна го, седна на задните си крачка и загриза малките си ноктенца.

— Ето това, значи, е твоята любов — възторжен прошепна старият. — Вземи си я.

Прокоп взе изваденото листче и бързо се наведе под светлината на фенера. Беше снимка на момиче... онова с разпуснатите коси; едната ѝ прекрасна гърд е оголена, а тези страстни бездънни очи — Прокоп я позна.

— Дядо, това не е тя.

— Я да видя — учуди се старият и взе снимката от ръката му. — А — а, жалко — замърка съжалително. — Такава госпожица! Лала, Лилитко, това не била тя, на-на-на пс пс мал-ката! — Пъхна обратно снимката и отново тихичко изсвири. Мишлето се огледа с рубиненото си оченце, отново хвана със зъбките си същото онова билетче и като тръсна глава, се опита да го извади; не, не ставаше; измъкна съседното и започна да се почесва.

Прокоп взе снимката; беше Анчи, селско момиче; не знае къде да си дене ръцете, облечена празнично и стои така, хубава и глупавичка.

— Не е тя — прошепна Прокоп.

Дядото взе снимката от него, погали я и като че ли ѝ каза нещо; погледна недоволно и наскърбено Прокоп и отново тъпичко изсвири.

— Да не се сърдиш? — несмело попита Прокоп.

Старият не каза нищо и замислен гледаше мишлето. То отново се помъчи да извади заклецилото се билетче; не, невъзможно; мишлето се отърси и измъкна крайчеца на съседното. Беше снимката на принцесата. Прокоп изстена и я изпусна на земята.

Старият мълчаливо се наведе и вдигна снимката.

— Дай аз сам, аз сам — изхриптя Прокоп и протегна ръка към кутийката. Дядото задържа ръката му:

— Не бива!

— Но там... там е тя — тежко каза Прокоп. — Там е истинската.

— А — а, там са всички хора — рече старият и погали кутията си. — Сега ще получиш късметчето си. — Просъска тихо, мишлето изскочи от ръкава му, измъкна едно зелено билетче и отново, като стрела, се върна обратно; Прокоп, изглежда, я беше наплашил. — Хайде прочети го — каза старчето, като затвори грижливо кутията. — Аз през това време ще донеса съчки; и вече не се измъчвай.

Дядото погали кончето, прибра кутията на дъното на каручката и тръгна към гората. Светлото му грубо палто се мяркаше в тъмнината; кончето го проследи с поглед, метна глава и тръгна след него. — Ихуху-у-у — затананика старецът. — С мен ли искаш да дойдеш? Я — я го глей ти него! Де, де, мал-кия!

Двамата с кончето потънаха в мъглата и Прокоп се сети за зеленото листче. „Вашата зодия“ — зачете той на мъждукащото пламъче: „Вие сте благороден човек, с добро сърце и в своето поприще сте по-учен от всички други. В живота ви ще има много прекеждия; но ако се пазите от прибързани действия и високомерие, ще спечелите, почитта на съседите си и ще заемете забележително положение. Ще понесете големи загуби, но по-късно ще бъдете възнаграден. Лошите ви дни са вторник и петък.“

Дядото изплува от тъмнината с наръч съчки, а след него и бялата глава на коня.

— Е, как — попита старият с напрежение и с някаква авторска свенливост. — Прочете ли го? Добър ли ти е късметът?

— Да, дядо.

— Е, видя ли — въздъхна успокоен старецът. — Всичко ще свърши добре. Е, слава богу, щом е тъй.

Той стовари на земята купчината съчки и бъбрейки радостно, разпали огън пред колибата; след това порови нещо в каручката, донесе котле и заситни за вода.

— Ей сегичка, ей сегичка ще стане — промърмори усърдно. — Хайде, кипвай по-скоро, че си имаме гост.

Той тичаше насам-натам като разтревожена домакиня: донесе хляб и помирисвайки го с наслада, разви късче селска сланина.

— И сол, сол — плесна се той по челото и отново изтича до каруцата.

Накрая се разположи до огъня, даде на Прокоп по-голямото парче и започна бавно да дъвче всеки залък. Пушекът ли залютя в очите на Прокоп, що ли, но той сълзеше и ядеше: а дядото подаваше всеки втори залък на кончето, което навеждаше над него осветеното си от фенера теме. Едва сега, през пелената от сълзи, Прокоп позна дядото; та това беше старото, сбръчкано лице, което толкова пъти беше виждал на дървения таван в лабораторията си! Колко пъти го беше гледал преди да заспи! А сутрин, когато се събуждаше, вече не можеше да го различи — останали бяха само чворовете и годишните кръгове, и влагата, и прахта...

Дядото се усмихна.

— Хапна ли си? А-а, ето че отново се е навъсил! Хайде, хайде! — Наведе се над котлето. — Завряло е. — Вдигна се с усилие и се потътри към каручката; след малко донесе чашки. — На, вземи. — Прокоп взе чашката; във венче от забравки на нея беше изписано със златни букви името „Людмила“. Прочете го двайсет пъти и от очите му бликнаха сълзи!

— Дядо — прошепна, — това... нейното... име ли е? Старецът го гледаше с тъжни, ласкави очи.

— Щом искаш да знаеш — рече тихо, — то е.

— А... ще я намеря ли някога?

Дядото не каза нищо, само примигна бързо.

— Дай — рече несигурно. — Ще ти наляя.

С треперещата си ръка Прокоп му поднесе чашката си; и старият внимателно му наля тъмен чай.

— Пий — рече меко — докато е топъл.

— Бла-бла-благодаря — изхлипа Прокоп и отпи от тръпчивия чай.

Старият замислено приглаждаше дългите си коси.

— Горчиво е — говореше бавно, — много горчиво, нали? Не искаш ли малко захар?

Прокоп поклати глава, по устните си усещаше стипчивата горчивина на сълзите, но в гърдите му се разливаше благотворна топлина.

Старчето шумно сърбаше от чашката си.

— Я погледни — рече той, за да отклони разговора в друга посока — какво е нарисувано на моята чаша. — И му подаде чашката си; на нея имаше котва, сърце и кръст. — Това е вяра, надежда и любов. Хайде стига, не плачи вече. — Старият стоеше над огъня с молитвено събрани ръце. — Мили, мили — говореше той. — Ти няма вече да направиш върховното и няма да дадеш всичко, на което си способен. Можело е да експлодираш от сила; но ще останеш цял, и няма да спасиш света, нито пък ще го разрушиш. Много нещо ще остане затворено в тебе, както огънят в камъка; добре, пожертвано е. Ти искаше да правиш много големи работи, а ще правиш малки неща. Така е добре.

Прокоп беше коленичил пред огъня и не смееше да вдигне очи; знаеше, че му говори господ-бог.

— Така е добре — прошепна той.

— Така е добре. Ще извършиш добри дела за хората. Който мисли за върховното, той е отвърнал очи от хората. Затова ще им служиш.

— Така е добре — въздъхна Прокоп на колене.

— Е, виждаш ли — рече зарадван дядото и приклезна. — Слушай, за какво служи тоя твой — как го казваше ти, — твоето изобретение?

Прокоп вдигна глава.

— Аз... аз, забравил съм го вече.

— Е няма нищо — успокои го старият. — Ще откриеш други неща. Чакай, какво исках да кажа? Аха. Защо пък чак толкова голям взрив? Ще вземе да пострада някой заради тебе. По-добре търси, отваряй си очите, може да откриеш... ами ей такова някакво пф-пф-пф — изпудтя дядото нагледно с мекичките си бузки, — разбираш ли?

Нещо, което да прави само пуф-пуф... и да задвижва машините, та да става по-лесна работата на хората. Разбираш ли ме?

— Ти, дядо, имаш пред вид — промърмори Прокоп — някаква евтина двигателна сила?

— Евтина, евтина — съгласи се радостно старецът. — Та да донася голяма полза. А също така и да свети, и да грее, разбираш ли?

— Чакай — замисли се Прокоп. — Не знам. Би трябвало да се опита... друго нещо.

— Ха така. Опитай друго нещо и готово. Е, видиш ли, няма да останеш без работа. А сега остави всичко... И утре е ден. Ще ти постеля. — Дядото стана и заситни към каручката. — Хай-де малкия! — запя той. — Ще се спи. — Върна се с мършава пухена завивка, да си я подложат вместо възглавница. — Ела — рече той. Взе фенера и влезе в дъсчената колиба. — Е, слама има колкото искаш — мъркаше старият, докато постилаше. — Ще стигне и за трима ни. Слава богу.

Прокоп седна на сламата.

— Дядо — възкликна смаян. — Погледни!

— Какво има?

— Тук, на дъските.

На всяка дъска в плевнята беше написана голяма буква с тебешир; в мъждукащата светлина на фенера Прокоп зачете: К... Р... А... К... А... Т...

— Нищо, нищо — забъбри старецът, като го успокояваше и побърза да изтрие буквите с шапката си. — Няма ги вече. Хайде легни си, ще те покрива с чула. Ха така.

Той застана на вратата:

— Хай-де, мал-кия — изпя с треперлив глас той; и кончето подаде на вратата хубавото си сребърно чело и докосна с бърните си палтото на стареца. — Хайде, влизай вътре — нареди му старият. — И лягай.

Кончето влезе, порови с копита край отсрещната стена и коленичи.

— А пък аз ще легна между вас — каза дядото. — Кончето ще те постопли с дишането си, ха така.

Той остана да седи тихо на вратата; зад него в тъмнината още тлееше угасващият огън, и се виждаше как красивите, сини очи на

коня предано го следят; а старецът си шепнеше нещо, мъркаше и поклащаше с глава.

Очите на Прокоп се затваряха от зъзнеща нежност. Ама това... та това е покойният ми татко, мина му през ума; господи, колко е остарял! Колко е отъняло проскубаното му вратле...

— Прокоп, спиш ли? — прошепна старият.

— Не спя — отговори Прокоп и потръпна от нежност. Дядото меко запя чудна и тиха песен:

— Лалала хоу, дадада пан, бинкили бункили хоу та та...

Прокоп най-сетне потъна в спокоен, подкрепителен сън без сънища.

Издание:

Карел Чапек. Кракатит
Първо издание

Редактор: Лъчезар Мишев
Художник: Киро Мавров
Художествен редактор: Йова Чолакова
Технически редактор: Петър Стефанов
Коректор: Антоанета Петрова

Чешка. Издателски номер 262

Дадена за набор: май 1979 г.

Подписана за печат: юли 1979

Излязла от печат: юли 1979

Формат 32/84x108. Печатни коли 17,50. Издателски коли 14,70.

Цена: 1,01 лв

Държавно издателство „Отечество“, 1979

Държавен полиграфически комбинат „Д. Благоев“ — София

Ceskoslovenski spasovatel. Praha, 1972

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.